

Abid Qafarov

MƏLƏYİN ÖLÜMÜ

(Angel's Death)

Onu insanlar öldürdü...

Başladım: 3 Avqust 2023

Bitirdim: 4 Fevral 2024

"Elm və təhsil"

Bakı - 2024

Redaktor: Gülər ELDAR

Dizayner: Xəlil MƏMMƏDOV

Abid Qafarov. Mələyin ölümü.
Bakı, "Elm və təhsil", 2024, 394 səh.

İSBN 978-9952-581-09-6

© Abid Qafarov, 2024

Ön söz

Diz oxucu, yəqin, razılaşırsınız ki, bu dünya çox qəribədir, amma bir çox hallarda onu qəribə edən biz insanlarıq. Bizim fərdiliyimiz, arzu və istəklərimiz, seçimlərimiz və ətrafımızdakılara təsirimiz bu dünyanı həm qəribə, həm də təxminədməz edir. Bir çox insan bu dünyaya haradan və niyə gəldiyi barədə düşünmür, sadəcə, axına qoşularaq həyatını yaşayır, sonda isə ölür.

Həyat seli dünyanı bir tərəfdən doldurursa da, digər tərəfdən ölüm seli bu dünyanı boşaldır. Bu iki selin gəlişi və gedişində dünya sanki qaynayan bir qazana oxşayır. Bəzi insanlar bu qazanda tam olaraq bişir və püxtələşir, nəinki öz həyatlarına, hətta digərlərinin də həyatına təsir edəcək işlər görür, kitab və məqalələr yazır, film və rəsm əsəri yaradır, tamaşalar, opera və ya digər sənət əsərlərini yaratmaqla başqalarına da, bir növ, mesaj ötürürlər. Bu cür insanlar tarixən az sayda olsalar da, bəşəriyyətin inkişafına böyük töhfələr verirlər.

Bir ucu həyat, digər ucu ölüm olan bu dünyanın bir proqramı olması barədə bir çox din və konfessiyalar danışır, hətta bəzilərimiz onlarla tanışdır. Bu əsərdə mən sizə bəzi pərdəarxası həqiqətlər və onların fəlsəfəsi barədə danışacağam. Reallığın pis və ya yaxşı olduğunu bilmək

üçün biz mütləq ona həqiqət aynasında baxmalıyıq. Hər kəsin öz doğrusu ola bilər, amma həqiqət bir cürdür və o, fərdlərə görə dəyişir.

Əsərdə həyatın pərdəarxası olayları oxucunun dini və fəlsəfi inancına zidd gələ bilər, amma əsl qayə sizi həyatın dəyişməz həqiqətləri barədə düşünməyə sövq etməkdir. Bu əsərdə təxəyyülün məhsulu olan bir çox maraqlı hadisə və personajlar görəcəksiniz, amma siz əsl qayədən uzaq düşməyin.

Bu əsəri yazmağa mən hələ (vicdan məhbusu kimi) həbsdə olarkən qərar vermişdim. Bilirsiniz, həbsdə olarkən insan daha çox həyat və dünya barəsində düşünür. Əminəm ki, təfəkkürümün məhsulu oxucunun zehmində, qəlbində və ruhunda iz buraxa biləcək.

Əsərdəki personajlar və bəzi hadisələr təxəyyülün məhsuludur.

BİRİNCİ KİTAB

ÖLÜM KİTABI

I. Həyatın görünməyən həqiqətləri

Dünya, həyat, məkan və zaman – bu terminlər əsrlər boyu insanları düşündürüb, bir çox filosof və mütəfəkkirlər onlar barədə yazıb və fikirlər bildiriblər. Dünya haradan meydana gəlib, həyatın mənbəyi nədir, məkan necə var olub, zaman haradan gəlir və hara gedir... Bütün bu suallara cavab axtarmaqda əsl məqsəd insanların gözlə görünə bilinməyən bəzi həqiqətləri anlamaları üçün idi. İnsanlar gözləri ilə görməsələr də, pərdə arxasında hansısa bir idarəetmənin və strukturun olduğunu hiss edirdilər. Bəzi kitablarda həmin həqiqətlər barədə müəyyən işarələr var, məsələn, Tövratda, İncildə və Quranda, amma bu məlumatlar tam təsəvvürün formalaşması üçün yetərli hesab olunmurdu. Məhz elə buna görə də filosof və mütəfəkkirlərə ehtiyac duyulurdu. Sözün açığı, heç filosof və mütəfəkkirlər də pərdəarxası olayların hamısını çözə bilmirdi, elə ona görə də yazarlar ara-sıra bu mövzuda əsərlər yazırdı. Kimlərsə onların yazdıqları əsərləri boş bir təxəyyül məhsulu hesab edə bilər, amma əksini sübut etmək də mümkün deyil.

Ona görə də gözlə görünməyən həqiqətləri sizə izah etməyə çalışacağam. Dünya özü bir varlıqdır, var olub və varlığını da sürdürür. Var olubsa, deməli, var olmazdan öncə yoxluq olub, yoxluq onun varlığının meydana gəlməsi ilə bitib. Dünyanın var olması əslində yaranması deməkdir. “Yaranmaq” feili təsirsiz feildir, yəni hər hansı bir cismə və ya varlığa təsir edə bilmir. Amma “yaratmaq” feili

təsirlidir, cismə və ya varlığa təsir göstərə bilər. Bir şeyin yaranması üçün onun yaradılması lazımdır, belə olduğu halda dünya yaradılıb. “Yaratmaq” feili təsirli feildir və feilin icrasına ehtiyaclıdır. Yəni “yaratmaq” feili varsa, deməli, “yaradan” olmalıdır ki, feil meydana gələ bilsin.

Yaradan Özü bir Nurdur, Özündə bütün varlıqların həyat enerjisini ehtiva edən, sonsuz elm və qüdrətə, sonsuz həyata sahib olan bir Nur. Elə bir Nur ki, bütün varlıqların həyat enerjisi Ondan qaynaqlanır, varlıqların hamısı Ona ehtiyaclıdır. Elə bir Nur ki, Ondan üstün heç bir varlıq yoxdur, O, Mütləq Varlıqdır və bütün varlıqlar Onun sayəsində var olur. O Nur bizim içində bulunduğumuz məkan və zaman qəfəsinin üzərindədir. O, nə məkana sığır, nə də zamana. Bütün varlıqlar Onun iradəsi ilə yoxdan var olur, Onun Nurundan qidalanır və yalnız Onun təyin etdiyi zaman ərzində var olur.

Varlıqlar özləri müxtəlif siniflərə bölünür, məsələn, cansızlar (daş, torpaq və s.), canlılar (ağac, kol və s.), heyvanlar (at, inək və s.) və ağıllı olanlar (insan, mələk və cin). Bütün bu varlıqlar yaradıldıqda siniflərinə xas olan bəzi xüsusiyyətlərlə təchiz edirlər. Cansızlar sinfi ilə hər şey nisbətən sadədir. Amma canlılar, heyvanlar və ağıllılar sinifləri mütənasib formada qələizdirlər. Canlılar, heyvanlar və ağıllılar siniflərinin ehtiyacları daha çox olduğundan onların idarəetməsi nisbətən qələizdir. Qidalanma və nəsilartırma metodları işlənilib tətbiq edilməlidir. Ağac və kol-lar üçün fotosintez prosesinin, yəqin ki, biologiya dərslərindən nə qədər əhəmiyyətli və dəqiq olduğunu bilərsiniz. Təkcə elə fotosintez prosesi ilə tanışlıq yetərlidir ki, bu

prosesin pərdəarxası elm və qüdrətinə rəğbət bəsləyəsən, mən hələ ağacların, heyvan və insanların nəsilartırma prosesini, onların orqanizmindəki digər xüsusiyyətləri demirəm. Bütün bunlar aydındır və bu barədə məndən əvvəl cild-cild kitablar yazılıb və kifayət qədər də izah edilib.

İnsana gəldikdə isə, bu, tamamilə başqa bir mövzudur. Çünki insan təkcə qidalanma və nəsilartırma ilə məhdudlaşmışdır. İnsan seçim edə, yaxşı və pis əməllər, inkişaf və ya tənəzzül edə bilir. İnsanların idarəetməsi ən qəliz hissədir. Məhz elə buna görə də Nur insanların idarə edilməsi üçün mələklərdən istifadə edir. Xeyr, bu, o demək deyil ki, heç nəyə ehtiyacı olmayan Nurun mələklərə ehtiyacı var, bu, əsla belə deyil! Bizim həmin mələklərə ehtiyacımız var. Necə? Bunu elə bu əsər boyunca izah etməyə çalışacağam. Amma əvvəlcə gəlin mələklər və onların yer aldığı idarəetmə strukturu barədə danışaq.

Dünya atmosfer qatından çox yuxarıda və uzaqlarda mələklərin qatı var və onlar orada Nurun əmrlərini və insanlara aid bəzi işləri icra edirlər. Bütün bu idarəetməni asanlaşdırmaq üçün mələklərin şöbələri var. Bütün bu şöbələr mələklərin qərargahında toplanıb. Çoxmərtəbəli bina kimi, qatlar, dəhlizlər, kabinetlər, toplantı zalları və s. Dəhlizlər enli və işıqlı, kabinetlərin divarları isə sanki bulanıq şüşədənir, içəridə olanların siluətləri görünür, kimlikləri aydın olmur. Hər şöbənin öz müdiri və işçi mələkləri var. İndi isə biz həmin şöbələr və onların işləri ilə qısaca tanış olaq.

Həyat şöbəsi – insanların həyata gəlməsini təmin edir. İnsan hələ ana bətnində olarkən ona ruh üfürülür və hə-

min ruhu Həyat şöbəsidəki mələklər gətirir. Şöbənin müdiri Taniel adında bir mələkdir və özünü tanıyandan bu işlərlə məşğul olub.

Ruzi şöbəsi – insanların ruziləri ilə məşğuldur. Məsələn, birisi iş axtardığı və bunun üçün mü sahibələrə getdiyi zaman bu şöbənin mələkləri işəgötürənə həmin insana iş verməyi təlqin edirlər və ya ehtiyacı bir insanı gördüyümüzə bizim qəlbimizə ona maddi köməklik etmək üçün rəhm salırlar. Şöbənin müdiri Mikael adında bir mələkdir.

Dua şöbəsi – insanların məbəd, sinaqoq, kilsə, məscid və evlərindən etdikləri duaları qeyd edib toplayır və Nurun iradəsi daxilində onları digər müvafiq şöbələrə ötürür. Şöbənin müdiri Uziel adında bir mələkdir.

Ölüm şöbəsi – elə adından da göründüyü kimi, insanların ölümləri ilə məşğuldur. İnsanlar öləndə onların ruhlarını mələklər göyə qaldırır. Ruhlar əməllərinə görə hesab verirlər, amma bu, artıq mələklər qatından da üstün bir qatdır ki, bizim onunla hələlik işimiz yoxdur. Şöbənin müdiri Azrael adında bir mələkdir. O, Yer üzündə ilk ölən insanın ruhunu almış mələkdir.

Müdaxilə şöbəsi – işlər plan üzrə getmədikdə proseslərə müdaxilə edən üstün mələklər dəstəsindən ibarətdir. Onların bütün şöbələrin işlərinə müdaxilə etmək səlahiyyətləri var. Şöbənin müdiri Qabriel adında bir mələkdir.

Bu mələklərin hər birinin özünəməxsus siması var, üzləri sanki işıq saçmış kimi ağ, saçları qara, gözləri isə mavidir. Simalarından əlavə onlar qanadlarının sayları ilə də bir-birindən fərqlənir. İşçi mələklərin iki, şöbə müdirlərinin üç, Qabriel mələyin isə dörd qanadı var. Qanadlarının

sayı onların statusundan əlavə, həm də daha çox məlumata sahib olmalarının göstəricisidir. Yəni dördqanadlı mələk üçqanadlı mələkdən daha çox məlumata malikdir və daha çox pərdəarxası proseslərdən xəbərdardır.

İndi isə proseslərin cərəyan edəcəyi şöbə ilə yaxından tanış olaq. Ölüm şöbəsi. Azraelin başçılığı altında bu şöbə əsrlərdir ki, ölən insanların ruhunu alıb yuxarı qata aparmaqla məşğuldur. İlk mərhələdə Azrael özü təkcə bu işi yerinə yetirsə də, insanların sayı artdıqca şöbə yaratmaq və getdikcə böyütmək zərurəti yarandı. Hazırda şöbədə minlərlə mələk çalışır. Bu şöbənin nəzdində Problemlı ölümlər komandası var və onların işi ölümdən bir az əvvəl bəzi insanları ölümdən sonra onlar üçün çətinliyə səbəb olacaq problemlərin həlli barədə xəbərdar etməkdir. Bunun necə baş verdiyini bir az sonra geniş şəkildə görəcəyik. Hələlik isə Ölüm şöbəsində toplantıdır və Azrael mələklərə şöbənin yeni strategiyası barədə danışmalıdır.

Şöbənin bütün mələkləri iri bir toplantı zalına yığılıb Azraelin gəlməsini gözləyirdilər. Hamı bir-biri ilə pıçıltı ilə söhbət edir, keçən günün təəssüratlarını bölüşürdü. Mələklər iki növbədə – gecə və gündüz işləyir, Problemlı ölümlər komandası xaric, onların işi növbə ilə deyil, problem həll olunana və ya insan ölənə kimi davam edir. Budur, Azrael zala daxil oldu və bir anda sükut çökdü. Azrael tribunaya qalxdı, əlindəki kitabı açaraq qarşısına qoydu və mələkləri salamladıqdan sonra sözə başladı:

– Son müharibələr zamanı işimiz hədsiz dərəcədə artmışdı, amma etiraf etməliyəm ki, bizim şöbə üzərinə dü-

şən vəzifənin öhdəsindən uğurla gəldi. Amma buna baxmayaraq, biz yenə də hər şeyə hazır olmalıyıq. İnsanlardan elələri vardır ki, müxtəlif kütləvi qırğın silahları yaratmağı və yeni müharibələr planlaşdırır. Bütün bunlar ona görədir ki, bəzi insanlar yer üzündə allahlıq iddiasındadır. Amma dərk etməirlər ki, allahlıq etmək üçün sonsuz elm və qüdrət lazımdır, bu naqis insanlarda isə bunların heç birinin olması mümkün deyil. Qarşıdan gələ biləcək təhlükələri idarə etmək üçün bir neçə yeni mələk bizə qoşulacaq, onları toplantıdan sonra komanda rəhbərlərinə təqdim edəcəyəm. Bizə yeni qoşulan mələkləri təcrübə qazanmaq üçün təcrübəli mələklərə təhkim edin. Mümkündür ki, gələcəkdə bizi yeni müharibələr və pandemiya sürprizi gözləsin. Diqqəti, təkmini və əzminizi əldən verməyin. Məndən bu qədər. Sualı və ya təklifi olan varmı?

Təxminən on saniyəlik sükutdan sonra Azrael kitabını bağlayaraq ayağa qalxdı və Problemlı ölümlər komandasının rəhbəri Sabael mələyin ardınca gəlməsini istədi. Azrael zalı tərk edərək dəhlizlə kabinetinə doğru getdi, Sabael də yeyin addımlarla onu izləyirdi. Enli və işıqlı dəhlizin sonunda, sol tərəfdə Azraelin kabinetinə daxil oldular. Orada bir gənc mələk Azraeli görən kimi cəld ayağa qalxdı. Azrael yerinə keçdi, kresloda oturaraq Sabaelə və gənc mələyə oturmaq üçün işarə etdi.

– Sabael, tanış ol, bu gənc mələk bugündən etibarən sizin komandada çalışacaq, – deyə gənc mələyi göstərdi.

– Adım Matrodur, tanış olmağıma şadam, – deyə gənc mələk özünü Sabaelə təqdim etdi.

– Çox məmnun oldum, Matro, adım Sabaeldir və Problemlı ölümlər komandasının rəhbəriyəm.

– Onu təcrübəli bir mələyə təhkım et, qoy işin dərinliklərini və sirlərini öyrənsin. Bir sualınız və ya təklifiniz yoxdursa, gedə bilərsiniz, – Azrael lakonik danışmağı sevdiyindən çox uzatmadı.

Sabael və Matro sağollaşaraq kabinetı tərk etdilər. Dəhlizlə Problemlı ölümlər komandasının oturduğu yerə çatdıqda Sabael iki mələyə onların ardınca gəlmələrini işarə etdi. Onlar yaxınlıqdakı toplantı otağından birinə daxil oldular.

– Tanış ol, Matro, bunlar mənim komandamda ən təcrübəli iki mələkdir. Şonavel, – Şonavel Matroya baxaraq gülümsədi, – və Azabel. – Azabelin də üzündə təbəssüm yarandı. – Bizim komanda problemlı ölümlərlə məşğuldur, bu, çox çətin və məsuliyyətli işdir. Bizim uğurumuz peşəkarlığımızdan asılıdır, ona görə də mümkün qədər çox təcrübə qazanmalısın. Yaxşı, kim gənc mələklə məşğul olmaq istəyir? – Sabael sual dolu baxışlarla Şonavel və Azabelə baxdı.

– Mən məşğul olaram, – Azabel cəld reaksiya verərək könüllü şəkildə gənc mələyin təcrübə qazanmasında qatqısının olmasını istədiyini bildirdi. – Onu mənə təhkım edin.

– Əla! – Sabael əllərini bir-birinə vuraraq sevincini ifadə etdi. – İnanıram ki, Matro tezliklə peşəkar bir mələyə çevriləcək. Haydı, indi iş başına!

Azabel, Şonavel və Matro kabinetı tərk etdilər. Dəhlizlə addımlayarkən Şonavel birdən bir təklif verdi:

– Azabel, gəlsənə gənc dostumuzla dünyaya enək və ona bir az işimizdən danışaq?!

– Pis olmaz! Matro, sən heç dünyada olmusan? – Azabel sual dolu baxışlarla Matronu izlədi.

– Xeyr, mən elə təzəcə yaradılmışam, hələ bu qərargahdan başqa heç yerdə olmamışam, – Matro çəkingənliklə çiyinlərini yığıb cavab verdi.

– Əla! Onda gedək Eyfel qülləsinin yanına, orda parkda oturub söhbət edərik, – Şonavel sevincək əllərini bir-birinə sürtdü.

– Olar, niyə də yox? – Azabel üzündəki təbəssümlə razılığını bildirdi.

Onlar deyə-gülə dəhlizin sonuna çatıb qapını açaraq özlərini aşağı atdılar.

Mələklər üçün məkan və sürət anlayışı biz insanlar üçün olduğu kimi deyil, onlar çox sürətlə hərəkət edə, uça, bir göz qırpımında böyük məsafə qət edə, divarlardan keçə, istədikləri zaman insanların gözüne görsənə və ya yox olub qeybdən baş verənləri izləyə bilirlər. Onların insanların gözüne müxtəlif qıyafələrdə görünə bilmə qabiliyyətləri də var, amma təkcə əsl simalarında, qanadlarla görünməyə icazələri yoxdur və onların hamısı (bəzi istisnalar olmaqla) bu qadağaya riayət edir.

Mələklər haqqında qısa məlumat verdiyim müddətdə onlar artıq Paris şəhərinin mərkəzində yerləşən Eyfel qülləsinin yanında yerə endilər. Görürsünüz, bu qədər qısa vaxtda nə qədər məsafə qət edə biliblər. Onlar qüllənin yaxınlığındakı bir skamyada oturdular, əlbəttə ki, insan cil-

dində, qanadsız. Kənardan baxanda skamyada göy rəngli kostyumda üç nəfər cavan oğlanın oturub söhbət etdiyini görmək olardı, amma biz sizinlə artıq həqiqəti bilirik. Matro heyrətlə ətrafa baxır, insanları izləyir və Eyfel qülləsinin əzəmətinə tamaşa edirdi. Bu gün onu bir çox yeniliklər gözləyirdi...

II. Mələklərin söhbəti

– Nə əzəmətli qüllədir, – Matro heyranlıqla Eyfel qülləsinə izləyirdi, – bunu insanlar yaradıb?

– Bəli, – Azabel özü də qülləni heyranlıqla izləyərək cavab verdi. – Özü də yüz ildən artıqdır ki, bu qüllə həm Parisin, həm də eşqin, məhəbbətin simvolidir. Bəlkə elə buna görə də Parisə “eşqin paytaxtı” deyirlər.

– Sözə bax ey, – Şonavel heyrətlə söhbətə qoşuldu, – mən özümü tanıyandan Fransa bir neçə dəfə müharibələrdə iştirak edib, ingilislərlə yüzillik müharibə, Birinci Dünya müharibəsi, İkinci Dünya müharibəsi, bunlar hələ miqyasca ən iri müharibələr olub. Ümumiyyətlə, on birinci əsrdən başlayaraq Fransa krallığı çox sayda müharibələrdə iştirak edib. Keçən əsrdə isə Afrika ölkələrinin istilası, milyonlarla insanın legionun silahı qarşısında can verməsini hələ demirəm. Çox yaxşı yadımdadır, həmin dövrlərdə öldürülənlərin ruhlarını daşımaq üçün səfərbər olunmuşduq, demək olar ki, işçi qüvvəmiz çatışmırdı. Bu qədər qan töküüb zülm edəndən sonra gəl Parisə “eşqin paytaxtı” de. Bu, ikiüzlülükdən başqa bir şey deyil.

– Şonavel, adını çəkdiyən böyük müharibələri Fransa başlamayıb, sadəcə, hücumə məruz qaldığı üçün müdafiə olunmağa məcbur olub. – Azabel boş vaxtlarında Eyfel qülləsinin ətrafında gəzişmək və Paris şəhərini sevdiiynə görə onu müdafiə etmək istədi. – Bəli, xaç yürüşləri, Afrika ölkələrinin istilasını barədə dediklərin doğrudur, amma şəhərin burda nə günahı var ki?

– Bir dəqiqə, – Şonavel artıq diskussiya etmək üçün özünü toparladı, – necə yəni günahı var?! Bütün bu müharibələrin müzakirələri və razılaşmaları dövlətin paytaxtı olan bu şəhərdən çıxıb, indi sən deyirsən ki, şəhərin nə günahı? Bəlkə hələ bir deyərsən ki, insanların nə günahı?

– Bəli, insanların nə günahı? – Azabel təbəssümlə soruşdu.

– Azabel, həmin müharibələrin qərarını verən və orda iştirak edən insanların bəzisi hələ də həyatdadır, yaşayırlar və ölkədə hörmət sahibidirlər. Digər insanların onlara hörmət etməsi onları günah şəriki etməsə də, ən azından pay sahibi edir. Onların hörməti səmimidir, sən ki buralarda daha çox olursan, bunu məndən yaxşı bilməlisən.

– Yaxşı, yaxşı, nə isə... – Azabel bu mübahisəni daha çox uzatmaq istəmirdi deyə söhbəti dəyişməyə çalışdı. – Yeni dostumuzu çox incitməyə, bizim bu mübahisəmiz əsrlərlə davam edə bilər, unutmayaq ki, biz bu gün Matroya işimiz barədə danışmalıyıq.

– Yox, mənə xoşdur, – əslində Matro daha nəzakətli görünmək üçün belə deyirdi. – Sizin diskussiyanız ərzində mən yeni şeylər öyrəndim, amma zehnimdə bir sual da yarandı: insanlar yaşamaq, yaratmaq üçün yaradılışları

halda niyə ölüm və dağıntı gətirən işlər görsünlər ki? Niyə onlar sülh və harmoniya halında yaşamasınlar ki?

– Dostum, – Şonavel bu suala özü cavab vermək istəyirdi, o düşünürdü ki, Azabel realistikdən daha çox romantikdir, bu suala isə reallıq əsasında cavab vermək lazım idi, – sən düz deyirsən, yaradılışın əsas qayələrindən biri də elə bu idi, amma insanlar öz nəfslərinə uydular, bundan əlavə də, İblis onları bu işə təhrik edir.

– İblis? O kimdir elə? – Matro təəccüblə soruşdu.

– Vaxtilə bizim cərgəmizdəydi, sonra isə Yaradana asi olduğuna görə yer üzünə qovuldu. Onu boş ver, sözün açığı, insanlardan elələri var ki, hədlərini aşmaqda İblisin özünü mat qoyublar, İblis onların yanında toya getməli olub. – Şonavel kinayə ilə gülümsəyərək davam etdi. – Məsələn, elə bu fransızlardan elələri olub ki, İblis heç onun əlinə su tökməyə yaramaz. Əlbəttə, söhbət təkcə fransızlardan getmir, ümumiyyətlə, yer üzündə belə insanlar çox olub, Hitler, Stalin, Mao Tsze Dun, Mussolini, Çingiz xan və s. Biz sadəcə Parisdə olduğumuzdan dolayı və Azabelin bu şəhəri necə sevdiyini bildiyimçün mövzunu Fransa etdim. Dünya təkcə Parisdən ibarət deyil ki...

– Bura mənim xoşuma gəldi, sakitlik və harmoniya dolu bir yerdir. – Matro üzündə təbəssümlə ətrafı seyr edərək dedi.

– Paris barədə ilk təəssüratın doğrudur, – Azabel dərhal müdaxilə etdi. – Biz iş barədə danışmalıyıq, Şonavel isə söhbəti elə hey mübahisəyə dartır. – Azabel təbəssümlə Şonavelə nəzər saldı. – Ona nə var axı, səni mənə təhkim

ediblər və sabah bütün məsuliyyət də mənim üstümdə olacaq. Gəlin bir az da işdən danışaq.

– Danışaq, – Matro həvəsini gizlədə bilmədi. – İşdən danışaq, biz nə etməliyik və necə etməliyik?

– Biz Ölüm şöbəsinin mələkləriyik. – Azabel izah etməyə başladı. – İnsanlar dünyaya gəlir, yaşayır və sonda ölürlər. Onlar öləndə ruhlarını Ölüm şöbəsinin mələkləri göylərə aparır. Bizim komanda isə problemli ölümlərlə məşğuldur.

– Necə yəni problemli ölüm? Məgər insanlar ölmək istəməirlər deyə problem yaranır? – Matro təəccüblə Azabelə baxdı.

– Əsla! – Şonavel müdaxilə etdi. – Məgər insan öz xoşu və ya seçimi ilə dünyaya gəlir ki, öz xoşu və ya seçimi ilə də ölsün? Burda problem deyəndə başqa şey nəzərdə tutulur. Məsələn, bir insan elə günah edib ki, həmin günahla ölsə, onun vəziyyəti heç də yaxşı olmayacaq. Bizə yuxarıdan bu barədə məlumat daxil olur, biz də insan cildində həmin adamın yanına gedirik və öz günahını düzəltməyi ona təklif edirik. İnsanın da seçimi olur, ya o, bizə inanıb tövbə edir və ya haqqına girdiyi insandan üzr istəyir, ya da bizə inanmır və elə o halda da ölür. Bizim həmin insana təklifimiz Yaradanın mərhəmətindən bir əlamətdir, axı O istəmir ki, insanlar öləndən sonra çətin vəziyyətə düşsünlər.

– Aha, anladım, bu, sanki insana son şans kimi verilir, düzdür?

– Bəli, – Şonavel təsdiq əlaməti olaraq başını yellədi. – Amma bu, o qədər də asan iş deyil, çətindir.

– Çətinlik nədədir ki?

– Çətinlik insanların özündədir, onlarla işləmək olduqca çətinidir. – Şonavel başını aşağı saldı. – Məsələn, mən özüm son iki tapşırıgımda müvəffəq ola bilməmişəm, insanlar ölümü inkar edərək əbədi yaşayacaqlarını zənn edirlər, elə bilirlər ki, ölümdən qaçmaq onlara kömək edəcək. Ən azından özlərindən əvvəl gəlmiş-getmiş əcdadlarına baxıb onların halından ibrət almırlar.

– Çətinliyin səbəbi nədir? İnsanların həqiqətlərdən bixəbər olması? – Matro insan düşüncəsini başa düşməyə çalışırdı.

– Yox, – burada artıq Azabel söhbətə qarışdı. – Məsələ insanların elmlə və ya elmsiz olmağında deyil, bu, daha çox onların bizə inanıb-inanmamağı və inadkarlığındadır.

– Bəs biz onları inandırmaq üçün nə etməliyik? Onlara möcüzə göstərməliyik?

– Xeyr, – Azabel gülümsədi. – Biz möcüzə göstərmirik, biz, sadəcə, hər kəslə onun anladığı dildə danışmalıyıq. İnsanlar öz əqidə və düşüncələrinə görə müxtəlif olur: ateist, xristian, müsəvi, müsəlman, buddist və s. Demək olar ki, hər əsrdə əlavə bir neçə əqidə və ideologiya formalaşdırırlar, aqnostizm, deizm və s. Bu da bizim işimizi çətinləşdirir.

– Niyə ki?

– Necə yəni niyə? – Şonavel müdaxilə etdi. – Axı Azabel dedi, biz hər kəslə onun öz dilində danışmalıyıq. Biz katolik inanlı insanın yanına gedib ona Qurandan və yaxud da müsəlmanın yanına gedib ona Tövratdan misal çəkə bilmərik, onlar, sadəcə, bunu qəbul etməyəcəklər. İşimi-

zin effektivliyini və uğur ehtimalını artırmaq üçün biz hər kəslə onun öz əqidə və düşüncəsinə uyğun danışmalıyıq. Başqa cür mümkün deyil. Bilirsən, insan nə qədər ki ölməyib, özünü ölümsüz bir kral kimi hiss edir, öləndən və həqiqəti görəndən sonra isə bizə kömək üçün yalvarmağa başlayır. Bu işin ironiyası da elə bundadır.

– Bəlkə onlar həqiqəti o qədər də detallı bilmədiklərinə görə belə edirlər?

– Bəzi hallarda dediyin doğrudur, – Azabel nəzakətlə Matro ilə razılaşıdı, – amma bunun əksi də mənim qarşıma çıxıb. İnsan ölümdən sonra olacaq həqiqətləri bildiyi və bildiyini iddia etdiyi halda yenə də bizə inanmayaraq son şansını əldən verib.

– Yəni elələri də olub? – Matronun təəccübdən gözləri böyüdü.

– Bəli, olub. – Azabel uzaqlara nəzər yetirərək davam etdi. – Təxminən yeddi yüz il əvvəl Dante adında bir şair yaşayıb, ölümdən sonra baş verəcək hadisələri elə dəqiq bilib ki, hətta Cənnət və Cəhənnəmi izah edən “Komediya” poemasını da yazıb. Onun poeması həqiqəti tam olaraq ehtiva etməsə də, ən azından adamın bu barədə biliyi var idi. Onun əsərində əsas problem onda idi ki, o, özünü tanrı hesab edərək kimin Cənnətə və Cəhənnəmə gedəcəyini yazıb, buna iddia edib, onlar barəsində hökm verib, amma biz bilirik ki, kimin hara gedəcəyinə yalnız O, qərar verir, başqa heç kim. Onun bundan başqa da bir xətası var idi. Əsərində dində ixtilaf saldıqlarına görə müxtəlif insanları Cəhənnəmdə təsvir edib, halbuki onlar çox möhtərəm və ilahi razılığı qazanmış insanlar olublar.

– Onun yanına sən getmişdin? – Matro sualı verərək diqqətlə cavabı eşitmək istədi.

– Bəli, – Azabel başını tərpətdi. – Təəssüf ki, mən onu razı sala bilmədim.

– Necə olub, danış görək, çox maraqlıdır.

Azabel gözlərini uzaqlara dikərək düşünür, həmin görüşü xırdalıqlarınadək xatırlamağa çalışırdı...

III. Dante ilə nəticəsiz görüş

1321-ci ilin sentyabr ayının əvvəlləri idi, payız aylarından olsa da, Ravennada hava hələ də isti keçirdi. Dante vətəni Florensiyadan sürgün edildikdən sonra müxtəlif əyalətlərdə yaşamışdı və 1318-ci ildə Ravenna şahzadəsi Guido Novelloda Potentanın dəvəti ilə bu ölkəyə gəlmişdi. Şəhərin mərkəzində onun üçün ayrılmış evdə yaşayırdı.

1300-cü ildə Florensiyada qvelflər iki yerə bölündü: qara və ağ qvelflər. Qara qvelflər Roma Papasının hakimiyyətindən yana olsalar da, ağ qvelflər onun təsirinə qarşı idilər. Dante öz düşüncələrinə görə ağ qvelflərin cərgəsində idi.

Dantenin Roma Papasının hakimiyyətinə müxalif olmasının real səbəbləri var idi. Həmin dövrdə Roma Papası VIII Bonifasi Fransa şahzadəsi Şarlı guya sülhməramlı kimi Florensiyaya, daxili hakimiyyət savaqlarını durdurmaq üçün göndərmişdi. Həqiqətdə isə o, ağ qvelfləri hakimiyyətdən təmizləməli və tam olaraq hakimiyyəti Papanı dəs-

təkləyən qara qvelflərə verməli idi. Dante isə hakimiyyətin necə təşkil olunmasının sırf Florensiya xalqının iradəsindən asılı olduğuna inanırdı. Məhz elə buna görə də Dante VIII Bonifasi ilə görüşüb bu məsələni müzakirə etmək üçün yola düşən diplomatik heyətə qoşulur. Lakin Papa onlarla görüşüb söhbət etməkdən imtina edir. 1301-ci ilin noyabr ayında Dante heyətlə hələ qayıtmamış Şarl öz ordusu ilə Florensiyaya daxil olur, hakimiyyət dəyişikliyi təmin edir və qara qvelflər tamamilə hakimiyyəti ələ keçirirlər. 1302-ci ildən qara qvelflər ağ qvelfləri siyasi təqiblərə başlayır. Bir çox fəal öldürülsə də, Dantenin “Qara qvelflər hakimiyyətdə olduqca Florensiyaya dönərsə, yandırılaraq edam olunmalıdır” hökmü ilə 1302-ci ilin mart ayında sürgün edirlər.

Florensiyanı tərk edəndən sonra o, bir çox əsər yazmışdır, onların arasında “Komediya” (bir neçə əsrdən sonra onu “İlahi komediya” adlandıracaqdılar) ən çox nəzərə çarpacaq əsər idi. Əsərdə ölümdən sonrakı həyat haqqında danışılır, insanların öz əməllərinə görə Cənnətə və ya Cəhənnəmə gedəcəyindən, oradakı mərtəbələrə, müxtəlif səviyyəli mükafat və cəzalardan söz açılır. Dante bu əsərdə irəli gedərək kimin Cənnətə və ya Cəhənnəmə düşəcəyi barədə yazır. O, əsəri 1308-ci ildə yazmağa başlasa da, onu 1321-ci ildə, ölümündən bir qədər əvvəl bitirir.

Dante Rənnada məskunlaşandan sonra oranın siyasi proseslərinə qatqısının olması üçün müxtəlif diplomatik səfərlərə gedir, iqtisadi danışıqlarda iştirak edirdi. Elə 1321-ci ilin avqust ayında o, Venesiyaya, onların planlaşdırdığı hərbi müdaxiləni önləmək üçün diplomatik səfərə

getmişdi. Venesiya səfərindən qayıdarkən malyariya xəstəliyinə yoluxmuşdu, amma hələ bundan xəbəri yox idi. Ravennaya qayıdandan bir neçə gün sonra onun qızdırmaları başlayır. O, bunu adi qızdırma kimi görürdü, amma xəbəri yox idi ki, sentyabr onun ömrünün bitdiyi son ay olacaq.

* * *

Problemli ölümlər şöbəsində Sabaël Azabeli kabinetinə çağıraraq, bildirişi ona uzadır:

– Azabel, bu, sənin növbəti tapşırığındır, götür.

– Ravennada Dante? – Azabel bildirişin üzərində yazılanları oxuyur. – Bu kimdir və nə günahı var?

– Şairdir, ölümdən sonrakı həyat barədə bir poema yazıb və orda kimin Cənnətə və ya Cəhənnəmə gedəcəyini yazıb, bir növ, özü mühakimə edib və hökm verib, bu isə yolverilməzdir.

– Əlbəttə yolverilməzdir! – Azabel təkidlə təsdiq edir. – Bunu yalnız O bilir! – Azabel şəhadət barmağı ilə yuxarı işarə edir.

– Düzdür, məhz elə buna görə də ona kömək lazımdır.

– Məndən nə tələb olunur?

– Həmişəki kimi. Onunla görüşüb danışmalısan. O, səmimi şəkildə əməlindən peşman olub tövbə etməli və ölümdən sonra əsərin məhv edilməsi barədə imzalı və möhürlü bir vəsiyyəət yazmalıdır.

– Bütün bunlar nəyə lazımdır ki?

– Azabel, həmin əsər insanları çaşdırma bilər. Onu oxuyanlar orda yazılanları həqiqət hesab edib, ona əsasən mü-

hakimə yürüdə bilərlər. İnsanların əsas vəzifəsi öz üzərində çalışmaqdır, onlar bu əsərə əsasən digərlərini mühakimə edib “cənnətlik” və ya “cəhənnəmlik” edə bilərlər. Xatırlarsan, Homerin yazdığı “İliada” və “Odisseyə” əsərlərinə görə insanlar əsrlərlə uydurma personajları özlərinə tanrı bilirdilər. Bu tip əsərlər indi yox, gələcəkdə fəsadlar törədə bilər, amma burda əsas məsələ Dantenin özüdür. O, Papa VIII Bonifasinin məkrli və qəddar planının qarşısında ədalətli bir mövqe sərgilədi, onun təkcə elə bu əməli xilas olunması üçün kifayət edirdi, amma o, Papaya olan kininə görə həmin o poemanı yazdı. Onu təzəlikcə bitirib, hələ nüsxə sayı da azdır, həm Dantenin özünü, həm də gələcəkdə azacaq insanları qurtara bilərik. Yer üzündə bu gün 1321-ci ilin sentyabr ayının on biridir, sənin üç gün vaxtın var.

– Üç gün? – Azabel təəccübünü gizlədə bilmir. – Hələ heç vaxt bu qədər möhlət almamışdım, bilmədiyim nəşə varmı?

– Onun inadkar olduğunu bilməlisən. Həmin əsəri tapıb oxumalı, düzgün strategiya qurmalı, yola gətirənə qədər müxtəlif simalarda onunla görüşməlisən. Əgər sonadək dirəniş göstərsə, hətta əsl simanda da gözünə görsənə bilərsən.

– Əsl simamda? – Azabelin təəccübü getdikcə artır. – Yəni qanadlarımla?

– Bəli, əsl simanda, amma onda da inad etsə, daha gözünə görünməyəcəksən, sadəcə, qeybdən tamaşa edəcəksən.

– Oldu! Gedə bilərəm?

– Bəli, yubanmadan Ravennaya get, işə kitabı tapıb oxumaqdan başla. Haydı!

Azabel kabinetini tərk edib yeyin addımlarla dəhlizin sonundakı qapıya tərəf gedir. Qapıya çatıb açaraq özünü bayıra atır.

* * *

Malyariya xəstəliyində olduğu kimi, Dante bir gün qızdırır, o biri gün isə özünü nisbətən yaxşı hiss edirdi. Bu gün ayın on biriydi və qızdırma içərisində yataqda idi. Qızdırmanın təsiri altında bütün vücudu titrəyirdi. Tez-tez “Aman, Tanrım” deyərək zəriyir, yatağında gah sağ, gah da sol tərəfə çevrilirdi. Azabel isə otağın bir kənarında durub izləyir, onu anlamağa və düzgün strategiya qurmağa çalışırdı. Qonşu otaqda, kitab rəfindəki əsəri isə artıq oxumuşdu. Mələklər bir kitaba toxunan kimi onun içindəki hər şeyi zəhinlərinə köçürə bilirlər, odur ki, kitabı oxumaq cəmi bir neçə saniyə çəkmişdi. Bir müddət onu müşahidə edəndən sonra qapıdan keçib evi tərk edir.

Azabel qonşu məhəllənin dar küçəsində durub strategiyasını müəyyənləşdirir. Ağına bir ideya gəlir: əvvəlcə Dantenin yanına bir gənc kimi gedəcək və onunla əsər barədə danışacaq, fikirlərini öyrənəcək. Səmimi söhbət fonunda ondan əsərin çatışmazlıqları və xətalrı barədə soruşacaq. Sonra isə yaşlı filosof kimi yanına gedərək, onu öz sözləri ilə əsərin xəta olduğuna inandıracaq. Plan sadə olsa da, Azabel bir filosof kimi söhbət etməli olduğunu dərk edirdi. Bu, heç də asan olmayacaqdı, amma nədənsə başlamaq lazım idi. Ətrafa göz gəzdirib yaxınlıqda heç kə-

sin olmadığına əmin olan kimi həmin zamanın geyiminə uyğun, arıq və üzündə narın və qısa saqqalı olan bir gənc kimi gözə göründü. Əynində ağ kətandan uzun əbası, qəhvəyi rəngdə kəməri, ayaqlarında boz rəngli çəkəlləkləri və başındakı boz papağı ilə digər insanlardan seçilməyəcəkdi. Əyninin səliqəsinə əmin olan kimi şairin evinə yollandı.

Dantenin xadiməsi ona içməyə su və dərman gətirmişdi. Hava isti olduğundan, Dante də qızdırdığından tez-tez susayırdı. Xadimə su dolu parçı və qədəhi onun çarpayısının yanına qoyub təzim edərək çıxmaq üçün izin istədi. Elə bu zaman evin qapısı döyüldü:

– Gəlmək olar, senyor?

– Bəli, buyurun. – Dante qalxaraq oturaq vəziyyətə keçdi və əli ilə xadiməyə qapını işarə edərək dedi. – Bax gör kimdi, al onu içəri.

Xadimə qapını açaraq Azabeli süzdü.

– Üzr istəyirəm, senyor Dantenin evi bura olmalıdır, düz gəlmişəm?

– Bəli, buradır, – xadimə qapının qarşısından çəkilərək Azabeli evə buraxdı və şairin otağını işarə etdi. – Buyurun, senyor Dante otağındadır, bir az qızdırmalıdır deyə dincəlir.

– Ah, aman, Tanrım, deyəsən, vaxtsız gəlmişəm.

– Buyurun, gəlin içəri, – Dante Azabelin dediklərini eşidərək dərhal reaksiya verdi.

– Salam olsun əsrimizin dahi şairinə! – deyə Azabel Dantenin qarşısında təvazökar təzim edərək davam etdi. –

Məni qəbul edərək evinizə buraxdığınıza görə sizə dərin minnətdarlığımı ərz edirəm.

– Lazım deyil, – Dante də sahib olduğu dühasına rəğmən təvazökar idi. – Xahiş edirəm, əyləşin, – ona çarpayısının yanındakı stulu işarə etdi. – Mən bir neçə gündür xəstəyəm, ara-sıra qızdırmam olur, yataqda olduğuma görə məni üzrlü hesab edərsiniz?

– Bu nə sözdür, senyor, – Azabel əyləşərək davam etdi. – Mən üzr istəyirəm ki, vaxtsız gəlişimlə sizə narahatlıq verirəm.

– Heç bir narahatlıq yoxdur, – Dante təbəssümlə əlini yellədi. – Buyurun, sizə necə kömək edə bilərəm, senyor aa...

– Ah, mən necə də nəzakətsizəm! – Azabel cəld ayağa qalxdı, təzim edib özünü təqdim etdi. – Veronalı Covanni, sizin xidmətçiniz.

– Ah, Covanni, buyurun, əyləşin. Hansı rüzgar sizi Ravennaya gətirib?

– Hə, mən bu gözəl şəhərdə qonağam, bir neçə gündən sonra gedəcəyəm, hələlikse Ravennada olmağımdan maksimum yararlanmağa çalışıram.

– Hə, gözəl şəhərdir, bunun heç mübahisəsini etməyə dəyməz. – Dante məmnunluqla gülümsədi. – Buyurun, sizə necə kömək edə bilərəm?

– Mən elə buralarda olduğum müddətdə sizin “Kome-diya” poemanızı oxudum, çox təsirli yazmısınız. Maraqlandım və burda yaşadığınızı öyrəndim, sizi görmək və poemanız haqqında söhbət etmək istədim.

– Bu ki lap əladır! – Dantenin üzündə sevinc əlamətləri göründü. – Konkret olaraq nəyi bilmək istəyirsiniz?

– Sözüün açığı, yaşıım o qədər çox olmasa da, şeiriyyat və fəlsəfə ilə maraqlanıram, bəlkə də gələcəkdə bu istiqamətdə təhsil də aldım. – Azabel bu söhbət taktikası ilə səmimi bir atmosfer yaratmağa çalışdı. – Elə sizin poemanız da bu səbəbdən məndə maraq yaratdı. Əsəriniz nəfəskəsi-ci bir füsunkarlığa malikdir, insanda həm maraq oyadır, həm də qorxuya salır. Sanki təzadlı hisslər burulğanına düşürsən.

– Hə, elədir, əsər barədə bu fikri ilk dəyən siz deyilsiniz, – Dante özündən razı halda başını yırğaladı, – artıq bir neçə nəfər mənə eyni sözü deyib.

– Cəhənnəmi və Cənnəti o cür izah etməyiniz insanı valeh edir, bravo, senyor! – Azabel oturduğu yerdə ona təzim etdi. – Amma, zənnimcə, kilsə bu əsərinizi heç də bəyənməyəcək. – O, burda Danteni qıcıqlandırmamaq üçün bir az ehtiyatlı olmaq qərarına gəldi. – Sonra da ki, kilsə gedib öz işi ilə məşğul olsun, elə deyil? Siz yaradıcı insansınız, öz düşüncələriniz və təxəyyülünüzün əsasında əsər yazmaqda hüsrünüz.

– Kilsə? – Dantenin üzündə narahatlıq göründü, bir anlıq sanki üşütməsi gücləndi, üz cizgiləri dəyişdi. – Kilsənin fikri mənə heç maraqlı da deyil, ya da yox, elə qıcıqlanmaları mənə daha çox maraqlıdır, qoy qıcıqlansınlar. Məndə olan məlumata görə, artıq əsərimin bir nüsxəsini Papa XII İohana göndəriblər, qoy oxusun və narahat olsun.

– Aha, deyəsən, kilsə ilə o qədər də yola getmirsiniz.

– Kilsə ümumi anlayışdır, mənim kilsə ilə işim yoxdur, amma Papalıq ilə bəli, heç də yola getmirəm.

– Səbəbini bilmək olar?

– Papalıq insanların dini inanc institutu ilə məşğul olmalıdır, daha dövlətlərin idarəçiliyi və hakimiyyəti ilə yox. Mənim vətənimdən, Florensiyadan didərgin düşməyimin əsas səbəbkarı da elə Papa VIII Bonifasi oldu. Bizim qara günlərimiz Papanın onun hakimiyyətini dəstəkləyən qara qvelfləri Florensiyada hakimiyyətə gətirəndən sonra başladı. Axı sən Papasan, niyə özünü imperator kimi aparırısan? – Dante bu sualı səsləndirəndən sonra kinayə ilə güldü. – Ax, bu hakimiyyət hərisliyi, ax...

– Bəlkə də sizi bu əsəri yazmağa elə Papalıq institutuna olan qəzəbiniz təhrik edib, hətta belə olsa da, əladır, qoy öz yerlərini bilsinlər! – Azabel artıq Danteni qızıışdırmağa başlamışdı, hər şey plan üzrə gedirdi.

– Qismən elədir. Əsrlərdir ki, insanlardan həqiqətləri gizlədirlər, onları cəhalət zülmətində saxlayaraq idarə etmək və hakimiyyət sürməkdən başqa bir qayələri də yoxdur! – Dante artıq qəzəbini və hiddətini gizlətmirdi, o, özü ilə həmfikir tapdığından daxilən sevinir və daha rahat danışdı. Plan işə yarayırdı.

– Bəli, hakimiyyət hərisliyi barədə çox düz vurğuladınız. Amma unutmayaq ki, hələlik hakimiyyət onların əlindədir. Onlar sizi edam edə və ya vəfatınızdan sonra belə cəsədinizə yandıra bilirlər.

– Guya onların əlindən başqa nəşə gəlir ki?! Ancaq cəza, sürgün, edam, yandırmaq, dağıtmaq və s. Bununla harayadək gedəcəklər ki? Bəlkə də papaların çoxu elə Cə-

hənnəmdə olacaq. Bilsəydim, onlardan bir-ikisini də Cəhənnəmdə təsvir edərdim, ora elə onların yeridir.

– Siz əsərdə yüzlərlə tarixi şəxsiyyətin adını vermisiniz, bəzilərini Cəhənnəmdə, bəzilərini Cənnətdə, bəzilərini isə Ərafda təsvir etmişiniz. Bu, çox xoşuma gəldi, çox ibrətamizdi, amma məni daha çox valeh edən sizin onların o dünyadakı yerləri və halları barədə bu qədər əminliyinizdir.

– Əslində o adları ora əsəri daha çox tutumlu etmək üçün daxil etmişəm, hər kəs orda tarixi şəxsiyyətləri tapacaq, onların vəziyyətləri haqqında müzakirələr edəcək. Bu faktor əsəri daha çox məşhur edəcək, daha çox insan onu oxumaq istəyəcək. Bəlkə zaman gələcək ki, hakimiyyət eşqinə düşmüş papaların adları heç xatırlanmayacaq, amma mənim adım bu əsərdə keçən adlara görə hələ çox hallanacaq və xatırlanacaq.

– Hə, bir növ, bu əsərlə siz özünüze ölümsüzlük qazanmış olacaqsınız, elə demək istədiniz?

– Eynən! Bu, mənim həm Papalıq institutundan, həm də həyatdan qisasım olacaq! – Dantenin gözlərində “ölümsüzlük” hirsini görməyə başladı. – Bir təsəvvür edin, əsrlər sonra bir çox rəssamlar əsərim üzərindən tablolar çəkəcək, bir çox şairlər mənim əsərimdən sitat gətirəcək, yazıçılar, filosoflar, ilahiyyatçılar sətirlərimi müzakirə predmetinə çevirəcəklər. Məgər bu, əla deyil? Bəs həmin papaların adları harda olacaq? Tarixin dərinliklərində itib-bataqlar.

– Dahiyane! – Azabel söhbətin getdikcə qızıqdığına sevinirdi. – Sizdən başqa, həm də əbədi sevginiz olan Biatrisin də adı əbədiləşəcək.

– Bəli, Biatris... – Dantenin gözləri uzaqlara zilləndi, sanki Biatrisi xatirəsində canlandırmağa çalışırdı. – Biatrisin adı da mənim adım kimi ölümsüzləşəcək, hər dəfə əsərimin adı çəkiləndə Biatris yad ediləcək.

– Çox dahiyane düşünmüsünüz, bravo, senyor, bravo! – Azabel üzündəki təbəssümlə bir daha Danteyə təzim etdi. – Sizcə, bunun öhdəsindən gələ bilmisiniz?

– Bilirsiniz, bir əsəri daha çox məşhur etmək üçün onda adamlarda qıcıq yaradacaq mövzulardan bəhs etməlisiniz. Məsələn, müxtəlif dahi və sevilən insanların çatışmayan cəhətlərini qabartmalı, onları tənqid etməlisiniz, realılıqla uzlaşmayan məsələlər barədə təzadlı və ya şübhəli fikirlər səsləndirməlisiniz. Adətən şairlər belə şeylərdən uzaq qaçırlar, heç kim özünə problem yaratmaq istəmir, amma Papa mənə neyləyəcək ki? Onlar mənə edəcəklərini artıq ediblər, ömrümün iyirmi ilini sürgündə yaşamışam. Qoy indi onlar qəzəblənib hiddətlənsinlər, əsərimdə səhvlər axtarıb, əksini isbat etməyə çalışsınlar. Onlar nə qədər çox mənim və əsərimin əleyhinə danışib-yazacaqlarsa, bir o qədər də mənə məşhurluq gətirəcəklər, – deyə Dante başını yelləyərək gülümsədi.

– Demək istəyirsiniz ki, Cəhənnəmdə təsvir etdiyiniz şəxslərin həqiqi vəziyyətləri haqqında o qədər də əmin deyilsiniz?

– Sözü açığı, xeyr! – Dantenin siması ciddiləşdi. – Onların Cənnətə və ya Cəhənnəmə gedəcəklərini nə mən, nə

də başqa bir insan iddia edə bilməz. Hətta özündən çox razı Papa belə bunu iddia edə bilməz. İnsanların inanclarına və əməllərinə görə cəza və ya mükafatlarını ancaq Tanrı bilə bilər.

– Bəs bunu bildiyiniz halda əsərdə həmin insanları necə Cəhənnəmdə və ya Cənnətdə təsvir etmişiniz? – Azabel müzakirəni kulminasiya nöqtəsinə çatdırdı.

– Bayaq dediyim kimi, – Dante artıq əsməyə başlamışdı, – sadəcə əsər maraq kəsb etsin və daha çox müzakirələrə səbəb olsun deyər. Məni bağışlayın, senyor Covanni, mən nəse özümü pis hiss edirəm, icazənizlə, bir az dincəlmək istəyirəm.

– Əlbəttə, senyor! – Azabel cəld ayağa qalxıb Dantenin qarşısında təzim etdi. – Məni dəvət edərək vaxt ayırdığınızla, bu səmimi söhbətə görə sizə təşəkkür edirəm!

– Nəse bir ehtiyacınız olsa, köməyim lazım olsa, çəkinməyin, artıq evimi tanıyırsız.

– Əlbəttə, senyor, sizə söz verirəm, evimə qayıtdıqdan sonra sizin necə nəzakətli olduğunuzu hər kəsə danışacağam. Tezliklə sağalmağınız üçün dua edəcəyəm, senyor. Salamat qalın.

– Buyurun! – Dante çətinliklə də olsa, əlini qaldıraraq onunla sağollaşdı.

Azabel yubanmadan Dantenin evini tərk edib ara küçələrin birində yenidən qeybə çəkilir. Planının birinci mərhələsini artıq müvəffəqiyyətlə bitirmişdi. Dantenin dilindən əsərin əsl yazılma səbəbini öyrənmişdi, xülasə edəsi olsa, bunu kilsə və Papalığa qarşı kini və özünə ölümsüzlük qazanmaq istəyi idi.

* * *

Növbəti gün Dante özünü daha yaxşı hiss edirdi, qızdırması yox idi, amma gecə narahat yatmışdı. Gecənin dərinliklərinə qədər dünənki qonağı ilə söhbəti zəhnini məşğul etmişdi. Bu söhbət ona sanki “vicdanı ilə səmimi söhbət” kimi gəlirdi. O, özü-özünə əsərin yazılma səbəbini etiraf etmişdi, o biri dünyada nəyin necə, kimin harada olacağını dəqiq bilmədiyi halda iddialar etmişdi. Papalıq və kilsəyə olan kinini bu əsərə tökmüşdü. Bəzən Papaya qarşı olan kini onu üstələyir, bəzən isə narahatlıq canını bürüyürdü. Sonda isə: “Əşşi, mən niyə özümə dərd edirəm ki? Qoy indi Papa və kilsə mənim əsərimi özünə dərd etsin!” – deyərək özünü sakitləşdirdi və yuxuya getdi.

Özünü gümrəh hiss etdiyindən günortaya qədər çölə çıxıb bir az gəzmiş, təsərrüfatla maraqlanmışdı. Xadimə ona günorta yeməyini verəndən sonra evdə, otağında oturmuşdu. Bir az kitab mütləq edib, sonra isə xəyallara dalmışdı.

Azabel bu dəfə yaşlı bir filosof kimi Dantenin qonağı olacaqdı. Ara küçələrin birində o, əlli-əlli beş yaşlı, qısa ağ saqqalı olan, orta boylu, arıq bir kişi kimi qeybdən çıxdı. Əynində göy rəngdə uzun əbası, qırmızı kəməri, açıq-qəhvəyi çəkmələri, başında isə qırmızı rəngli papağı var idi. Yeyin addımlarla Dantenin evinə tərəf yollandı. Çatan kimi dərindən nəfəs alıb qapını döyərək xırıltılı bir səslə soruşdu:

– Senyor Dante, evdəsiniz, gəlmək olar?

– Bəli, kimdir? – Dante səksənərək xəyallarından ayrıldı. – Buyurun, qapı açıqdır.

Qapını açaraq evə daxil oldu, Dante onu görcək ayağa qalxdı. Azabel qapını bağlayıb təzim edərək onu salamladı: – Senyor Dante, sizi salamlayıram.

– Xoş gəlmisiniz! – Dante də təzim edərək onu salamladı. – Buyurun, əyləşin. – Əyləşmək üçün ona yer göstərdi.

– Adım Padovalı Marsiliodur. – Azabel təzim edərək özünü təqdim etdi və sonra əyləşdi. – Mən Padovadan məhz sizi görmək üçün gəlmişəm və sabah Ravennanı tərk edəcəyəm. Özüm filosofam, bir neçə kitab yazmışam, sizin də kitablarınızı oxumuşam.

– Xoş gəlmisiniz, Marsilio, mən, deyəsən, sizin haqqınızda eşitmişəm.

– Mümkündür, siz Padovada yaşayarkən məclislərdə qarşılaşmağımız mümkündür.

– Buyurun, sizə necə kömək edə bilərəm, senyor Marsilio?

– Əslində mən sizə kömək etmək üçün bura gəlmişəm və nəticə ilə qayıdacağıma da çox ümidliyəm.

– Anlamadım, – Dantenin üzündə çaşqınlıq göründü. – Necə yəni mənə kömək etməyə gəlmisiniz?!

– Bəli, siz sadəcə səbirlə mənə qulaq asın, sizinlə bir filosofdan əlavə həm də ağıllı bir insan kimi danışacağam. – Azabel oturduğu stulda bir balaca özünü düzəltdi, qısa bir pauza verdi, Dante onu heyranlıqla izləyirdi. – Mövzu sizin “Komediya” əsərinizdir. Mən onu oxudum və əsər barədə sizinlə söhbət etmək üçün yanınıza gəldim.

– Aha, – Dante onun sözünü kəsdi, – deməli, mənim əsərim artıq Padovaya da gəlib çatıb. Bu, əladır! – Dante əsərini oxumuş bir filosofun onunla görüşməsi üçün Ra-

vennaya gəlməsini yaxşı əlamət kimi başa düşürdü, deməli, əsəri onda maraq oyadıb. Hər bir halda, xoşlasa da, tənqid etsə də, bu, onun işinə yarayacaqdı. – Buyurun, nəyi müzakirə etmək istəyirsiniz ki?

– Baxın, əsərinizi oxuyanda onu yazmağınızın əsl səbəbləri mənə aydın oldu. – Müvəffəq olmaq üçün bu söhbətdə Azabel özünü maksimum səviyyədə arxayın göstərməliydi. – Əvvəla, bu səbəblər və onların doğruracağı nəticələr barədə sizinlə danışmaq istəyirəm, sonra isə əsərdəki bəzi nüanslara toxunarıq.

– Əsl səbəbləri? Siz nə danışsınız? – Dante özünü bir az narahat hiss etdi və bunu bürüzə verdi. Bu, Azabelin işinə yarayırdı. – Siz hansı səbəblərdən danışsınız?! Mən sizi anlamıram.

– Səbirli olun, tezliklə hər şeyi anlayacaqsınız. Sizin necə bir filosof, şair və siyasətçi olduğunuzu mən gözəl bilirəm, amma gəlin razılaşıq ki, yazdığınız “Komediya” poeması nə qədər gözəl bir fəlsəfi sənət əsəri olsa da, dini inanclar nöqtəyi-nəzərindən çox bərbad əsərdir.

– Necə yəni bərbad? Siz nə danışsınız? – Dante birdən-birə hiddətlənərək ayağa qalxdı. – Sizə kim bu ixtiyarı verib ki, əsərimi bərbad adlandırırsınız?

– Əyləşin, senyor Dante, əsəbiləşməyə də lüzum yoxdur. Hər ikimiz yaşlı-başlı adamlarıq, alimik, niyə cahillər kimi çığırılıb-bağırmalıyıq ki? – Azabel vəziyyətin nəzarətindən çıxmadığı üçün onu sakitləşdirməyə səy göstərdi.

– Yox, – Dante yerinə əyləşərək sakit tonda sözünə davam etməyə çalışdı. – Siz evimə gəlib əsərimi bərbad adlandırırsınız, məndən hansı reaksiyanı gözləyirsiniz ki?

– Baxın, senyor Dante, – Azabel daha inandırıcı səsle dedi, – mən inanıram ki, siz bu əsəri Papa və kilsəyə olan kininizə görə yazmısınız, öz aləminizdə özünüzü onlardan daha ağıllı göstərmək, onların isə cəhalət içində batdığını göstərmək istəmisiniz. Bu, başadüşüləndir. Nəzərə alsaq ki, Papa VIII Bonifasinin Florensiyada hakimiyyəti qara qvelflərə verməsi nəticəsində vətəninizdən sürgün olunmusunuz, ömrünüzü yad ellərdə keçirmisiniz, sizin bu kininizi başa düşmək olar, amma o səviyyədə yox ki, siz Cənnət və Cəhənnəm barədə əsər yazaraq, kimin haraya gedəcəyini iddia edəsiniz. Özünüz də bilirsiniz ki, ölümdən sonra kimin halının necə olacağına yalnız Tanrı qərar verir, bu isə nə sizin, nə də kilsənin, Papanın səlahiyyətindədir. Bəli, bu gün Papa özünə aid olmayan bir çox işlərə müdaxilə edir, mən bunu müzakirə mövzusu belə etmək istəmirəm, amma bütün bunlar sizə haqq vermir ki, Cənnət və Cəhənnəm haqqında bilmədiyiniz və səlahiyyətiniz olmayan iddialar edəsiniz.

– Mənim səhv və ya düz yazmağım niyə sizi narahat etməlidir ki? Xoşunuza gəlmir, lap əla, oxumayın və ya əsərin səhvləri barədə bir kitab yazın.

– Xeyr, bu, belə deyil. Mən onu da bilirəm ki, bu əsərdə sizin səlahiyyətiniz çatmayan məsələləri qeyd etməkdə digər məqsədiniz də onlar barədə müzakirələrin yaranması, tənqidlərin olunmasıdır ki, bunun sayəsində həm əsəriniz məşhurlaşsın, həm də adınız tarixdə əbədi qalsın. Yeri gəlmişkən, ilk məhəbbətiniz olan Biatrisin də xatirəsinin əbədləşdirilməsi sizin hədəflərinizdən biridir.

– Necə? – Dante sanki şək keçirirdi. – Siz bunları hardan bilirsiniz? Bəs sizə elə gəlmirmi ki, özünüz səlahiyyətiniz olmayan məsələlərə qarışırsınız?

– Baxın, senyor Dante, mən demirəm ki, dediklərimlə razılaşın və ya mənə hesabat verin. Xeyr! Sadəcə öz vicdanınıza hesabat verin və onunla razılaşın.

– Dayanın görək! – Dante sağ əlini Azabelə tərəf uzatdı. – Yoxsa siz mənimlə vicdanım arasına girib məni mühakimə etmək istəyirsiniz? Buna dəqiq səlahiyyətiniz yoxdur! Bayaqdan siz danışırırsınız, amma mən səbirlə qulaq asıram, indi isə mən danışacağam. Sizin dediyiniz hədəflərin mənə heç bir aidiyyəti yoxdur. Nə kilsə və ya Papa ilə kinim, nə də adımlı və sevimli Biatrisin adını əbədləşdirmək kimi bir dərdim yoxdur, bunlar sizin xəstə təxəyyülünüzün məhsuludur! – Azabel təəccüblə Danteyə baxırdı, sanki dünyanın səmimi şəkildə hər şeyi yerli-yerində etiraf edən bu insan deyildi. – Siz özünüzdən bir reallıq uydurmusunuz və indi də onu mənə sırımaq istəyirsiniz. Məni belə ucuz yollarla tovlaya bilməzsınız. Haydı, qalxın, sizin artıq getmək vaxtınızdır, mən isə dincəlmək istəyirəm, haydı! – Dante ayağa qalxaraq qonağın da ayağa qalxmağını gözlədi.

– Senyor Dante, – Azabel ayağa qalxaraq söhbətə davam etdi, – siz bu dünyada hədəflərinizə çatma bilərsiniz, bu, mümkündür, amma bunun acı nəticələri də qaçılmaz olacaq. Siz o biri dünyada bu əsərin hesabatını verməli olacaqsınız. – Dante Azabeli qapıya tərəf yola salırdı. – Baxın, siz əsərdə bir çox insanın Cənnətə və ya Cəhənnəmə gedəcəyi barədə iddia etmisiniz, bir növ, onlar barəsində

hökm vermisiniz. Axı siz özünüz də gözəl bilirsiniz ki, bu hökmü yalnız Tanrı verə bilər. Siz öz aləminizdə əsərinizdə tanrılıq iddiası etmisiniz. – Artıq Azabel qapıdan çölə çıxırdı. – Əsrlər sonra insanlar sizin kitabı oxuyub aza birlərlər, siz onların da məsuliyyətini daşıyacaqsınız. Homerin yazdığı əsərin əsrlərlə insanları necə azdırdığını bilirsiniz? – Artıq Azabel qapıdan çöldə, Dante isə içəridə idi. – Axı siz özünüz onu əsərinizdə Cəhənnəm sakini kimi təsvir eləmişiniz. Amma sizin çıxış yolunuz var, bir parça kağıza əsərinizin səhv olduğunu, məhv edilməli olduğunu yazın və möhürləyin, bununla da xətanızı düzəldin... – Dante qapını çırpdı və Azabelin sözü yarımçıq qaldı.

* * *

Əsəbi halda oradan uzaqlaşan Azabel dar küçələrin birində qeybə çəkilərək qərargaha qalxır.

Sabael kabinetində bəzi sənədləri nəzərdən keçirirdi ki, birdən qapı döyülür və Azabel kabinetə daxil olur:

– Sabael, vəziyyət heç də ürəkaçan deyil.

– Nədir, inadkarlıq edir?

– Daha pis, dünən özü mənə etiraf edirdi ki, kilsə və Papaya olan kinindən, özünün və Biatrisin adını əbədləşdirmək üçün bu əsəri yazıb, indi isə deyir ki, elə şey yoxdur və bu, sadəcə, mənim uydurmamdır.

– Narahat olma, sabah sən onun yanına əvvəlcə öz si-
manda, amma qanadsız gedərsən, söhbət edərsən, yenə də

inad etsə, ona əsl simanda görünərsən və həqiqəti ona çatdırarsan.

– Axı niyə bu insanlar qəzəb və şəhvətlərinə bu qədər yenilir? Adamın əbədi həyatı təhlükə qarşısındadır, o isə hər şeyi inkar edir.

– Elə danışırısan ki, sanki birinci dəfədir belə halla qarşılaşırsan. Get bir az dincəl, sabah davam edərsən.

– Yaxşı, oldu. Mən nəticə barədə sənə xəbər edəcəyəm.

– Mən nəticəni səndən əvvəl biləcəyəm, – Sabael Azabelə baxaraq gülümsəyir. – Get dincəl.

– Oldu, – Azabel kabineti tərk edərək yer üzünə qayıdır.

* * *

Dante bu sirli qonağın və dünən gəlmiş Covanni adlı gəncin sözlərini müqayisə edirdi. Ona elə gəlirdi ki, Marsilionun onun Covanni ilə olan söhbətindən xəbəri var idi. Bu, bir az ağlabatan kimi görünməsə də, Dantenin şübhələr rahat buraxmırdı. Marsilio sanki onun qəlbindən xəbər verirdi. Dante bütün bu fikirləri başından çıxarmağa çalışırdı.

Ravenna, 13 sentyabr, şənbə günü. Günortadan sonra Dantenin qızdırması qalxdı, yenə xadimə ona dərman verib qulluq edirdi. Bugünkü qızdırma əvvəlki günlərin qızdırmasından fərqliydi, qızdırma və titrəmə ilə yanaşı oynaqlarında ağrılar başlamışdı və nəfəs alması da ağrılaşmışdı.

Axşama doğru Dantenin vəziyyəti azacıq da olsa yaxşılaşmadı. Əksinə, hava qaraldıqca qızdırması və ağrıları artırdı. O, daha çox zarıyır, əziyyət çəkirdi. Azabel isə sakitcə otağın küncündən onu müşahidə edirdi. Xadimə ora-

da olduğundan müdaxilə etməyə şərait yox idi. Bir az da gözləməliydi.

Artıq hava tamamilə qaralmışdı, Dante qızdırmanın təsiri altında zarıyır, ara-sıra sayıqlayırdı. Malyariyanın təsiri altında qırmızı qan hüceyrələrinin çoxu sıradan çıxmışdı, artıq orqanlarına yetərincə oksigen getmirdi deyə orqanları da sıradan çıxmağa başlamışdı. Azabel isə hələ də otağın küncündə durub müdaxilə üçün zaman gözləyirdi. Xadimə axşam dərmanlarını Danteyə verəndən sonra bir saatlıq getməli olduğunu deyib getdi. Budur, artıq Azabelin səhnəyə çıxmaq vaxtı idi. O, çöldə öz simasında, amma qanadsız olaraq qeybdən çıxdı və qapını döydü:

– Senyor Dante, gəlmək olar?

– Kimdir? Buyurun, qapı açıqdır. – Dante zarıyaraq cavab verdi və yerində dikəlmək istəsə də, alınmadı.

Azabel evə daxil olub Dantenin qarşısında təzim edərək onu salamladı:

– Senyor Dante, sizi salamlayıram. Necəsiniz?

– Məni bağışlayın, cavan oğlan, mən xəstəyəm, qalxa bilmirəm, amma siz əyləşin, buyurun. – Dante Azabelə oturmağa yer göstərdi.

– Mən Ravennalı Pyerəm, üzr istəyirəm ki, sizi narahat edirəm.

– Buyurun, sizə necə kömək edə bilərəm?

– Sözü açığa, heç bilmirəm hardan başlayım ki, söhbətimiz alınsın və şirin olsun.

– Birbaşa mətləbə keçin, cavan oğlan.

– Yazdığınız “Komediya” əsəri həm sizə, həm də digər insanlara problemlər yaradacaq. Siz bunu məndən də gözəl bilirsiniz, sadəcə, inad edirsiniz.

– Bəsdir, İlahi! – Dante birdən başını tutaraq çığırmağa başladı. – Nədir, siz aranızda danışmışınız ki, məni bezdirəsiniz? Üç gündür bu lənətəgəlmiş əsərə görə gəlib zəhləmi tökürsünüz! Nə istəyirsiniz məndən?

– Senyor Dante, zəhmət olmasa mənə baxın! – Azabel hökmlü bir səslə dedi. – Məni görürsünüz? Mən artıq üç gündür sizi başınıza gələcək bəlalar barədə xəbərdar etməyə çalışıram. Mənə baxın! – Azabel yüksək tonla deyərək ayağa qalxdı.

Dante ona tərəf çevrilərək üzünə baxdı. İndi o, qarşısında Veronalı Covannini görürdü. Dante tamamilə çaşqınlıq içərisində idi.

– Covanni, siz bura necə gəlib çıxdınız, axı burda rəvennalı bir gənc var idi.

– Pyer, siz Pyeri deyirsiniz?

– Bəli, burda Pyer var idi, siz bura necə gəldiniz? – Azabel Dantenin gözləri önündə cildini dəyişərək Pyerə döndü. – Aman, Tanrım! Bu nədir? Mən artıq havalanıram? Yəqin, qızdırmanın təsiridir, – Dante Azabelə baxaraq iki əli ilə başını tutdu. – Siz mənim gözümə görsənirsiniz, yoxsa ağlımla oynayırsınız?

– Xeyr! – Azabel ötkəm bir səslə cavab verdi və yenə də Dantenin gözləri önündə cildini dəyişərək Padovalı Marsilioya çevrildi və onun səsi ilə dedi. – Sizin ağlınız hələ yerindədir və gördüyünüz hər şey həqiqətdir.

– Aman, Tanrım! – Dante qorxudan əsməyə başladı. – Məndən nə istəyirsiniz?

– Mən üç gündür sizdən eyni şeyi istəyirəm, əsərinizin xəta olması və məhv edilməsi barədə bir kağız yazıb möhürləməni, vəssalam.

– Axı siz kimsiniz və bunu məndən niyə tələb edirsiniz?

– Mən ölüm mələklərindənəm, adım Azabeldir. – Bu yerdə Azabel artıq əsl simasında, qanadları ilə Dantenin gözünə göründü və ayaqları yerdən üzülərək havadan salandı.

– Yox, mən, yəqin ki, ya yuxu görürəm, ya da məni qarı basır.

– Xeyr, siz həm oyaqsınız, həm də ayıq! Gözləriniz sizi aldatmır, senyor Dante. Mən qısa edəcəyəm, bir azdan xadiməniz gələcək və bilin ki, qısa müddətdən sonra siz nitqinizi, ardınca isə huşunuzu itirəcək və daha ayılmayacaqsınız. Bu isə sizə son şansıdır, indi mənə diqqətlə qulaq asın və ruhunuz bədəninizdən çıxmamış xətanızı düzəldin. Yazdığınız əsər həm sizə, həm də digər insanlara problemlər yaşadacaq. Onu özünüzdən sonra bir irs kimi qoyub gedəcəksiniz. Sizdən sonra bir çox rəssam, filosof, yazıçı və şairlər əsərinizin üzərində daha çox xətalara yol verəcək. Axirətdə özünüzdən başqa onlara görə də məsuliyyət daşıyacaqsınız. Sizə bütün bu problemlərdən qurtulmaq üçün lazım olan, sadəcə, bir kağıza əsərinizin xəta olduğunu və məhv edilməsinin gərəkdiyini yazmaq lazımdır. İnadkarlığınız sizə xeyir gətirməyəcək, özünüzdən də bildiyiniz həqiqətlə barışın. Biz son üç gündə bunları artıq sizinlə müzakirə etmişik.

– Yox! Əsla! – Dante əsərək cavab verdi və artıq nitqinin tutulduğunu hiss etməə başladı. – Bu nə deməkdir? Siz mənimlə oyun oynayırsınız? Gah veronalı gənc, gah da padovalı filosof kimi yanıma gəlib mənə yalan satırsınız və bütün bunların fonunda da məndən həqiqətlə barışmağımı gözləyirsiniz? Yəni bundan artığına zəkanız çatmadı? Siz mənə yalanla həqiqətə çatmağı təklif edirsiniz? Xeyr! Mən bunu etməyəcəyəm və o dünyada da Tanrıya sizdən şikayət edəcəyəm, sizin bacarıqsız olduğunuzu ona deyəcəyəm! Əgər mən xətamə görə cəzalandırılmalı olsam, bu, sizin səriştəsizliyinizə görə olacaq və siz də mənimlə birgə cəzalandırılacaqsınız.

– Dante! – Azabel səsinə yüksəltdi. – Xadimə artıq yaxınlaşır, sizin yalnız bir çıxış yolunuz var! – O, kitab rəfindən bir vərəq, qələm və mürəkkəbi götürüb Dantenin çarpayısının yanındakı masanın üzərinə qoydu.

– Yo... – Dante artıq nitqini itirir və danışa bilmirdi.

– Siz artıq nitqinizi itirdiniz, artıq sayılı dəqiqələriniz qalıb. – Qapının ağzında ayaq səsləri eşidildi. – Siz həqiqəti və nə etməli olduğunuzu bilirsiniz, mənlük buraya qəddər.

Xadimə qapını açaraq evə daxil oldu və birbaşa Dantenin otağına gəldi. Dante isə çarpayının yanında havaya baxaraq tir-tir əsirdi. Xadimə tez ona yaxınlaşaraq yerinə rahat uzanmağına kömək etdi.

– Senyor Dante, necəsiniz? – xadimə narahatlıqla soruşdu, amma ondan səs çıxmadı, o, sadəcə titrəyir və gözlərindən yaş gəlirdi. Xadimə vəziyyətin pis olduğunu başa düşdü. – Senyor Dante, narahat olmayın, mən həkimin da-

linca gedirəm, onu götürüb gələcəyəm, – deyib evdən çıxdı və həkimin arxasınca getdi.

Azabel qeybdən Dantenı izləyirdi, daha onun seçiminə müdaxilə etməyəcək, sadəcə, müşahidə edəcəkdi. Dante titrəyərək kağıza və qələmə baxdı, əli ilə göz yaşlarını sil-di, gücünü toplayaraq əlini masanın üzərinə uzadıb qələm-kağızı götürdü. Azabelin üzündə sevinc peyda oldu, deyəsən, tapşırığın öhdəsindən uğurla gələcəkdi. Dante kağıza və qələmə baxdı, baxdı və birdən onları otağın uzaq küncünə tərəf tulladı. Azabel gördüyündən dəhşətə gəldi. Axı necə ola bilər ki, bir insana mələk gəlib həqiqəti olduğu kimi anlatsın, özün də həqiqəti gün kimi aydın görəsən, amma yenə də inadkarlıq edəsən?!

Dantenin titrəməsi artıq dayanmışdı, indi o, tavana baxaraq ağır-ağır nəfəs alırdı. Tədricən gözləri yumuldu və o, huşunu tamamilə itirərək komaya girdi. Azabel onu dərin kədərlə izləyirdi, çox üzgün idi. Bir neçə dəqiqədən sonra xadimə həkimlə birlikdə qayıtdı, amma Dante artıq dərin yuxuda idi. Həkimin heç bir cəhdi nəticə vermədi. Gecə yarından bir neçə saat keçəndən sonra otağa ölüm mələkləri gəldi. Azabel onları görürdü, salamlaşdılar və Dantenin başı üzərinə keçib ruhunun çıxmasını gözlədilər. Bir neçə xırıltılı nəfəsdən sonra Dante öldü. Ruhu bədənindən çıxan kimi ölüm mələkləri onun qollarından tutdular. Dante çaşqınlıq içində ətrafa boylandı, xadimə və həkim çağırmağa cəhd etsə də, onu artıq kimsə eşitmirdi. Birdən gözü Azabelə sataşdı, onu görən kimi tanıdı, üzünə vəhimi və peşmanlıq ifadəsi gəldi, amma artıq gec idi. Ölüm mələkləri Dantenin ruhu ilə birlikdə göyə qalxdılar. Aza-

bel hələ də gördüklərinin təsiri altında idi, Dantenin üzündəki vahimə və peşmanlıq ifadəsi onun gözləri qarşısında idi. Birdən həkimin sözləri onu reallığa qaytardı:

– Vəssalam, dahi bir şəxsiyyətin ömrü başa çatdı! – Həkim bunu deyərək Dantenin cəsədinin üzərinə ağ parça sərdi və xadiməyə dedi. – Onun qohumlarına, Ravenna şahzadəsinə, dostlarına və keşişə xəbər etmək lazımdır, artıq mənim görə biləcəyim bir iş qalmadı.

Həkim xadiməyə başsağlığı verərək evi tərk etdi, Azabel də bir neçə saniyədən sonra Dantenin evindən çıxaraq qərgahə tərəf uçdu.

IV. Deniels ailəsinin fəlakəti

Üfüqdə yeni doğan günəş Minnesota ştatının Anoka qəsəbəsində, Missisipi çayının kənarında Deniels ailəsinə məxsus xudmani bir evin pəncərələrindən içəri keçərək, hələ də yataqda olan Cenninin gözünə düşürdü. Daha çox yatmaq istəsə də, günəşin şüaları imkan vermirdi. O, yerindən qalxdı, çarpayıya nəzər saldı, amma Stiv yatağında yox idi. Stiv hər gün səhər tezdən qaçışla məşğul olurdu, səhərin şəhli havasında, Missisipi çayının kənarı ilə qaçmaq ona bütün gün enerji mənbəyi olurdu. Qan dövrəni güclənir, zehni daha dəqiq işləyir, bütün günü işinə fokuslana bilirdi və əlbəttə ki, sağlamlıq üçün də çox xeyirli idi. Bu gün də adəti üzrə qaçışa çıxmışdı.

Cenni tənbəlcəsinə geyindi, on iki kvadratmetrlik kiçik yataq otağının bir küncünə qoyulmuş güzgünün qarşısına keçib şişmiş üz-gözünə baxdı, darağı götürüb saçlarını da-

rıyaraq bir anlıq özü və ailəsi barədə fikrə getdi. Darağı qoyaraq, iki əli ilə qarnını tumarlamağa başladı. Bətnindəki körpə hələ iyirmi dörd həftəlik idi, hərdən Cenniyə elə gəlirdi ki, o, günbəgün böyüyür. Cenni qarnını tumarlayaraq gələcək övladı barədə düşünürdü.

Stiv yerli kərqo şirkətlərindən birində anbarda yükdaşıyan kimi çalışırdı. Ali təhsili olmadığından bu az məvacibli işlə qane olmağa məcbur idi. Cenni isə prestijli şirkətlərdən birində mühəndis işləyirdi və kifayət qədər sanbalı məvacibi var idi. Ev, demək olar, Cenninin məvacibi ilə dolanırdı, Stivin maaşı sadəcə kirayə haqqına və kommunal xərclərə çatırdı, əlbəttə ki, öz xərcləri də yerində. Bu hal getdikcə Cennini sıxmağa başlamışdı, çünki tezliklə ailədə say artımı olacaqdı, məvaciblər isə dəyişməz olaraq qalırdı.

Cenni bu cür çətinlikləri hələ uşaqlıqdan görmüşdü və bu barədə çox acı xatirələri və bədbin təcrübəsi vardı. Hələ üç yaşı olanda atası vəfat etmişdi, anası Kelli onu təkbaşına böyütmüşdü. Tək ananın övlad böyütməsi, əlbəttə ki, çətinliklər və məhdudiyyətlər çərçivəsində olur və Cenni bütün bu çətinlik və məhdudiyyətləri öz ruhunda hiss etmişdi. İndiyədək yadındadır, hər dəfə məktəbdən qayıdarkən, mağazanın qarşısından keçəndə anasından velosiped almasını istəyərək ağlayardı, anası bunun təkrarlanmaması üçün çox vaxt yollarını paralel küçələrdən salardı. Bu və digər bunun kimi olaylar Cenninin ruhunda dərin psixoloji izlər buraxmışdı və indi, doğuş yaxınlaşdıqca bu problemlər onun təhtəlsüurunda daha da qabarırdı.

Cenni uzun müddət fikrə daldıqdan sonra toparlana-raq güzgünün qarşısından qalxdı və səhər yeməyi hazırlamaq üçün mətbəxə keçdi. Stiv o qədər də tələbkər və çox yeyən deyildi, tosterdə qızardılmış çörəyin üzərinə yaxılmış fıstıq yağı və bir fincan kofe onu tam qane edirdi. Cenni kofeni hazırlayırdı ki, qapının ağzında tappıltı səsləri eşidildi, Stiv səhər qaçışından qayıtmış və qapının ağzında ayaqqabılarının altını çırpırdı.

O, hamamda duş qəbul edəndək Cenni artıq süfrəni hazırlamışdı Stiv qurulanıb paltarlarını geyinəndək Cenni də duş qəbul etdi, saçlarını qurulayıb makiyaj etdi. Səhər yeməyi süfrəsinə birlikdə oturdular. Stiv kofedən bir qurtum içərək Cennini süzdü. Cenninin üzündə son vaxtlar dərin bir qayğı izlərini sezirdi, əlbəttə, bu ona çox ağır gəlirdi, amma heç bir vəchlə söhbəti açmağa cürət etmirdi. Hər ikisi sakitcə nahar edirdi, Stiv az şeyə qane olsa da, Cenni nahara qaynadılmış yumurta və sosis yeyirdi. Onun vəziyyətində olan bir qadına, əlbəttə ki, qüvvətli qida lazım idi. Dinməzcə, gözlərini aşağı dikərək yeməyini yeyirdi, axır ki, Stiv dözməyərək sözə başladı:

– Canım, son vaxtlar gözümə bir az qərribə dəyirsən.

– Qərribə? Necə yəni qərribə?

– Sanki bir az qayğılısan, düşüncələrdəsən, elə bil ki, hansısa bir problem səni sıxır, nəfəs almağa qoymur. Nəsə baş verib?

– Nəsə baş verib? Bu nə sualdır? Guya bilmirsən nə baş verib? Mən hamiləyəm, Stiv, hamilə! – Cenni hiddətlə danışdı. – Bir neçə aya bizim övladımız olacaq, bunu başa düşürsən?

– Canım, sənin hamiləliyin gözəl bir xəbərdir, niyə bu qədər qəzəbli və hiddətli sən ki? Hər şey əladır, sən sağlamsan, – Stiv əlini Cenninin qarnının üzərinə qoyaraq dedi, – körpəmiz də sağlamdır, bundan gözəl nə ola bilər ki?!

– Stiv, bir az həyata real bax, çox yox, bir az! – sanki Cenninin yarasının közü qoparılmışdı, hiddəti getdikcə artırdı. – Biz indi iki nəfərik, özümüzü güclə dolandırırıq, sabah körpəmiz doğulandan sonra necə olacaq? Hərdən bu cür mövzuların da üzərində fikirləş, axı sən ata olacaqsan.

– Həyatım, niyə bu qədər qəzəblisən ki?.. Başımızın üzərində tavan, hər ikimiz çalışırıq, evə pul gətiririk, səni narahat edən nədir axı?

– Stiv, sən anbarda fəhlə işləyirsən, bugünədək bu hal bizi qane edirdi, amma körpə olandan sonra şərtlər dəyişəcək, tələbat artacaq. Yəni bu qədər xırdalıqları ilə izah etmək məcburiyyətindəyəm? – Cenni çiynlərini çəkərək gözlərini Stivə zillədi. – Yəni sən özün bu qədərini dərk etmirsən?

– Canım, dərk edirəm, niyə etmirəm ki? Mən şirkətdə nümunəvi işçilərdən biriyəm, hamı mənə hörmət edir, dəfələrlə mükafat almışam. Bu yaxınlarda müdiriyyətlə karyera yüksəlişim barədə danışacağam, niyə narahat olursan ki? Hər şey yaxşı olacaq, təki sən və körpəmiz narahat olmasın. – Stiv yenə də əlini Cenninin qarnına qoyaraq gülümsədi, o, bununla gərginliyi az da olsa aradan qaldırmaq istəyirdi.

– Yaxşı, müdiriyyətlə söhbəti yubatma, çalış onunla bu barədə tez danışasan. – Karyera yüksəlişi barədə söhbət

Cennini bir az yumşaltmışdı. – Məni də başa düş, bu vəziyyətimdə gərgin olmağım təbii və normal bir haldır. – Cenni gözaltı Stivə baxdı.

– Əlbəttə, canım, mən səni başa düşürəm, sən körpəmizin gələcəyi barədə təlaşlanırsan, amma qətiyyən narahat olma, mən bu gün müdirimlə bu barədə söhbət edəcəyəm.

Stiv kofeni bitirərək stol arxasından qalxdı, qollarını Cenninin boynuna dolayaraq onu öpdü və alnını onun alnına söykədi.

– Daha narahatlığa son qoy, özünə də, körpəmizə də əziyyət vermə, – dedi.

– Sən də bu məsələni çox uzatma, uzatma ki, qəlbimizə rahatlıq gəlsin.

– Axşama xoş xəbərlərimi gözlə, – deyərək, Stiv qapıdan çölə çıxdı.

Stiv işə öz maşını, Cenni də özününkü ilə gedirdi. Qəsbə o qədər də böyük deyildi və hər kəsin şəxsi maşını vardı. Cenni də çox yubanmadan evin qapısını kilidləyərək maşını işə saldı.

* * *

İşə çatan kimi Stiv müdirlə görüşmək üçün onunla vaxtı razılaşırdı. Necə də olmasa, Cenniyə söz vermişdi və sözünün üstündə durmağa çalışırdı. Stiv işdə dostu Denniyə Cenni ilə söhbətini danışmışdı və müdirlə söhbət etməzdən əvvəl təcrübəli dostundan məsləhət istəyirdi:

– Denni, necə bilirsən, müdir karyera yüksəlişi məsələsində mənə dəstək olar?

– Niyə də olmasın? Bu, təkcə sənə yox, həmçinin gələcək körpənizə də dəstəkdir. Çalış söhbət əsnasında körpənizin olacağını bir neçə dəfə vurğulayasan. Oldu?

– Yox, bu, lap düşüklük olar ki... – Stiv gülməyə başladı. – Lap o qədər də ağ eləmək olmaz axı.

– Sən gülürsən, amma mən tam ciddiyəm. – Denni üzündəki ciddiyyəti bir az da artırdı, Stiv dərhal özünü yığışdırdı. – Sən bunu yalandan və ya özünə görə demirsən ki, sadəcə, faktı dilə gətirib situasiyanı izah edirsən.

– Aha, səni başa düşürəm, düz deyirsən. Sadəcə, mən dedim ki, lap zəlil günündə görsənməyim.

– Sən zəlil bilirsən nə vaxt olacaqsan? Axşam evə xoş xəbərlə getməsən, bax onda Cenni səni tamamilə zəlil gününə qoyacaq, – deyərək Denni şaqqanaq çəkərək gülməyə başladı.

– Yaxşı, bəsdir, ayıbdır, özünü ələ al.

– Dur ayağa, – Denni özünü tez bir zamanda ələ alaraq dedi, – dur get və gələcəyinizi indidən təminat altına al.

– Düz deyirsən, – Stiv ayağa qalxaraq anbarın qapısına tərəf getməyə başlaydı, – gələcəyimiz təminatlı olmalıdır, – deyərək qapıdan çıxdı.

Stiv müdirin kabinetinin qapısına çatanda bir anlıq boğazı qurudu, narahat olmağa başladı. Bir neçə dəfə dərinləndən nəfəs alaraq özünü topladı və qapını döyərək içəri daxil olmaq üçün icazə istədi:

– Gəlmək olar, müdir?

– Hə, gəl, Stiv, buyur, keç içəri və əyləş, amma bir xahişim var, “müdür” yox, sadəcə Miki.

– Tamam, Miki, təşəkkür edirəm ki, mənə vaxt ayırdınız, – Stiv göstərilən yerdə əyləşdi.

– Hə, Stiv, necəsən, işlərin necə gedir, Cenni necədir?

– Təşəkkür edirəm, hamımız və hər şey yaxşıdır.

– Əla, sevindim. Buyur, hansı məsələ barədə danışmaq istəyirdin?

– Miki, bilirsiniz, tezliklə Cenni ilə bizim bir körpəmiz olacaq.

– Bəli, bilirəm, həmin xoşbəxt gün nə vaxt olacaq? – Miki səmimi şəkildə sevindi.

– Təxminən üç aya.

– Nəsə bir problem var? Cenni və körpənin sağlamlığı yerindədir? – Miki narahat görkəm alaraq, təlaşla soruşdu.

– Yox, yox, hər şey yaxşıdır, hər ikisi sağlamdır, heç bir problem yoxdur.

– Əsas odur, yerdə qalan hər şey düzələr. Onda bəs hansı məsələni müzakirə etmək istəyirdin?

– Mən elə ora gəlirdim, Miki, tezliklə ailəmiz böyüyəcək, – Stiv sıxılmağa başladı, – sayımız artacaq... – duruxdu, ağzının necə quruduğunu hiss edirdi.

– Bu ki əladır! İnsanlar elə buna görə ailə qurur da, artmaq üçün.

– Bəli, düzdür, elə biz də bunun üçün ailə qurmuşuq, – Stiv artıq nə danışacağını bilmirdi. – Çoxalmaq və sayımızın artması üçün, – yenə susdu.

– Stiv, deyəsən, həyəcanlısan, sıxılma, sərbəst ol, nəsə bir problemin varsa, rahat de.

– Miki, bilirsiniz, bizim sayımız artandan sonra xərclərimiz də artacaq. Bilirəm, bunun sizə və ya şirkətə dəxli yoxdur, amma...

– Necə yəni dəxli yoxdur? – Miki Stivin sözünü kəsdi.
– Məgər biz burda bir ailə deyilik? Əgər maddi bir sıxıntın varsa, əlbəttə ki, biz sənə kömək edərik.

– Yox, söhbət maddi sıxıntıdan getmir, Miki, hələ ki, hər şey yaxşıdır.

– Bəs onda söhbət nədən gedir?

– Mən indi anbarda yükdaşıyanam, – Stiv özünü toplayaraq növbəti cümlələri birnəfəsə dedi. – Bilirəm, ali təhsilim yoxdur, amma mən ailə saxlayıram. Bu gün bu maaşla birtəhər dolana bilirik, amma körpə olandan sonra vəziyyət heç də ürəkaçan olmayacaq. Mən sizinlə məhz bu barədə danışmaq istəyirdim. Əlbəttə, demirəm ki, mənə boş-boşuna pul verilsin, xeyr, deyirəm ki, mənə başqa iş keçirsinlər ki, həmin işə uyğun da bir az artıq məvacib alım. Mən artıq bir şey istəmirəm, sadəcə, körpəmizi xoşbəxt edə bilmək üçün kiçik bir dəstək istəyirəm. Mənim işə münasibətimi, nizam-intizamımı yaxşı bilirsiniz, necə ki, bu vaxta qədər sizin etimadınızı doğrultmuşam, bundan sonra da elə olacaq. Sadəcə bir şans...

– Stiv, – Miki düşüncəli nəzərlərlə Stivə baxdı, – biz hamımız səni yaxşı tanıyıırıq, işindən də razıyıq. Sənin karyeraya yüksəlişinin qarşısında yeganə əngəl ali təhsilinin olmasıdır, amma bu o demək deyil ki, sənin karyeran ola bilməz. Sözün açığı, mən özüm sənənlə bu barədə danışmaq üçün fürsət axtarırdım. Anbardar Eddi bu yaxınlarda

baş idarəyə təyinat alacaq, mənim fikrimdə onun yerini doldura biləcək namizəd elə sənidin.

– Anbardar? Hə, əla, bu, lap əla oldu! – Stiv az qala uşaq kimi sevinirdi. – Bu, karyera yüksəlişi üçün əla başlanğıcdır.

– Stiv, bu, hələlik səninçün edə biləcəyimiz yeganə işdir, sonrasına isə baxarıq. Məncə, gələcək perspektivlər tezliklə üfүqdə görünəcək.

– Təşəkkür edirəm, Miki, bax bu, Cenni üçün əsl şad xəbər oldu. – Stiv sevincini gizlədə bilmirdi, amma, deyəsən, heç belə bir fikri də yox idi.

– Hə, əlbəttə, bu vəziyyətdə Cennini sevindirsən, lap əla olar. Axşam evə gedəndə Cenni üçün qəşəng bir şam süfrəsi düzəlt və bu şad xəbəri onunla bölüş.

Stiv sağollaşaraq kabinetini tərk etdi və birbaşa anbara gəldi. O, Dennini görcək tez onu qucaqladı, havaya qaldırdı və qışqıraraq onu fırlatmağa başladı:

– Alındı, Denni, alındı.

– Ay axmaq, qoy məni yerə, nə alındı, necə alındı?

– Alındı! – Stiv Dennini yerə qoyaraq davam etdi. – Miki ilə söhbətimiz alındı. Tezliklə məni karyera yüksəlişi gözləyir.

– Nə yaxşı! – Denni Stivi qucaqladı. – Təbrik edirəm! Sən buna layiqsən, Stiv!

– Axşam bu xəbəri Cenniyə verməkçün artıq səbirsizlə-nirəm!

– Hə, Cenniyə bu şad xəbəri ver ki, sakitlik tapsın. Yoxsa, kim bilir, beyninə hansı fikirlər gələ bilər. – Denni cıdıldışdı.

– Nə fikirlər gələcək ki? – Stivin üzündən də sevinc əlamətləri qeyb olmağa başladı. – Hər şey pulla ölçülmür ki... Biz Cenni ilə bir-birimizi pula və maddiyyata görə sevməmişik ki...

– Hə, düz deyirsən, o vaxt, əminəm ki, elə olub.

– Guya indi nə dəyişib ki?

– Necə yəni nə dəyişib? İndi Cenni ana olmağa hazırlaşır və onda analıq instinktləri baş qaldırmağa başlayır. Bu isə onu gözlənilməz addımlar atmağa vadar edə bilər.

– Gözlənilməz addımlar? Necə yəni?

– Məsələn, səni körpəyə qurban verə bilər.

– Necə yəni qurban?

– Çox sadə, səninlə körpə arasında seçim etməli olarsa, səni atıb, körpəni seçəcək.

– Yox! – Stivin üzündə soyuq bir həyəcan peyda oldu.

– Niyə belə seçim olmalıdır ki? Bu nə yanaşmadır?

– Heç seçimin olması şərt də deyil. Körpənin böyüməsinə balaca narahatlığa səbəb olma ehtimalın olsa belə, yəni analıq instinkti öz sözünü deyəcək.

– Yox, belə şey ola bilməz! Cenni məni çox sevir və heç bir halda atmaz. Bizim qəlblərimiz və talelərimiz nikah düyünləri ilə bir-birinə bağlıdır.

– Nikah düyünləri? Məni güldürmə...

– Bəs necə? Sevincdə və kədərdə, sağlamlıq və xəstəlikdə, gənclikdə və qocalıqda...

– Yaxşı görək, indi belə nağıllar keçmir. Bir ətrafa bax, gör nə qədər boşananlar var.

Denni sözünü deyib, dönüb getdi. Stiv isə dərin və düşüncəli baxışlarla onun arxasınca baxa-baxa qaldı.

* * *

Cenni işdə nahar fasiləsinə, yeməxanaya rəfiqəsi ilə birlikdə getdi. Mişel də Cenni kimi mühəndis idi, onlar la-yihələr üzərində birgə çalışırdılar. Nahar əsnasında Mişel soruşdu:

– Hə, nə olub, niyə bir neçə gündür bikefsən?

– Heç, elə-belə.

– Necə yəni heç? Necə yəni elə-belə? Sənin halın bir kilometrədən bəlli olur, hə, tez elə, de görüm nə olub?

– Yox, heç nə olmayıb, hər şey yaxşıdır.

– Nəyi yaxşıdır? Görmürəm məgər? Evdə problem var? – Mişel hiyləgər bir təbəssümlə soruşdu. – Stivlə dalaşmısan?

– Yox, niyə Stivlə dalaşım ki? Sadəcə, onun işi bir az zəifdir.

– Necə yəni zəif?

– Yəni məvacibi azdır, o, anbarda yükdaşıyan işləyir.

– Nə olsun ki? Burda qəbahətli nə var ki?

– Yox, söhbət qəbahətdən getmir, sadəcə, biz indi iki nəfərlik və maaşımız bizə birtəhər çatır, amma körpə doğulandan sonra xərclərimiz artacaq və bu, təbiidir. Xərclərə müvafiq olaraq gəlirin də artması təbii olmalıdır, amma hələ ki, belə bir perspektiv görünmür. Mən iki ildir mühəndis kimi çalışıram, baş mühəndis olmaq üçün ən azı beş il təcrübə lazımdır. Stivin isə ali təhsili yoxdur, belə getsə, o, elə anbarda yükdaşıyan kimi də qalacaq.

– Hə, indi başa düşdüm səni. Körpənin gələcəyini indidən təminat altına almaq istəyirsən.

– Bəli, tamamilə düzdür. Sadəcə, narahatlıq məndən əl çəkmir.

– Nədir səni narahat edən?

– Bu gün Stiv öz müdiri ilə karyera yüksəlişi barədə söhbət edəcək.

– Bu ki əladır! – Mişelin üzündə sevinc əlamətləri göründü.

– Əladır, əgər cavab müsbət olarsa.

– Mənfi olsa neyləyəcəksən ki? Dayan, yoxsa Stivdən boşanmaq haqqında düşünürsən?

– Nə? Nə boşanmaq? Dəli olmusan? Bu, hardan çıxdı?

– Yox, mən elə-belə dedim, məsəlçün.

– Nə məsəlçün? Boşanmağın da məsəlçünü olur məgər?

– Olanda olur, özü də bal kimi olur.

– Niyə olsun ki?

– Bax, danışdıqlarından belə başa düşdüm ki, Stivin məvacibi özünə güclə çatır.

– Hə, elədir, nə olsun ki?

– O olsun ki, sabah sən Stivi dolandırmaq üçün körpənin boğazından kəsəcəksən, onu məhrumiyyətlər içində böyüdəcəksən. Özünü dolandıra bilməyən bir kişinin hansı atalıq haqqından danışmaq olar? Atalıq təkcə bioloji yolla olmur, bu, həm də məsuliyyət işidir, iradə və əzm işidir.

– Bəsdir, Mişel, tamam iştahımı qaçırtдын. Danışdıqlarından lap qəlbimə qaranlıq çökdü. Bəsdir, qurtar!

– Mən nə deyirəm ki? Bu həyatın yazılmamış qanunları da var, biz, sadəcə, çox vaxt onları görməzdən gəlirik. Sən dediklərim barədə bir az düşün, işin o yerə çatmasını istəmirsənsə, onu yüksək məvacibli işə keçməyə təhrik et.

– Mən ona inanıram! O, mütləq bir çıxış yolu tapacaq.

– Görək də...

Cenni ürəksiz halda naharını tamamlayıb yeməxanasını tərk etdi. Mişelin dediklərini beynindən çıxarmağa nə qədər cəhd eləsə də, düşüncələr onu rahat buraxmırdı...

* * *

Axşam Cenni işdən evə qayıtdı, qapını açıb evə daxil olan kimi ləzzətli yemək qoxusu hiss etdi. Dərhal üzündə təbəssüm yarandı, ayaqqabılarını çıxarıb mətbəxə tərəf getdi. Mətbəxin qapısına çatar-çatmaz Stivi soba başında yemək bişirən gördü.

– Nə əcəb evi, ya da özünü hələ yandırmamısan? – deyərək Cenni gülməyə başladı.

– A, canım, gəlmisən? Bu dəqiqə, sən əynini dəyişənə kimi mən də bitirəcəyəm.

– Tamam, canım, mən beş dəqiqəyə qayıdıram.

Cenni qayıdana qədər Stiv yeməyi, əvvəlcədən hazırladığı və soyuducuda saxladığı salatı süfrəyə qoydu. Cenni qayıdanda artıq süfrə tam hazır idi və Stiv onu masanın yanında gözləyirdi. Stiv əsl centlmen kimi Cenniyə əyləşməyə kömək etdi və sonra süfrə başına keçdi. O, Cenni və özü üçün yemək çəkəndən sonra sözbə sözbə başladı.

– Əzizim, mən bu gün müdirim Miki ilə danışdım, sənə söz verdim ki. – Stiv uşaq kimi sevinirdi. – Təxmin et görüm necə oldu?

– Necə oldu, tez elə danış görüm, lap nigaran qoydun mənə.

– Miki dedi ki, tezliklə anbardar Eddi baş idarəyə gedəcək və onun yerinə məni keçirəcək.

– Bu, lap əla oldu ki! – Cenni yerindən sıçrayaraq Stivi qucaqladı. – Bu, ilin ən xoş xəbəri oldu!

– Demişdim axı, – Stiv sağ əlini Cenninin qarnına qoydu, – ata bir şey fikirləşəcək.

Onlar sevinc içində şam etdilər, dedilər, güldülər. Cenni yerinin içində yatmağa çalışarkən bu gün nahar ərəfəsində rəfiqəsi Mişellə olan söhbət elə hey beynində fırlanırdı. Mişelin dedikləri haqda fikirləşə-fikirləşə yuxu onu apardı.

* * *

Səhər tezdən Cenni hələ yatmış olanda Stiv artıq çay kənarında səhər qaçışına çıxmışdı. Qulaqcıqlarda musiqiyə qulaq asa-asa, özü üçün ürəyində zümzümə edə-edə çay boyu qaçırdı. Artıq evə tərəf qayıtmaqda idi, qulaqcıqların keyfiyyətindən və musiqinin səsindən ətrafda baş verənləri, keçən avtomobillərin səsini belə eşitmirdi. Evinə çatmağa üç yüz metr qalmış zibillikdə eşələnən bir dəstə küçə iti onu gördü və hürərək ardınca qaçmağa başladı. Stiv isə heç nədən xəbərsiz qaçırdı ki, birdən itlərdən biri onun sol ayağından, o birisi isə sol qolundan yapışdı. Stiv nə baş verdiyini dərk etmədən müvazinətini itirərək yerə yıxıldı və itlər onun ayağını və qolunu gəmirməyə başladılar. Stiv çapalayaraq özünü itlərin əlindən qurtarmağa, müvazinətini düzəldərək ayağa qalxmağa çalışır, var səsi ilə köməyə çağırırdı. İtlərdən biri boğazından tutmaq istəyir, Stiv isə sağ əli ilə onun başından basaraq uzaqlaşdırır.

mağa çalışırdı. Sol ayağındakı ağrının dəhşətindən var gücü ilə çığırdı, amma köməyə gələn yox idi.

Artıq üç dəqiqə idi ki, küçəni dəhşət dolu səs bürümüşdü, itlərin hürüşməsi, Stivin çığırtıları əməlli-başlı vəhiməli bir mənzərə yaradırdı. Bu vaxt yaxındakı evlərin birindən yaşlı bir kişi əlində tufənglə küçəyə çıxdı. Havaya atəş açaraq itlərə tərəf çığıra-çığıra qaçmağa başladı. İtlər atəş səmindən qorxub dərhal qaçmağa üz qoydular. Yaşlı kişi Stivə çataraq onun ağır vəziyyətdə olduğunu gördü. Stivin sol ayağının dizi, sol qolunun dirsəyi parçalanmışdı, al qanın içində idi, üzünün və boğazının sağ tərəfində də qan izləri var idi. Yaşlı kişi yoldan keçən məşinlərin birini saxladaraq yaralıni tez xəstəxanaya çatdırmaq üçün sürücüdən kömək istədi. Onlar Stivi məşinə qoyaraq “Mərhəmət” xəstəxanasına apardılar.

Xəstəxanaya çatan kimi həkimlər Stivin halı ilə maraqlanmağa başladılar. Stiv ağrıların təsiri altında zəriyaraq həkimdən Cənniyə zəng vurub xəbər etməyi xahiş etdi:

– Aman, Tanrım... həkim, zəhmət olmasa, ...ay ölü-rəm... yoldaşıma zəng edin, telefonda adı “Canım Cənni” kimi qeyd olunub.

– Narahat olmayın, bu dəqiqə.

– O, hamilədir, ehtiyatlı olun, onu və körpəni riskə atmaq olmaz. Ay həkim, ağrıdan ölü-rəm, bir şey edin.

Stivə ağrıkəsici vurulana qədər həkim Cənniyə zəng edərək onu xəbərdar etmişdi. Çox çəkmədi ki, Cənni özünü xəstəxanaya çatdırdı və dərhal Stivi görmək üçün həkimini soruşdu:

– Stiv hardadır, onun həkimi hanı, kimdir? – Cenni çox gərgin və sarsılmış vəziyyətdə idi.

– Sakit olun, xanım, hamiləsiniz, sizə stress olmaz, Stivin həkimi mənəm, indi hər şeyi izah edəcəyəm, amma əvvəlcə sakitləşməlisiniz.

– Hə, lap yaxşı, mən elə sizi axtarırdım, mən sakitəm, siz deyin, Stiv necədir, ona nə olub?

– Siz, zəhmət olmasa, əyləşin. Ordan xanıma bir stəkan su gətirin, – həkim xəstəxana işçilərindən birinə dedi. – Siz isə sakitləşin.

Cenni ətrafa göz gəzdirərək sudan bir-iki qurtum içdi:

– Həkim, mən artıq sakitləşmişəm, indi isə deyin görüm Stivə nə olub və onun vəziyyəti necədir?

– Stivə səhər qaçarkən küçə itləri hücum edib, onu yerə yıxıb parçalayıblar, – həkim bunları dedikcə Cenninin gözlərindən yaş axmağa başladı, – sol ayağının dizini və sol əlinin dirsəyini dağıdıblar.

– Aman, Tanrım! – Stəkan Cenninin əlindən düşdü, başı hərləndi, həkim tez onu tutdu. – Stiv hardadır, mən onu görmək istəyirəm.

– Sakitləşin, xanım, siz indi özünüzü və körpənizi düşünməlisiniz. Stivi indi əməliyyata hazırlayırlar, əməliyyat uzun çəkəcək, siz işinizi ona görə planlayın.

– Nə iş? Mənə Stivin vəziyyətindən başqa heç nə maraqlı deyil. Deyin, əməliyyatın nəticəsi necə olacaq?

– Sözü düzü, indi nəşə demək çətinidir, amma böyük ehtimalla, sol ayağı artıq əvvəlki kimi olmayacaq, onun yenidən gözə biləcəyi şübhə altındadır, hətta əgər gözə bil-

sə belə, əsasız gəzməyi mümkün olmayacaq. Sol əli isə, məncə, əmələ gələr, amma hələ nəsə demək tezdir.

Həkim vəziyyəti izah etdikcə Cenninin göz yaşları daha da şiddətlənir, tir-tir titrəyərək ağlayırdı. Həkim yenə xəstəxana işçilərinə Cenniyə su və sakitləşdirici verməyi tapşıraraq əməliyyat otağına getdi. Cenni dərmanı və suyu içdi, on dəqiqədən sonra özünə gələrək telefonunu çıxarıb anasına zəng etdi:

– Ana, ana, hardasan, ana? – Cenni göz yaşlarına hakim ola bilmirdi. – Ana, mən çox pisəm, ana, tez gəl yanıma, ana.

– Qızım, Cenni, sakitləş, nə olub, niyə ağlayırsan?

– Ana, Stivi küçədə itlər parçalayıb, vəziyyəti çox pisdir, nə olar, tez gəl bura.

– Sakit ol, qızım, sən indi hardasan? Yerini dəqiq de görüm.

– Necə yəni hardasan? Anokadayam.

– Onu bilirəm, qızım, dəqiq yerini de görüm.

– “Mərhəmət” xəstəxanasında, ana, halım çox pisdir, ana.

– Sakit ol, qızım, günortaya qədər orda olacam, yanında olacam. Güclü ol, qızım, indi sən özünü və körpəni fikirləşməlisən.

– Oldu, ana, tez gəl.

Cenni dəstəyi asaraq daha çox və şiddətlə ağlamağa başladı, beynində isə həkimin və anasının dedikləri fırlanırdı: “İndi sən özünü və körpəni fikirləşməlisən!”...

V. Ana qəlbi və günahkar oğul

Artıq uzun müddət idi ki, Matro Azabellə birlikdə təc-rübə toplayırdı. Adi günlərdən biri idi, Azabellə birlikdə yeni tapşırıq almaq üçün Sabaelin kabinetinə gəlmişdilər.

– Hə, Matro, təcrübən necə keçir? Öyrənə bilirsən, Aza-bel səni öyrədə bilir? – Sabael təbəssümlə Azabelə işarə edərək soruşur.

– Bəli, əlbəttə, o mənə hər şeyi öyrədir. – Matro razılığını bildirərək həm Sabaelə, həm də Azabelə baxır.

– Azabel, Matro öyrənə bilir?

– Hər şeyi göydə qapır, – Azabel gülümsəyərək Matro-ya baxır.

– Əla! Gəlin sizə yeni tapşırığınızı verim. Tayland, Nonzapuri əyaləti. – Sabael bildirişi Azabelə uzadır. – Banq Kvanq həbsxanasında Piyapon adlı məhbus, 38 yaşı var, narkotik maddələrin satışına görə həbs edilib. Həbs-xananın daxili nizam qaydalarını pozduğuna görə nəzə-rətçilər onu döyüb və təkadamlıq kameraya salıblar. Dö-yüldüyünə görə onun qaraciyəri zədələnib və daxili qa-naxma başlayıb. Təxminən bir saatdan sonra öləcək. Onun qoca anası var, 60 yaşında, adı Daodur. Piyapon narkotik maddələrin istifadəsinə yeni başladığı dövəmlərdə anası onu çox danlayır, bu yoldan çəkəndirmək istəyirdi. Təxmi-nən 3 il əvvəl Piyapon evə dostlarını gətirir və evdə narko-tik maddə hazırlamaq istəyir. Anası onlara etiraz edir və Piyaponla aralarında mübahisə yaranır, narkotik maddəni əlindən alıb atmaq istəyəndə Piyapon onu itələyir. Anası ona bir şillə vurur, dostlarının yanında pərt olmasın deyə

Piyapon da anasına şillə vurur. Anası zərbədən yerə yıxılır, o, bununla da yetinmir və yerdə çapalayan anasının qarnına bir təpik vurur. İndi, ölümdən əvvəl Piyapon anasından üzr istəməli və onun könlünü almalıdır, əks halda ölümündən sonra onun ruhunu xilas etmək mümkün olmayacaq.

– Bu, bir az çətin olacaq. – Azabel qayğılı halda çənəsini ovuşdurdu. – Amma bir şey fikirləşmək olar.

– Onda yubanmayın, zaman əleyhimizə işləyir. Hə, yeri gəlmişkən, onunla çox uzatma, birbaşa mətləbə keç. Haydı, gedin!

Azabel və Matro dərhal kabinetini tərk edib dəhlizin sonundakı qapıdan özlərini çölə atırlar.

* * *

Taylandın paytaxtı olan Banqkok şəhərindən təxminən on bir kilometr şimalda, Çao Fraya çayının sahilində yerləşən Banq Kvanq həbsxanası 1933-cü ildə fəaliyyətə başlayıb. Məhbuslar üçün çox ağır şəraiti olduğundan el arasında onu “Böyük Pələng” adlandırırdılar. Şəraitindən əlavə, nəzarətçilər və digər dustaqlar tərəfindən döyülərək ölən məhbusların sayına görə həbsxana camaat arasında çox pis bir yer kimi tanınırdı.

Piyapon bu həbsxanada sıradan bir məhbus idi, digər məhbuslardan hansısa xüsusiyyətinə görə seçilmirdi. Bu gün yoxlanış sırasına gecikdiyi üçün nəzarətçilər tərəfindən döyülmüş və təkamülq kameraya salınmışdı. Kiçik və alaqranlıq kameranın qapısına yaxın küncündə qısıla-

raq, divara söykənərək sallağı oturmuş, iki əli ilə qarnını qucaqlayaraq ağrıdan zarıyır və onu döyən nəzarətçiləri lənətləyirdi. Azabel və Matro kameranın bir küncündə onu müşahidə edirdilər.

– Deyəsən, ağrıları güclüdür, Matro, necə düşünürsən?

– Yəqin, zədələnmiş qaraciyərinin ağrısıdır.

– Mən indi qeybdən çıxıb onunla söhbət edəcəyəm, sən isə hələ qeybdə qal.

– Oldu, nəşə lazım olsa burdayam, heç yerə getməyə-cəyəm.

Azabel kameranın küncündə qeybdən çıxdı və Piyapona tərəf bir addım atdı. Piyapon birdən onu görən kimi səksəndi, sağ tərəfə yıxılaraq qapıya tərəf qısıldı, bərəlmış gözləri ilə Azabelə baxaraq:

– Sən kimsən? – deyə qışqırdı. – Bura necə gəldin?

– Sss... – Azabel sağ əlinin şəhadət barmağını dodaqlarına söykəyərək onun qarşısına gəldi, üzbəüz sallağı oturub dedi. – Qışqırma, Piyapon, sakitləş və yavaş danış.

– Yaxşı, qışqırmaram. – Piyaponun gözlərində vahiməni aydın sezmək olurdu. – Axı sən kimsən, bura necə keçdin?

– Mən sənin dostunam, Piyapon, sənə kömək etməyə gəlmişəm.

– Kömək? Mənə? Mənə necə kömək edəcəksən ki?

– Keçmişdə yol verdiyin həyatının xətasını düzəltməyinçün sənə kömək etməyə gəlmişəm.

– Hansı xətamı? Sən, ümumiyyətlə, hardan gəlmisən?

– Bax, hardan gəldiyimin indilik əhəmiyyəti yoxdur, əsas məsələ sənin xətanı düzəltməyindir. Amma əvvəlcə mənə etibar etməlisən. De görüm, mənə etibar edirsən?

– Bu kiçik cərimə kamerasında bura necə daxil olduğunu, hardan gəldiyini bilmədən sənə etibar etməyimi gözləyirsən? Axı sən mənimlə səmimi deyilsən.

– Hardan və necə gəlməyim önəmlidirsə, onda deyim, bil. – Azabel ayağa qalxdı. – Mən ölüm mələyiyəm, adım Azabeldir və bura elə bu divardan keçərək gəlmişəm.

– Nə? – Qorxudan Piyaponun başı əsməyə başladı. – Ölüm mələyi? Sən bura niyə gəlmişən ki?

– Ölməzdən öncə həyatındakı ən böyük xətanı düzəltmək üçün sənə kömək etməyə gəlmişəm.

– Necə yəni ölməzdən öncə? Yəni mən ölməzdən öncə?

– Bəli, sən! – Azabelin səsində qətiyyət hiss edildi. – Bir az əvvəl nəzarətçilər səni döyərkən qaraciyərin zədələnib və səndə daxili qanaxma gedir. Uzağı yarım saatdan sonra öləcəksən.

– Necə? Sən bunları hardan bilirsən?

– Dedim axı, mən ölüm mələyiyəm! – Azabel Piyapona sarı əyildi. – Mən ölüm barədə hər şeyi bilirəm.

– Yox, mən ölməyəcəm! – Piyapon cəld ayağa qalxaraq kameranın qapısının nəfəsliliyini döydü. – Nəzarətçi, nəzarətçi, tez bura baxın! – qışqırdı. – İndi nəzarətçiyə deyəcəyəm, məni həkimə aparsın, – deyə Piyapon üzünü geri çevirdi, amma Azabeli kamerada görmədi. Qorxu və vahimə hissləri bir-birinə qarışdı.

– Nədi? – Nəzarətçi qəzəblə nəfəsliyi açaraq Piyapona baxdı. – Nə səs-küy salmışan?

– Anurak, – Piyapon nəzarətçini tanıdı, – mənə sənə köməyin lazımdı. – Piyapon yenə də arxaya baxıb Azabeli görmədi və ölüm mələyi haqqında danışib nəzarətçini daha da qəzəbləndirmək istəmədi. – Məni təcili həkimə apar, qarnım ağrıyır, deyəsən, bayaq məni döyərək qaraciyərimi zədələmişiz, daxili qanaxmaya oxşayır, birdən ölürəm.

– Nə sərsəmləyirsən? – Anurak qəzəblə Piyapona baxdı. – Nə qaraciyər, nə qanaxma, nə ağzına gələnə danışırısan? Cəhənnəm ol, kamerada sakit otur, məni narahat etmə! – Anurak nəfəsliyi bağladı.

– Yox, Anurak! – Piyapon qışqırmağa başladı. – Getmə, mən ciddiyəm, heç olmasa həkimi bura çağır, qoy məni müayinə etsin, Anurak! – Piyapon daha bərk çığırmağa başladı.

– Ay axmaq! – Anurak nəfəsliyi yenidən açdı. – Bax, sənə deyirəm, əgər sakit durmasan, gəlib yenə səni döyəcəyik! – qəzəblə nəfəsliyi bağlayıb qapıdan uzaqlaşdı.

Piyapon bir neçə saniyə üzü bağlanmış nəfəsliyə tərəf dayandı, geri çevrilməyə qorxurdu, yenidən ölüm mələyini görmək istəmirdi. İndi o, inkar mərhələsində idi. Asta-asta üzünü geri çevirib kamerada heç kimi görmədi və bir az rahatlaşdı, divara söykənərək yavaş-yavaş aşağı sürüşdü və sallağı oturdu. İki əli ilə başını tutaraq:

– Deyəsən, mən artıq havalanıram, – dedi.

– Xeyr, sən havalanmırsan və mən, həqiqətən də, kameradayam!

Piyapon qarşısında Azabeli görən kimi qorxudan başı əsməyə başladı.

– Axı sən məndən nə istəyirsən? Niyə imkan vermirsən ki, burda sakitcə cəzamı çəkim?

– Mən bura niyə gəldiyimi və səndən nə istədiyimi artıq demişəm, sadəcə sən mənə sona qədər qulaq asmaq istəmirsən.

– Yaxşı, qulaq asacam, amma söz ver ki, sonra məni rahat buraxacaqsan.

– Yaxşı, söz verirəm ki, məni bir saatdan çox görməyəcəksən.

– Bir saat? Tamam, bir saata birtəhər dözmək olar. De görüm nə istəyirsən?

– Qısa edəcəyəm, təxminən üç il əvvəl anan Dao ilə aranızda bir insident yaşanıb, sən onu şillə ilə vurmusan, o, yerə yıxılandan sonra qarnına təpik vurmusan. Bu, sənin həyatında yol verdiyin ən böyük xətandır, əgər bu xətanı düzəltməsən, öləndən sonra sənin vəziyyətin heç də yaxşı olmayacaq. Xətanı düzəltmək üçün isə zəng edib ondan üzr istəməlisən.

– Sən bunu hardan bilirsən? Sən kimsən? – Piyaponun qorxusu daha da artdı.

– Eyni sözləri mənə təkrar etdirmə! Sən artıq mənim kim olduğumu və bura niyə gəldiyimi bilirsən! İndi mənə de görüm, anandan üzr istəyəcəksən?

– Xeyr! Əsla! – Piyapon qəzəbli halda ayağa qalxıb Azabelə yaxınlaşdı. – Əgər orda baş verənləri bilirsənsə, onda ilk olaraq onun məni şillə ilə vurduğunu bilməlisən! O, məni dostlarımla yanaşı alçaltdı, məni rəzil etdi!

– Kimin? – Azabel kinayə ilə gülümsədi və başını yellədi. – Dostlarının? Hardadır sən o dostların? Sən həbs

olunandan heç olmazsa bir dəfə qapını döyüb sənə bir tikə çörək veriblər? Axmaq-axmaq danışma! Sənin bu həyatda yeganə dostun varsa, o da anandır! Yaşlı canı ilə məhəllədə kirli paltarları yuyur ki, ayın axırı sənə poçtla sovqat və iki min bat (Tayland pul vahidi) pul göndərsin. Bəs sənin dostların neyləyir?

– Dostluq pulla ölçülmür, cənab mələk! – Piyapon kinayə ilə gülümsəyərək Azabelin gözlərinə baxdı. – Onların yanına gəlməyə imkanları olmasa da, bilirəm ki, daim məni yad edirlər. Bir də ki, onlar heç vaxt mənə nə şillə vurub, nə də qürurumu alçaldıblar.

– Nə pul? Mən ananın sənə görə min bir əziyyətə qatlaşdığından danışiram! – Azabel getdikcə hiddətlənirdi. – O dost dediklərinin isə narkotik vasitələrin təsirindən başları heç ayılır ki, səni də yada salsınlar? Hə, yeri gəlmişkən, dostlarından biri, Kla bir neçə ay öncə yüksək dozadan ölüb, bunu da deyim ki, biləsən. Bircə məndən bunları hardan bildiyimi soruşma!

– Anam gərək dostlarımın yanında mənə əl qaldırmayaydı, – Piyapon sanki yumşalmağa başlamışdı. – Axı o mənim qüruruma toxundu.

– Hansı qürurdan danışırısan? Qüruru olan kişi də narkoman dostlarını iynə vurmaq üçün evinə gətirər? Sonra da ki, anan sənin özünə görə sənə əl qaldırıb.

– Necə yəni mənim özümə görə?

– Birincisi, sən özün dostlarını narkotik maddə istifadəsi üçün evə gətirərkən buna zəmin yaratmışsan, özünü və ananı alçaltmışsan! İkincisi isə, anan sənin dostun Kla kimi yüksək dozadan ölməyini istəmirdi. Özün də bilir-

sən, narkomanların çoxu gec-tez yüksək dozadan ölür. Anan səni qorumaq istəyirdi, sadəcə, bütün mümkün variantları sən qulaqardına vururdun. Məgər əvvəllər o səni narkotikdən uzaq durmağın üçün danlamamışdı? Məgər saatlarla səni tənbeh etməmişdi?

– Düzdür, olmuşdu, amma yenə də onun məni vurmağa haqqı yox idi, – Piyapon başını aşağı saldı.

– Mənə bax! – Azabelin səsi gurladı və Piyapon başını qaldıraraq ona baxdı. – Lap tutaq ki, anan səhv edib sənə şillə vurdu, bu, sənə haqq verirdi ki, sən ona əl qaldırısan? Yerə yığılıandan sonra qarnına təpik vurasan? – Azabel Piyaponun çiynlərindən tutaraq onu silkələməyə başladı. – O qarına ki, orda səni düz doqquz ay gəzdirib, canından və qanından sənə verərək, sənə həyat bəxş edib! O qarına ki, onu yarıac saxlayaraq səni yedirib. O qarına ki, sən gecələr qızdırmalı olanda başını onun üzərinə qoyurdun və anan sənin başını tumarlayırdı. Və sonda, dostlarının gözü qarşısında ananı döyməyin sənə və anana hansı qüruru verdi? Səninləyəm, suallarına cavab ver!

– Yox, yox! – Piyaponun gözləri dolmuşdu, o, artıq həqiqəti qəbul etməyə başlamışdı. – Mən artıq bacarmıram! Bəsdir! – Piyapon Azabelin əllərindən çıxaraq yenə kameranın qapısına tərəf getdi, sallağı oturaraq divara söykəndi. İndi Azabel onun üzünü aydın görürdü, Piyapon ağlayırdı.

– Piyapon, mənə bax! – Azabel ona yaxınlaşaraq qarşısında sallağı oturdu. – Axı anan sənə Piyapon, yəni “sevimli” adını qoyub, sən də uşaqlıqda ona “ulduz anam” deyirdin, həmin xoşbəxt anları xatırla! Səndə günah yox-

dur, Piyapon, bu narkotik səni bədbəxt edib, amma indi, ölümündən bir neçə dəqiqə əvvəl sən yenidən xoşbəxtliyi əldə edə bilərsən.

– Tamam! – Piyapon göz yaşlarını silərək başını qaldırdı. – Düz deyirsən, narkotik mənim aqlımı təmiz aparmışdı, indi hər şeyi dərk edirəm. Mən indi neyləməliyəm?

– Ananla danış və ondan üzr istə, bu qədər sadə, amma peşmanlığın səmimi olmalıdır. Unutma, sən yalnız özünü aldada bilərsən, biz mələkləri aldatmaq mümkün deyil.

– Sənin sadə dediyin əslində çox mürəkkəbdir. Mən həbsxanada, anam isə Banqkokun dərin məhəllələrinin birində. Mən ondan necə üzr istəyim?

– Zəng et ona. Nəzarətçini çağır və telefona çıx.

– Bu qədər sadə deyil, mən cərimə kamerasındayam, cəzalıyam, onlar məni telefona çıxarmazlar.

– Ona pul təklif et, razılaşıcaq.

– Mənim axı pulum yoxdur, səndə var?

– Yoxumdur, axı pul mənim nəyimə gərəkdir?! Sən ona söz ver ki, poçtun gələndə ona pul verəcəksən, razılaşıcaq.

– Yaxşı, elə də edərdəm.

Piyapon cəld ayağa qalxdı, nəfəsliyi döyərək nəzarətçini çağırmağa başladı. Bir neçə saniyədən sonra nəzarətçi nəfəsliyi açdı:

– Nədir, indi nə istəyirsən?

– Anurak, qardaşım, sənə vacib bir işim düşüb, kömək edərsən?

– Ancaq elə işin düşəndə yada düşürəm də, – Anurak kinayə ilə cavab verdi. – De görüm.

– Anurak, mən anamla danışmalıyam, bu, vacibdir. Məni telefona çıxararsan?

– Başın xarabdı? Sən cərimə kamerasındasan, cəzalısan, sənə telefon olmaz! – Anurak nəfəsliyi bağlarkən Piyapon əlini nəfəsliyin arasına qoydu.

– Bir dəqiqə, Anurak, qardaşım, mən sənə hörmət edərəm.

– Sənin pulun var? Çək əlini görüm! – Anurak səsinin tonunu qaldırsa da, marağını sezmək olurdu.

– Düzdü, indi pulum yoxdu, amma bir həftəyə poçtum gələcək. Bilirsən, hər ay anam mənə poçtla sovqat və bir az pul göndərir. Mən ordan sənə min bat pul verərəm, gəl razılaş, çıxart məni telefona.

– Min bat? Yox, bu, azdır!

– Anurak, belədə yüz bata çıxarırsız telefona. Min batın nəyi azdır ki?

– İndi fərqlidir, sən cəzalısan və cərimə kamerasındasan.

– Bax, adi halda on dəqiqə üçün yüz bat alırsan, indi isə mən sənə beş dəqiqə üçün min bat təklif edirəm, gəl razılaş.

– Bir dəqiqə! – Anurak sağa-sola baxaraq bir az fikirləşdi. – Ananla danışanda ona de ki, mənimçün əlavə min beş yüz bat qoysun, əgər göndərsə, mənə min beş yüz bat verəcəksən, razısan?

– Əlbəttə razıyam! – Piyapon sevindi.

– Amma beş dəqiqə, çox olmaz!

– Oldu, beş dəqiqə mənə kifayət edəcək.

Anurak kameranın qapısını açıb Piyaponu çıxartdı və kameranın qapısını qıfılladı. Dəhlizlə telefon otağına sarı gəlib çatdılar, otaq boş idi. Anurak Piyaponu içəri salaraq qapını örtüdü. Piyaponun ağrıları artmışdı, o, cəld dəstəyi götürüb anasının nömrəsini yığdı və gözləməyə başladı. Telefon çağırıdınca o, anasının cavab verməsi üçün dua edirdi. Birdən anası dəstəyi qaldırdı:

– Alo, kimdir? Alo, eşidirəm.

– Ana! – Piyaponun gözlərindən yaş axırdı. – Anacan, mənəm, sənin sevimli Piyaponun. Necəsən, ana?

– Piyapon? – anası bir az duruxdu, sonuncu dəfə Piyapon evə zəng edəndə onunla kobud danışmış və sovqatla bərabər göndərdiyi pulu artırmağını tələb etmişdi, amma indi ona “anacan” deyirdi. – Oğlum, bu, sənsən? Necəsən, oğlum?

– Anacan, mənim ulduz anam! – Piyaponun göz yaşları üzüaşağı axaraq yerə damcılayırdı. – Məni bağışla, anacan! Kaş sənə əl qaldıran yerdə əllərim sınaydı, sənə təpik... – Bu yerdə Piyapon artıq hönkürtü ilə ağlamağa başladı. – Kaş ayağım sınaydı, ana! Sənın qarnına dəyən təpik kaş mənim başıma, üzümə dəyər.

– Oğlum! – Piyapon səsindən anasının da ağladığını başa düşdü. – Elə demə, oğlum, mənim sevimli Piyaponum!

– Anacan, ağlama, yalvarıram! Nə indi, nə də mən öləndən sonra ağlama! Bir oğul kimi mən sənın göz yaşlarına layiq deyiləm, ana!

– Oğlum, qurban olaram, elə demə! Niyə ölürsən ki? Biz sənin yolunu gözləyirik, tezliklə həbsxanadan çıxıb evinə qayıdarsan.

– Anacan, mənim ulduz anam, mən səndən həmin günə görə üzr istəmək üçün zəng etmişəm. Həmin gün mən hisslərə qapıldım, sənə əl qaldırdım. – Piyapon divara söykənərək aşağı çökdü, artıq dizlərində taqət qalmamışdı, bir yandan həyəcanlandığından, digər yandan da qan itirdiyinə görə taqətdən düşürdü. – Sənin atılan dırnağına belə dəyməyən o narkoman dostlarıma görə sənin qürurunu ayaqlar altına atdım. Mənim heç səndən üzr istəməyə belə ləyaqətim yoxdur!

– Ağlama, oğlum! – ana da göz yaşlarını sildi. – Mən səni elə həmin gün bağışladım. Siz evdən gedəndən sonra mən sənin uşaqlıq şəklini götürdüm, ağlayaraq onu öpdüm, xoşbəxt olduğumuz günləri yadıma salaraq, səni narkotik bəlasına düçar edənləri lənətləyərək şəklini sığaladım və səni, sevimli Piyaponu bağışladım.

– Anacan, əllərinə qurban olaram, anacan, mənim ulduz anam, bilirəm, mən səni çox üzmüşəm, mənə görə qohumların arasında və məhəllədə çox pərt olmusan, amma sənə söz verirəm ki, daha bunları yaşamayacaqsan! Sənin o qabarlı əllərindən öpürəm, ana!

– Oğlum, pis olsan da, yaxşı olsan da, sən yenə mənim oğlumsan, bil ki, mən heç vaxt səndən vaz keçmədim və keçməyəcəyəm!

– Mənsə səndən vaz keçmişdim, ana! Amma indi artıq həqiqətləri dərk edirəm və bilirəm ki, çox böyük bir xətaya yol vermişəm. Məni bağışlamağınla sanki mənə ikinci hə-

yat verdin, ana! Mən sənin haqqını heç vaxt ödəyə bilməyəcəyəm, ana! – Bu vaxt nəzarətçi otağın qapısını aralayıaraq Piyapona saatını işarə etdi. – Anacan, özündən muğayat ol və yenidən görüşənədək məni elə uşaqlıqdakı sevimli Piyapon kimi xatırla, xatirələrimdə məni böyüməyə qoyma, qoy elə xatirində məsum və xoşbəxt bir uşaq kimi qalım. Mənim vaxtım tamamdır, getməliyəm, əlvida, ana!

– Oğlum, özündən muğayat ol! Tezliklə görüşəcəyik!

– Mütləq görüşəcəyik, ana! Sağ ol.

Piyapon dəstəyi asdı, ayağa qalxaraq göz yaşlarını sil-di, dərindən nəfəs alaraq telefon otağından çıxdı. O, telefonla danışdığı zaman Azabel və Matro onu müşahidə edirdilər. Azabel bu səhnədən kövrəlmişdi və gözlərindən yaş süzülürdü. Matro bunu görsə də, reaksiya vermədi, Azabel cəld bir hərəkətlə gözünün yaşını sildi. Nəzarətçi Piyaponu kamerasına götürdü, Piyapon ağrıdan müvazinətini itirirdi, axsayırdı, amma tez bir zamanda kameraya çatmaq istəyirdi. Nəzarətçi Piyaponu kameraya salaraq qapını bağladı.

Piyapon yenə də yerdə oturaraq divara söykənmişdi, hələ də gözündən yaş gəlsə də, ruhuna möcüzəvi bir rahatlıq gəlmişdi. İndi o, rahat şəkildə ölümünə tərəf gedə bilərdi. Bu rahatlıq tədricən onun gözlərini qapatdı, qolları yanına düşdü, dərin bir yuxuya getdi. Azabel və Matro kamerada onu müşahidə edirdi.

– O yatdı? – deyərək Matro soruşdu.

– Xeyr, o, indi heç vaxt dadmadığı bir rahatlığı yaşayır, indi onun ruhu tam olaraq harmoniyadadır. İndi onun

üçün nə keçmiş barəsində hüzn, nə də gələcək barəsində bir xof var. Tam bir rahatlıq içindədir.

Artıq bir neçə dəqiqə keçmişdi, Piyapon xırıldamağa başladı və elə bu an kameraya iki ölüm mələyi daxil oldu. Onlar nəzakətlə Azabel və Matro ilə salamlayıb Piyaponun başı üzərinə keçdilər. Bir neçə saniyədən sonra Piyapon xırıltı ilə sonuncu nəfəsini buraxdı və öldü. Piyaponun ruhu bədənindən çıxan kimi ölüm mələkləri onun qollarına girdilər. Piyapon həyəcanla ətrafa baxdı, birdən gözü Azabelə sataşdı, onu görən kimi üzündə sevinc dolu təbəssüm yarandı. Mələklər Piyaponun ruhunu göylərə qaldırdılar. Azabel və Matro da qərargaha döndü.

VII. Nikahın çat verməsi

Stiv artıq əməliyyat olunmuşdu. Həkimlər nə qədər nikbin olsalar da, onun tezliklə yenidən normal yeriyəcəyinə ümid çox az idi. O, artıq üç həftə idi ki, xəstəxanada yatırdı, amma həkimlər hələ bir həftə də xəstəxanada qalmalı olduğunu deyirdi. Stivi müalicə edən doktor Brayn bu məsələdə tələsməməyi tövsiyə edirdi.

Səhər iş gələn kimi Brayn Stivi görmək üçün onun palatasına gəldi.

– Sabahınız xeyir, Stiv.

– Sabahınız xeyir, doktor.

– Hə, bu gün necəsiniz? – Brayn onunla söhbət edərək jurnalı götürüb qeydlərə baxmağa başladı.

– Yaxşıyam, doktor, siz necəsiniz?

– Normal, hələlik sağlam və normal, – Brayn Stivə baxaraq gülümsədi.

– Doktor, mən nə vaxt ayağa qalxacağam? Uzanmaqdan artıq canım sıxılır, bir an əvvəl ayağa qalxmaq istəyirəm.

– Bu işlərdə tələsmək olmaz, səbirli olmaq lazımdır, Stiv. Niyə darıxırsınız ki? Palatada telefon, internet, yeməyiniz vaxtında verilir. Bir az dincəlin.

– Doktor, mən işləməyə alışmış insanam, həm də işdə mənim karyera yüksəlişim olmalıdır, mən tez bir zamanda ayağa qalxmalıyam, bu, çox vacibdir.

– Xeyr! – Brayn qətiyyətli baxışlarla Stivə baxdı. – Həç nə sizin sağlamlığınızdan daha önəmli deyil.

– Doktor, bizim tezliklə bir körpəmiz olacaq, mən Cenniyyə söz vermişəm ki, körpəmiz olana qədər mən daha yüksək məvəcibli işə keçəcəyəm. Mən sözümlün üstündə durmalıyam.

– Yoxsa nə? – Brayn bir neçə saniyə pauza etdi. – Yoxsa nə olacaq, dünya dağılacaq? Məgər siz vəziyyətin ciddiliyini dərk etmirsiniz?

– Yox, əlbəttə yox. Sadəcə, mən yalançı çıxmaq istəmirəm, söz vermişəm axı.

– Söz vermisinizsə, onda düzələr, hələlik isə istirahət edin.

Brayn palatadan çıxıb digər xəstələri yoxlamağa getdi. Stiv isə qəlbindəki narahatlıqla baş-başa qaldı.

* * *

Cenni işə getməzdən əvvəl Stivə dəymək üçün xəstəxanaya yollandı. Daxil olan kimi qəbul şöbəsinə yaxınlaşdı və doktor Braynı görmək istədi. Bir neçə dəqiqə gözlədikdən sonra doktor gəldi.

– Salam, miss Deniels, necəsiniz?

– Salam, doktor, təşəkkür edirəm.

– Sizə necə kömək edə bilərəm?

– Mən Stivin vəziyyəti barədə sizinlə danışmaq istəyirəm.

– Buyurun, sizi nə maraqlandırır?

– Onun vəziyyəti. O, nə vaxt ayağa qalxacaq?

– Bu barədə hələ danışmaq tezdir. Bilirsiniz ki, itlər onun sol diz qapağını və oynaqlarını zədələyib. Biz süni diz qapağı qoymuşuq, çətin bir əməliyyat keçirmişik, amma ondan əlavə oynaqların ucları da zədələnib, dərindən zədələnib. Buna oxşar zədələr onun sol qolunun dirsəyində də var, düzdür, bu, onun yeriməsinə təsir etməyəcək, amma hər bir halda zədədir, əziyyət verəcək.

– Yəni onun yenidən yeriməsi şansı nə qədərdir?

– Sözü düzü, azdır, amma daha dəqiq irəlidə deyə bilərik.

– Yaxşı, bəs xərclər, xərclər nə qədər olacaq?

– Xərcləri indi dəqiq deyə bilmərik, amma istəsəniz, bu günə olan xərcləri təxmini deyə bilərik.

– Zəhmət olmazsa, doktor.

– Bu dəqiqə, siz burda gözləyin, mən indi yaxınlaşıram.

Doktor mühasibat şöbəsinə gedərək Stivin xərcləri haqqında hesabı çap etdirib geri qayıtdı.

– Miss Deniels, bu günə olan təxmini xərclər yetmiş səkkiz min dollar edir.

– Yetmiş səkkiz min? – Cenni təəccübünü gizlədə bilmədi.

– Yəni bu, bir az təqribidir, min yuxarı və ya min aşağı ola bilər.

– Bəs Stiv xəstəxanadan çıxanda nə qədər olacaq?

– Əgər hər şey bu qaydada davam edərsə, bir əlavə problem çıxmazsa və ya müdaxiləyə ehtiyac olmazsa, təxminən səksən üç min dollar civarında. – Doktor Cenninin üzündəki ifadəni görərək tez əlavə etdi. – Əlbəttə, bu da təqribidir, bir az aşağı da ola bilər, bu işlərlə mühasibatlıq məşğul olur.

– Bu, bir az çətin oldu. Bu qədər pulu vermək bizim ailənin büdcəsi üçün çox ağır olacaq.

– Siz narahat olmayın, miss Deniels, bizim xəstəxanada aylara bölünməklə, on səkkiz ay ərzində hissələrlə ödəmək mümkündür.

– Təşəkkür edirəm, doktor. Mən Stivi görə bilərəm?

– Əlbəttə, buyurun, o öz palatasındadır.

Cenni fikirli və mənən çökmüş halda palataya tərəf getdi. O, palataya daxil olanda Stiv televizora baxırdı. Stiv onu görən kimi sevindi, üzünə təbəssüm gəldi, amma Cenninin üzündəki kədəri sezdiyindən bir az narahat oldu.

– Səni görməyimə çox sevindim, – Stiv əlini uzadaraq Cenninin əlindən tutmaq istədi, lakin Cenni əlini geri çəkdi. – Canım, nə olub, nəyə baş verib?

– Nə olub? – Cenni səsinə qaldırdı. – Nəsə baş verib? Sən ciddisən? Gəl mən sənə deyim nə baş verib. Bizim tezlə körpəmiz olacaq, sən daha yüksək maaşlı işə keçməkdənsə itlərin hücumuna məruz qalmısan, – Cenni əlləri ilə Stivin qoluna və dizinə işarə etdi, – itlər dizini və dirsəyini gəmirib, sənənin yenidən ayağa qalxmağın sual altındadır və bütün bunlarla yanaşı, bizim xəstəxanaya səksən min dollar civarında borcumuz var və biz on səkkiz ay, düz on səkkiz ay xəstəxanaya dörd min altı yüz dollar pul ödəməliyik, hə və bu, hələ sənənin yenidən gəzəcəyinin sual altında olması fonunda olacaq. Belə görünür ki, mən həm körpəmin, həm də sənənin qayğına qalmalıyam, evli ola-ola əsl tənha analar kimi. İndi bildin nə olub, nə baş verib?

– Canım, – Stiv sanki şok yaşayırdı, – sakitləş, hər şey yaxşı olacaq.

– Yaxşı? Yaxşı bilirsən necə olur? Sən ayağa qalxırsan, xəstəxananın pulu ödəyir, sən işə və daha yüksək vəzifəyə qayıdırsan. Bütün bunların hamısı olandan sonra yaxşı olur, amma sənənin bu halınla nə vaxtsa yaxşı olacağını ağlım heç kəsmir.

– Xahiş edirəm, stresə düşmə, bu, sənə də, körpəmizə də ziyandır.

– Körpəmə! – Cenni qışqıraraq sağ əlinin şəhadət barmağını yuxarı qaldırdı və bir neçə saniyəlik pauzadan sonra davam etdi. – Körpəmə ziyan yalnız səndən gəlir! – deyərək üzünü çevirib palatanı tərk etdi.

– Əzizim... – Stivin sözü ağzında qaldı, Cenni artıq dəhlizlə çıxışa tərəf gedirdi.

Bu hadisədən sonra Stiv özünü atılmış bir uşaq kimi hiss edib dəliyə döndü, nə edəcəyini bilmirdi. Əli əsə-əsə yanındakı masanın üzərindən stəkanı götürüb bir qurtum su içdi, yerinə qoymaq istəyəndə əli əsdi və stəkan yerə düşüb sındı.

Cenni maşında, sükan arxasında oturub ağlayırdı, bütün bu baş verənlər ona həyatın lənəti kimi gəlirdi. Bir qədər ağlayandan sonra dəsmalı ilə göz yaşlarını sildi və maşını işə salaraq getdi. İndi o, körpəsini saxlamaq üçün işləməli və çalışmalı idi.

* * *

Səhərki söhbətin təsiri altında Cenni işdə nahara qədər fikirli idi, heç cür fikrini cəmləyə bilmirdi. Fikri o qədər dağınıq idi ki, bunu ətrafdakılar da hiss edirdi.

Nahar vaxtı rəfiqəsi Mişel ona birlikdə nahara getməyi təklif etdi. Cenni fikirli halda razılaşdı. Yeməxanada yemək götürüb boş masaların birində əyləşdilər. Bir neçə tikə yeyəndən sonra Mişel sözə başladı:

– Ay qız, bu gün sənə nə olub? Gözümə yaman fikirli dəyirsən, nəsə baş verib?

– Guya bilmirsən? – Cenni tərs-tərs Mişelə baxdı. – Stivin başına gələnlərdən xəbərin yoxdur məgər?

– Yox, onu bilirəm, zətən Stivin başına gələn hadisədən sonra sən o sən deyilsən, amma bu gün sənənin halın tam başqadır.

– Bir az problemlər üstümə gəlir, onların altında sanki sıxılıram, əzilirəm və məhv oluram.

– Nə problemlərdi ki?

– Səhər Stivin həkimi ilə danışdım, vəziyyət heç də ürəkaçan deyil.

– Nə dedi sənə həkim? Məgər müalicə effekt vermir?

– Stiv hələ bir həftə də xəstəxanada qalmalıdır, ümumiyyətlə, onun yenidən normal gözə biləcəyi sual altındadır. Bundan əlavə... – Cenni fikrə getdiyindən uzun bir pauza etdi.

– Hə, bundan əlavə nə?

– Bundan əlavə də, xəstəxana xərcləri çoxdur. Təsəvvür elə ki, bu günə olan xərclər təxminən səksən min dollar civarındadır.

– Nə danışırısan? Bunlar ki lap soyğunçudur. Onlardan məhkəməyə şikayət et.

– Nədən? Həkim mənə xərclərin siyahısını təqdim etdi, uzun və mürəkkəb əməliyyatlar, süni diz qapağı, üç həftə xəstəxanada qalma və s. Hər şey üst-üstə düşür, sadəcə, bu məbləği ödəmək mənə qeyri-real görünür.

– Buna bax da, bir azdan körpəniz olacaq, Stivin sənin başına açdığı oyuna bir bax. İndi necə olacaq, necə ödəyəcəksiz?

– Həkimin dediyinə görə, məbləği on səkkiz ay ərzində hissələrlə ödəyə bilərik, bu da aya təxminən dörd min altı yüz dollar edəcək. İndi mən başımı tamam itirmişəm, tezliklə körpəm olacaq deyə xərclərimiz artacaq, mən Stivə yüksək məvacibli işə keç demişdim, o isə bizi daha da çox xərcə saldı. Heç bilmirəm necə olacaq.

– Bu barədə ananla danışmısan, o nə deyir?

– Anam elə ilk gündən mənim yanımdadır, gəlib, bizdə qalır. Sadəcə, bugünkü məsələni hələ ona deməmişəm.

– Ananla bu barədə danış, onun həyat məsələsində təc-rübəsi çoxdur, doğru yolu sənə o göstərə bilər.

– Mütləq onunla bu barədə söhbət edəcəyəm, amma qəlbim elə sıxılır ki, sanki yerindən çıxacaq.

– Yox, belə eləmə, bu, həm sənə, həm də körpənə zi-yandır. Yaxşısı budur, işdən bir az tez çıx və ananla bu ba-rədə söhbət et.

– Düz deyirsən, ağır yükümü gərək paylaşım ki, bir az yüngülləşim.

Onlar naharlarını bitirib iş yerinə qayıtdılar.

* * *

Cenni işdən qayıdıb evə döndü, anası ilə salamlayıb otağına keçdi. O, əynini dəyişənədək anası artıq süfrəni hazırlamışdı. Cenni mətbəxə keçib anası ilə süfrəyə əyləş-di. O, yeməyini fikirli halda yeyirdi, söhbətə haradan baş-layacağını düşünürdü. Anası onu izləyir, fikirli olduğunu görürdü, amma söhbəti birinci onun başlamasını istəyirdi. Bir neçə dəqiqə sakitlik fonunda yeyəndən sonra anası dözmədi:

– Bu gün Stivi yoluxmaq üçün xəstəxanaya gedəcək-din, necə oldu?

– Hə, getdim, bu gün səhər, işə getməzdən öncə xəstə-xanaya getdim.

– Necədir, düzəlik? Məncə, onun həkimi ilə danışmaq lazımdır.

– Danışdım, həkimimi ilə də danışdım, – Cenni fikrə getdi.

– Nə dedi? Nə vaxt ayağa qalxacaq? Ümumiyyətlə, ayağa qalxacaqmı?

– Vəziyyət yaxşı deyil, ana, – Cenninin gözləri doldu.

– Qızım, – anası yaxınlaşaraq qucaqladı. – Yaxşı, sakitləş, biz hər çətinliyin öhdəsindən gələrik. Nə deyib sənə həkim?

– Ana, böyük ehtimalla, Stiv artıq əvvəlki kimi yeriyə bilməyəcək, bəlkə də onun ayağa qalxması aylar çəkəcək, amma yenə də rahat gəzə bilməyəcək.

– Narahat olma, qızım, – anası onu sakitləşdirməyə çalışdı. – Zamanla hər şey düzələcək. Xəstəxanadan nə vaxt buraxacaqlar?

– Ən azı hələ bir həftə də orda qalmalıdır.

– Hə, bu, bir az çox oldu, qızım. Xəstəxana xərcləri bərdə maraqlanmaq lazımdır, bir həftədən sonra artıq bir ay olacaq ki...

– Soruşdum, ana, onu da soruşdum.

– Nə dedilər?

– Bu günə olan xərclər yetmiş səkkiz min dollar civarındadır.

– Nə? – anasının gözləri bərəldi. – Yetmiş səkkiz min? Bu, çox ağır olacaq, qızım, hələ sənin körpən də olacaq. Bu məbləği ödəmək mümkün olmayacaq.

– Həkim dedi ki, on səkkiz ay ərzində hissələrlə ödəmək mümkündür, amma bu da ayda dörd min altı yüz dollar edir.

– Yox, bu, lap ağ oldu, qızım! – Kelli masanın arxasından qalxdı, əsəbi halda boşqabını götürüb şkaflın üzərinə qoydu və arxası Cenniyə tərəf sanki öz-özünə danışmağa başladı. – Bu Stiv guya sənə nə gün vermişdi ki, indi də bu boyda problemlə üz-üzə qoyur?! Onsuz da ailəniz elə sənənin məvacibinlə dolanırdı, Stivin qazandığı elə özünə güclə çatırdı, indi də boyunduruq olub boynundan sallana-caq! – Kelli üzünü Cenniyə sarı çevirib ona yaxınlaşdı. – Sənə demişdim ki, ondan sənə ər olmaz, sözümə baxmadın! O, bədbəxtin biridir, həmişə də elə olub! Nə ali təhsili var, nə də əməlli-başlı bir peşəsi, demişdim sənə, ondan sənə ər olmaz!

– Ana, bəsdir, yalvarıram! – Cenninin gözləri doldu. – Onsuz da artıq bacarmıram, bir az da sən üstümə gəlmə. Bacarırsansa, mənə çıxış yolu göstər.

– Çıxış yolu? – Kelli daha da qəzəbləndi. – Ziyanın yarısından qayıtmaq – bax budur çıxış yolu!

– Necə yəni qayıtmaq? – Cenni təəccübləndi.

– Sən heç əvvəlcədən onunla evlənməli deyildin, deməyim budur ki, ondan boşanmalısan!

– Yox, ana, sən nə danışırsan?

– Bax, qızım, bundan sonra nə onun, nə də sənənin həyatın artıq əvvəlki kimi olmayacaq. İstəyirsənsə sənə deyim hər şey necə olacaq, o, əvvəlki kimi işləyə bilməyəcək, körpəni də, Stivi də sən saxlamalı olacaqsan, hələ hər ay dörd min altı yüz dolları da ödəməli olacaqsan. Səncə, xəstəxanaya xərclərini nəyin hesabına ödəyəcəksən? Körpənin boğazından kəsib ödəyəcəksən? Öz körpəni də özünün böyüdüyün kimi məhdudiyyətlərlə böyüdəcəksən? Uşağın ağ-

layıb velosiped istəyəndə ala bilməyəcəksən. Yadındadır, sən uşaq olanda məhəllədəki mağazada velosipedi hər dəfə görəndə necə ağlayırdın? Nədir, öz uşağını da elə böyütmək istəyirsən?

– Ana, – Cenni artıq mənən çökmüşdü, nə deyəcəyini bilmirdi. – Bəs boşanıb körpəmi tək, atasız böyütməliyəm? Budur sən mənə verə biləcəyin həyat təcrübəli məsləhətin?

– Guya sən məsləhətə qulaq asansan? Mən səni iki il bu uğursuzdan ayırmağa çalışdım, bilmirəm məni qoyub kimlərə qulaq asdın, bu da axırı! Bəlkə bu hadisə səni ağıldandırar. Qoy ağlın başına gəlsin ki, bəlkə ananın sözünə qulaq asdın. Ya da yox, bunu sən özündən buraxa bilməyərəm, mən sabah vəkilimlə danışacağam ki, qoy boşanma üçün bütün sənədləri hazırlasın və məhkəməyə müraciət edək.

– Ana, elə şey olar? – Cenni iki əli ilə başını tutdu. – Stiv xəstəxanada yatdığı halda boşanmaq üçün məhkəməyə müraciət edək? Səncə, bu, normaldır?

– Niyə? Vəkil sənədləri hazırlasın, Stiv xəstəxanadan çıxanacan sən bütün əşyalarını topla, o, evə qayıdandan sonra söhbət edib məsələni həll edərik. İndi isə əsas məsələ: bu gündən etibarən Stivi unudursan, yalnız körpəni düşünürsən, vəssalam!

– Necə, yəni daha Stivi görməyə də getməyəcəyəm?

– Xeyr, getməyəcəksən! Stiv sənsiz yaşaya bilər, amma körpən, əsla!

Cenni anasının təzyiqi qarşısında davam gətirə bilməyib razılaşdı.

* * *

Artıq bir həftə keçmişdi, Kelli vəkilin köməyi ilə boşanma üçün sənədləri hazırlamışdı, qalırdı bircə sənədləri məhkəməyə təqdim etmək. Bu bir həftəni Kelli Cennini əməlli-başlı ram edə bilmişdi.

Son bir həftə ərzində Cenninin gəlib onu yoluxmaması Stivi narahat edirdi, o, özünü atılmış kimi hiss edirdi. Cenni hətta telefon zənglərinə, mesajlarına da cavab vermirdi, anası ona qadağan etmişdi. Xəstəxanadan çıxması üçün Stiv atası Coşuanı çağırmışdı. Atası onu əlil arabasında xəstəxanadan çıxardı, maşına əyləşdirib evinə gətirdi.

Xəstəxanadan çıxarkən Cennini görməməsi Stivi şox üzmüşdü. Hətta evə çatanda belə Cenninin onu qarşılamaması onu əməlli-başlı çaşqınlığa salmışdı. Atası onu araba ilə qapıdan içəri saldı. Onlar Cenni ilə Kellini evdə gördülər, təəccüblə onlarla salamlaşdılar.

– Salam, Cenni! – Stiv narahat halda dedi. – Bir həftədir səndən xəbər yoxdur, çox narahat idim. Necəsən, yaxşısan?

– Sən niyə ondan narahat olursan ki? – Kelli cəld müdaxilə etdi. – Anası onun yanındadır, sən heç ondan narahat olma.

– Başa düşmədim, – Stiv təəccüblə cavab verdi. – Siz elə danışırırsınız ki, guya biz bir-birimizə yad insanlarıq, heç evli deyilik.

– Kaş elə evlənməyəydiniz, elə bir-birinizə yad olaydıңыз.

– Bir dəqiqə! – Coşua bu yerdə dözməyərək müdaxilə etdi. – Oğlum indicə xəstəxanadan çıxıb və evinə, yoldaşı-

nın yanına gəlib, onu xoş qarşılamaqdansa siz burda səhnə düzəltmisiniz. Bilmək olar nə məsələdir?

– Guya bilmirsiniz nə məsələdir? Bilmirsinizsə, indi mən sizə deyərəm! Sənin oğlun mənim qızımı bədbəxt edib! Bu gün-sabah onların övladı olacaq, bunun məsuliyyətini hiss edib yüksək məvacibli iş tapmaqdansa oğlun gör özünü nə günə qoyub. – Kelli əli ilə əlil arabasına işarə etdi. – Heç özü öz başını saxlaya bilməyəcək, o ki qala qızını və körpəsini. İşləməyi bacarmamaqdan əlavə, hələ bir xəstəxana xərclərini də qızım ödəməli olacaq, ayda nə az, nə çox – düz dörd min altı yüz dollar. Nəyin hesabına? Körpəsinin boğazından kəsib ödəyəcək bu pulları? – Cenni anasının arxasında gizlənərək ağlayırdı.

– Bir dəqiqə! – Coşua yenə dözməyib müdaxilə etdi. – Xəstəxana xərclərini mən ödəyərəm, bunu problem etməyin, gənc ailənin içinə intriqa salmayın.

– Nə? Ailə? Mən burada ailə-filan görmürəm! Burada bir mənim qızım ilə bətnindəki körpəsi var, bir də sənin oğlun. Sonra da ki, o qədər pulu hardan tapıb ödəyəcəksən?

– Evimi satacağam! – Coşua qətiyyətlə cavab verdi. – Çatmayan hissəni də hissə-hissə ödəyəcəyəm.

– Bəs evi satandan sonra harda qalacaqsan, körpünün altında? Nədir, yoxsa fikrin var gəlib burda qalasan, qızımın evini başına dar edəsən? Sonra da ki, bizim nəyimizə lazımdır axı pulu necə ödəyəcəksiniz, harda qalacaqsınız, özünüz bilərsiniz! Qızım artıq əşyalarını yığıb və mənim evimə daşıyıb. Alın, bu açarlar, – Kelli açarları Coşuanın əlinə verdi, – bu da ev. Cenni, gəl gedək, qoy həyatlarını yaşasınlar.

Kelli qapıdan çölə çıxdı, Cenni də onun ardınca getdi.

– Cenni! – Stiv Cenninin ardınca qışqırdı. – Bəs sən bir söz deməyəcəksən?

Cenni bir anlıq qapının qarşısında durdu, anası cəld geri qayıdaraq onun əlindən tutub ardınca dartdı.

– Cenni son sözünü məhkəmədə deyəcək! – Kelli qızını dartaraq Stivə dedi.

Onlar maşına oturub uzaqlaşdılar. Stiv çaşqınlıq işində atasına baxdı.

– Yox, bu, ola bilməz! – Stiv reallığı qəbul edə bilmirdi. – Cenni bir söz demədən gedə bilməzdi, bu, onun öz iradəsi ilə deyil.

– Oğlum, artıq olan olub, – Coşua yaşda Cenninin anasından böyük idi və həyat təcrübəsi də kifayət qədər idi. – Görünən odur ki, Cenni tamamilə anasının təsiri altına düşüb və heç cür müqavimət göstərə bilmir. Amma mən daha pisindən qorxuram.

– Bundan daha pisi nədir ki, ata?

– Daha da pisi odur ki, oğlum, əslində anası elə Cenninin demək istədiyi sözləri deyir, onun atmaq istədiyi addımı atır.

– Yox, bu, lap ağ oldu, bu, ola bilməz!

– Darıxma, oğlum, məhkəmədə hər şey aydın olacaq, bir az səbirli ol.

Stivin daxilində sanki bir uçurum yaranmışdı, bir tərəfində qəlbindəki sevgi, digər tərəfində isə acı reallıq dururdu. Stivin gözləməkdən başqa çarəsi yox idi, yəqin ki, bir-iki həftəyə onu məhkəməyə dəvət edəcəkdilər, qalırdı sadəcə gözləmək.

VIII. Oğlunu mirasdan məhrum edən ata

Azabellə Matro qərargahda idilər, bir kənara çəkilib iş barəsində söhbət edirdilər. Birdən bir mələk yaxınlaşıb Sabaelin onları çağırıldığını dedi. Hər ikisi Sabaelin kabinetinə gəldi. Salamlaşdılar. Sabael onlara oturmaq üçün yer göstərdi.

– İşləriniz necə gedir? Matro, yeni işindən zövq ala bilərsiniz?

– Hə, yaxşıdır. – Matro utanaraq cavab verdi. – Hər gün yeni nəşə öyrənirəm, Azabel sağ olsun.

– Hə, Azabelin bu işlərdə təcrübəsi çoxdur. Deyərdim ki, bəxtin gətirib, Matro, sənin Azabel kimi ustadın var.

– Təşəkkür edirəm, xəcalət verirsiniz, – Azabel təvazökarlıqla başını əydi.

– Sizin yeni tapşırığınız var. Bir az müşkül işdir, sözün açığı, birinci dəfədir belə bildiriş gəlir.

– Fərqli cəhəti nədir ki? – Azabel maraqla soruşdu.

– Burda ölüm səbəbi yazılmayıb, bulanıqdır.

– Hə, heç belə şey olmamışdı. Niyə belədir ki?

– Sözün açığı, heç özüm də bilmirəm. Bayaq Qabrielin kabinetində idim, bildirişi mənə şəxsən özü verdi. Bu da qəribədir, əvvəllər mələklərlə göndərərdi. Nə isə, gəlin mən sizə tapşırığınızı izah edirəm. Hindistanın Mumbay şəhəri, varlıların yaşadığı Altamount Road küçəsində, geniş həyətyanı sahəsi olan iri bir iqamətgahda yaşayan Aqarkar ailəsinin başçısı Sunil Aqarkar. O, böyük bir şirkətin, “Aqarkar Group”un sahibidir. Əvvəllər buddist olub, am-

ma sonralar Hindistanın ənənəvi kasta sistemini qəbul edib. O, bir saatdan sonra öləcək, təhsil almaq üçün Amerikaya getmiş yeganə oğlu Anamini o, mirasdan məhrum edib. Nəinki mirasdan, ümumiyyətlə, hər kəsə ona pul göndərməyi qadağan edib. Bütün mirası qızı Radxaya vəsiyyəət edib. Ölümündən əvvəl onu mirasdan oğluna pay verməyə razı salmalısınız.

– Sözüən açığı, mən əvvəllər belə tapşırıq almamışam. – Azabel belə bir tapşırığa təəccübləndiyini gizlətmədi. – Nə vaxtdan biz var-dövlət və ya miras işinə baxırıq?

Elə bu anda qapı açıldı və Qabriel kabinetə daxil oldu, hər üçü dərhal ayağa qalxaraq Qabrielə təzim etdi.

– Sabael, tapşırığı verdin? – Qabriel soruşdu.

– Bəli, indicə tapşırığı izah edirdim, elə indi yola düşürlər, – Sabael əli ilə qapını göstərdi.

– Sualınız var? – Qabriel Azabel və Matroya baxdı, Matro başını yellədi.

– Var, – Azabel cavab verdi, – burda ölüm səbəbi göstərilməyib.

– Düzdür, bu, ona görədir ki, onun ölüm səbəbi dəyişə biləcək.

– Necə yəni dəyişə biləcək?

– Məsələn, sizin söhbətin nəticəsindən asılı olaraq avtoqəzaya düşə və ya suda boğula bilər. Bunun sizin tapşırıqına heç bir təsiri yoxdur. – Qabriel qətiyyətli şəkildə danışdı, quru və rəsmi. – Başqa sualınız var?

– Var, – Azabel yenə marağını gizlədə bilmədi. – Burda oğula mirasdan pay düşməlidir. Biz nə vaxtdan mal-pul işinə baxırıq?

– Oğulun atanın malında haqqı var, miras haqqı, onu bu haqdan məhrum etmək, sizcə, xəta deyil? – Qabriel sualı səsləndirib bir neçə saniyə sükut etdi, cavab almadığını görüb dedi. – Ata ölməzdən əvvəl bu xətasını düzəltməlidir. Başqa sualınız var?

– Xeyr! – Azabel başını yellədi.

– Onda gedin, yubanmayın və unutmayın ki, bu tapşırıq bizim üçün xüsusi önəm kəsb edir. Hə, bir də, Azabel, eşitmişəm ki, sonuncu tapşırığında emosiyalarını nümayiş etdirmisən, oğul ilə ananın söhbəti fonunda ağlamısan, bu, düzdür?

– Mən, – Azabel özünü itirdi, – mən, sadəcə, bir az təsirlənmişdim.

– Azabel, biz mələyik, insanların vəziyyət və hallarından təsirlənməməliyik. Biz, sadəcə, öz işimizi görürük, aydındır?

– Bəli, tamamilə aydındır, – Azabel başını aşağı saldı.

– Ümid edirəm ki, bu hal bir daha təkrarlanmayacaq və biz bir də bu söhbətə qayıtmayacağıq. İndi isə gedin, yubanmayın.

Azabel və Matro sağollaşaraq kabinetdən çıxdılar, dəhlizin sonundakı qapıdan özlərini çölə atdılar.

* * *

Mumbayda bu gün hava günəşli idi, belə havada insanlar daha çox açıq havada vaxt keçirməyi xoşlayırlar. Sunil səhər tezdən şirkətə gedərək bir neçə iclas keçirmiş, şöbə müdirlərinə tapşırıqlar vermiş, indi isə iqamətgahı-

nın həyatında, ağ masanın arxasında əyləşib kofe içir və qəzet oxuyurdu. O, artıq qocalmışdı, yaşı yetmişin üzərində idi, saçları tamamilə ağarmışdı, üzü həmişə qırxılmış olurdu. Çox vaxt ağ və açıq rəngli kostyumlar geyinməyi sevirdi.

Ofisdə çox vaxt keçirməyi xoşlamırdı, son vaxtlar sakitlik və dinclik axtarırdı. Bir neçə gün öncə Balidən istirahətdən gəlmişdi, bir az çimərlik, gün vannası və istirahət ona yaxşı təsir etmişdi. Özünü gümrah hiss etmək ona çox lazım idi, oğlu evi tərk edəndən sonra bir müddət depressiyaya qapılmışdı. O, oğlunu biznes imperiyasının vəliəhdi kimi görürdü, illərdir onun təhsilinə xüsusi diqqət ayırırdı, o isə sonda biologiya elmlərini öyrənmək üçün Amerikaya getməyi seçmişdi. Sunil oğlu Anamini çox sevirdi, ona çox bağlı idi, lakin evi tərk edəndən sonra ona qarşı düşmən mövqeyi sərgiləməyə başlamışdı. O, bütün ailə üzvlərinə ona pul göndərməyi qadağan etmişdi, heç kim onun sözündən çıxmağa cürət etmirdi. O, nəinki indi, həttə öləndən sonra da hamıya Anamiyə pul göndərməyi qadağan eləmişdi, bütün əmlakını isə qızı Radxaya vəsiyyəət etmişdi.

Onun həyat yoldaşı, Anami və Radxanın anası çoxdan vəfat etmişdi. Bu illər ərzində o, uşaqlarına həm ata, həm də ana olmuşdu. Gənc yaşlarında buddist idi, insanın ruhən təmizlənməsinə və xilas yolunun bunda olmasına inanırdı, amma tədricən biznesdə irəlilədikcə kasta sistemini təbliğ edən Varna təlimini qəbul etmişdi. Bu, ona sərf etdiyinə görə belə etmişdi, axı Hindistanın mütləq əksəriyyəti kasta sistemi üzrə yaşayırdı. Baxmayaraq ki, rəsmi olaraq

kasta sistemi 1975-ci ildə aradan qaldırılrsa da, qeyri-rəsmi olaraq Hindistanın bir çox əyalətlərində hələ də tətbiq edilirdi. Sunilin arzusu bu idi ki, öz biznes imperiyasını Anamiyə miras qoyaraq öz nəslini Vayşi kastasından Kşatri kastasına qaldırsın. Anaminin bundan imtina edərək Amerikaya getməsi isə onu bərk qəzəbləndirmişdi.

Sunil qəzetdən şirkəti haqqında yazılmış məqaləni oxuyurdu. İndiki zamanda şirkətlərin media ilə işləməsi çox vacib bir faktor olduğundan bu məsələyə xüsusi önəm verirdi. O, kofe fincanını götürmək üçün qəzeti yana çəkəndə qarşısında tanımadığı bir gənci gördü:

– Kimsiniz? – Sunil səksəndi. – Sizi bura kim buraxıb? Bura necə gəlmisiniz?

– Sakit olun, cənab Aqarkar, mən dostam və bura xeyir bir iş üçün gəlmişəm. Narahatlığa əsas yoxdur, sadəcə, bura bir məsələyə görə gəlmişəm, müzakirə edən kimi gedəcəyəm.

– Siz hansısa fondan, xeyriyyə cəmiyyətindən gəlmisiniz? Sizə pul lazımdır? – Sunil əlini cibinə saldı.

– Xeyr! – Azabel əlini ona tərəf uzadaraq işarə etdi. – Mən fondan gəlməmişəm.

– Onda hardan gəlmisiniz, sizə nə lazımdır?

– Bir vacib məsələni müzakirə və həll etmək üçün bura gəlmişəm.

– Buyurun, sizi eşidirəm, – Sunil bir az sakitləşsə də, təlaşlı hələ də qalırdı.

– Mən bura oğlunuz Anamiyə qarşı olan münasibətini müzakirə etmək üçün gəlmişəm.

– Bildim, – Sunil özündən razı halda gülümsəyərək başını yellədi. – Siz jurnalistsiniz və məni mediada biabır etmək üçün material hazırlamaq istəyirsiniz.

– Xeyr, vəziyyət düşündüyünüzdən qat-qat qəlizdir! – Azabel qətiyyətlə Sunilə tərəf əylərək cavab verdi. – Siz oğlunuzu bütün maddi dəstəkdən və mirasdan məhrum etməklə onun haqqına girmisiniz.

– Aha, deməli, siz hüquqşünas və ya vəkilsiniz. Sizi oğlum tutub? Necə də yaramazın biri imiş! – Sunil qəzəblə əllərini bir-birinə vurdu.

– Xeyr, mən vəkil də deyiləm. Biz indi, burda yalnız həqiqətləri müzakirə edəcəyik.

– Həqiqət? Həqiqət odur ki, oğlum Anami nankorun biridir və o, evdən və məndən üz döndərərək Amerikaya gedib, mən də mənə məxsus olan, mənim haqqım olan mülkümdən onu məhrum etmişəm! Bax budur həqiqət və mən başqa bir həqiqət tanımıram!

– Sunil, – Azabel qətiyyətini artırırdı, – oğlunuz evi avaralıq etmək və ya pis bir işə, narkotikə qurşanmaq üçün tərk etməyib, o öz kamillik yolunu elmə özünühəsr-də görüb və buna görə Amerikaya gedib. Yəni bunu başa düşmək bu qədər çətindir? Yəni bir ata oğlunun elmlə məşğul olduğuna görə sevinməməlidir?

– Əşşi, nə elm-elm salmısınız, mən onunçün bu boyda imperiya qurmuşam, elm istəyirdi, biznesimin başına keçib bir universitet açardı, tələbələrə dəstək olardı. İndi isə sadə bir insan kimi, bir qarın ac, bir qarın tox Amerika küçələrində sülənir. Siz buna elmə özünühəsr deyirsiniz, ha-ha-ha. – Sunil kinayə ilə güldü.

– Bildiyim qədər siz əvvəl buddist olmusunuz, – Sunil razılıq əlaməti olaraq başını yellədi. – Oğlunuzun adını da elə Buddanın şərəfinə Anami qoymusunuz. Bir xatırlayın, Qautama Buddha özü bir kral ailəsində doğulmuşdu, atası Suddhodana, Şakya əyalətinin kralı idi. Buddha onun oğluydu və taxtın vəliəhdi də o idi, amma o, kamillik yolunu getmək üçün taxtdan və mirasdan imtina etdi. Buna baxmayaraq, atası həmişə ona dəstək oldu, arxasında durdu. Bəs siz nə edirsiniz?

– Əvvəla, Buddha özünü ruhən kamilləşdirmək üçün saraydan getmişdi, mənim oğlum isə Amerikada təhsil eşqi ilə evimi tərk edib. İkincisi, Buddaya nə taxt, nə də miras lazım idi, olsun, mən də oğlumu pul və mirasdan məhrum etmişəm, bu yerdə onlar əslində çox oxşardır. – Sunil kinayə ilə güldü. – Üçüncüsü, mən artıq bir buddist deyiləm, indi mənim etiqadım Varna təliminə və kasta sisteməndir. Dördüncüsü, – Sunil ayağa qalxdı və evə tərəf addımlamağa başladı, Azabel də ayağa qalxaraq onu müşayiət etdi, – mən yoruldum və artıq istirahət etmək istəyirəm, siz də elə indi gedirsiniz. – Sunil bunu deyərək cəld templə pillələri qalxdı. Pilləkənin başına çatanda geri döndü və aşağıda heç kəsi görmədi. – Yəqin, müzakirənin bitdiyini başa düşüb getdi. – Sunil asta səsle öz-özünə deyib evin qapısına tərəf çevriləndə Azabeli qarşısında görərək səksəndi. – Siz... siz axı məndən nə istəyirsiniz? Niyə məni rahat buraxmırsınız? Mən indi mühafizəni çağıracağam, polisə xəbər verəcəyəm.

– Sunil, – Azabel onun qolundan tutdu. – Diqqətlə qulaq asın! Mən ölüm mələyiyəm, siz tezliklə öləcəksiniz və

oğlunuza qarşı etdiyiniz bu haqsızlığa görə böyük bir problemə düşəcəksiniz. Nə qədər gec deyil, vəkilinizə zəng edin, vəsiyyətnaməni dəyişin və oğlunuza pul göndərilməsi qadağasını aradan qaldırın. Əgər bunu etməsəniz, öləndən sonra sizin böyük problemləriniz olacaq.

– Əşşi, burax qolumu, – Sunil qolunu dartaraq Azabelin əlindən qurtulmağa cəhd edirdi, amma nəticəsizdi. – Nə ölüm mələyi, nə ölüm? Nə boş-boş danışırsınız? Oğluma bir qara çöp də verməyəcəyəm, mən onu lənətləmişəm və heç zaman da bağışlamayacağam.

– Susun! Sizin vaxtınız sona çatmaq üzrədir! – Azabel Sunilin qolunu silkələdi. – Siz oğlunuza nifrət etsəniz də, onu lənətləsəniz də, o, sizi sevir və hər gün sizi yad edərək sizin üçün dua edir. Əslində o, Tanrının sizə bir lütfü idi, amma siz onu əldən buraxdınız. Vay sizin halınıza!

– Əşşi, nə lütf? Lənət olsun belə lütfə! – Sunil qolunu Azabelin əlindən qurtarmaq üçün dartındı. – Buraxın məni!

Sunilin qolu Azabelin əlindən çıxdı, o, dartıqdan geri çəkildi, müvazinətini itirərək pilləkəndən yığıldı, zərbədən boynu qırıldı və öldü. Səsə evdən xadimə gəldi və pillələrin aşağısında yerə yığılmış Sunili görcək qışqıraraq mühafizəçiləri köməyə çağırırdı. Azabel baş verənlərdən şokda idi, o, dərhal bildirişi cibindən çıxarıb ona baxdı və ölüm səbəbi qrafasında “Azabelin əlindən çıxaraq müvazinətini itirir və pilləkənlərdən yığılaraq boynu qırılır” yazıldığını gördü. Birdən iki ölüm mələyi gəlib Sunilin başı üzərində dayandı, ruhu çıxan kimi onun qollarına girdilər. Sunil qorxu və həyəcanla ətrafa baxırdı, Azabeli görən ki-

mi başı əsməyə başladı, gözləri doldu, amma artıq gec idi. Mələklər Sunilin ruhunu göyə apardılar.

Azabel Matroya yaxınlaşaraq soruşdu:

– Sən hər şeyi gördün?

– Bəli, hər şeyi gördüm, səndə günah yox idi, bu, sırf bir təsadüf idi.

– Yox, dünyada təsadüf deyilən bir şey yoxdur. Yəqin ki, yuxarıda məni bu ölümə görə məsul tutacaqlar, sən orda hər şeyi gördüyün kimi danışarsan.

Hər ikisi dərhal qərargaha gedir. Dəhlizlə gedib Sabaelin kabinetinə daxil oldular və orada Qabrieli gördülər.

– Gəldiniz? – Qabriel Azabeli süzərək soruşdu. – Hə, orda nə baş verdi, danışın.

– Mən, – Azabel təntiyyərk danışdı, – onun qolundan tutub söhbət edirdim, birdən o, qolunu əlimdən qopardı və müvazinətini itirdi. Sonra da pillələrdən yıxılaraq öldü. Matro da orda idi, – Azabel Matroya tərəf döndü, – o, hər şeyi görüb və təsdiqləyə bilər.

– Ehtiyac yoxdur! – Qabriel əli ilə Matroya “dayan” işarəsi verdi. – Mən özüm də hər şeyi bilirəm. De görüm, sən özünü təqsirkar hesab edirsən?

– Mən, xeyr! – Azabel başını yellədi. – Amma bir sual məni narahat edir, niyə əvvəlcə bildirişdə ölüm səbəbi yazılmamışdı, amma o, yıxılan kimi yazıldı?

– Bunun öz hikməti var, Azabel və bunu yalnız O bilir. – Qabriel sağ əlinin şəhadət barmağı ilə yuxarını işarə etdi. – Sən gəl belə elə, sənə bir az istirahət lazımdır. Sabael, – Qabriel üzünü Sabaelə tutdu. – Azabeli bir müddətlik iş-

dən uzaqlaşdır, qoy dincəlsin, bu tapşırığı çox ağır olub, onun sakitliyə ehtiyacı var.

– Üzr istəyirəm, – Azabel təəccüb içində idi. – Hələ mələklərdən kiminsə istirahət etdiyi görülməyib, mən niyə istirahət etməliyəm ki?

– İstirahət deyəndə onu nəzərdə tuturam ki, bir müddət Sabael sənı tapşırığa göndərməsin, sən sadəcə Matro ilə dünyanı gəz və ona bəzi şeyləri öyrət. Bu qədər sadə! – Qabrielin üzündəki qətiyyət artdı. – İndi isə mən getməliyəm, işlərim çoxdur, – deyə kabinetə tərk etdi.

Azabel sual dolu nəzərlərlə Sabaelə baxdı, Sabael isə heç nə başa düşmədiyini nümayiş etdirmək üçün çiyinlərini çəkdi. Azabel Matro ilə birlikdə kabinetə tərk etdi.

IX. Boşanma – sınımış qəlb

Cenni gedəndən sonra Stiv artıq həmin evdə qala bilmədi, əşyalarını toplayaraq atasının evinə daşındı. Cennisiz ev ona soyuq bir məzar kimi gəlirdi. O gündən Stiv əksər vaxtlarda sükuta dalır və taleyinin niyə bu cür olması barədə düşünürdü.

Artıq üç gün öncə məhkəmənin açılış iclası olmuş və məhkəmə işi icraata götürmüşdü. Bu gün, günorta saat üçdə isə yenə məhkəmə iclası olacaqdı. Atası Stivin fikirlərini daşımaq üçün onu parkda gəzməyə çıxarmışdı. Düşünürdü ki, məhkəmədən öncə çay kənarında gəzinti ona yaxşı təsir edər, son vaxtlar gərilməmiş əsəblərinə müsbət təsir göstərər. Stiv isə danışmırdı, atası arabanı sürür, o isə

parkda ağaclara, quşlara tamaşa edərək düşünürdü. Niyə? Axı niyə onun başına bu hadisələr gəlirdi?

– Ata, – Stiv, nəhayət ki, sükutu pozdu, – bütün bunlar nə deməkdir? Niyə bütün bunları yaşamalıyam? Axı bu nə deməkdir?

– Oğlum, – atası arabanı sürərək cavab verdi, – bunun adı həyatdır, insan həyatı.

– Necə yəni insan həyatı, ata? – Stiv narazılıqla dilləndi. – Belə də insan həyatı olar? Sağlıq durumumun məchul olması bir yandan, ailəmin dağılması isə digər yandan.

– Oğlum, bizim həyatımız bir imtahandır. – Atası arabanı bir skamyanın qarşısında saxlayıb keçib skamyada, Stivlə üzbəüz əyləşdi. – Bəzən həyatımızda eniş və yoxuşlar olur, çətinliklər üz verəndə biz səbir etməliyik.

– Belə imtahan olar, ata? Mən neyləmişəm ki, bu cür ağır şəkildə imtahan olunuram?

– Oğlum, bu, təkcə sənin imtahanın deyil.

– Mən başıma gələn hadisəni deyirəm, ata, başqaları ilə nə işim var ki?

– Mən də elə onu deyirəm, Stiv, bu, təkcə sənin imtahanın deyil.

– Bəs başqa kimin imtahanıdır?

– Başına gələn hadisədə səndən əlavə Cenni, onun anası və mənim üçün də imtahan var.

– Sizin niyə? Axı bütün acını mən çəkirəm.

– Xeyr, burda acı çəkən təkcə sən deyilsən, mən də bir ata kimi acı çəkirəm.

– Bəs Cenni və anası?

– Cenninin imtahanı sənin sınağından daha çətinidir. Birincisi, o, səninlə olan nikahı qorumalıdır, ağır günündə səndən üz çevirməməlidir. İkincisi isə, anasının zərərli məsləhətlərindən uzaq durmalıdır, bu isə onun üçün çox çətinidir.

– Düzdür, indi anladım. Deyəsən, mənim başıma gələn hadisə daha çox Cenninin və anasının imtahanıdır.

– Xeyr, hər birimizin imtahanıdır, amma onlar üçün daha ağır sınaqdır və onlar bu imtahandan üzüağ çıxmırlar.

– Bəlkə bu gün məhkəmədə Cenni boşanmaq fikrindən döndü, hə, ata?

– Bəlkə də. – Coşua gülümsündü. – Vaxtdır, yavaş-yavaş gedək məhkəməyə.

Atası Stivi maşına mindirdi və məhkəməyə yollandılar.

* * *

Artıq saat üç idi, Stiv və atası məhkəmə zalında olsalar da, Cenni və anası hələ yox idi. Stiv narahat və gərgindi, ara-sıra atasına baxıb yanında olduğuna görə özünə təsəlli verirdi.

– Ata, nəyə yubanırlar, bəlkə Cenni fikrindən daşınıb?

– Ola bilər, oğlum, bir az da səbir edək.

Birdən Stivin vəkili zala daxil oldu, onunla və atası ilə salamlaşaraq yerinə keçdi. Üstündən bir neçə saniyə keçəndən sonra Cenni, anası və vəkili zala girdilər. Stiv Cennini görəndə kimi qəlbi sevincdənmi, ya kədərdənmi atıldı. Nə Cenni, nə də anası onlara salam vermədən keçib əyləş-

dilər. Bir neçə saniyədən sonra hakim zala daxil oldu və hamı ayağa qalxdı.

– Əyləşin! – Hakim özü də kürsüsünə əyləşdi. Bu gün biz burda Cenni Denielslə Stiv Denielsin boşanma məsələsinə baxırıq. Tərəflər burdadır? – Hakim köməkçisindən soruşdu.

– Burdadır, möhtərəm hakim.

– Əla, onda başlayaq. İddiaçı tərəf, Cenni Deniels, siz öz iddianızın üzərində durursunuzmu?

– Bəli, möhtərəm hakim, – Cenni gözlərini yerə dikərək, sıxıla-sıxıla cavab verdi.

– Stiv Deniels, siz həyat yoldaşınızın iddiasını qəbul edirsiniz?

– Xeyr, möhtərəm hakim! – Stiv uca səslə, Cenniyə baxaraq sualı cavablandırdı. – Mən Cennidən boşanmaq istəmirəm, mən onunla çox xoşbəxtəm, sadəcə, başıma gələn bədbəxt hadisənin fonunda anasının təhriki ilə Cenni məndən boşanmaq istəyir. Mən həmişə Cenniyə sevən və sədaqətli ər olmuşam və doğrulacaq körpəmizə də ləyaqətli və sevən ata olacağımıza söz verirəm.

– Nə? Ləyaqət? – Kelli replika atdı.

– Sakit olun! – Hakim taxta çəkicini masanın üzərinə taqquldatdı. – Stiv, siz nə vaxtsa Cenniyə qarşı şiddət gösərmisiniz?

– Xeyr, möhtərəm hakim, heç vaxt!

– Cenni Deniels, əriniz Stiv Denielsdən boşanma səbəbiniz nədir?

– Mən ondan boşanmaq istəyirəm. – Cenni ayağa qalxaraq cavab verdi. – Mən onunla yaşamaq və körpəmi bö-

yütmək istəmirəm. – Cenni sıxı olaraq danışdı, sanki bunları deməyə məcbur idi.

– Səbəb nədir? – Hakim eynəyinin altından Cenniyə baxaraq soruşdu. – Səbəbi açıqlayın!

– Səbəbi odur ki, o, mənim körpəmi böyütməyimə mane olacaq, mən ondan ayrılmaq istəyirəm.

– Niyə mane olacaq? Səbəb nədir?

– Mən bu suala cavab vermək istəmirəm, – Cenni dəsmalı ilə göz yaşlarını sildi.

– Mən danışa bilərəm, möhtərəm hakim? – Coşua müdaxilə etmək qərarına gəldi.

– Buyurun, özünüzü təqdim edin.

– Coşua Deniels, Stivin atası. Oğlumun başına bədbəxt hadisə gəlib və əmək qabiliyyətini itirib, onun gəzə biləcəyi də sual altındadır. Bundan əlavə, xəstəxana xərcləri də həddindən artıq çoxdur, səksən min dollar civarında. Bütün bunlar gənc ailə üçün çətin bir sınaq kimi görünür, amma mən xəstəxana xərclərini ödəyə bilərəm, yetər ki, ailə dağılmasın. Sözü açığı, onsuz da istənilən halda mən bu xərci özüm ödəyəcəyəm, amma ailəni xilas etmək lazımdır.

– Oğlunun pulunu ödəyirsən, – Kelli qəzəblə reaksiya verdi. – Nə bizə minnət qoyursan ki?

– Möhtərəm hakim, – Coşua əli ilə Kelliyə işarə etdi, – zənnimcə, biz gənclərə ailəni qorumağa kömək etməliyik, nəinki nikahı pozmağa təhrik.

– Siz elə düşünürsünüz ki, anası Cennini boşanmağa təhrik edir? – hakim maraqla sual verdi.

– Yüngül desək, ehtimal verirəm.

– Onda mən gənclərlə ayrıca bir otaqda görüşüb danışaram. – Hakim üzünü köməkçisinə tutdu: – Gəncləri məşvərət otağına gətirin, digərləri isə zalda gözləsin.

Məşvərət otağında hakim hər iki gənci qəbul etdi.

– Cenni, nəzərə alsaq ki, iddiaçı sənsən, sən həqiqətən də boşanmaq istəyirsən, yoxsa səni buna təhrik edən var?

– Məni təhrik edən yoxdur, özüm istəyirəm, – Cenni başı aşağı halda gözlərinin yaşını sildi.

– Cenni, sizin körpəniz olacaq, gəlin körpənizi atasız qoymayın. – Hakim mütəvazi şəkildə Cenniyə müraciət etdi. – Mən başa düşürəm, sizin kifayət qədər qazancınız olmaya bilər, amma siz tək deyilsiniz, sizin ananız, Stivin isə atası var.

– Cenni, – Stiv üzünü Cenniyə tutdu, – məgər bizim arzularımız bu idi? Məgər biz boşanmaq üçün evlənmişdik? Məgər biz bir-birimizə “xəstəlikdə və sağlıqda, ölüm bizi ayırana qədər” deyərək Tanrının qarşısında söz verməmişik?

– İstəmirəm! – Cenni ağlayaraq başını yelləyirdi. – Mən daha eşitmək istəmirəm.

– Həqiqətdən qaçmağa çalışırsan? Həqiqətdən hara qaçaqaqsan? Tanrı qarşısında verdiyin sözdən kimin yanına qaçaqaqsan? Qoyma anan bizi bədbəxt eləsin! Gəl elə bu zaldan evimizə birgə gedək, nikahımızı və ailəmizi xilas edək!

– Mən daha heç nə eşitmək istəmirəm! – Cenni ayağa qalxaraq məşvərət otağını tərk etdi.

– Cenni, dayan! – Stiv Cenninin arxasınca səsləndi.

– Stiv, – hakim asta tonla dedi, – mən üzgünəm.

– Möhtərəm hakim, xahiş edirəm, ailəmizi dağılmağa qoymayın.

– Stiv, heç nə edə bilmərəm. Mən sizə ikilikdə danışmaq üçün şərait yaratdım, ona fikrindən vaz keçməyi təklif etdim, amma bundan artığını edə bilmərəm.

Hakim və Stiv zala qayıtdılar, hamı ayağa qalxdı və hakim hökmü oxudu:

– Minnesota ştatının mənə verdiyi hakimiyyətlə hökm edirəm: Stiv və Cenni Denielslərin nikahı bu andan etibarən pozulmuş hesab edilsin! Sənədləşmənin aparılması və sənədlərin korrektə edilməsi Minnesota məhkəmə icrasına həvalə edilsin! – Hakim çəkicini masanın üzərinə vuraraq zalı tərk etdi.

– Cenni, Cenni! – Stiv Cennini çağırırdı, amma anası onun qolundan tutub zalın qapısına tərəf apardı. Stiv arbası ilə onların ardınca getmək istəyəndə atası onun qarşısını kəsdi.

– Stiv, o, artıq öz seçimini edib, onu rahat burax.

– Ata, onun anası bizim ailəni məhv etdi!

– Oğlum, bu, hələ məhv olmaq deyil, sadəcə, nikahın pozulmasıdır, səbirli ol, gələcəkdə nə olacağını bilmirik.

Stivin qəlbi kimi, gözləri də ağlayırdı...

X. Şübhə və tərəddüdlər içində

Azabel bir neçə müddət idi ki, narahat idi, son baş verənləri təhlil edir və başa düşmək istəyirdi. Bir neçə sual onun zəhnini məşğul edir, beynində bu sualları düşünür-

dü: “Niyə son tapşırıqda ölüm səbəbi yox idi? Bu nə deməkdir axı? İndiyə qədər belə şey olmamışdı. Niyə Sunilin ölüm səbəbi məndən gizlədilirdi? Olmaya Qabriel mənə qarşı nəsə planlaşdırıb? Axı bu bildiriş birbaşa Qabrieldən gəlmişdi. Tapşırıq veriləndə özü gəlib bunun “xüsusi önəmli” tapşırıq olduğunu vurğulamışdı. Qabriel isə həmişə hər şeyi bilməsi ilə seçilib. Ümumiyyətlə, onun müdaxilə etdiyi tapşırıqlar çox az olur, deməli, yenə də onun bildiyi nəsə var. Taylanddakı Piyaponla əlaqədar tapşırığa da toxunmuşdu, mənim ağladığımı belə bilirdi və bu, onun xoşuna gəlməmişdi, hətta mənə xəbərdarlıq da etmişdi. Bu xəbərdarlıqdan sonra isə bu tapşırıq. Bəlkə Qabriel məni pis vəziyyətdə qoymaq istəyir, müdiriyyətə göstərmək istəyir ki, mən iş bacarmıram, fərsizəm. Axı bunu niyə etsin? Olmaya Qabriel məndən əvəz çıxır, bəlkə nə vaxtsa ona qarşı bir yanlışım olub? Axı belə bir şey mənim yadıma gəlmir. Son tapşırıqdan sonra da mənə istirahət lazım olduğunu deyirdi. Axı hələ belə bir şey görülməyib, mələk nədir, istirahət nədir? Yox, burda dəqiq nəsə var. Qabriel məni pis vəziyyətdə qoymaq istəyir, “niyə”sini bilməsəm də, amma burda onun bir oyunu olduğu dəqiqdir. Görəsən, Sabaeldən Qabrielin mənə qarşı hər hansı bir oyununun olduğunu öyrənə bilərəmmi? Yox, Sabel onun tərəfini verməz, nəsə bilsə də, mənə deməz. Gərək başqa bir şey fikirləşim”.

Azabel elə hey bu barədə düşünürdü, amma hələ ki, onun üçün bir işıq ucu görünmürdü.

XI. Çətin tapşırıq – Azabelin xətası

Azabel, həmişəki kimi, qərargahda gəzir və digər mələklərlə söhbət edirdi. Birdən uzaqdan bir mələyin ona doğru hərəkət etməyə başladığını gördü. Həmin mələyin sürətli və qətiyyətli addımlarla gəlməsi Azabelin heç xoşuna gəlmədi, deyəsən, nəşə ciddi bir hal var idi. Mələk Azabelə çatan kimi Sabaelin onu çağırdığını dedi. Azabel tez özünü Sabaelin kabinetinə çatdırdı, Matro da orada idi.

– Salam, Azabel, buyur, əyləş. Sənin üçün bir tapşırıq var.

– Mənim üçün? Yəni tapşırıq xüsusilə mənim üçündür? – Azabel Sabaeldən söz almaq istəyirdi.

– Yox, – Sabael gülümsədi, – sadəcə, sənə verəcəyim tapşırıqdır.

– Keçən dəfə Qabriellə olan söhbətimizdən sonra düşündüm ki, məni daha tapşırığa göndərməyəcəksiniz.

– Elə demə, Azabel! – Sabael ciddiləşdi. – Qabriel də, mən də sənin yaxşılığını istəyirik.

– Hə, həri, – Azabel kinayə ilə cavab verdi. – Ölüm səbəbini gizlədin, sonra da istirahətə göndərin. Təşəkkür edirəm.

– Azabel, sən gəl belə eləmə, yoxsa elə düşünərəm ki, istirahətin az olub, onu uzadaram, bu tapşırığı isə başqasına verərəm.

– Hə, əla! – Azabel əllərini bir-birinə vurdu. – Bu tapşırığı başqasına ver, məsələn, Şonavelə ver. Yeri gəlmişkən, mən çoxdandır Şonaveli görmürəm. O hardadır?

Birdən kabinetin qapısı açıldı və Qabriel içəri daxil oldu. Hər üçü dərhal ayağa qalxıb Qabrielə təzim etdi.

– Sabel, – Qabriel soruşdu, – tapşırığı Azabelə verirsən?

– Bəli, – Azabel cəld cavab verərək bildirişi Sabaeldən aldı, – mən gedirəm bu tapşırığa.

– Özünü hazır hiss edirsən? – Qabriel ciddi tərzdə, amma qayğı dolu nəzərlərlə soruşdu. – Öhdəsindən gələrsən?

– Hə, nə var ki? Adi bir tapşırıqdır.

– Bax, Azabel, – Qabriel Azabelə yaxınlaşıb, bir addımlığında dayandı. – Sən bu tapşırığa getməyə məcbur deyilsən, istəyirsənsə başqasına verək, sən bir az da istirahət et, əsəblərini qaydaya sal.

– Yox, heç bir hiss-həyəcan yoxdur, mən kifayət qədər dincəlmişəm və tapşırığa hazıram! – Azabel qətiyyətlə cavab verdi.

– Yaxşı, onda sənə uğurlar! Bir də, – Qabriel kabinetini tərk edərkən birdən Azabelə tərəf çevrildi, – çalış ki, heç bir xəyata yol verməyəsən, yoxsa bədəli ağır olar, – deyərək kabinetini tərk etdi.

“Bu, nə idi? Yoxsa Qabriel məni təhdid etdi?” – deyərək Azabel düşündü. Tez tapşırığın detallarını Sabaeldən almalı idi.

– Sabel, tapşırıq nədən ibarətdir?

– Amerikada, Minnesota ştatında Cenni adlı bir qadın işdən qayıdarkən avtoqəzaya düşüb, xəstəxanadadır, təxminən iyirmi dəqiqədən sonra öləcək. O, bir müddət əvvəl ərinədən boşanıb, səbəb isə əri Stivin küçə itlərinin hücu-

muna məruz qalaraq sağlamlığını itirməsi və xəstəxana xərclərinin yuxarı olması olub. Cenni ərindən boşanaraq, nikah vaxtı içdiyi andı pozub. İndi isə ölməzdən əvvəl o, ərindən üzr istəməlidir.

– Tamam! – Azabel bildirişə baxdı. – Burda Ceremi adı da var, bu nədir belə?

– Baxım! – Sabel bildirişi alıb baxdı. – Hə, bildim, Ceremi Cenninin yeni doğulmuş körpəsidir. Qəzanın nəticəsi olaraq vaxtından əvvəl, məcburi doğuş olub. Sadəcə, başa düşə bilmirəm ki, onun adı niyə bu bildirişə düşüb. Onunla işin olmayacaq, sadəcə, o da ağciyərlərinə su dolduğuna görə öləcək. Sən Cenni ilə məşğul ol, Ceremi məsələsinə müdaxilə etmə.

– Bu, bir az qəribə oldu, keçən tapşırıqda Sunilin ölüm səbəbi yox idi, amma bu dəfə bir körpənin ölüm səbəbi bildirişə düşüb.

– Bir səhv ola bilər, sən zəhnini belə məsələlərlə yorma.

– Səhv? Yəni bizdə belə səhvlər olur? Nə vaxtdan səhv buraxmağa başlamışıq?

– Düzdür, qəribədir. Sən tapşırığa get, mən bu məsələni dərinlən incələyərəm. Yeri gəlmişkən, Matronu da özünə apar, – Sabel Matroya işarə etdi.

– Oldu, onda mən qayıdana qədər siz də bu “səhv”ə bir səbəb tapmağa cəhd edin.

Azabel kabinetini tərk etdi, Matro ilə birgə dəhlizin sonundakı qapıdan özünü çölə atdı.

* * *

Xəstəxanada həkimlər Cennini əməliyyat etmişdilər. Əməliyyatdan çıxan Cenni artıq narkozun təsirindən ayrılmış və reanimasiya şöbəsinə yerləşdirilmişdi. Körpəsi Cermi vaxtından əvvəl doğulduğu üçün inkubatora yerləşdirilmişdi. Azabel və Matro reanimasiya şöbəsində, palatada durub Cenniyə yaxınlaşmaq üçün fürsət gözləyirdilər. Əməliyyatdan sonra Cenninin həkimi ondan ayrılmazdı. Azabel narahat olmağa başlamışdı, həkim nə qədər ki palatada olacaqdı, onlar üçün fürsət olmayacaqdı.

– Matro, sən mənə kömək etməlisən, – Azabelin ağlına bir fikir gəlmişdi.

– Nə etməliyəm?

– Bir tibb bacısının cildinə gir, hansısa bir xəstənin halının pis olduğunu həkimə de ki, palatanı tərk etsin.

– Yaxşı, indi gəlirəm, – deyə Matro palatanı tərk etdi.

Bir neçə dəqiqədən sonra Matro palataya tibb bacısı cildində qayıtdı, həkimə yaxınlaşaraq dedi:

– Doktor, yeddinci palatadakı xəstənin halı yaxşı deyil, təcili xəstəyə baxmağınız tələb olunur.

– Yaxşı, mən indi gəlirəm.

Matro palatanı tərk etdi, həkim əlindəki sənədləri masanın üzərinə qoyub Cenniyə dedi:

– Özünüzü necə hiss edirsiniz?

– Mən yaxşıyam, doktor, siz gedin.

Doktor palatanı tərk etdi. Cenni qayğılı görünürdü, sanki nəsə pis bir şey olacağını hiss edirdi. Azabel vaxtı itirməmək qərarına gəldi. O, palatanı tərk edib adamsız bir yerdə vaxtı ilə Stivi əməliyyat etmiş doktor Braynın cildinə girdi və Cenninin yanına qayıtdı.

- Salam, Miss Deniels. Necəsiniz?
- Doktor Brayn? Bu, sizsiniz? Salam, mən gördüyünüz kimi yəm, qəzadan sağ qurtula bilmişəm, əlbəttə, həkimlərin sayəsində.
- Əriniz Stiv necədir?
- Stiv, – Cenni üzünü çevirdi, – bilmirəm, biz onunla boşanmışıq.
- Boşanmışınız, niyə?
- Həmin hadisədən sonra yollarımız ayrıldı.
- Bəs siz nikahda and içməmişdiniz ki, xəstəlik və sağlamlıqda, ölüm bizi ayırana qədər bir yerdə olacağıq?
- Bəsdirin! – Cenni bu dialoqdan narahat olmağa başlamışdı. – Bu mövzunu sizinlə müzakirə etmək istəmirəm.
- Cenni, görürsünüz, – Azabel ciddi sifət aldı, – heç kim bədbəxt hadisədən sığortalı deyil. Dünən Stivin başına gələn bu gün sizin başınıza gəlib.
- Bəsdirin, qurtarın! – Cenni səsinə yüksəltdi. – Məndən nə istəyirsiniz?
- Cenni, – Azabel ona yaxınlaşdı, – sizin ömrünü az qalıb, mən ölüm mələyiyəm, siz bir azdan öləcəksiniz. Mən bura gəlmişəm ki, sizə kömək edim. Siz Stivdən üzr istəməlisiniz.
- Nə? Ölüm mələyi? – Cenninin üzündə vahimə yaranmışdı. – Siz məni öldürməyə gəlmisiniz?
- Xeyr, ölümünüz üçün başqa mələklər gələcək, mən, sadəcə, sizə son şansınızı vermək üçün gəlmişəm. İnanıram ki, siz sonuncu şansınızı dəyərləndirəcəksiniz.
- Mənim Stivdən üzr istəməyim niyə belə önəmlidir ki? – Cenni qorxu içində soruşdu.

– Siz onunla nikah bağlayanda and içmişiniz, lakin başına gələn ilk bədbəxt hadisədə onu yarı yolda tərk etmişiniz, bununla da onun sizə olan etimadını sarsıtmısınız. Bu, bir növ, aldadılmadır, əvvəlcə and içib, sonra onu pozmaq.

– Bunun sizə nə dəxli var ki? – Cenni tir-tir əsirdi.

– Sözü açığı, bunun sizə dəxli var, o dünyada siz bunun əziyyətini çəkəcəksiniz, mən yox. Bizə dəxli olan isə odur ki, ölməzdən öncə sizə bir şans tanıyaq. Deyin, ananızın təzyiqi altında Stivdən boşanmanız düzgün idi? Onun ən çox ehtiyac duyduğu anda sizin onu tərk etməyiniz düzgün idi?

– Yox, – Cenninin gözləri doldu. – Bu, çox qəddar addım idi, mən onu ilk çətinlikdə tək qoyub getdim, – Cenninin gözündən yaş axmağa başladı.

– Bu, bir növ, xəyanət idi, Cenni. Siz onu yarı yolda tək qoyub getməklə ona xəyanət etdiniz, nikah andınıza xəyanət etdiniz, gələcək körpənizə xəyanət etdiniz.

– Mən, – Cenninin göz yaşları sel kimi axırdı, – zəif idim, anam məni öz təsiri altına aldı, mən bacarmadım.

– Bilirəm, hər şeyi bilirəm. İndi, sadəcə, Stivdən üzr istəməyiniz lazımdır.

– O məni bağışlayarmı? – Cenni gözünün yaşını silərək, ümidlə soruşdu.

– Hər bir halda üzr istəmək lazımdır, üzr istəməsəniz, bağışlayıb-bağışlamadığını bilməyəcəyik. Siz addım atın, gerisi Stivin mərhəmətinə qalır.

– Mən Stivə zəng edə bilərəm, amma telefonum bilirməm hardadır.

– Bu dəqiqə, mən taparam.

Azabel Cenninin əşyaları saxlanılan otağa getdi, onun telefonunu tapıb palataya qayıtdı. Cenni telefonda Stivin nömrəsini tapıb ona zəng etdi. Stiv dərhal telefonu açdı:

– Alo, Cenni? – Stiv gərgin halda soruşdu.

– Stiv, bu, mənəm. Məni bağışla, Stiv.

– Cenni, sakit ol, mən gəlirəm, yoldayam və bir neçə dəqiqəyə orda olacağam. – Atası maşınla Stivi xəstəxanaya gətirirdi.

– Stiv, mən sənə xəyanət etdim, Stiv. – Ağladığından Cenninin nə dediyi güclə aydın olurdu. – Mən anamın və həyatın sınağının qarşısında zəif düşdüm, məni bağışla.

– Cenni, sakit ol, hər şey yaxşı olacaq, eşidirsən? – Söhbət Stivin heç xoşuna gəlmirdi, sanki Cenni ölümqabağı etiraf edirdi.

– Stiv, mənim vaxtına az qalıb, körpəmiz Ceremini sənə tapşırıram, ondan muğayat ol, ona həm ana, həm də ata ol. Oğlumuz artıq sənə əmanətdir.

– Cenni, həyatım, elə demə, biz oğlumuzu birlikdə böyüdəcəyik, mən səni heç yana buraxan deyiləm, biz birlikdə oğlumuzun ilk addımını, ilk sözünü, ilk dərslər gününü görəcəyik, qeyd edəcəyik.

– Mən buna layiq deyiləm, hər şeyi bərbad etdim, Stiv, sən məni bağışlayırsanmı? – Cenni göz yaşlarına boğula-raq soruşdu.

– Canım, – Stiv də göz yaşlarına boğuldu. – Mən sən-dən heç incimədim, küsmədim ki, indi də bağışlayım. Sə-nin yerin həmişə mənim qəlbimdə olacaq, həmişə orda olacaq.

– Stiv, artıq ayaqlarım soyuyur, məni bağışladığına görə çox sevindim, indi isə öz fikirlərimlə baş-başa qalmaq istəyirəm, əlvida!

– Cenni, səni tək qoymayacam, mən ora gəlirəm.

Cenni artıq dəstəyi asmışdı. Göz yaşlarını silən Cenni Azabelə baxdı. Gözlərində bir sevinc işartısı görmək olurdu.

– Mən indi rahat ölə bilərəm?

– Hə, vaxtın lap az qaldı, sənə əhsən!

– Bəs oğlum, o necə olacaq?

– Onun üçün narahat olma! – Azabel ciddi və qətiyyətlə dedi.

– Yaxın gəl, – Cenni əlini Azabelə tərəf uzadaraq onu yanına çağırdı, – yaxınlaş.

Azabel qeyri-ixtiyari Cenniylə yaxınlaşdı, Cenni onun əlindən tutub gözlərinə baxaraq dedi:

– Mənə söz ver, söz ver ki, oğlumla hər şey yaxşı olacaq.

– Mən bura ona görə gəlməmişəm, sənə görə gəlmişəm, Cenni.

– Bilirəm, amma nədənsə qəlbimdə Ceremi barədə bir narahatlıq var, mən istəyirəm ki, bu narahatlıq aradan qalxsın. Sən, sadəcə, mənə söz ver ki, Ceremi ilə hər şey yaxşı olacaq. Onun bu məsələlərdə heç bir günahı yoxdur, o, məsum bir körpədir.

– Cenni, əlimi burax, mən getməliyəm.

– Yox, sən mənə söz ver, qoy qəlbimdə heç bir nigarançılıq qalmasın. Mən bununla ölmək istəmirəm.

– Yaxşı, sənə söz verirəm, Ceremi ilə hər şey yaxşı olacaq.

– Sənə təşəkkür edirəm! – Cenni Azabelin əlini buraxdı.

Azabel Cenninin əllərini onun sinəsinin üstünə qoydu və tədricən geri çəkildi. Palatanın bir küncündə qeybə çəkilərək Matro ilə bir neçə dəqiqə olayları müşahidə etdi. Cenninin tənəffüsü artıq yavaşlamış, gözləri yumulmuşdu. Bu vaxt palataya iki ölüm mələyi girdi, onlar Cenninin başının üzərində durdular. Birdən Cenninin ürəyi dayanmışdı, onun qoşulduğu aparat uca səslə signal verməyə başladı. Bir neçə saniyədən sonra həkimlər palataya doluşdular. Defibrilyatorla, ürək masajı ilə Cennini həyata qaytarmaq istədilər. Onlar çalışdığı vaxtda Cenninin ruhu bədənini tərk etdi. İki mələk dərhal onun qollarına girdi. Cenni təəccüblə həkimlərə baxırdı, birdən gözü Azabelə və Matroya sataşdı:

– Azabel, bu, sən idin? Matro, sən də burda idin? – Mələklər sözünü yarımçıq qoyub dərhal onu səmaya qaldırdılar.

– Durun! – Azabel mələklərin arxasınca qışqırsa da, gec idi, onlar artıq yox olmuşdular.

Azabel şokda idi, Cenni onu necə tanıdı, adını haradan bildi. Matro ilə palatanı tərk edib xəstəxananın həyətinə durdular.

– Matro, sənə qəribə gəlmədi ki, Cenni bizi tanıdı?

– Sözün açığı, mən lap çaşmış qalmışdım. O məni necə tanıdı?

– Yox, bu işdə nəşə var! – Azabel əsəbi halda cavab verdi. – Deyəsən, yenə Qabrielin oyunudur.

– Nə oyun? – Matro təəccüblə soruşdu. – Tapşırığı bitirdik, gəl gedək qərargaha.

– Yox, mən bu məsələni araşdırmalıyam! – Azabel qətiyyətlə bildirdi. – Sən burda gözlə, mən indi qayıdıram.

Azabel doktor Braynın cildinə girərək xəstəxanaya qayıtdı, Matro isə həyətdə qalıb onun arxasınca baxırdı. Azabel Cenninin olduğu palataya tərəf gedirdi, birdən palatanın qarşısında kiminsə onun xalatından tutduğunu hiss etdi.

– Doktor, – bu, Stiv idi, o, ağlayaraq Azabelə yalvarırdı, – yalvarıram, doktor, məni xilas etdiyiniz kimi, Cennini də xilas edin.

– Stiv, – Azabel əllərini Stivin çiynlərinə qoydu. – Mən üzgünəm, başınız sağ olsun.

– Yox, – Stiv ağlayaraq Azabelin əllərindən tutdu. – Yalvarıram sizə, bütün xərcləri qarşılayaram, onu mənə qaytarın.

– Stiv, sakitləşsin, – Azabelin gözləri dolmuşdu. – Cenni artıq bizimlə yoxdur.

– Doktor, oğlum, mənim oğlum hardadır? O necədir?

– Oğlunuz başqa palatadadır, – Azabel əli ilə dəhlizin o biri başını göstərdi.

– Doktor, – Stiv Azabelin xalatının ətəyindən tutdu. – Cenni oğlumuzu mənə əmanət edib, mənə söz verin ki, onunla hər şey yaxşı olacaq.

– Stiv, – Azabeli özünün də başa düşmədiyi bir narahatlıq bürümüşdü, o, səbəbini bilmədiyi halda əsirdi, – xalatımı buraxın.

– Siz mənə söz verin, doktor! – Stiv ağlayaraq dedi. – Söz verin ki, körpəmiz sağ qalacaq və mənə qovuşacaq.

– Mən həmin şöbənin həkimi deyiləm, Stiv, xalatımı buraxın.

– Yox, siz həkimsiniz, hər yerə əliniz çatır, burda hamı sizi eşidir, siz bunu bacararsınız, siz sadəcə mənə söz verin və cəhd edin.

– Yaxşı, Stiv, söz verirəm, xalatımı buraxın.

– Gedin, doktor, – Stiv Azabelin xalatını buraxdı, – gedin və sözünüzün üstündə durun.

Azabel Stivin əlindən çıxan kimi Cenninin palatasına tərəf getdi, orada iki mələyin Cenninin cəsədi üzərində nəşə etdiyini gördü. Azabel onların gözüne görünmək istəmədiyindən onları pusmağa başladı. Mələklər Cenninin cəsədinin üstünü örtüb palatadan çıxdılar və Cereminin saxlandığı palataya tərəf getdilər. Azabel onların ardınca düşdü və izləməyə başladı. Mələklər Cereminin saxlandığı inkubatora yaxınlaşıb durdular. Onlar körpənin ölümünü gözləyirdilər. Azabel bu səhnədən bərk narahat oldu. Gah Cenni öləndən sonra onu və Matronu adı ilə çağırması, gah da Cereminin adının bildirişdə olması yadına düşür və çaşqınlıq içində qalırdı. Cenni və Stivə körpə barədə verdiyi söz də yadından çıxmırdı. Onların ağlayaraq ondan körpələrinin yaşaması üçün etdikləri yalvarışlar hələ də qulaqlarında idi.

– Belə də şey olar? Axı bu körpəni xilas etmək olar, o niyə ölməlidir ki? – Azabel əsəbi halda öz-özünə fikirləşirdi. – Onun Cenni və Stivin seçimlərinə görə nə məsuliyyəti var ki? Yox, Ceremini xilas etmək olar və lazımdır! De-

yəsən, bu da Qabrielin yeni oyunudur! Mən onun bu oyununu pozacağam!

Birdən Ceremi ağlamağa başladı, dayələrdən biri ona tərəf gəlirdi. Azabel dayənin qarşısını kəsərək: – Bu körpənin ciyərlərinə su yığılır, dərhal həkiminə xəbər verin, əgər müdaxilə olunmazsa, o öləcək! – deyərək palatadan çıxdı.

Dayə bir anlıq şok içində qaldı, həkimin arxasınca çevrilib onu səsləmək istədi, lakin heç kimi görmədi. Tez həkimin yanına qaçıb ona körpənin ciyərlərinə su yığılması ehtimalını dedi. Həkim özünü Ceremiyə çatdırıb onu müayinə edən kimi bunun həqiqət olduğunu anladı. Dərhal müdaxilə üçün Ceremini əməliyyat otağına apardılar. Həkim iynəni körpənin sinəsinə vuran kimi ağciyəri ilə sinə divarı arasına yığılmış su axmağa başladı. Beləliklə, Cereminin həyatı üçün artıq heç bir təhlükə qalmırdı.

Azabel xəstəxananın həyətinə çıxıb Matroya yaxınlaşdı:

– Hə, indi gedə bilərik.

– Nə oldu? Nəsə öyrənə bildin?

– Hələ yox, amma tezliklə biləcəyik.

Birdən göydən bir dəstə mələk endi, onlardan biri üzünü Azabelə tutub dedi:

– Siz ikiniz də təlimatdan çıxaraq proseslərə müdaxilə etmisiniz. Hər ikinizi qərargahda Qabriel və Azrael gözləyir. Dərhal bizimlə gəlməlisiniz.

– Nə təlimatı? – Matro təəccüblə soruşub üzünü Azabelə tutdu. – Azabel, onlar nə danışır?

– Qorxma, mən cavabını verə bilməyəcəyim işi etmərəm, sakitləş. – Azabel Matronu sakitləşdirməyə çalışdı.

Onlar mələklərlə birlikdə qərargaha qalxdılar.

XII. Qabriellə mübahisə və cəza

Azabel və Matro, onları müşayiət edən mələklərlə birlikdə qərargahın dəhlizi boyunca addımlayırdı. Qabrielin kabinetinə çatdıqda mələklərdən biri:

– Bura, Qabrielin kabinetinə, – deyərək işarə etdi.

Azabel və Matro kabinetə daxil oldular, Qabriel, Azrael və Sabael kabinetdə idilər. Matro özünü itirmişdi, nəse ciddi bir şey olduğunu başa düşürdü, lakin dəqiq bilmədiyindən qeyri-müəyyənlik onu bərk sıxırdı. Qabriel masanın yuxarı başında əyləşmişdi, Azrael sağında, Sabael isə solunda. Qabrielin üzündən qəzəbini oxumaq olurdu, lakin nəzakətli davranmağı unutmurdu. Bu, çox çətin olsa da, onun kimi məqamda olan bir mələk üçün bu, vacib idi.

– Azabel, sənin tapşırığın nə idi? – nəhayət ki, Qabriel sükutu pozdu.

– Cenninin ərindən üzr istəməsi. – Azabel lakonik cavab verib susdu.

– Bəs sənin Ceremi ilə nə işin vardı? Onun ölümünə niyə müdaxilə etdin?

– Cereminin ölüm səbəbi çox sadə idi. Valideynlərinin günahlarına görə körpə məsuliyyət daşımaları deyildi ki? – Azabel etiraz tonu ilə danışdı və bu, Qabrielin xoşuna gəlmədi.

– Azabel! – Qabriel ayağa qalxaraq ona yaxınlaşdı. – Özünü unutma! Sənin tapşırığın ölən adama kömək etməkdir, kimin ölümə layiq olub-olmadığını təyin etmək

deyil! Hər kəs kimi, sən də öz işini görməlisən! Burda aydın olmayan nəşə var?

– Var! – Azabel yenə etiraz tonunda danışdı. – Məsum bir körpəni xilas etmək imkanı varsa, onu ölümə tərk etmək xətdir və o, xilas edilməlidir! Məgər Yaradan insanı həyat üçün, yaşamaq üçün yaratmayıb?

– Azabel, – Qabriel səbrini basdı, – yaratmaq da, yaşatmaq da, ölüm də Onun əmri ilədir! – Qabriel əli ilə yuxarı işarə etdi. – Bizim işimiz isə həmin əmrləri icra etməkdir. Burda anlaşılmayan nə var ki? Nə var?!

– Mən artıq yorulmuşam, nə qədər ölüm olar?! – Azabel başını aşağı salaraq yüksək tonla dedi. – Günahsız, məsum bir körpənin ölümü mənlilik deyil. Mən artıq işləmək istəmirəm. Məni sadəcə məhv edin, bitsin bu məsələ.

– Mən demişdim, demişdim ki, sən hələ hazır deyilsən, emosionalsan. – Qabriel sakit səslə davam etdi. – Azabel, sən insan deyilsən və insan kimi fikir yürüdə bilməzsən. Yersiz emosiyaların isə səni, həqiqətən də, məhvə aparacaq. Sənin barəndə hökmü biz verə bilmərik, yalnız O, hökm verə bilər. – Qabriel yenə əli ilə yuxarı işarə etdi. – Mən indi sənin barəndə hökmü almağa gedirəm, sən isə burda gözlə.

Qabriel kabinetini tərk etdi. Azabel hələ də başını aşağı dikərək kabinetin ortasında dayanmışdı.

– Azabel, – Azrael sözə başladı, – bilirəm, bütün bu ölümlər, görüşlər, söhbətlər, bunlar asan deyil və hər dəfə sənin düşüncələrinə iz buraxır, amma bizim işimiz budur. Biz insanlar kimi düşünüb, onlar kimi fikir yürüdə bilmərik, biz sadəcə ilahi iradəni həyata keçirmək üçün

üzərimizə düşən vəzifəni icra edirik. Nəyin səhv və ya düz olduğunu isə biz təyin edə bilmərik.

– Yəni bir körpəni ölümdən xilas etməyin düz olduğunu başa düşmək o qədər çətinidir?

– Azabel, nəyin düz və nəyin yanlış olduğunu bilmək üçün bizim kifayət qədər biliyimiz yoxdur. Nəyin niyə baş verdiyini bilmək üçün bizim sonsuz elmimiz və hikmətimiz olmalıdır, bu isə yalnız Ona xas olan bir keyfiyyətdir.

– Azrael əli ilə yuxarını işarə etdi. – Görürsən, sənin barəndə hökmü biz verə bilmirik, Qabriel hökmü Ondan alacaq.

– Hökm nə olursa-olsun, mən hazıram. Uzaqbaşı məhv ediləcəyəm, buna da razıyam.

– Məhv? – Azrael kinayə ilə gülümsündü. – Yaradan bizi yaratmayıb ki, sonra da məhv etsin.

– Elə isə onda nədən qorxmalıyam ki? – Azabel çiyinlərini çəkdi.

Elə bu anda Qabriel kabinetə daxil oldu. Hər kəs ayağa qalxdı.

– Azabel, sənin haqqında hökm verildi! – Qabriel sakit görünsə də, qəzəbli olduğu bəlli idi. – Bu andan etibarən sən Həyat şöbəsində işləyəcəksən, Problemlı həyat komandasında. İndi isə şöbə müdirin Tarielin yanına get, artıq onun da xəbəri var.

– Necə yəni Həyat şöbəsi?

– O, sənın ölümlə çox işlədiyini və həyatı bu cür yüksək qiymətləndirdiyini nəzərə alaraq, mərhəmət etdi və sənə bir daha şans vermək üçün Həyat şöbəsinə keçirdi.

Məncə, sən buna sevinməlisən. Haydı, indi düz Tarielin yanına get. – Qabriel sözünü bitirib kabineti tərk etdi.

Azabel bu qərarı başa düşmürdü, o, məhv olacağını zənn edirdi, amma “ölüm” əvəzinə “həyat” oldu. O, kabinetdə olanlarla sağollaşıb oranı tərk etdi və Tarielin yanına getdi.

İKİNCİ KİTAB

HƏYAT KİTABI

I. Həyat şöbəsinə keçid

Həyat şöbəsinin də öz strukturu var idi, Tariel şöbənin müdiri idi. Burada da Problemlı həyat komandası var idi, komandanın rəhbəri İzona adlı mələk idi. Azabel bu komandaya, Problemlı həyat komandasına transfer edilmişdi. Azabel Tarielin kabinetinə daxil oldu:

– Salam, Tariel, mən Azabeləm və bu andan etibarən sizin şöbədə çalışacağam.

– Salam, buyur, Azabel, əyləş. – Tariel Azabelə yer göstərdi. – Şöbəmizə xoş gəlmisən. Bilirəm, sən bundan əvvəl Ölüm şöbəsində işləmisən, orada hər nə problem olubsa, bura transfer olunmaz, burda səni yeni və daha geniş perspektiv gözləyir.

– Perspektiv? Mən, sadəcə, başımı aşağı salıb, öz işimi görəcəyəm, – Azabel sakit tonda cavab verdi.

– Mən indi səni bir iş yoldaşınla tanış edəcəyəm, o sənə hər şeyi izah edəcək, sən heç nəyə görə narahat olma.

Onlar kabineti tərk edib dəhlizlə bir az irəliləyəndən sonra bir iş masasının yanında durdular. Orada oturmuş bir mələk cəld ayağa qalxdı və onlarla salamlaşdı.

– Azabel, tanış ol, bu, bizim şöbədə çalışan İzonadır. – Tariel onları tanış etdi. – İzona, Azabel bizim şöbəyə təzə keçib, bundan sonra səninlə birlikdə çalışacaq. Onu tapşırıqlara özünlə birgə apar, hər şeyi izah et.

– Oldu, – İzona Azabelə baxıb gülümsədi, – siz qətiyyən narahat olmayın.

– Azabel, sən indi əmin əllərdəsən, mən isə getməliyəm.

Tariel sağollaşaraq onlardan uzaqlaşdı.

* * *

İzona və Azabel Londonda, Hayd parkda bir skamyada oturub söhbət edirdilər. İzona onu yeni işi ilə tanış edirdi.

– Bizim şöbə, Həyat şöbəsi insanlara, onlar hələ ana bətnində olarkən ruh üfürməklə məşğuldur.

– Bilirəm, xəbərim var.

– Sən çoxdan Ölüm şöbəsində işləyirdin?

– Hə, çoxdan, lap çoxdan. – Azabel İzonaya baxıb gülümsədi. – O qədər çoxdan ki, artıq bezməyə başladım.

– Eşitdiyimə görə, sənin orda problemlərin yaranıb.

– Hə, bir az problemim oldu, amma onlar orda qaldı.

– Bu, əladır! – İzona başını yellədi. – Bax bu, əsl peşəkar yanaşmadır.

– Bəs sən konkret olaraq nə işlə məşğulsan?

– Mən Problemlə həyat komandasındayam.

– Mənim gördüyüm işin əksi?

– Necə yəni? – İzona təəccübləndi.

– Mən də Problemlə ölümlər komandasında idim. Ölümdən əvvəl bəzi insanların yanına gedir və onlara ən böyük xətalarını düzəltmək üçün fürsət verirdim.

– İndi başa düşdüm niyə “əksi” dedin, amma bizdə bir az fərqlidir. Sən insanların yanına gedəndə mələk olduğunu deyirdin?

– Bəli, deyirdim.

– Amma bizdə bunu demək olmaz. Bizdə vəziyyət bir az fərqlidir. Hamiləlik dövründə bəzi insanlar uşaqları abortla öldürür, biz isə bunun qarşısını almaqla məşğul oluruq.

– İnsanlar niyə bunu etsin ki? – Azabel dəhşət içində soruşdu.

– Müxtəlif səbəblərdən, məsələn, nikahsız hamiləlik olanda, doğuşdan öncə boşanma olanda, kasıblığa görə, bətndəki uşağın cinsinə görə və s.

– Yəni bu problem bu qədər böyükdür ki, bunun üçün əlahiddə bir komanda yaradılıb?

– Bəli, çox böyük problemdir, il ərzində təxminən yetmiş milyon abort hadisəsi baş verir. Hər on hamiləlikdən üçü, hər on təsadüfi hamiləlikdən altısı abortla nəticələnir.

– Aman, Tanrım, bu ki lap dəhşət rəqəmlərdir. İnsanlıq bununla hara getmək istəyir? – Azabel başını yellədi. – Bətndəki uşağın cinsinə görə niyə onu məhv etsinlər ki?

– Bir çox atalar nəsilərini davam etdirmək üçün oğul uşağı istəyirlər və biləndə ki, uşaq qız olacaq, bunda təkid edirlər.

– İlahi, bu nə dəhşətdir? – Azabelin heyrətdən gözləri bərəlmişdi. – Belə atanın nəslə elə kəsilsə məsləhətdir! – Azabel başını qəzəblə yellədi.

– Bu, daha çox Şərq ölkələrində olur, əsasən müsəlman coğrafiyasında. Baxmayaraq ki, dinləri onlara qız uşaqlarını öldürməyi qadağan edir, yenə də bunu edənlər var. Problem ondadır ki, əslində onlar heç əməlli müsəlman da deyillər, sadəcə, adları müsəlmandır.

– Bunun dinə nə dəxli var ki? Bu ki insan qətlidir, qatillikdir.

– Dinə dəxli yoxdur, düzdür, amma dinləri onlara bunu qadağan etdiyi halda yenə edirlər, əlbəttə, hamısı belə deyil, amma belələri çoxluq təşkil edir.

– Yaxşı, bəs alınır?

– Hərdən alınır, hərdənsə yox. Sözün düzü, biz bütün belə hallara müdaxilə etmirik, bunun üçün heç lazımı qədər resurs da yoxdur, yalnız Müdaxilə şöbəindən gələn tapşırıqlar əsasında müdaxilə edirik.

– Müdaxilə şöbəsi? – Azabel üz-gözünü turşutdu. – Yenə Qabrielin müdaxiləsi? – deyə mızıldandı. – Səncə, hansı hallarda müdaxilə edirsiniz?

– Məncə, – İzona bir az fikirləşdi, – uğur ehtimalı yüksək olanda. Hə, hamiləlik dörd aylığı keçəndə bətdəki uşağa ruh üfürülür, yalnız bu halda biz müdaxilə edirik, uşağa ruh üfürüldəndən sonra. Ruh üfürülməmiş abortlara isə müdaxiləmiz heç yadıma gəlmir.

– Aydındır, yəqin ki, növbəti tapşırığa məni aparacaqsan.

– Əlbəttə, amma bayaq dediyim kimi, biz insanlara mələk olduğumuzu demirik, buna icazə yoxdur.

– Niyə? Axı bu, məsələnin daha asan həllinə kömək edə bilər.

– Düzdür, işimiz daha rahat olar, amma O istəyir ki, – İzona əli ilə yuxarını işarə etdi, – insanlar öz seçimlərini sərbəst olaraq etsinlər.

– Bəs sən insanlara necə təsir edirsən?

– Mən insanların gözüne sadə insan kimi, bəzən qoca, bəzən cavan, bəzən kişi və bəzən də qadın kimi görünürəm. Sadəcə söhbət əsnasında onlara öyüd və nəsihət verirəm. Bu qədər, bundan irəli getmək olmaz.

– Bu ki işləri lap çətinləşdirir.

– Kim dedi ki, işimiz asandır? – İzona gülümsədi.

– Yox, asan iş yoxdur, sözüm onda deyil, amma asanlaşdırmaq üçün bir şey fikirləşmək lazımdır.

– Fikirləşiblər artıq, səni mənə yoldaş olaraq veriblər. – İzonanın üzündə sevinci oxumaq o qədər də çətin deyildi. – İndi işim bir az da rahat olacaq. Sən narahat olma, ilk tapşırıqdan hər şeyi izah etməyə başlayacağam. İndi isə gedək bir az gəzək.

Onlar qalxaraq Hayd parkda gəzişməyə başladılar. İzona ara-sıra nədənsə danışdı, amma Azabelin zehni suallara cavab axtarmaqla məşğul idi. Onu ən çox düşündürən isə “niyə Həyat şöbəsinə keçid” idi. Cenninin ruhunun onu və Matronu tanıması da onu düşündürürdü, bu sualı Qabrielə verməmişdi, Azabel fikirləşirdi ki, burada nəyə bir sirr var və cavabı özü tapmalıdır, amma hələ bunun sırası deyildi.

II. Miras arzusunda evlilik

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Dubay, toy mərasimi üçün bəzədilmiş “Cumeyra Zabil Saray” hoteli. Bu gün burada möhtəşəm bir toy gecəsi yaşanacaqdı. Açıq havada, palma ağaclarının altında, yaşıl qazonun üzərində qurulmuş ağ örtüklü masalar və stullar, masaların üzərindəki dəstlər,

ağ tullər və ipəklə bəzədilmiş bəy və gəlinin taxtı, səsgücləndiricilər, şəhərin ən məşhur toy təşkilatçısının ora-bura qaçması vacib bir ailənin toy məclisinin hazırlığından xəbər verirdi.

Bəli, bu gün Dubayda öz var-dövləti, hörməti və izzəti ilə seçilən Şeyx Malikin oğlu Faysalın toy mərasimi olacaq. Faysal Malikin ikinci arvadı Ceniferdən olan oğludur, iyirmi yaşı var. Malikin birinci arvadı Amandadan da bir oğlu var – Məcid və o, keçən il evlənib. Məcid və arvadı Annanın hələ övladları olmayıb.

Şeyx Malik həyatını öz biznes imperiyasını qurmağa həsr etdiyi üçün çox gec evlənib, indi onun yetmişə yaxın yaşı var, “Əl-Mulk” şirkətlər qrupunun tək və şəriksiz sahibidir. O, şirkətini böyüdüb bir neçə sahədə genişləndirəndən sonra ailə haqqında fikirləşməyə başlamışdı. Qırx yaşına çatanda evlənmək üçün qız axtarmağa başladı. İşgüzar ərəblərin çoxunun etdiyi kimi, evlənmək üçün avropalı qız axtarırdı. İlk dəfə qarşısına Amanda çıxmışdı, aralarında möhtəşəm bir sevgi yaşandığını iddia etmək mümkün olmasa da, ailə xoşbəxt idi. Amanda həmin vaxtlar Dubayda şirkətlərin birində marketinq üzrə menecer işləyirdi. Evlilikdən sonra karyerasını saxlamış və rahat həyat sürməyə başlamışdı.

Sonralar Malik öz biznesini daha da böyütmək üçün bir işgüzar avropalının qızını, Ceniferi almışdı. Cenifer universiteti yenicə bitirmiş gənc bir qız idi, uzaqdan zəngin və rahat həyat tərzini ona cəlbədicə göründüyündən bu evliliyə razılıq vermişdi. Ayrı-ayrılıqda həm Amanda, həm də Ceniferdən poliqamiya (çoxarvadlılıq) haqqında soru-

şulsa, hər ikisi mənfi cavab verər, amma ərin milyonçu bir ərəb şeyxi olması məsələni kökündən dəyişir. Qısa, onların hər ikisi bu evlilikdən məmnun idi.

Şeyx Malikin yaşı artıq yetmişə yaxınlaşdı, qan təzyiqi, şəkər və digər sağlamlıq problemləri həyatının sonunun xəbərçisi idi. Hər iki arvadı ona bir oğul nəvəsi verməklə oğlunu mirasdan daha çox pay alacaq varisi etmək istəyirdi. Elə bu səbəbdən də şeyxin böyük oğlu iyirmi altı yaşında evlənsə də, Cenifer oğlu Faysalı iyirmi yaşında evləndirirdi.

Cenifer oğlunun varislik şansını artırmaq üçün ona Emili adlı avropalı qız alırdı. Emilinin ailəsi o, hələ körpə olanda Dubaya köçmüşdü. Ölkədə yaşanan neft bumunun fonunda onun atası Bob Uilson İngiltərədən Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə köç etmişdi. Qısa zamanda o, Dubayda “Bob Construction Company” şirkətini quraraq, ərəb əmirləri və şeyxləri üçün müəllər və saraylar tikməyə başlamışdı. Emili Dubayda “Amerika Universiteti”nin Tarix fakültəsini bitirmişdi. Emilinin anası bir neçə il öncə vəfat etdiyindən, Bob qızının gələcəyini sığortalamaq niyyətində idi. Şeyx Malikin oğlu Faysalla evlilik onun nəzərində qızının gələcəyi üçün çox yaxşı təminat olacaqdı.

Faysal atasının iqamətgahında, ikinci mərtəbədəki otağında kostyumunu geyinmişdi və güzgünün önündə özünə baxırdı. Birdən anası qapını döyərək otağa daxil oldu.

– Ax, oğlum, nəhayət ki, ömür mənə sənə toyunu görməyə vəfa etdi. Mən bu gün necə də xoşbəxtəm! – Cenifer sevincini nümayiş etdirmək üçün bir neçə dövrə vurdu.

– Ana, sənə hər şeyə görə təşəkkür edirəm. Əgər sən Emili və onun atasını razı sala bilməsəydin, bu toy baş tutmayacaqdı. – Faysal anasını qucaqladı. – Hələ onun atası qızının yaşının az olmasını bəhanə gətirib imtina edəcəkdidi.

– Oğlum, bütün valideynlər kimi, Emilinin atası Bob da övladının gələcəyi üçün narahat idi, qızının gələcəyini təminat altına almaq istəyirdi. Mən də ona bu təminatı verdim, bu qədər sadə.

– Nə təminat? – Faysal narahatlıqla anasından uzaqlaşdı. – Ona nə təminat vermisən ki?

– Faysal, sənin atan artıq yaşlanıb, sağlıq durumu da tam olaraq yerində deyil, bilirsən, bir gün hamımız bu dünyadan köçəcəyik.

– Ana, – Faysal qayğılı halda dedi, – belə şad günümüzdə bu nə söhbətdir edirsən?

– Bağışla, oğlum, sadəcə, həyatın reallığı budur. Atandan sonra sən onun varisi olmalısən, ən çox miras payı almış varisi. Bunun üçün də sənin ona bir oğul nəvəsi verməyin lazımdır. Mən də Boba qızının oğul övladı doğacağı halda Malikin varisi olacağına söz vermişəm.

– Ana, sənin haqqında danışdığın adam mənim atamdır, – Faysalın üzündə və səsində etiraz əlamətləri görünürdü. – Onun haqqında belə danışma.

– Mən ondan danışmıram, oğlum, – Cenifer sakit addımlarla Faysala yaxınlaşdı. – Mən səndən və sənin gələcəyindən danışmıram. Sən və Emili tezliklə bir oğul övladı dünyaya gətirməlisiniz, yalnız bu halda həm sənin, həm də Emilinin gələcəyi təminat altında olacaq. Hələlik isə, –

Cenifer çantasından bir paket çıxararaq Faysala uzatdı, – toydan sonrakı bal ayınız haqqında fikirləş, al, biletlər və hotellər artıq rezervasiya edilib. Bir həftə Parisdə, bir həftə Milanda, bir həftə Madriddə və bir həftə də London şəhərində keçirəcəksiniz.

– Ana! – Faysal paketi alaraq anasını qucaqladı. – Çox sağ ol, bu hədiyyəni heç vaxt unutmayacağam. Bəs atam? – Faysal anasından aralanaraq narahatlıqla sual verdi. – Bəs atam bizə icazə verər? Axı sən bilirsən ki, bizi çox uzağa buraxmır, həmişə nıgaran qalır.

– Atan haqqında narahat olma, onunla artıq danışmışam. Atanla razılaşmışdıq ki, hədiyyəni sənə birlikdə verək, sadəcə, vacib bir işi çıxdı deyə hədiyyəni sənə mən verməli oldum. Toyda bu hədiyyəni Emili ilə bölüşərsən, qoy sevincinə sevinc qarışsın.

– Oldu, ana, əmin ol ki, Emili buna çox sevinəcək.

– Yaxşı, çox yubanma, qonaqlar artıq restorana doluşurlar, biz hələ xeyli yol getməliyik, yolüstü Emilini də götürməliyik.

Cenifer otaqdan çıxdı, birinci mərtəbəyə düşərək sürücüyə maşını hazır etməyi tapşırdı. Bir neçə dəqiqədən sonra maşın artıq qapıda idi, Faysal da düşüb birlikdə maşına minərək Emililə getdilər.

* * *

“Cumeyra Zabil Saray” hotelinin həyəti artıq dolmuşdu, qonaqlar masaların ətrafında ayaq üstə dayanıb söhbət edirdilər. Fonda sakit musiqi səslənir, içkilər paylanır, hər

kəs öz maraq dairəsində olan mövzularda söhbət edirdi. Budur, Şeyx Malik qonaqların arasına çıxıb hamı ilə salamlaşır, qonaqlar ona gülümsəyərək təbrik edir və tezliklə baba olmağı arzulayır, Malik isə hamının diləklərini təbəssümlə qarşılayırdı.

Bir neçə dəqiqədən sonra Faysal və Emili hotelə çatdılar, toy təşkilatçısı onları qarşılayıb içəri apardı. Onlar hələ qonaqların qarşısına çıxmağa tələsmirdilər, hər şey toy təşkilatçısının planı üzrə gedirdi. Foyedə duran Faysal Emilinin əllərindən tutdu.

– Əzizim, anam və atam bizə möhtəşəm hədiyyə etdilər.

– Hədiyyə? Ölürəm hədiyyə almaq üçün. – Emili sevin-di. – Nə hədiyyədir elə?

– Bir aylıq Avropa şəhərlərinə bal ayı səyahəti. Təsəvvür edirsən, bir ayı Paris, Milan, Madrid və Londonda keçirəcəyik.

– Bu ki lap əladır! – Emili Faysalın əllərini buraxaraq sevin-di-yindən atılıb-düşdü. – Nə vaxt uçuruq?

– İki gündən sonra.

– Eh, gərək elə sabah gedərdik.

– Yox, elə şey olar? Qoy bir-iki gün dincələk, toy hazırlıqları məni yorub. Sonra da ki, hara tələsirik? Paris orda, London orda. Qaçmırlar ki.

– Hə, düzdür, tələsmək lazım deyil.

– Biz indi bir məsələdə tələsməliyik, – Faysal yenidən Emilinin əllərindən tutdu.

– Hansı məsələdə?

– Tezliklə atamı və anamı bir oğul övladı ilə sevindir-mək.

– Oğul? – Emili əllərini geri çəkdi. – Niyə oğul, qız olmaz?

– Yox, qız olmaz, yalnız oğul.

– Bəs qız olsa, onda necə? – Emilinin gözlərinə qəm çökdü.

– Yox, qız olmayacaq, mütləq oğlan olacaq, – Faysal yenidən Emilinin əllərindən tutdu. – Sən qətiyyən heç nə üçün narahat olma, mənə inan, mənə güvən.

Emili gülümsədi, elə bu anda toy təşkilatçısı onları qonaqların arasına daxil olmaq üçün tələsdirməyə başladı. Toy aparıcısı onları qarşılayıb qonaqlara təqdim etdi, hamı bəy və gəlini salamlayır, alqışlayırdı. Faysal və Emili gülümsəyərək qonaqları qarşılayırdılar. Qonaqlar onları alqışlarla taxtlarına qədər müşayiət etdilər.

Hamı yeyir, içir, söhbət edir, fonda musiqi sədaları səslənirdi. Birdən aparıcı musiqini kəsdi və təbrik üçün sözü Şeyx Malikə verdi. Şeyx Malik mikrofonu götürüb oğlunu təbrik etmək üçün sözə başladı.

– Hamınızı şad günümüzdə salamlayıram və gəldiyinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Bu gün bizim ailə üçün şad gündür, amma təkcə bizim ailə üçün yox, həm də Uilson ailəsi üçün. Bu gün bizim ailələrimiz öz gələcək taleyini nikah bağları ilə bir-birinə sıx və möhkəm bağlayır. Mən inanıram ki, bu nikah hər iki ailəyə xoşbəxtlik gətirəcək, əsas da oğlum Faysala və qızım Emiliyə. – Alqışlar başladı. Ara sakitləşəndən sonra şeyx sözünə davam etdi. – Bilirəm, xoşbəxtlik malda və ya pulda deyil, xüsusilə də bu gənclər üçün, amma mən bir ata kimi hər iki gəncə bir hədiyyə etmək istəyirəm. – Malik əli ilə toy təşkilatçısına işa-

rə etdi və bəylə gəlinin oturduğu taxtın qarşısına gəldi. – Ümid edirəm, bu kiçik hədiyyəmi məndən böyük qəbul edəcəksiniz.

Hotelin qarajı tərəfdən ağ rəngdə, qırmızı lentlə bağlanmış Bentley markalı avtomobil həyətə daxil oldu, qonaqlar hədiyyəni görüb alqışlamağa başladılar. Sürücü maşını düz bəylə gəlinin taxtının qarşısında saxladı, maşından düşüb açarları və taxta bir qutunu Şeyx Malikə təqdim etdi. Malik əlində mikrofon taxta qalxdı və oğluna yaxınlaşdı:

– Əziz oğlum, – maşının açarını oğluna təqdim etdi, – qoy bu maşın sizi arzularınıza aparsın, amma sükanı möhkəm saxla. – Malik oğlunu qucaqladı, qonaqlar onları alqışladılar. – Qızım, – Malik Emiliyə yaxınlaşıb qutunu ona uzatdı, – şəhərin mərkəzindəki bu yeni iqamətgahı da sənə hədiyyə edirəm, qoy quracağın yuvada həmişə rahatlıq və sakitlik olsun!

– Təşəkkür edirəm, ata! – Emili qutunu alaraq ona təzim etdi. – Bu, bizim ailənin yuvası olacaq.

Şeyx Malik qonaqların alqışı altında taxtdan düşüb masasına tərəf getdi. Qonaqlardan kimsə yeni evlənənlərə qibətə edir, kimsə həsəd aparırdı, amma tale onlar üçün öz sürprizlərini hazırlayırdı.

III. Bolqarıstanda həyatın xilas

Artıq bir müddət idi ki, Azabel Həyat şöbəsində idi, İzona ona bəzi məsələləri izah edir, keçmiş təcrübələrindən danışdı. Azabel az da olsa hisslərini cilovlaya bilmiş-

di, Həyat şöbəsində az da olsa bir perspektiv görürdü. Düzdür, Ölüm şöbəsində baş verənlər, Cenninin ruhunun onu və Matronu tanıması onun üçün hələ də sirr olaraq qalırdı. O, bütün bu fikirləri başından atmağa çalışsa da, hələ ki bacarmırdı. İndi bütün fikrini yeni işinə cəmləmək istəyirdi. Nə qədər müvəffəq olub-olmayacağını isə zaman göstərəcəkdə.

Adəti üzrə Azabel və İzona qərargahda idilər. İzona onu digər mələklərlə tanış edir, Azabel isə hər mələkdən nəsə yeni bir şey öyrənməyə səy göstərir, bu, bəzən uğurlu da olurdu. Birdən bir mələk yaxınlaşaraq Tarielin onları çağırdığını dedi. Hər ikisi Tarielin oturduğu kabinetə getdi. İçəri keçib salamlashdılar və əyləşdilər.

– Hə, Azabel, yeni şöbədə işlərin necə gedir? – Tariel üzündə təbəssümlə soruşdu.

– İşlər deyəndə ki, sadəcə, tanış oluram və işi öyrənməyə çalışıram. Tapşırıq olmadığına görə hələ işlərdən danışmaq mümkün deyil.

– Aha, deməli, işləmək üçün həvəslisən. İzona, necə birlirsən, yeni həmkarın tapşırığa hazırdır?

– Sözü açığı, – İzona özünü düzəltdi, – Azabel bu şöbədə yeni olsa da, bu işlərdə əsrlərlə təcrübəsi var, insanlar çox işləyib. Məncə, Azabel bizim şöbədə olan əksər mələklərdən daha təcrübəlidir, tapşırıqlar üçün daha etibarlıdır.

– Təcrübə və etibarlılıq... – Tarielin üzündə əminsizlik əlaməti göründü. – Hər bir halda onu tapşırığa hələlik tək göndərmək olmaz.

– Əlbəttə, mən heç bunu nəzərdə tutmurdum da. – İzona sanki səhv anlaşıldı deyə narahat görkəm aldı. Əslində isə Tariel başqa şeyi nəzərdə tuturdu. Azabel də, İzona da bunu dərk edir, sadəcə üzə vurmurdular. – Mən tapşırığa gedəndə onu özümlə apara bilərəm. Həm təcrübəsi artar, həm də bir-birimizə nəzarət edərik.

– Hə, bax bu, yaxşı fikirdir. – Tarielin üzündə təbəssüm göründü. – Yeri gəlmişkən, elə sizin üçün bir tapşırıq var və onu şəxsən Qabriel özü bizə göndərib və sizə verilməsini istəyib.

“Aman, Tanrım, yenə Qabriel? Axı o məndən nə istəyir? Niyə burda da məni rahat buraxmır? Yenə, kim bilir, nə işlər planlaşdırır?!” – deyə Azabel düşündü və Tarielin nə dediyini eşitmədi.

– Üzr istəyirəm, – Azabel Tarielin sözünü kəsdi, – dediniz ki, Qabriel bizim bu tapşırığa getməyimizi istəyib?

– Bəli, elə də dedim. – Tarielin üzündə anlaşılmazlıq sezildi. – Burda qəribə nəşə var? O, baş mələkdir və Müdaxilə şöbəsinin müdürüdür.

– Yox, qəribə heç nə yoxdur, sadəcə, dəqiqləşdirmək istədim. – Azabel gözlərini Tarieldən gizlədərək dodağının altında deyindi. – Sadəcə, niyə bizim getməyimizi istəyib? Axı mən hələ bu şöbədə təzəyəm.

Birdən kabinetin qapısı açıldı və Qabriel içəri daxil oldu. Hamı cəld ayağa qalxaraq ona təzim edib salamladı. Qabriel bir Tarielə, bir də Azabelə baxaraq soruşdu:

– Tariel, tapşırığı artıq vermişən?

– Biz elə bunu müzakirə edirdik, – Tariel ehtiyatla cavab verdi.

– Nə müzakirəsi? – Qabriel quru tonda davam etdi. – Nə vaxtdan tapşırıqlar müzakirə edilir ki? Başa düşmədim, – Qabriel Azabel və İzonaya tərəf dönərək: – siz tapşırığı icra etməlisiniz, yoxsa müzakirə? Əgər tapşırığa hazır deyilsinizsə və ya bacarmayacağınızı düşünürsünüzsə, belə də deyin, biz aciz deyilik və siz də əvəzedilməz deyilsiniz, – deyər gözlərini qıyaraq onlardan cavab gözlədi.

– Xeyr, – İzona titrək səslə cavab verdi, – biz tapşırığı icra edəcəyik, sadəcə tapşırığın nə olduğunu, bizim hansı strategiyanı quracağımızı müzakirə edirdik.

– Deməli, strategiyanı müzakirə edirdiniz? – Qabriel İzonaya yaxınlaşaraq onu qıyılmış gözləri ilə süzdü. – Deyəsən, siz hərdən kiminlə söhbət etdiyinizi unudursunuz.

– Xeyr, əsla! – Tariel cəld müdaxilə etdi. – Siz burda baş mələksiniz və biz hamımız bunu dərk edirik. Sadəcə, bir neçə dəqiqə tapşırığı izah edəcəyəm və onlar gedəcəklər.

– Azabel də bu tapşırığa gedəcək? – Qabriel üzünü Azabelə çevirərək ondan cavab gözlədi.

– Bəli, – Azabel yubatmadan cavab verdi, – gedəcəyəm və inanıram ki, bu, mənim üçün faydalı bir təcrübə olacaq.

– Özünü yeni tapşırığa hazır hesab edirsən? – Qabriel gözlərini qıyaraq Azabelin gözlərinə baxdı.

– Bəli, tam hazıram! – Azabel qətiyyətli tonda cavab verdi.

– Hm, sonuncu tapşırığa gedəndə də belə demişdin, – Qabrielin üzündə kinayəli gülüş peyda oldu, – amma sonunda heç də yaxşı şeylər olmadı.

– O qaldı keçən dəfədə, – Azabel qətiyyətini itirmədi. – İndi isə başqa şöbə və tamamilə başqa bir tapşırıqdır.

– Olsun, nə deyirəm ki. Amma unutmayın, – Qabriel İzonaya tərəf döndü, – bu tapşırıq çox önemlidir, uğursuzluğa yer yoxdur. Uğurlar!

Qabriel kabinetini tərk etdi, Azabel isə “bu tapşırıq çox önemlidir” sözləri haqqında düşünürdü. “Görəsən, burada nə hikmət var ki, sonuncu tapşırıqlarda Qabriel özü gəlib “önəmli” statusunu vurğulayır? Niyə önəmli olmalıdır ki? Olmaya yenə də oyun qurub?” Azabeli fikirdən Tarielin səsi ayırdı:

– Azabel, sən özünü yaxşı hiss edirsən?

– Bəli, yaxşıyam, sadəcə, Qabrielin gəlişi məni bir az düşündürdü.

– Hə, məni də düşündürdü. – Tariel də təəccübünü gizlətmədi. – Amma hər bir halda, – Tariel yerinə əyləşərək bildirişi əlinə götürdü, – o, buranın baş mələyidir, gəlməsi də, getməsi də bir hikmətdir. Əyləşin!

– Hikmət olsa nə var ki? – Azabel oturarkən mızıldandı.

– Sən nəyə dedin? – Tariel Azabelin gözlərinə baxıb soruşdu.

– Heç nə, sadəcə hikməti bilmək istərdim.

– Hər şeyin öz vaxtı var, Azabel. – Tariel müdrikcəsinə gülümsədi. – Qayıdaq tapşırığa.

– Əlbəttə, – İzona sevincək gülümsədi. – Mən Azabeli iş başında görmək üçün səbirsizlənirəm.

– Onda diqqətiniz məndə olsun. Bolqarıstanın Sliven şəhərində bir ailə var. Ata Stefan, ana Mariya və qızları Penka. Penka uzun müddət sevgilisi Stanko ilə yaşayıb, evlənməyə hazırlaşırdılar, lakin oğlan üç ay öncə motoqə-

zada həlak olub. Stankonun ölümündən sonra Penkanın oğlan uşağına hamilə olduğu üzə çıxıb, yəni qız özü bilirdi, amma gizlədirdi. İndi onun ortodoks düşüncəli atası qızı aborta məcbur edirlər. Nikahdankənar əlaqənin günah, bu uşağın isə onlara və nəsilərinə bir lənət olacağını iddia edib qıza təzyiq göstərirlər. Uzun müddətdir Penka dirəniş göstərir, amma artıq onun müqaviməti qırılmaq üzrədir. Sizin tapşırıqınız onun ata-anasını fikirlərindən döndərməkdir, qız özü uşağı dünyaya gətirmək istəyir. Düzdür, son vaxtlar Penka da depressiyaya düşüb, sevgilisinin həlak olması, indi də valideynlərinin təzyiqi artıq onun həyat şövqünü də qırıb. Dünən atası hamiləliyi sonlandırmaq üçün ona həblər verib. İndilərdə o, hamiləliyinə son vermək haqqında düşünür. Əvvəlcə Penkanı başa çıxın, sonradan peşman olacağı bir iş tutmasın. Onu zərərsizləşdirəndən sonra ata-anası ilə danışın. Əsasən də atası, çünki Penkanın atası onun təsiri altındadır. Tapşırıq aydındır? Sualınız var?

– Xeyr, sual yoxdur! – İzona reaksiya verərək Azabelə baxdı.

– Mənim də sualım yoxdur. Sadəcə, bu tapşırıqın niyə önəmli olmağı məni düşündürür, – Azabel Qabrielin sözlərinə işarə etdi.

– Ümumiyyətlə, bütün tapşırıqlar bizim üçün önəmlidir. Biz önəmsiz işlə məşğul olmuruq, – Tariel ağıllı görkəm alaraq gülümsədi.

– Onda biz gedək, – İzona ayağa qalxdı.

Onlar kabinetini tərk edib dəhlizin sonundakı qapıdan özlərini çölə atdılar.

* * *

Penkanın anası bacısıgilə getmişdi, evin ağır atmosferi onu sıxdığından, bir az havasını dəyişmək istəyirdi. Mariya qızının hamilə olmasını sirr kimi saxlayırdı, düşünürdü ki, kimsə bilsə, rüsvay olarlar. Penkanın atası Stefan isə motoehtiyat hissələri almaq üçün şəhərə getmişdi. O, ehtiyat hissələrini öz həyatındakı qarajında satırdı. Təqaüd alsa da, onlara bəs etmirdi, elə buna görə də ticarətlə məşğul olurdu. Qonşusu motosiklet ustası idi və lazım olan ehtiyat hissələrini ondan alırdı. Odur ki, Penka evdə tək idi, bir özü idi, bir də düşüncələri.

Penka öz otağında, həyatə baxan pəncərənin önündə iki əli ilə başını tutaraq oturub qaranlıq gələcəyi haqqında düşünməyə çalışır, amma bacarmırdı. Onu həyatın bu qaranlıq mərhələsi çox sıxırdı. Bu çətin günündə, sevgilisinin ölümündən sonra valideynlərinin onu dəstəkləməsi əvəzinə bətnindəki körpənin cəlladına çevrilmək hərisliyini heç cür anlaya bilmirdi. Onların tez-tez dediyi “lənətli körpə” ifadəsi onun heç cür ağılına sığmırdı.

Çiyinə qədər tökülən açıq-şabalıdı rəngli saçlarının fonunda görünələri heyratə salan simasından artıq əsər-ələmət də qalmamışdı, indi onun üzündə sanki bir dünya yükünün iztirabı var idi. Artıq neçə gündü ki, heç üzünə makiyaj da etmirdi, bu gün isə yuxudan durandan nə əl-üzünü yumuşdu, nə də dişlərini fırçalamışdı. Baş verən son hadisələr onun həyata olan marağını tamamilə öldürmüşdü.

Penka birdən ayağa qalxıb şkafdan dünən anasının ona verdiyi hamiləlik əleyhinə həbləri götürdü. Həblərin plastik qabına baxaraq yenidən pəncərə önündə əyləşdi. Bir müddət plastik qabın üzərindəki yazıları oxudu, sonra pəncərənin önünə qoyaraq fikrə getdi. İndi daxilində bir təlatüm var idi, olumla ölüm təlatümü. Penka hamiləliyə son qoyacağı təqdirdə həyatda qalmağa bir səbəb görmürdü və bu həblərin hər ikisinin ölüm hökmü olacağını bilirdi. O, başını elə itirmişdi ki, artıq nə edəcəyini bilmirdi.

Azabel və İzona artıq bir neçə dəqiqə idi ki, Penkanı izləyirdilər, o, həbləri götürərkən Azabel müdaxilə etmək istəsə də, İzona qoymadı.

– Məgər görmürsən ki, həbləri götürdü?! – Azabel İzonaya etiraz etdi.

– Görürəm, niyə görmürəm ki? – İzona onu sakitləşdirməyə çalışdı. – Amma biz bu cür müdaxilə edə bilmərik, bizim bir plana ehtiyacımız var.

Birdən Penka qalxıb mətbəxə keçdi, bir stəkan su süzüb yenidən yerinə qayıtdı. Stəkanı pəncərənin önünə qoyaraq həbləri götürdü.

– Vəssalam, – Azabel səbirsiz halda dedi, – indi artıq müdaxilə vaxtıdır, daha gözləyə bilmərik.

– Dur! – İzona narahat halda Azabelin qolundan tutdu. – Bu sənin əvvəllər etdiyin “ölüm işi” deyil, bizə plan lazımdır.

– Planım var, burax məni!

– Nədir planın?

– Vaxt itirə bilmərik, burax qolumu, sadəcə mənə inan!

– Azabel çox qətiyyətli görünürdü.

İzona onun qolunu buraxdı. Azabel evin həyatına, oradan da küçəyə çıxdı. Penka öz valideynləri ilə həyat evində yaşayırdı, bu evi onun atası hələ otuz il öncə tikmişdi. Həyatın küçəyə iki qapısı var idi, biri yaşıl rəngli qarajın taxta darvazası, digəri isə tünd-qəhvəyi rəngdə dəmirdən giriş qapısı. Azabel küçədə heç kimin olmadığına əmin olan kimi beli bükülü yaşlı bir qadın cildinə girdi, giriş qapısına yaxınlaşıb onu döyməyə və ev yiyəsini çağırmağa başladı.

– Ay ev yiyəsi! Kim var? Qoca nənəyə kim bir stəkan su verər?

Heç kimin hay vermədiyini görən Azabel qapını açaraq bir ayağını içəri qoydu və Penkanın qarşısında oturduğu pəncərəyə baxaraq bir də səslədi.

– Ay ev yiyəsi! Kim qoca nənəyə bir stəkan su verər?

Qoca qarının səsi Penkanı xəyallardan ayırdı. O, pəncərədən baxaraq qoca bir qarının həyatə daxil olduğunu gördü. Tez həbləri pəncərənin önünə qoyaraq həyatə qaçdı.

– Buyurun, nənəcan! – Penkanın gülümsəməyə halı olmasa da, nəzakətli görünməyə çalışdı.

– Salam, qızım, mənə bir stəkan su verərsən?

– Əlbəttə, bu dəqiqə.

Penka evə girərək otağına getdi və özü üçün süzdüyü suyu götürərək həyatə çıxıb qarıya uzatdı:

– Buyurun, nənə.

Azabel sudan bir-iki qurtum içərək dərindən nəfəs aldı, Penkanı dərindən süzərək: – Tanrı köməyin olsun, qızım! – Azabel hələ də stəkanı əlində tuturdu. – Oturub bir dəqiqə nəfəsimi dəre bilərəmmi?

– Əlbəttə, buyurun. – Penka nənəni evin qarşısındakı skamyaya dəvət etdi, qoluna girərək yeriməsinə yardım etməyə başladı.

– Ay səni xoşbəxt olasan, qızım! – Azabel skamyada əyləşərək dedi. – Nəsə gözümə narahat dəyirsən, qızım, nəyə üzgünsən elə bil.

– Bir az, – Penka başını aşağı saldı, – həyat məni yorub.

– Elə demə, sənin kimi belə yaraşıqlı qıza bu cür bədbin danışmaq yaraşmır. Problemlər, itki, söz-söhbət ola birlər, amma bu, həyatın bir üzüdür, tez gəlib keçəcək bir üzü. Sonra da ki, sən bu həyatda tək deyilsən, ailən var.

– Ailəm var, amma onlar dəstək olmaq əvəzinə üstümə gəlirlər. – Penka ürəyini bu qarıya niyə açdığını bilmir, lakin danışaraq rahatlıq tapacağını düşünürdü. “Axı bu qarını kim tanıyır, o kimə nə deyə bilər ki?” deyə düşünərək davam etdi. – Artıq çox sıxılıram, əvvəlcə sevgilim qəzada həlak oldu, indi də valideynlərim bətnimdəki uşağı öldürməyimi istəyirlər.

– Aman, Tanrım! – Qarı əli ilə ağzını tutdu. Üzgün görkəm alsa da, Azabel söhbətin bu cür səmimi şəkildə getdiyinə görə ürəyində sevinirdi. – Niyə öz nəvələrini öldürmək istəyirlər ki?

– Onlar ortodoks düşüncəli insanlardır, nikahdankənar uşağın lənət olacağına inanırlar. Mən onlara qarşı heç bir arqument gətirə bilmirəm. Stanko ilə münasibətlərimizi onlardan gizli saxlayırdım. Atam həyətdəki qarajda motoehtiyat hissələri satır, Stankonun da bir motosikleti var idi deyə ehtiyat hissələrini almaq üçün tez-tez bizə gəlirdi. Elə ilk günlərdən bir-birimizdən xoşumuz gəlmişdi. Bizə

gəlməkdən ötrü özünə lazım olmayan və dostlarına lazım olan ehtiyat hissələri üçün də gəlirdi. Sonralar atam onu həyətə, evə dəvət etdi, beləcə, əlaqələr yarandı. Bir gün Stanko atamdan icazə alıb məni restorana dəvət etdi, sonralar isə şəhərə gəzməyə gedirdik. Atam bizim əlaqələrdən xəbərsiz idi, yəni bir yerdə vaxt keçirdiyimizi bilirdi, amma... – Penka qızardı. – Amma başqa şeyləri bilmirdi. Bəlkə də mən ata-anamın başını aşağı etmişəm, onları rüsvay etmişəm, amma uşağın nə günahı var ki?

– Bəli, valideynlərin xeyir-duası olmadan bu işi etmək böyük yanlışdır, amma bu, övlad, nəvə qatili olmağa səbəb vermir. Kim bilir, bəlkə də sənin oğlun sizə və nəslinizə bir xeyir-dua olacaq.

– Siz, – Penkanın təəccübdən gözləri bərəldi, – siz hardan bilirsiniz ki, uşaq oğlandır? – Penka oturduğu skamyada geri çəkildi, sanki tanımadığı, sirli qarıdan uzaqlaşmaq istəyirdi.

– Mən bilmirəm, – Azabel səhvini anladı, dərhal düzəltmək lazımdır, – sadəcə, ehtimal etdim. Şans bərabərdir, ya oğlan olacaq, ya da qız, üçüncü seçim yoxdur. – Penka qorxudan əsən əlini qarıya uzadaraq stəkanı ondan alıb ayağa qalxdı. – Hə, mən artıq getməliyəm, suya görə təşəkkür edirəm, Tanrı səni və körpəni qorusun!

– Təşəkkür edirəm, nənə! – Penka giriş qapısına tərəf işarə etdi. – Mən də artıq evə keçməliyəm, işlərim var.

– Əlbəttə, – qarı qalxaraq qapıya tərəf getdi, çölə çıxaraq Penkaya tərəf döndü. – Amma unutma, sən indi özünün və övladının sağlamlığını düşünməlisən, başqa şeylər düzələcək. Atan və anan üçün narahat olma, əmin ol ki,

onlar da tezliklə səhv etdiklərini anlayacaqlar. Sən isə övladına xətər yetirəcək, sonra pəşmanlığını çəkəcəyin heç bir iş tutma.

– Sağ olun! – Penka qapını örtüdü.

Azabel dərhal qeybə çəkildi, qızın nə edəcəyini görmək üçün yenidən evə girdi. Penka stəkanı mətbəxə qoydu, pəncərəyə yaxınlaşaraq həbləri götürdü və öz yerinə, şkafa qoydu. Sonra yenə də pəncərənin qarşısında əyləşdi.

– Deyəsən, təhlükə sovuşdu, hə? – Azabel İzonaya baxıb fikrini öyrənmək istədi.

– Təhlükə indilik sovuşdu, amma sən onunla söhbət edəndə səhvə yol verdin. Bu cür işlərdə ehtiyatlı olmaq lazımdır, sən isə ehtiyatı əldən verdin.

– Əsas odur ki, təhlükə sovuşdu, düz demirəm?

– Düz demirsən! – İzona yüksək tonla danışdı. – Bu tapşırığı Qabriel şəxsən bizə verib, bizim aramızda bu işlərdə ən təcrübəlisi mənəm və tapşırığın məsuliyyəti də mənim üzərimdədir. O, səndən şübhələndiyinə görə söhbəti yarımçıq kəsdi. Birdən fikrindən dönməsəydi, nə edəcəkdik?

– Onda yenidən başqa cildə gələcəkdim.

– Daha yeni bir səhv etmək üçün? – İzona gözlərini qıyaraq Azabeli süzdü.

– Ya da ki, sən gələcəkdin. İndi bunun nə fərqi var axı? Əsas odur ki, abort fikrindən daşındı.

– Daşındı, amma hələlik. – İzona narahat halda Penkaya baxırdı. – Ümid edirəm ki, biz onun ata-anası ilə danışadək bir axmaqlıq eləməz.

– Bəlkə şkafdakı həbləri götürüb gizlədək?

– Olmaz! Bu, artıq müdaxilədir, bunu yalnız Qabrielin şöbəsidəki mələklər və yalnız onun göstərişi ilə edə bilərlər.

– Yaxşı, onda gedək ata-anasını tapaq. Səncə, birinci ki-minlə danışaq?

– Anası ilə, anasını razı sala bilsək, o da atasını razı salmağa bizə yardımçı olar.

– Əla, onda getdik!

Azabel və İzona evi tərk edərək küçəyə çıxdılar.

* * *

Mariya bacısıgildən çıxaraq dayanacaqda avtobusa əyləşərək evə tərəf gəlirdi. Azabel və İzona artıq onu izləyirdilər. Mariyanın üzündə izzət əlamətini görmək olurdu. Gözləri irəli dikilmişdi, dərin düşüncələrə qərq olduğu aydın sezişirdi. Ona ən çox izzət verən Stefanın onu və qızını qısnaması idi. Mariya abortun səhv və günah olduğunu dərk edirdi, amma ərinin sözünün üstünə söz də deyə bilmirdi. Sanki bir dalana dirənmişdi, qarşısında divar kimi Stefan, arxasında isə doğulacaq körpənin qətli. Birdən Mariya iki əli ilə üzünü tutaraq içi-içi ağlamağa başladı. Azabel və İzona maraqla onu müşahidə edirdilər.

– Deyəsən, bu əməlin nə boyda bir günah olduğunu dərk edir, – Azabel İzonaya dedi.

– Ola bilər, bəlkə də bilir, amma dərk etmir.

– Necə yəni dərk etmir? – Azabel təəccübləndi.

– Dərk etsəydi, qızına həbləri alıb verməzdi.

– Düzdür, amma aşkar görünür ki, onun daxilində bir savaş gedir, ölüm-qalım savaşı.

– Elə bu anda da biz ona kömək edəcəyik.

– Necə, elə burda?

– Xeyr, avtobusdan düşəndən sonra, – İzona başını qaşdı. – Düzdür, hələ bir plan yoxdur, amma şəraitə uyğun hərəkət edərik.

Evləri Qiorqi İkonomov küçəsində yerləşirdi, bu küçə qəsəbənin girəcəyindən başlayaraq düz Asenovska çayına qədər uzanırdı. Evlərinə üç yüz metr qalmış Mariya dayanacaqda avtobusdan düşdü. Hava günəşli olsa da, sərin idi və Mariya bir az dərindən nəfəs alıb küçə boyu evlərinə tərəf baxdı. İndi bu küçə ona odluluq bir yol kimi, evləri isə uzaqdan əsl cəhənnəm kimi görünürdü. Dünənki ağır söhbətlər və mübahisələr evdə dözülməz bir ab-hava yaratmışdı.

Gecə Stefan əməlli-başlı qırğın salmışdı, qızını pozğunluqda, arvadını isə onu yanlış tərbiyə etməkdə günahlandırırdı.

– Bu nə müsibətdir bizim başımıza açırsan? – Stefan qəzəbdən əsirdi, Penka isə masanın arxasında oturub başını tutmuşdu. – O nanəciblə pozğunluq etməyin bəs deyil, hələ bizi aləmdə rüsvay da etmək istəyirsən?

– Stefan, – Mariya müdaxilə etmək istədi, – ona bir az vaxt ver.

– Sən, ümumiyyətlə, sus! – Stefan əlini Mariyaya qaldırıb havada saxladı. – Bütün bunlar sənin zibillərindir! Vaxtında qızını düz-əməlli tərbiyə etməliydin! Sənin tərbiyənin nəticəsidir bu! Guya belə də qəhrəmanlıq edib, indi də uşağı qorumağı, onu dünyaya gətirməyi düşünür. Olmayacaq! Bu biabırçılıq olmayacaq!

– Stefan, mən onunla danışaram, – Mariya yenə araya girdi. – Sən sakitləş, keç o biri otağa, mən ona hər şeyi izah edəmə.

– İkiniz də bir bezin qırağısınız! – Stefan deyilərək otaqdan çıxdı.

– Qızım, – Mariya ehmalca Penkaya yaxınlaşdı. – Ailədəki vəziyyəti görürsən, atan düz deyir, bir çıxış yolu tapmalıyıq.

– Nə çıxış yolu? – Penka başını qaldıraraq anasına baxdı. – Uşağı öldürməyə çıxış yolu deyirsən? Mənim uşağımı? O, sizin uşaq deyil, mənimlə Stankonun uşağıdır. Stanko ölüb, indi o, mənim uşağımdır və onun yaşamaq haqqı var!

– Mənə bax, səhv səndə olub! – Mariya səsinə ucaldı. – Sən hamiləliyin ilk həftələrində onu bitirməliydin, səssiz-səmirsiz! İndi iş-işdən keçib, burda bizimlə haqq-hüquq davası edirsən. Al bunu! – Mariya əlindəki plastik həb qutusunu stolun üstünə zərblə qoydu. – Götür və yaxşı fikirləş! Nikahdankənar uşağın üçün ailəmizin həyatını bərbad eləmə! Sənin körpənin yaşamaq haqqından əvvəl bizim də valideyn haqqımız və qəsəbədə hörmətimiz var, bizi bunlardan məhrum edə bilməzsən! Sabah mən xalangilə gedəcəyəm, atanı da şəhərə, ehtiyat hissələri almağa göndərəcəyəm. Kifayət qədər vaxtın olacaq. Bütün şərtləri nəzərə al, yaxşı düşün və bizi də, özünü də bu iztirabdan qurtar!

Mariya sözünü bitirib otaqdan çıxdı, Penka isə həbləri götürüb onlara baxdı, sonra şkafa tulladı.

İndi Mariya tərəddüdlə evlərinə tərəf addımlayırdı. Görəsən, Penka həbləri atıb, yoxsa hələ yox? Bu sual onun qəlbində həm qorxu, həm də ümid hissləri yaradır və onlar qasırga kimi bir-birinə dolanırdı. Mariya evlərinə gədən yolun üzərindəki “Xristian Baptist” kilsəsinin qarşısına çatanda nəfəsi daraldı, ani bir təngnəfəslik və başgicəllənmə onu yol kənarındakı skamyaya oturmağa vadar etdi.

– Əsl vaxtıdır! – İzona Azabelə dedi. – İndi mən onu kilsəyə girməyə təhrik edəcəyəm, sən isə onu orda keşiş qiyafəsində qarşıla.

İzona sürətlə kilsəyə daxil oldu, orada bir yaşlı qadın cildinə girərək küçəyə çıxdı, axsaq addımlarla Mariyaya yaxınlaşıb onunla salamlaşdı və yanında əyləşdi.

– Nə yaxşı ki, bu kilsə var, arada gəlib dərdimizə çarə tapa bilirik. – İzona əllərini dizlərinə sürtərək: – Bu yaşda ayaqlar da adamın sözünə baxmır, amma kilsəyə gələndə adam özünü rahat hiss edir, elə deyil? – Mariyaya tərəf çevrilərək ondan reaksiya gözlədi. Mariya yavaş-yavaş başını ona tərəf çevirərək dolmuş gözləri ilə baxır, amma susurdu. – Aman, Tanrım, siz özünüzü yaxşı hiss edirsiniz? – İzona təlaşlı halda soruşdu.

– Bəli. – Mariya ehmallıca başını yelləyərək cavab verdi. – Yaxşıyam, çox sağ olun.

– Yox, deyəsən, siz özünüzü yaxşı hiss etmirsiniz. Bəlkə həkim çağırım?

– Yox, həkim lazım deyil.

– Yaxşı, həkim lazım deyil, bu, yaxşıdır. – İzona sevin-di. – Bəlkə də sizin başqa probleminiz var, mənəvi problem. Belə problemlərin həlli üçün də kilsə var, ordakı ra-

hib və keşislər var. Onlarla istənilən mövzuda söhbət etmək olar, istənilən mövzuda. – Mariya təəccüblə yanında ki qarıya baxdı. – Dəfələrlə həyatımın ən çətin mərhələlərində bura gəlmişəm, rahiblə, keşislə söhbət etmişəm, adamı elə gözəl başa düşürlər ki... Hərdən mənə elə gəlir ki, heç adamı öz əri və ya atası onlar kimi başa düşmür. Hər zaman da onlardan faydalı məsləhətlər almışam, heç vaxt bu qapıdan ümitsiz qayıtmamışam. – İzona əli ilə kilsənin qapısına işarə etdi, Mariya hələ də matı qurumuş halda ona baxırdı. – Mənə elə gəlir ki, – İzona bir neçə saniyə pauza etdi, – indiki zamanda, problemlərin insanın üzərinə gəldiyi zamanda belə kilsələr bəşəriyyətin nicat qapısıdır. İnanıram ki, nə boyda böyük probleminiz olsa da, – İzona əlini Mariyanın çiyinə qoydu, – bu kilsədə bir çıxış yolu tapacaqsınız.

– Hə, kilsə yaxşıdır. – Mariya məəttəl baxışlarla cavab verdi, sanki özünü sehlənmiş kimi hiss edirdi. – Deyirsən orda mənə kömək edərlər?

– Əlbəttə edərlər, sən bir cəhd elə.

– Orda kimə yaxınlaşım?

– Orda, hmm... – İzona nə cavab verəcəyini bilmirdi, axı kilsədə heç kimi tanımırdı. – Orda keşiş var, çox da yaşlı deyil...

– Sən Nikolay atanı deyirsən?

– O da olar, Nikolay ata da olar. – İzona gülümsədi. – Onların hamısı yaxşıdır, hamısı. – Ayağa qalxdı. – Hamısı kömək etmək üçün əlindən gələni edir, yetər ki, sən o qapıya müraciət edəsən. Artıq getməliyəm, mənim proble-

mim həll olunub, indi isə evə tələsirəm. Sənə də uğurlar diləyirəm.

– Hə, təşəkkür edirəm, – Mariya da ayağa qalxdı, bu söhbət ona qərribə gəlsə, ilk mərhələdə canını sıxsaxsa da, sonradan ona rahatlıq gətirmişdi. – Mən də gedim.

Onlar sağollaşdılar. Mariya kilsənin qarşısında durub qapısına baxır, qəlbindən bir səs onu kilsəyə getməyə səsləyir, digər bir səs isə bayaqkı qarının sirrini ona xatırladı. Mariya qarını görmək üçün çevrildi, amma küçədə onu görmədi. “Qərribədir, axı o, bayaq burda idi, axsaq ayağı ilə uzağa da gedə bilməz, ən yaxın dalan isə əlli metr aralıdadır. Bəs bu qarı hara yoxa çıxdı? – deyə öz-özünə düşünərkən birdən bədənində bir üşütmə gəldi. – Bəlkə də bu, bir işarə, bir əlamət idi”, – deyə düşündü. Mariya kilsənin qapısına baxaraq ixtiyarsız şəkildə ona tərəf addımlamağa başladı.

– Hə, əla! – İzona sevincək əllərini bir-birinə sürtdü. – İndi onu qarşılamaq lazımdır, amma elə etməliyik ki, nə o, nə də başqası bizdən şübhələnməsin.

– Mən edə bilərəm.

– Yox, sən yox, – İzona əli ilə Azabeli tutdu. – Sən Penka ilə xətəyə yol verdin, qoy mən gedim.

– Bəs mən neyləyim, elə sizə baxacağam?

– Yox, sən kilsənin həyatində olacaqsan, mən onunla Nikolay atanın qiyafəsində danışacağam, əgər görsən ki, Nikolay ata biz tərəfə gəlir, onu saxlayacaqsan və ya uzaqlaşdıracaqsan.

– Aydındır, onda tələs, nə qədər ki Mariya kilsənin həyətinə girməyib, tez Nikolay atanın görkəmini öyrən və onun cildinə gir.

Azabel və İzona dərhal kilsənin həyətinə daxil oldular. İzona orada bir gəncin cildinə girərək oradakılardan Nikolay atanı soruşdu, otağını ona göstərdilər. İzona qeybə çəkilərək əlli yaşlı, qısa saçlı və uzun saqqalı olan Nikolay atanın otağına girdi, onu ətraflı süzərək otaqdan çıxdı. Kilsənin qapısına çatanda Nikolay atanın cildinə girdi və həyətə çıxdı. Mariya kilsənin həyətinə elə təzəcə daxil olmuşdu və tərəddüd içində kilsəyə baxırdı. Birdən Nikolay atanı gördü:

– Nikolay ata, sizi xoş gördüm! – Mariya sevincək onu salamladı.

– Əslində Tanrının evinə siz xoş gəlmisiniz. – İzona ona yaxınlaşdı və oturmağı təklif etdi. Kilsənin həyətinə ki skamyada oturdular. – Çoxdandır sizi buralarda görmürəm, olmaya Tanrı ilə aranız dəyib?

– Xeyr, müqəddəs ata, əsla! – Mariya tez bir xaç vurdu. – Tanrıya inamım, sevgim və hörmətim sonsuzdur. Sadəcə, başım problemlərə qarışmışdı.

– Problemlər son vaxtlarda artıb, dəhşətli dərəcədə artıb. Bunu kilsəyə gələn insanlardan da aydın sezmək olur. Maddiyyatla bağlı problemlər, mənəvi, ruhi və psixoloji problemlər son zamanlar artıb.

– Elədir, müqəddəs ata, elədir. Bəzən insan problemin altında əzilir.

– Yox, razı deyiləm, o insan problemin altında əzilər ki, Tanrının evindən uzaq düşər, bizim kömək əlimizi geri çevirər. – İzona gülümsəyərək Mariyaya baxdı. – Axı siz elə-

lərindən deyilsiniz, siz vaxtaşırı kilsəyə gələrsiniz, dualar edirsiniz, problemlərinizlə bağlı bizə müraciət edirsiniz. Məgər nə vaxtsa elə şey olub ki, siz bizə problemlə gələsiniz, amma biz kömək etməyə? – İzona, nəhayət ki, onu danışdırmaq istəyirdi.

– Xeyr, əsla, elə şey olmayıb. – Mariya qətiyyətlə cavab verdi. – Amma indiki problem də əvvəlkilərdən deyil axı.

– İndiki probleminiz hər nədirsə, – İzona Mariyaya tərəf əylərək sanki pıçıldayırmış kimi dedi, – bizimlə hələ bölüşməmisiniz deyə sizə böyük görünür. Yadınızda saxlayın, dərd böyük bir yük kimidir və ancaq bölüşdükdə azalır.

– Düz deyirsiniz, müqəddəs ata, hələ sizə danışmamışam, bəlkə də elə ona görə mənə böyük gəlir. Sözüün açığı, heç nədən başlayacağımı da bilmirəm.

– Əvvəldən başlayın və ya hardan istəyirsinizsə başlayın, amma yetər ki, başlayın.

– Müqəddəs ata, mənim qızım Penka bir cavan oğlanı sevirdi, onlar ara-sıra görüşürdülər və evlənməyə hazırlaşırtdılar. Üç ay öncə oğlan qəzada həlak oldu. İndi də məlum olub ki, – Mariya utanaraq səsini qısdı, – qızım hamilədir. Əslində oğlan hələ sağ ikən hamiləliyini bilib, evləndikdən sonra bizə deyəcəkdilər, amma qəzadan sonra qızım bunu bizdən gizlətdi. Qızım uşağı dünyaya gətirmək istəyir.

– Bu ki əladır! Siz tezliklə nənə olacaqsınız, anlamıram, problem nədədir ki?

– Necə yəni problem nədədir? Deyirəm ki, qızım nikahdankənar əlaqə nəticəsində hamilə qalıb, bu ki günah-

dır, böyük günahdır! – Mariya özü də hiss etmədən səsi ucadan çıxdı. – Biz bu rüsvayçılıqla necə yaşayacağıq? Onun övladı bizim ailəmiz üçün bir lənətə çevriləcək! Bu uşaq dünyaya gəlməməlidir!

– Yaxşı, bəs indi siz çıxış yolunu nədə görürsünüz? – İzona şübhəli nəzərlərlə Mariyaya baxdı.

– Necə yəni nədə, əlbəttə ki, abortda.

– Nə? – İzona yerindən dik atıldı. – Necə yəni abortda? Siz nə danışdığınızı bilirsiniz?

– Mən nə dedim ki? – Mariya Nikolay atanın bu davranışından qorxuya düşdü. – Məgər müqəddəs kitabımız İncil nikahdankənar əlaqənin əxlaqsızlıq olduğunu demir? Məgər bu, yeddi böyük günahdan biri deyil?

– Yox, əlbəttə bunun günah olduğunu düz deyirsiniz. İncildə bu barədə korinflilərə birinci məktubda deyilir: “Əxlaqsızlıqdan qaçın. İşlənən digər günahlar bədənəndən xaricdə işlənir, lakin əxlaqsızlıqla məşğul olan öz bədəninə qarşı günah işləyir. Məgər bilmirsiniz ki, sizin bədəniniz Allahdan gələn və sizdə olan müqəddəs ruh üçün bir məbəddir? Siz özünü məxsus deyilsiniz”.

– Mən də elə onu deyirəm də, müqəddəs ata, qızım böyük bir günah edib, həm özünün, həm də bizim adıma ləkə gətirib. Həmin uşağın doğulması fəsadlara yol açacaq. Mütləq bunun qarşısını almaq lazımdır.

– Qulaq asın, əziz anam, bəli, nikahdankənar əlaqə, zina etmək böyük günahlardandır, amma insan öldürmək də böyük günahlardandır! İnsanın canı müqəddəsdir, onu öldürmək olmaz!

– Yox, müqəddəs ata, mən kimisə öldürməkdən danışmıram, uşağı abort etməkdən danışıram.

– Əziz anam, siz niyə başa düşmək istəmirsiniz? Məgər qızınızın bətnindəki uşaq insan deyil? Məgər onun ruhu və canı yoxdur? Məgər indi o, anasının bətnində göbəyi ilə həyata bərk-bərk bağlanmayıb? Məgər indi o, yaşamaq üçün mücadilə aparmır? Sizcə, o, dünyaya gəlmək istəyir, yoxsa ölmək? Bunun cəmi iki yolu var: ya uşaq dünyaya gəlir, ya da dünyaya gəlmir, ölür və birbaşa axirətə gedir. Onun cəsədi də dəfn olunur. Yəni bəs öldürmək necə olur ki? Həm də Məttanın İncilində İsa Məsih belə buyurur: “Bir dəfə bir adam ona yaxınlaşıb dedi: “Ustad, əbədi həyatı almaq üçün mən hansı yaxşı işləri görməliyəm?” İsa ona dedi: “Nəyin yaxşı olduğunu məndən niyə soruşursan? Yalnız bir yaxşı Varlıq var. Əgər əbədi həyata qovuşmaq istəyirsənsə, əmrlərə daima riayət et”. O soruşdu: “Hansı əmrlərə?” İsa cavab verdi: “Adam öldürmə, zina etmə, oğurluq etmə, yalan şahidlik etmə, atana və anana hörmət et, başqasını özünü sevdinin kimi sev”. İndi görürsən, İsa Məsih əvvəlcə “adam öldürmə” qadağasını deyir, sonra isə “zina etmə” qadağasını.

– İndi axı mənim qızım zina edib, bəs bu, necə olsun? – Mariya artıq qorxudan əsirdi, Nikolay atanın İncildən gətirdiyi sitatlar onun qəlbini titrətmişdi.

– Bax, əziz anam, bəli, sən qızın zina edib, böyük günah edib, amma bətnindəki uşaq buna görə məsuliyyət daşımır. Uşaqlar Tanrının insanlara xeyir-duasıdır. Məgər Məttə İncilində bunu oxumamısan? “Sonra valideynlər uşaqlarını İsanın yanına gətirdilər. Onlar istəyirdilər ki, İsa

uşaqlar üçün Allahdan xeyir-dua diləsin. Şagirdlər isə onları danladılar. Lakin İsa dedi: “Qoyun uşaqlar yanıma gəlsin, onlara mane olmayın, çünki Səməvi Padşahlıq belələrinə məxsusdur”. İndi de görüm, Səməvi Padşahlığın məxsus olduğu bir uşaqı necə öldürmək olar? Tanrı sizin üçün bu günahı keçərmə?

– Yox, – Mariyanın qorxudan başı və bütün bədənini əsirdi, ruhu lərzəyə gəlmişdi, – mən bu boyda günaha qol qoya bilmərəm! Aman, Tanrım! – Mariya iki əli ilə üzünü tutaraq ağlamağa başladı. – Aman, Tanrım, məni bağışla, nə qədər gec deyil, məni tez evə çatdır ki, böyük mühakimə günündə zəlil günə qalmayım!

– Sakit olun, sakitləşin! – İzona onu sakitləşdirməyə çalışdı. – Niyə ağlayırsınız ki?

– Mən dünən qızıma həblər vermişəm, – Mariya hönkürtü ilə ağlamağa başladı, – və bu gün, mən və atası evdə olmayanda həmin həblərdən atmağı ona tapşırıbmışam. İlahi, mən tez evə getməliyəm, elə indi!

– Elə isə yubanmayın, nə qədər gec deyil, tez evə gedin, bir məsum körpəni və özünüzü xilas edin.

Mariya ayağa qalxaraq gözlərinin yaşını sildi, Nikolay ata ilə vidalaşaraq qapıya tərəf getdi. Birdən Nikolay ata Mariyanın qolundan tutaraq onu saxladı:

– Ərinizi də siz danışsınız razı salmalısınız, qızınızı onunla baş-başa buraxmayın, ona ana dəstəyi verin, indi o, sizə daha çox möhtacdır.

– Düz deyirsiniz, onun indi daha çox ana qayğısına ehtiyacı var.

Mariya kilsənin qapısından çıxaraq küçə ilə evlərinə tərəf getməyə başladı. İndi o, özünü müqəddəs bir vəzifə icra edən insan kimi hiss edirdi, məsum bir körpənin həyatını xilas etmək kimi müqəddəs bir vəzifə.

Azabel İzonaya yaxınlaşıb onu təbrik etdi:

– Bravo, mayestro! Möhtəşəm bir ifanın şahidi oldum, bravo! – Azabel İzonaya təzim etdi.

– Yaxşı, utandırma. İndi biz ata ilə danışmağı planlaşdırmalıyıq, görək onunla söhbətimiz necə alınacaq.

– Evlərinə gedək, orda bir şey fikirləşərik. Bəlkə anasının qızı ilə söhbətini də müşahidə edək?

– Yaxşı fikirdir, gəl gedək.

Onlar sürətlə gəlib həyəətə daxil oldular və Mariyanın gəlməsini gözlədilər.

* * *

Penka evdə tək, pəncərənin qarşısında oturub fikrə dalmışdı, o, nəyin bahasına olursa-olsun körpəsinə qiyməyacağı qərarını vermişdi. Ata-anasının yalnız onun üzərində hökmü ola bilər, amma körpəsinin üzərində onların heç bir hökmü yoxdur. Penka əlləri ilə pəncərənin önünü tiqıldadır, beynində ata-anasına nə deyəcəyini düşündü.

Azabel və İzona otaqda onu müşahidə edirdilər. Qızın bu cür gərgin olması vəziyyəti qəlizləşdirirdi, amma hər şey Mariyanın münasibətindən asılı olacaqdı. Həyətin qapısı qəflətən açıldı. Mariya tələsik addımlarla evin qapısına tərəf gəlib qapını açaraq içəri daxil oldu.

– Penka, qızım! – Mariya tələş içində otaqdan-otağa keçərək qızını səslədi. – Qızım, hardasan? – Mariya gec qalmış olmasından bərk narahat idi. – Hay ver, qızım!

– Burdayam, otağında, – Penka ayağa qalxaraq anasının gəlməsini gözlədi.

– Qızım! – Mariya otağa daxil olan kimi Penkanın üzərinə qaçıb onu qucaqladı. – Qızım, məni bağışla! – Birdən tələşlə soruşdu. – Dərmanları atmamısan ki?

– Hansı dərmanları deyirsən? Körpəmin qətli üçün alıb mənə verdiyin dərmanları?

– Qızım, mən səhvə yol vermişəm, qurbanın olaram, məni bağışla! – Mariya Penkanın əllərindən tutaraq ona yalvardı. – Mən hər şeyi başa düşdüm, qızım, Nikolay ata mənə hər şeyi başa saldı, məni bağışla, qızım!

– Hansı Nikolay ata?

– Bizim kilsədəki Nikolay atanı deyirəm, onun yanına getmişdim, o, mənə hər şeyi izah etdi, məni qəflətdən ayıltı.

– Sən hələ də heç nəyi dərk etmirsən, ana! – Penka əllərini Mariyanın əllərindən çəkib iki addım geri çəkildi. – İndi həmin o Nikolay ata desəydi ki, körpəni aldırmaq lazımdır, sən gəlib dərmanları boğazıma tökəcəkdin? Yəni sən mənim körpəmin həyatını hansısa Nikolay atanın dediklərinə görə yarımçıq kəsəcəkdin? – Penka səsinin tonunu qaldırdı. – Sən, ümumiyyətlə, hansı ağılla onun yanına getmişdin? Məgər özün düşünə bilmirsən? Düşünüb razılaşa bilmirsən ki, körpəmin həyatı haqqında qərar vermək haqqı mənə aiddir? Niyə axı getmişdin onun yanına?

– Əslində onun yanına getməmişdim, qızım, xalangilə getmişdim. Sadəcə qayıdanda kilsənin qarşısında halım xarab oldu, skamyada əyləşdim. Sonra kilsədən bir qadın çıxdı və gəlib yanımda əyləşdi. Keşişlə söhbət edərək problemlərdən necə qurtulduğunu mənə danışdı, mən də onun tövsiyəsi üzrə getdim kilsəyə. Yəni bu, bir təsadüf idi, qızım.

– Gör bir, – Penka əsəbi halda başını yellədi, – sən demə, mənim körpəmin həyatını bir təsadüf həll edəcəkmiş. İkiniz də geridəqalmış, dar düşüncəli insanlarsınız.

– Qızım, niyə belə danışırısan? – Mariya qulaqlarına inana bilmirdi. – Dünən biz sənə təzyiq edəndə sən susurdun, amma bu gün mən səndən üzr istəyirəm, sən mənimlə aqressiv danışırısan. Mən artıq səhvimi başa düşmüşəm, indi məni bu yolla cəzalandırırsan?

– Nə cəzalandırmaq? – Penka anasını qucaqladı. – Ana, mən səni özümdən də çox sevirəm, dünən elə buna görə də susurdum. İndi xətrinə dəydimsə, məni bağışla.

– Yox, sən məni bağışla, qızım. – Mariya ağlayaraq qızının üzündən öpdü. – Mən səni bu problemlə baş-başa buraxmalı deyildim. Mən səhvimi düzəldəcəyəm.

– Sən də məni bağışla, ana! – Penkanın göz yaşları üzüaşağı süzülürdü. – Ana, məni tək qoyma, atamla üzbəüz qoyma.

– Qorxma, qızım! – Mariya bərk-bərk Penkanı qucaqladı. – Sən artıq tək deyilsən!

Baş verənləri Azabellə İzona da izləyirdi. O qədər təsirli səhnə idi ki, Azabelin göz yaşları üzündə göründü. İzona bunu görən kimi: – Yaxşı görək! – deyə əli ilə Azabelin

qoluna toxundu. – Bu qədər də emosionallıq olmaz! Biz, sadəcə, işimizi görürük.

– Düzdür, – Azabel dərhal göz yaşlarını sildi, – emosiya olmaz. Gəl biz havaya çıxaq, bəlkə atası indilərdə gələr.

Hər ikisi həyəətə çıxıb Stefanın gəlişini gözləməyə başladı.

* * *

Yaşıl taxta darvazanın qarşısında bir maşın dayandı və Stefan maşından düşərək qarajın qapısını açdı. Səsə Azabel və İzona küçəyə çıxdılar və Stefanın gəldiyini gördülər. O, maşındakı ehtiyat hissələri qutularda qaraja daşımağa başladı.

– Azabel, Stefan yükünü boşaldıb maşını yola salan kimi yanına gedib söhbət edək.

– Nə bəhanəsi ilə onunla söhbət edəcəyik?

– Guya ehtiyat hissəsi axtarıyıq, mallara baxanda öz aramızda söhbət edərik, abortun nə qədər böyük günah olduğu haqda danışırıq.

– Olar, əla fikirdir, ikimiz bir yerdə nəşə edə bilərik. – Azabel ehtiyatı əldən vermək istəmirdi. – Amma onunla gərək ehtiyatlı olaq, çox sıxmayaq, onsuz da evdə onu sürpriz gözləyəcək.

Azabel və İzona qarajdan ayrılıb dalanların birində iki gənc oğlan kimi qeybdən çıxaraq qaraja tərəf gəldilər. Onlar qaraja çatmamış Stefan maşını yola saldı, özü qaraja girərək malları səliqə ilə rəflərə yığmağa başladı. Birdən iki gənc qarajın qapısından içəri daxil oldu, Stefanla salamlayıb mallara baxmağa başladılar.

– Buyurun, sizə necə kömək edə bilərəm? – Stefan bir anlıq əlindəki qutunu yerə qoyaraq soruşdu.

– Əmi, biz sürətli idman motosikletlərinin ehtiyat hissələri üçün baxırıq, – İzona cavab verdi.

– Məndə idman motosikletləri üçün ehtiyat hissələri yoxdur.

– Bəs nə var?

– Yalnız kiçik həcmli mühərrikli motosikletlər üçün, Çin istehsalı olan. Buralarda onlar daha çox dəbdədir, idman motosikletini, demək olar ki, heç kim sürmür.

– Aydındır, onda biz sadəcə baxaq, dostlarımızda elə kiçik mühərrikli motosikletlərdir, maraqlı şeylər olsa, onlara deyə bilərik ki, gəlib sizdən alsınlar.

– Buyurun, baxın. – Stefan qutunu yerdən götürdü, üzünü rəflərə çevirərək malları yığmağa başladı. Arxası onlara tərəf olduğuna görə onları görmür, lakin danışmalarını eşidirdi.

– Xatırlayırsan, bir dəfə Mişa ilə cavan oğlan gəlmişdi yanımıza, – İzona Azabelə göz vurdu, – hündür oğlan idi, idman motosikleti sürürdü.

– Hə, xatırlayıram, necə məgər? – Azabel çaşıb qalmışdı.

– Hə, bax, həmin oğlan qəzada həlak olub.

– Vay yazıq. Çox gənc idi, onunku da bura qədərmiş.

– Hə, bura qədərmiş. O, bir qızı sevirdi, tezliklə toyları olmalıydı, amma qismət olmadı. Bilirsən, indi məlum olub ki, həmin qız o oğlandan hamilədir və qızın valideynləri ondan uşağı məhv etməsini tələb edirlər. – Azabel İzona-nın qolundan tutub dartışdırmağa başladı. İzona qolunu çəkərək ona göz vurdu, sakit olmaq və söhbəti davam et-

dirmək üçün işarə verdi. – Deyirəm gör bir necə valideynlər var e, nəvələrinin qatili olmaq istəyirlər.

– Belə də valideyn olar? Məsum körpəni qətl eləmək istəyirlər.

Stefan artıq bir neçə saniyə idi ki, donub qalmışdı. İki gəncin söhbəti onu o qədər həyəcanlandırmışdı ki, hətta narahatlığı üzünə belə vurmuşdu. O düşünürdü ki, görəsən, bu gənclər onun ailəsindən danışılar, ya yox? Stefan əlindəki qutunu yerə qoyaraq gənclərə tərəf döndü.

– Deməli belə, – Stefan qəzəbli səsle soruşdu. – Sizə nə lazımdır?

– Biz, sadəcə, baxırıq, əmi. – İzona özünü yığışdıraraq cavab verdi.

– Siz baxmırsınız, nə haqqındasa boş-boş danışırırsınız, – Stefan gözlərini qıyaraq onları süzdü.

– Xeyr, əmi, – Azabel tez müdaxilə etdi. – Biz baxırıq, sadəcə, bir dostumuzun başına gələn hadisəni müzakirə edirdik.

– Müzakirə etməyə yer tapmadınız? Gərək elə mənim qarajımda müzakirə edəsiniz?

– Əmi, – İzona artıq söhbətin tezliklə yekunlaşacağını hiss edirdi, – siz necə düşünürsünüz, valideynlərin qızlarını abort etdirməyə haqları var? Məsum bir körpəyə qıymağa haqları var?

– Bunun mənimlə nə əlaqəsi var? – Stefan hirslandı. – Mənim nəyimə gərəkdir, özləri bilərlər.

– Məsum bir körpəni onlar necə öldürə bilərlər, axı onlara kim bu haqqı verib?! – İzona qətiyyətli səsle soruşdu.

– Mən bilmirəm, – Stefanın əlləri əsməyə başladı, – mən bilmirəm. Məndən niyə soruşursunuz axı?

– Hələ utanmadan özlərinə ortodoks xristianı da deyirlər, – İzona Azabelə baxaraq istehza ilə dedi. – Nə İncildən xəbərləri var, nə də İsa Məsihin bu məsələyə münasibətinə.

– Adama deyərlər ki, – Azabel eyni istehzalılıqla cavab verdi, – bilmirsən, get kilsədən öyrən, burda üç yüz metrlikdədir, heç kim demir ki, get Tibet dağlarına çıx.

– Bəsdirin! – Stefan birdən uca səslə qışqırmağa başladı. – Bəsdirin! Çıxın burdan! – Stefan Azabellə İzonanı qapıya tərəf itələməyə başladı. – Çıxın qarajımdan! Mən bağlayıram, heç nə satmıram.

Stefan hər ikisini qarajdan çıxarıb qapını bağladı. Azabel və İzona küçədə qapıya baxıb səssizcə gülümsəyirdilər. Stefan isə qapının qarşısında ağlayaraq yerə oturdu və qapıya söykəndi. Azabel və İzona onun orada olduğunu bilirdilər.

– Bu əmi niyə belə hirsələndi ki? – İzona gülümsəyərək Azabəldən soruşdu.

– Yəqin, bu gün əsəbidir. Amma biz nə etdik ki? Sadəcə, bir yaşlı, dünyagörmüş insan kimi onun fikrini öyrənmək istədik, günah etmədik ki...

– Bəlkə də yaşlı insanların hamısı eyni cür düşünür, bəlkə də elə bu əmi də qızın atası kimi düşünür.

– Yox, ola bilməz, – Azabel üzünü qapıya tərəf çevirdi. – Üzündən vicdanlı birisinə bənzəyirdi, bu əmi elə əclaflığı, alçaqlığı eləməz, inanmıram.

– Dünyadır, insanları tanımaq olmur. Nə isə, gəl gedək.

Azabel və İzona qapıdan uzaqlaşib yox oldular. Stefan isə bir müddət yerdə oturdu, göz yaşlarını silib özünə gəlməyə çalışdı.

* * *

Mariya qızı ilə evdə oturmuşdu, Stefanın gəldiyini bildirdi və onun evə girməyini gözləyirdi. Azabel və İzona da evdə idilər, gedişatı qeybdən izləyirdilər. Birdən qapı açıldı, Stefan içəri girdi, mətbəxə keçərək əllərini yudu və masanın arxasında əyləşdi. Mariya tez qarşısına bir stəkan çay süzərək qoydu. Penka isə öz otağında idi, Mariya onu Stefanla söhbətindən uzaq tutmaq istəyirdi. Stefan bir qurtum çaydan içib dərindən ah çəkərək güclə eşidiləcək səsle dedi:

– Yorulmuşam. Artıq hər şeydən yorulmuşam! Qızınla danışdın, nə razılığa gəldiniz?

– Danışdım, qızım da danışdım, kilsəmizdəki Nikolay ata ilə də.

– Nikolay atanın bu məsələyə nə dəxli var? – Stefan gözlərini bərəldərək Mariyaya baxdı.

– Necə yəni nə dəxli var? Biz ortodoks xristian deyilik? Nəyin günah olub-olmadığını bəs kimdən öyrənməliyik?

– Məgər nikahdankənar əlaqənin əxlaqsızlıq və günah olduğunu bilmirik? Bunu hələ gedib keşişdən də soruşmaq lazımdır?

– Əxlaqsızlıq günahdır, bunu bilirik.

– Bəs keşişdən gedib nəyi soruşmusan?

– Bətnindəki uşağı aldırmağı. – Mariya başını aşağı salaraq alçaq səsle cavab verdi.

– Sən keşişə bunu da demisən? Nədir, bizi bütün şəhərdə rüsvay etmək istəyirsən?

– Bəli, demişəm! – Mariya başını qaldırdı. – Demişəm və düz də eləmişəm! Nikolay ata mənə hər şeyi başa saldı, hələ dünyaya gəlməmiş körpəni məhv etməyin necə böyük bir günah olduğunu izah etdi və mən indi bunu tam yəqinliklə anlayıram. Penka bunu etməyəcək, biz nəvə qatili olmayacağıq.

– Sən nə axmaqlayırsan! – Stefan ayağa qalxaraq Mariyanın üzərinə getdi. – Nə danışırısan sən? Dünən bu məsələni danışıb həll etmədik? Ona dərmanları vermədin? Nədir, gündə bir fikrə düşəcəksən?

– Dur! – Mariya sağ əlini irəli uzadaraq Stefanı dayandırdı. – Mən öz fikrimi müqəddəs kitaba uyğun olaraq deymişəm, dünən bilmirdim, cahil idim, amma indi bilirəm! Qızım da, mən də artıq qərarımızı vermişik, ya sən bizimlə razılaşırısan, ya da hər ikimiz evdən gedirik!

– Nə? – Stefanın ağzı köpükləndi. – Mənə hədə-qorxu gəlirsən? İtilin hara cəhənnəm olursunuz-olun! Hara gedirsiniz-gedin! Sizi görmək belə istəmirəm!

– Lap yaxşı, mən sənin bu cür reaksiya verəcəyini təxmin etmişdim, artıq Polşadakı bacımla danışmışam, ora köçəcəyik. Elə bilirsən sənsiz acından öləcəyik, yaşaya bilməyəcəyik?

– Elə indi gedin! İndi tərk edin mənim evimi! – Stefanın səsi qonşu həyətdə də eşidilirdi. – Hansı cəhənnəmə gedirsiniz-gedin!

– Yaxşı, daha bizi axtarma, çünki heç vaxt tapmayacaqsan!

Mariya dərhal Penkanın otağına keçdi, yığıb hazır qoyduqları çamadanları götürüb evdən çıxdılar. Küçəyə çıxaraq avtobus dayanacağına tərəf getməyə başladılar.

İzona Azabelə baxıb gülümsədi.

– Nəyə gülümsəyirsən? Bir ailəni dağıtdıq, – Azabel İzonanın gülüş səbəbini başa düşmürdü.

– Məni bu ailə maraqlandırmır, məni yalnız tapşırığımız maraqlandırır və biz onu uğurla yerinə yetirdik.

– Doğrudan? Yəni bu qədər sadə? Bəs doğuşun reallaşmasını necə biləcəyik?

– Bu, artıq bizim işimiz deyil. Əgər yenə də abort təhlükəsi olarsa, onda yenə də bizə və ya başqasına tapşırıq verəcəklər. Bizim işimiz isə burda bitdi.

– Onda gedək qərargaha?

– Gedək. Gedək görək başımıza daha sonra nə işlər gələcək.

Azabel və İzona göyə, qərargaha qalxdılar.

IV. Londonda bal ayı

Faysal və Emili artıq Paris, Milan və Madriddə olmuşdular, onlar qayğısız şəkildə şəhərlərin görməli yerlərini gəzmiş, tarixi yerlərdə və muzeylərdə olmuşdular. Hər şəhər öz gözəlliyi və unikalılığı ilə onların xatirində qalmışdı. İndi Londonda idilər, yenicə çatıb hotelə yerləşmişdilər.

Cenifer onlar üçün Londonun mərkəzindəki beşulduzlu “Landmark” hotelində lüks nömrə sifariş etmişdi. Yeganə oğlunun bal ayı üçün o, bir ana kimi heç nəyi əsirgəmə-

mişdi. Əvvəlki şəhərlərdə də Cenifer şəhər mərkəzində beşulduzlu hotellərdə nömrələr sifariş vermişdi. Nömrələrin pulları da artıq ödənilmişdi, indi qalırdı yalnız gənc cütlüyün şəhəri gəzməsi və bal ayının dadını çıxarması.

Gecə yol gəldiklərindən Emili və Faysal yorğun idilər. Şəhərə çıxmadan hotelin restoranında şam etdilər. Restoranın daxili həyəti çox gözəl idi, dekorativ palma və digər ağaclarla bəzədilməsi restorana xüsusi bir rahatlıq və komfort verirdi. Yeməklərə də ki, söz ola bilməzdi.

Artıq şəhər açılmış, onlar elə hotel nömrəsində şəhər yeməyini yemişdilər. İndi şəhəri gəzməyə hazırlaşırdılar. Emili güzgü önündə üzünə makiyaj edir, Faysal isə çamandan özünə köynək və şalvar seçirdi. Emili güzgüdən Faysala baxdı.

– Yüngül və rahat geyim seç, bütün günü gəzəcəyik.

– Gəzəcəyik deyərkən?..

– Metro ilə, avtobusla və piyada.

– Yox, mən artıq ölürəm, nə qədər piyada gəzmək olar? Gəl hotelin taksi xidmətindən istifadə edək. Bütün günü bizimlə fırlansın, pulu nə qədər edəcəksə, verərəm.

– Sən nə danışırısan, canım? – Emili təəccübləndi. – Londona gələsən, amma metroya, ikimərtəbəli avtobusa minməyəsən, elə bil ki, heç Londonda olmamısan. Hələ mən burdakı parkları, meydanları və muzeyləri demirəm. Biz onların hamısını gəzəcəyik və mən sənə həmin yerlər barədə danışacağam.

– Məgər biz bura ekskursiyaya gəlmişik? – Faysal güldü. – Əlimdən tutub Londonu gəzdirəcəksən mənə?

– Madam ki biz Londondayıq, – Emili güzgünün önündən qalxaraq Faysala yaxınlaşdı, – onda gərək bütün görməli yerləri gəzək. Bilirəm, Parisdə, Milanda və Madriddə səni çox gəzdirmişəm, yorulmusan, anlayıram, amma London başqa şəhərlərə bənzəmir, fərqlidir, təkrarolunmazdır.

– Taksi ilə gedək də, nə olar? – Faysal artıq təslim olurdu, lakin hələ də dirəniş göstərirdi.

– Yox, olmaz! “Baker Street” metro stansiyası beş dəqiqəlik uzaqlıqdadır, orda məşhur Şerlok Holmsun heykəli var, gəzintimizi elə həmin heykəli görməklə başlayacağıq? Sonrası isə daha da maraqlı olacaq. Naz eləmə, rahat və yüngül paltarlarını geyin və aşağı düş. Mən səni hotelin foyesində gözləyəcəyəm, – deyər Emili qapıya tərəf getdi.

– Sən bütün bunları hardan bilirsən?

– Gecə sən təyyarədə yatanda mən internetdə axtarış aparıb öyrənmişəm. Yubanma, aşağıda səni gözləyəcəyəm. Hə, bir də, fotoaparatını unutma! – Emili nömrədən çıxaraq qapını örtüdü.

– İşə düşmüşük də, tarix fakültəsində oxumaqdansa, iqtisadiyyat fakültəsində oxumalı idi. – Faysal dodağının altında mızıldanaraq geyindi.

* * *

Faysal hotelin foyesinə düşəndə Emilinin kresloda oturaraq onu gözlədiyini gördü. Emili onu görən kimi cəld ayağa qalxıb gəldi. Onlar əl-ələ tutuşaraq hoteldən çıxdılar və “Baker Street” metro stansiyasının çıxışına tərəf yollandılar. London üçün nadir olan günəşli gündə onlar şirin-

şirin söhbət edərək yol gedirdilər. Təxminən on dəqiqədən sonra metronun çıxışına çatdılar. Çıxışdan bir az solda ucalan Şerlok Holmsun heykəlini görəndə Faysal gülməyə başladı.

– Nəyə gülürsən? – Emili acıqlı halda soruşdu.

– Mən də deyirdim ki, görəsən, nə boyda heykəldir. Bu nədir? Əlində qəlyan olan kişi heykəli, ha-ha-ha. – Faysal daha da ucadan güldü.

– Sən Şerlok Holmsu tanımırısan? Onun haqqında yazılmış kitabı oxumamısan?

– Yaxşı, – Faysal özünü yığışdırdı, – kim olub bu Şerlok?

– Şerlok Holms dahi detektivdir, bir çox cinayətin üstünü açıb, çox ağıllı və zəkali birisi olub.

– Hə, bildim, buralarda yaşayıb?

– Yox e, – Emili əsəbiləşdi, – o, yaşamayıb, sadəcə, əsərin qəhrəmanıdır. Artur Konan Doyle yazdığı əsərlərdə qəhrəmandır. Bir növ, uydurma personajdır.

– Nə? – Faysal yenə də ucadan gülməyə başladı. – Bu, heç vaxt olmamış bir insanın heykəlidir? Buna görə gəlmişik bura?

– Bəkdir, – Emili ətrafdakı insanların kinayəli baxışlarından utanaraq dedi, – özünü ələ al. Sən istəmirsən-istəmə, amma mən bu heykəllə şəkil çəkdirəcəyəm. Fotoaparatu çıxart və şəklimi çək.

– Yaxşı, hirslənmə. İndi uydurma personajla sənin şəkilini çəkərim. – Faysal fotoaparatu çıxarıb heykəlin yanında Emilin şəklini çəkdi.

Bir neçə şəkil çəkəndən sonra heykəldən uzaqlaşaraq “Madam Tyusso” mum heykəllər muzeyinə tərəf getdilər.

* * *

Muzeyə giriş üçün bilet növbəsi Faysalı çox sıxmışdı, amma çarə yox idi, burada atasının hörməti və ya pulu keçmirdi. Yarım saatdan sonra növbə onlara çatdı və Faysal iki bilet aldı. İndi də muzeyə giriş üçün növbə gözləməliydilər. Muzeyin giriş növbəsi bilet növbəsindən daha böyük idi. Faysal artıq dözmədi:

– Bu nədir e? – Narazı halda deyindi. – Bu boyda növbə olar? Biz mütləq bura gəlməliydik?

– Əlbəttə. – Emili onu sakitləşdirməyə, söhbətlə başını qatmağa çalışırdı. – “Madam Tyusso” mum heykəllər muzeyi Londonun görməli yerlərindən biridir. İstəyirsənsə, mən sənə madam Tyussonun həyatı haqqında danışım.

– Hə, burda bekar dayanıb gözləməkdənsə, danışaq ki, başımız qarışsın.

– Mari Tyusso hələ 1835-ci ildə bu muzeyin əsasını qoyub. Özü mum heykəltəraşı idi, onun ilk əl işləri həmin dövrün kral və kraliçaları, zadəganlar və tanınmış insanlar idi. Əslən Fransadan idi, bu sənəti də elə orda öyrənmişdi. Bu işdə o qədər mahir idi ki, onu saraya dəvət etmişdilər və kral ailəsinin heykəllərini ona düzəltdirirdilər. Sonra Fransada inqilab olur və kral ailəsi kimi, saray xidmətçilərini də edam edirlər. Mari Tyussonu da edam etmək üçün başını qıraraq gilyotinin qarşısına gətirirlər. Amma onu edamdan inqilabçı aktyor-dramaturq Jean-Marie Collot d'Herbois qurtarır. Sonradan ona inqilab zamanı öldürül-

müş insanların heykəllərini düzəltdirirlər. Sonra o evlənir və iki uşaqly ailəsi ilə İngiltərəyə köçür. Burda artıq o öz heykəllərinin sayını artırmağa başlayır. Onun ilk əl işləri Volter, Jan-Jak Russo və Benjamin Franklinin heykəlləri olub. Burda da kral ailəsinin marağına səbəb olur və ona kral ailə üzvlərinin heykəllərini düzəltdirirlər. Bir müddət İngiltərəni gəzir, heykəllərini sərgiləyir, sonda isə bu evi alaraq onu muzey kimi istifadə edir. Ölümündən bir neçə il əvvəl oğulları ilə muzeyi şirkət kimi təsis edir. Hazırda dünyanın bir çox ölkəsində bu muzeyin filialları açılıb və fəaliyyət göstərir.

– Kaş Jan-Marie onu xilas etməyəydi, – Faysal kinayə ilə dedi.

– Niyə elə deyirsən? – Emili Faysalın qolundan yüngülcə vurdu.

– Görmürsən, salıb bizi zibilə. Gör nə qədər vaxtdır növbələrdə dayanmışıq, bu qədər vaxta nə qədər yer gəzərdik.

– Səbirli ol, hər gözləməyin bir şirin nəticəsi var. Elə turistlər var ki, məxsusi olaraq bu muzeyi gəzmək üçün gəlirlər.

– Yaxşı, baxaq görək içəridə maraqlı nə olacaq.

* * *

Nəhayət, növbə onlara çatdı, muzeyə daxil oldular. Heykəlləri görəndə Faysal heyrətini gizlədə bilmədi.

– Bütün məşhurların heykəlləri burdadır ki... Ora bax, o ki Məhəmməd Əlidir, – fotoaparatu Emiliyə verdi. – Tez mənim şəklimi çək onunla.

Emili onun bir neçə şəklini çəkdi. Birdən gözü küncdə yer alan dörd ingilis gəncinin heykəlinə sataşdı.

– Oo, bu ki Beatles qrupudur. – Fotoaparatu Faysala verərək: – Tez mənim şəklimi onlarla çək, – deyə hər dörd heykəlin yanında şəkil çəkdirdi. Gah onların qoluna girir, gah da onları qucaqlayırdı.

– Bəsdir, – Faysal qaşqabaqlı halda dedi, – gəl keç bu yana. Gedək o biri otaqlara.

– Nədir, qısqanırsan? – Emili gülməyə başladı. – Bunlar heykəldir, öləni ölüb, qalanı isə yaşlı babadır.

– Nə qısqanmaq? Camaatdan ayıbdır, bizə baxırlar.

– Sən bir ətrafa bax, hamı heykəllərlə şəkil çəkdirir, bu-
ra elə bunun üçün gəlirlər. Gəl gedək o biri otağa.

O biri otağı Merilin Monronun heykəli bəzəyirdi. Başqa məşhurların heykəlləri olsa da, otağın ulduzu Merilin idi. Onunla şəkil çəkdirmək üçün əməlli-başlı növbə var idi.

– Faysal, gəl burda növbə tutaq.

– Yenə də növbə? Bu kimin heykəlidir ki?

– Merilin Monronun heykəli. O, Amerikanın ən məşhur qadın aktrisası olub. Yazılanlara görə, 1962-ci ildə intihar edib, çoxlu dərman içib. Həm də onun haqqında şayiə gəzirdi ki, o, Kennedinin məşuqəsi olub.

– Yazıq, görəsən, niyə öldürüb özünü? Kennedi kim idi ki?

– Con Kennedi Amerikanın prezidenti idi. Onu 1963-cü ildə qurulmuş sui-qəsd nəticəsində öldürüblər.

– Prezident olduğu dövrdə öldürüblər?

– Bəli, prezidentliyi dövründə.

– Gör bir ha, Amerikanın prezidentini öldürüblər, – Faysal təəccübünü gizlədə bilmədi. – Kim bilir, bəlkə də Merilini elə Kennedi ilə əlaqəsinin üstü açıldığına görə aradan götürüblər.

– Ola bilər, çünki bu barədə də şayiələr gəzirdi.

Bir müddət sonra onların da növbəsi çatdı və Merilin Monro ilə şəkil çəkdirdilər. Növbə çox olduğundan bir neçə şəkillə kifayətlənməli oldular. Merilinin heykəlinə ayrılan kimi otağın bir kənarında duran heykəl Faysalın diqqətini cəlb etdi.

– Bu, Fidel Kastro deyil?

– Bəli, onun heykəlidir. İstəyirsənsə, onunla şəklini çək.

– Əlbəttə, çək. – Faysal cəld heykəlin yanına keçdi.

Fidel Kastronun heykəli ilə bir neçə şəkil çəkdirəndən sonra o biri otağa keçdilər. Bu otaqda Elvis Presli, Brus Li, Yasir Ərəfat, Çarli Çaplin, Mayk Tayson və başqa, hətta Faysalın tanıdığı dünyaca məşhurların heykəlləri var idi. Onlar hər heykəlin yanında bir neçə şəkil çəkir və Emili onlar haqqında bildiyini Faysala danışır.

Heykəllərlə şəkil çəkdirəndən sonra muzeyin qorxu otağına keçdilər. Muzeyin ilk illərində bu otaqda Fransa inqilabının səhnələri və dəhşətləri göstərilərsə də, sonralar film sənayesinin inkişafı ilə oradakı səhnələr məşhur qorxu filmlərinin səhnələri ilə əvəzlənmişdi. Otaq qaranlıq olduğundan orada şəkil çəkmək alınmasa da, amma gəzmək və görmək maraqlı idi. Gənclərin başı o qədər qarışmışdı ki, vaxtın necə keçdiyini heç hiss də etməmişdilər. Muzeydə üç saatdan artıq vaxt keçirmişdilər.

Onlar xoş əhvali-ruhiyyədə muzeydən çıxdılar. Artıq günortanı keçmişdi, Faysal acmışdı və Emilinin də acdığını təxmin edirdi.

– Bəlkə hardasa nəşə yeyək?

– Olar, mən qaldığımız hotelin yanında yapon restoranı bilirəm.

– Hardan bilirsən? Elə danışırısan ki, elə bil əvvəllər buralarda olmusan.

– Bunu bilmək üçün burda olmaq lazım deyil, sadəcə, sən düşünə qədər hotelin işçilərindən soruşub öyrənmişəm. Onlar hələ mənə şəhərin xəritəsini də veriblər.

– Əla, heç mənim ağılıma gəlməzdi. Yapon restoranında nə yeyəcəyik?

– Nə istəsək. Sən yapon mətbəxini sevirsən?

– Əlbəttə, suşi, rollar, maki və nigiri çox dadlı olur.

– Onda gedək.

Onlar on dəqiqə gəzərək qaldıqları “Landmark” hotelinin yanındakı “Suşi Moka” restoranına gəldilər. Səliqəli şəkildə, cərgə ilə düzülmüş masalar artıq yapon keyfiyyətindən xəbər verirdi. Onlar sifarişlərini verib, birlikdə nahar etdilər. Sonra işə hotelə, dincəlməyə getdilər.

* * *

Növbəti gün cütlük London metrosunun “Euston Square” stansiyasından çıxaraq, “Gower Street” küçəsi ilə Misir Arxeoloji Muzeyinə tərəf getdilər.

– Hə, indi hara gedirik? – Faysal piyada gəzməyi sevmədiyindən məsafəni öyrənmək istəyirdi. – Nə qədər yol getməliyik?

– Narahat olma, beş dəqiqəlik yoldur. – Emili Faysalın dərddini bildiyi üçün əvvəlcə məsafəni qeyd etdi. – Biz Misir Arxeoloji Muzeyinə gedirik.

– Orda nə var ki?

– Orda tarixi, qədimi əşyalar və bir də ən əsası, Misir fironlarının və ailə üzvlərinin sarkofaqları və mumiyalanmış cəsədlərini görəcəyik.

– Bax buna deyərəm iş! – Faysalın üzündə az da olsa sevinc göründü. – Məni qədim əşyalar maraqlandırmır, amma fironların mumiyalanmış bədənlərini görmək istərdim.

– Görəcəyik, hamısını görəcəyik.

– Ümid edirəm ki, bilet növbəsi çox uzun olmayacaq.

– Narahat olma, bu muzeyin girişi biletsizdir, pulsuzdur.

– Nə yaxşı! Əla! Heç inanmazdım ki, Londonda pulsuz nəşə olar.

Onlar muzeyə daxil oldular. İlk otaqlarda qədimi əşyalar, qızıl və gümüş sikkələr, üst geyimləri, bəzək və məişət əşyaları və s. nümayiş olunurdu. Onların önündə o qədər də çox yubanmadılar. Hər şey onlar Misir fironlarının sər-dabaları və mumiyalanmış cəsədləri nümayiş etdirilən otağa daxil olanda maraqlı oldu.

– Bura bax, – Emili şövlə sarkofağın önündəki yazını oxuyaraq dedi. – Kleopatranın sarkofağıdır.

– Kleopatra kimdir?

– Necə yəni? – Emili təəccübünü gizlədə bilmədi. – Sən Kleopatranı tanımırısan?

– Yox, tanımıram! Burda təəccüblü nə var ki? Bəs o, mənə tanıyırdı? – Faysal güldü.

– Hə, çox gülməlidir! – Emili əsəbiləşdi. – VII Kleopatra Qədim Misirin sonuncu fironu olub.

– Necə yəni firon olub? Bu ki qadındır!

– Nə olsun ki qadındır?! – Emili hələ də hirsli idi. – Qadınlar da firon, kraliça və ya imperatriçə ola bilər.

– Yaxşı, əsəbiləşmə, bəs niyə sonuncu? Bəs onun oğlu olmayıb?

– Olub, amma vəziyyət sən bildiyin kimi olmayıb. Ümumiyyətlə, həmin dövr çox qatma-qarışıq olub.

– Danış görək, indi artıq maraqlı oldu. Görüm ki, bir qadın necə firon olub.

– Eramızdan əvvəl 51-ci ildə Misir fironu XII Ptolomey, Kleopatranın atası vəfat edir. Vəsiyyətinə əsasən taxta onun on bir yaşlı oğlu XIII Ptolomey və on səkkiz yaşlı qızı VII Kleopatra çıxır.

– Yəni ölkəni iki nəfər idarə edəcəkdi? Elə şey olur?

– Olur, Qədim Misirdə artıq belə bir təcrübə var idi. İki hakim, biri kişi və biri qadın, onlar Qədim Misir mifologiyasındakı Osiris və İsis xarakterizə edirdilər. İsis Osirisin həm bacısı, həm də arvadı idi.

– Nə? – Faysal heyrətləndi. – Bacı və qardaş həm də ərvad idi?

– Bəli, müasir zamanda bu, nə qədər qəbuledilməz olsa da, Qədim Misir üçün bu, adi bir hal idi. Yeri gəlmişkən, taxta çıxan Ptolomey və Kleopatra da evlənilər. Bu evlilik Misir xalqının gözündə Osiris və İsisin təcəllisi hesab edilirdi.

– Bəs o vaxt bacı-qardaş evliliyində uşaqları olurdu? – Faysalın üzündə ikrah hissi görünürdü.

– Bəli, olurdu və həmin uşaq təmizqanlı hesab olunurdu.

– Bəs Kleopatranın öz qardaşından uşağı oldu?

– Yox, çünki onlar bir yerdə çox yaşamadılar.

– Ayrıldılar? – Faysal gülərək soruşdu.

– Yox, Ptolomey taxtın yeganə sahibi olmaq üçün bacısı Kleopatranı öldürməyi əmr edir, bu işdə ona digər bacısı Arsinoya dəstək olur.

– Hə, yenə hakimiyyətə görə ailə üzvlərinin bir-birini öldürməsi. Bəs bacısı Arsinoya niyə ona dəstək olurdu ki?

– Arsinoya Kleopatradan bir yaş kiçik olduğundan taxt varisliyində nəzərə alınmadığını düşünürdü. O istəyirdi ki, Kleopatranın ölümündən sonra qardaşı Ptolomeylə evlənsin və taxta çıxsın.

– Ay dad, bunlar nə gündə olublar? – Faysal ikrah ifadəsi ilə güldü. – Heç abır-həyələri olmayıb ki.

– Həmin dövrdə belə işlər çox baş verib. Məsələn, XII Ptolomey hələ sağlığında təxminən iyirmi yaşlarında olan qızı Berenisi taxta çıxmaq üçün siyasi oyunlarda iştirak etdiyinə görə edam etdirir.

– Yox, mən bacını ərinə görə öldürməyi nəzərdə tuturdum.

– Əslində Arsinoya Kleopatranı ərinə görə yox, hakimiyyətə görə öldürmək istəyirdi. Anlayışları səhv salmaq.

– Aydındır, Kleopatranı öldürə bilirlər?

– Yox, Kleopatra bu plandan xəbərdar olur və saraydan qaçır. O, Suriya ərazisində gizlənir. Orda iki il qalır, həm güc toplayır, müttəfiqlər qazanır, həm də öz zamanını gözləyir. Bu vaxt isə Romada vətəndaş müharibəsi başlayır.

– Romanın Kleopatra ilə nə əlaqəsi var? Misir və Roma ayrı dövlətlər deyil ki?

– Ayrı dövlətlərdir, amma əlaqəsi var. Atası Kleopatra-yə ağır iqtisadi və siyasi vəziyyətdə olan Misiri miras buraxmışdı. Romaya olan borca görə ondan asılı vəziyyətə düşmüş və borcun bir hissəsinin əvəzinə Roma ondan bəzi torpaqları almışdı.

– Aydındır, bəs vətəndaş müharibəsinin Kleopatra ilə nə əlaqəsi var?

– İndi görəcəksən, səbirli ol. Vətəndaş müharibəsi iki sərkərdənin arasında gedirdi, xalqı təmsil edən Yuli Sezar və Roma elitesini təmsil edən Pompeyin. Yunanıstanın Farsal adlanan ərazisində onların döyüşü olur və Yuli Sezar qalib gəlir. Məğlub olan Pompey isə Misirə qaçır. Misirə daxil olan Pompey Ptolomeyin əmri ilə həbs olunub edam edilir. Romaya və Sezara sədaqətini nümayiş etdirmək üçün onun kəsilmiş başını Sezara göndərir. Sezar və Pompey hərbi meydanında düşmən olsalar da, Sezar onun xətrini çox istəyirdi, çünki Pompey Sezarın vəfat etmiş qızının əri idi. Odur ki, Pompeyin başını alan Sezar bərk qəzəblənir, İsgəndəriyyədəki saraya yerləşir və Misir hakimiyyətindən hesabat tələb edir. Bundan xəbər tutan Kleopatra İsgəndəriyyədəki saraya, Sezarla görüşə gəlir. Onunla tanış olur, başsağlığı verir və Misir hakimiyyətinə qayıt-

maq üçün danışıqlar apatır. Kleopatra hələ uşaqlıqdan fironluq üçün yetişdirilirdi, zamanəsinin böyük mütəfəkkir və müəllimlərindən dərs almışdı. Sezar ilk dəfəydi ki, rahat şəkildə onu anlayacaq bir qadınla siyasət, iqtisadiyyat, hərbi və fəlsəfədən söhbət edirdi. Sezar Kleopatraya valeh olur, bu, sanki qəlblərin və ağılların qovuşması idi.

– Demə ki, onlar bir-birinə vurulur, – Faysal sanki kinayə etmək istədi.

– Vurulurlar da, sevirilər də. Kleopatra bir müddət Sezarın yanında qalır və onların arasında eşq yaşanır. Hər ikisi bu eşqdən öz faydasını götürəcəkdə. Roma generalı olan Sezar hakimiyyətə gedən yolda özünə Misir kimi müttəfiq tapacaq, saraydan qaçqın düşmüş Kleopatra isə hakimiyyəti qaytarmaq üçün Romaya arxalanacaqdı. Bu əlaqə hər ikisinə yeni strategiyalar üçün imkanlar yaradırdı. Belə də olur, Sezar Kleopatranı saraya qaytarır və ata Ptolomeyin vəsiyyətini əlində əsas tutaraq onu hakimiyyətin şəriki edir. Bundan əlavə, Misirin Romaya olan borcunun bir hissəsini bağışlayır və Kiprlə Krit adasını Ptolomeyin digər övladlarının ixtiyarına verir. Lakin Kleopatranın qardaşı Ptolomey bununla barışmır və Misirdə vətəndaş müharibəsi başlayır. Bir tərəfdə Kleopatra ilə Sezar, digər tərəfdə isə Ptolomey və bacısı Arsinoya. Döyüşlər İsgəndəriyyəni cənginə alır, çoxlu insan tələfatı və şəhərin böyük bir hissəsi yanır. Hətta məşhur İsgəndəriyyə kitabxanası da bu müharibənin fonunda yandırılaraq məhv edilir. Sezara qarşı olan İsgəndəriyyə döyüşündə Arsinoya məğlub olaraq əsir düşür. Dəniz yolu ilə hücuma keçən

Ptolomey isə qızıl zirehində suya yıxılır və zirehin ağırlığı onu dənizin dibinə çəkərək batırır.

– Fironun dənizə yıxılaraq ölməyi heç ağlabatan iş deyil. Bəlkə onu dənizə atıblar və ya itələyiblər.

– Mümkündür, çünki həmin dövrdə misirlilərə Roma ilə yaxşı əlaqələr lazımdı və bu da Ptolomeyə qarşı xəyanət üçün yaxşı əsas idi. Hər bir halda düşmən artıq məğlub edilmiş, Ptolomey ölmüş, Arsinoya isə əsir düşmüşdü. Sezar verdiyi Kipr və Krit adalarını geri alır. Bu vaxt Kleopatra'nın Sezardan hamilə olduğu məlum olur. Sezar Arsinoyanı qələbə simvolu kimi Romaya aparıb insanlara nümayiş etdirmək istəyir, Kleopatra ondan Arsinoyanı öldürməyi xahiş edir və Sezardan söz alır. Sezar Romaya qayıdır və qələbə yürüşü təşkil edir. İnsanlar Arsinoyanın yaşının az olduğunu görüb onun edamına etiraz edirlər. Sezar xalqı daha çox hiddətləndirməmək üçün Arsinoyanın edamını ləğv edir və onu Efesdə həbs etdirir. Sezar Pompeyin məğlubiyyəti, vətəndaş müharibəsinin xitamı və Misirdəki uğurundan istifadə edərək hakimiyyətə gəlir, Roma senatı onu lider olaraq seçir. XIII Ptolomeyin ölümündən sonra Kleopatra kiçik qardaşı XIV Ptolomeylə evlənir. Bir müddət sonra Kleopatra oğlan övladı dünyaya gətirir və onu Sezara təqdim etmək, oğlunun rəsmi olaraq onun tərəfindən qəbul edilməsi üçün körpəni Romaya gətirir. Lakin Roma elitası Kleopatranı bəyənmir. Roma elitası qadının rəhbərliyinin əleyhinə idi, onlar inanırdılar ki, rəhbər yalnız kişi olmalı, əxlaqlı qadın isə evində olmalıdır, kişilərin arasında və məclislərdə yox. Kleopatra isə Se-

zarla birgə kef məclislərinə qatılır, siyasi işlərdə fikir bildirirdi.

– Roma elitasının təfəkkürü elə indiki Şərq təfəkkürü ilə eyni olub, ən azından qadının rolu məsələsində. – Faysal sevinən kimi görsənirdi. – Rəhbərlik elə kişilərə yaraşır.

– Razi deyiləm, Kleopatra qadın olsa da, Misir kimi dövlətin rəhbəri idi, həm də ki, tarixdə rəhbər qadın təkə o olmayıb. Kleopatra oğlunu Sezara təqdim edir, lakin Sezar onu rəsmi olaraq qəbul etmir və Roma əyanlarına da təqdim etmir.

– Niyə? – Faysal təəccübləndi.

– Çünki Sezarın romalı arvadı var idi və Romada poli-qamiya qəbul edilmirdi. Kleopatradan olan oğlunun rəsmi qəbul edilməsi Sezarın nüfuzuna ölümçül təsir edə bilərdi. Kleopatra Romanı tərk edərək Misirə qayıdır. Sezar Romanın mütləq hakimi olmaq üçün hərəkətə keçir. O, öz adamlarını Senata yerləşdirməyə başlayır. Say üstünlüyü əldə edən kimi özünə uyğun qanunlar qəbul etdirməyə başlayır və diktator idarə üsuluna keçir. Qısa bir müddət sonra isə Senatdan onu ömürlük diktator hakim kimi qəbul etməyi tələb edir. Say üstünlüyünə əsasən Sezar Romanın ilk ömürlük diktator hakimi olur. Bu, Romanın demokratik respublika təməllərinə zidd idi, lakin say azlığında olan demokratlar heç nə edə bilmirlər.

– Bəs Kleopatra necə oldu?

– Kleopatra bir neçə ildən sonra yenə də oğlu ilə birlikdə Romaya gəlir. Onun səfərinin əsas səbəbi oğlunun Sezar tərəfindən rəsmi olaraq qəbul edilməsi və vəsiyyətna-

mədə onu varisi kimi yazdırmaq istəyi idi. Roma elitası Kleopatrının oğlu Sezarionu respublikanın gələcəyi üçün təhdid kimi görürdü. Kleopatra onu bir imperator kimi böyütdü, Misir və Roma dövlətlərini birgə şəkildə idarə edəcək bir imperator kimi. Senat üzvləri respublikanın monarxik bir krallığa çevriləcəyindən qorxaraq Sezara qarşı birləşirlər. Kleopatrının Romada olması isə bu prosesi daha da sürətləndirir. 15 mart tarixində, səhər vaxtı Sezar dostu Mark Antoni ilə senata gedir. Senata daxil olan kimi mühafizəçilər Markı həbs edir, nə baş verdiyini anlamayan Sezarın üstünə bir neçə senator hücum edir və onu çoxsaylı xəncər zərbələri ilə qətlə yetirirlər. Romada xalq arasında qalmaqla yaşanır. Kleopatra bu xəbəri alanda Sezarın vəsiyyətnaməsində nə yazıldığını bilmək istəyir, amma həm özü, həm də oğlu təhlükədə idi, çünki Sezarı öldürənlər onun yeganə oğlu Sezarionu da öldürmək istəyə bilərdilər. Bütün bu təhlükələrə baxmayaraq, Sezarın vəsiyyətnaməsi oxunana qədər Kleopatra Romada qalır. Sezar öz vəsiyyətnaməsində özünün tərbiyə etdiyi qardaşı oğlu Oktavianı varis kimi göstərir. Kleopatra Sezarın sadıq dostu Mark Antoni ilə görüşür, vəsiyyətnamə haqqında xəbər alır və pərişan şəkildə oğlu ilə birlikdə Romanı tərk edir.

– Mən başa düşmədim, Sezarı ömürlük diktator kimi seçən elə həmin senat deyildi, bəs indi niyə onu öldürdülər?

– Respublika prinsiplərinə görə, hakimiyyəti xalq seçir. Bəli, ilkin olaraq Sezarı lider kimi seçən senatı xalq seçmişdi, lakin sonradan Sezar senatı korrupsiyaya uğratdı, özü-

nə sadıq adamlarla doldurdu və say üstünlüyü qazanan kimi də özünü ömürlük diktator elan etdi. Bu isə Roma xalqına xəyanət idi.

– Niyə xəyanət? Burda nə var ki? Onu senat seçir, senatı da xalq seçir. Senat belə istəyirsə, deməli, xalq belə istəyir.

– Yox, bu, belə deyil. Hətta əgər bütün senat bir partiyanın üzvləri olsa belə, qəbul olunan qanunlar və qərarlar demokratik prinsiplərə zidd və xalqın hakimiyyətinin əleyhinə olmamalıdır. Respublika prinsiplərinə görə, hakimiyyət xalqa məxsusdur, bir nəfərə yox. Həm də, Sezarın ölümündən sonra hakimiyyət onun oğluna qalası olsaydı, bu, artıq monarxik bir krallıq olardı, bu da respublika prinsiplərinə ziddir.

– Guya indi monarxik dövlətlər yoxdur? Elə demokratik Avropa ölkələrində var, Birləşmiş Krallıq, İspaniya, Norveç, İsveç, Hollandiya, Belçika və s. Burda nə var ki?

– Bəli, var. Amma fərq nədədir? Sezar hakimiyyətə respublika prinsipləri üzrə, xalqa demokratik və respublika prinsiplərini qoruyacağı sözü ilə gəlir və sonradan xalqa xəyanət edir. Adını çəkdiyən dövlətlərdə isə bu, belə deyil. Hamı bilir ki, kral var, amma dövləti xalqın seçdiyi hökumət idarə edir, istər qanunvericilik, istərsə də icra hakimiyyəti. Həmin dövlətlərdə kralın diktaturası yoxdur. Xalq heç vaxt öz hakimiyyətini əldən vermək istəməz, məhz elə buna görə də xalqın hakimiyyətinə göz dikən Sezar bu şəkildə öldürülür.

– Amma günümüzdə elə ölkələr var ki, rəhbərləri seçki yolu ilə hakimiyyətə gəlib ömürlük diktator olurlar, heç onları xalq yıxmır, öldürmür.

– Həmin ölkələrdəki cəmiyyət xalq deyil, sadəcə kütlədir! – Emili qətiyyətlə cavab verdi. – Onlar xalq olsaydı, öz hakimiyyətinə sahib çıxar və əmanətinə xəyanət edən diktatoru diri-diri yandırardı. Onlar, sadəcə, insan sürüsüdür, vəssalam!

– Bəs sonra nə olur? Romada kim rəhbər olur?

– Sonra yenə Romada vətəndaş müharibəsi başlayır. Sezarın yaxın dostu Mark Antoni və Oktavian arasında. Müharibə o qədər şiddətlənir ki, nəhayətdə ölkə iki yerə bölünür. Oktavian Qərbi Romaya, Mark isə Şərqi Romaya hökm etməyə başlayır. Efesdə həbsdə olan Arsinoya azad edilir və o, XIV Ptolomeylə ittifaqa girərək Kleopatranı taxtdan yıxmaq və onun yerinə özü oturmaq istəyir. Kleopatra bundan xəbər tutur və XIV Ptolomey qəflətən ölür.

– Ölür, yoxsa Kleopatra tərəfindən öldürülür? – Faysal dəqiqləşdirmək istədi.

– Nəzərə alsaq ki, Ptolomey sülaləsində hakimiyyət rəqibi olan ailə üzvlərinin öldürülməsi normal hal idi, çox güman ki, Kleopatra Ptolomeyə ölməyə kömək etmişdi. – Emili hiyləgərcəsinə gülümsədi. – Hər bir halda artıq Kleopatra Misir taxtında şəriksiz idi və indi onun hakimiyyətinə yeganə təhlükə bacısı Arsinoya idi. İndi Kleopatra yalnız Arsinoyanın ölümü haqqında fikirləşirdi. Mark Antoni Kleopatranı görüşə dəvət edir, Kleopatra görüşə xəzinə dolu bir gəmidə gedir və Marka ittifaq təklif edir. Kleopatranın şərtləri sadə idi, o, Marka Oktaviana

qarşı kömək edəcəkdi, Mark isə əvəzində Arsinoyanı aradan götürməli idi. Bu təklif Marka sərf edirdi, Misir kimi bir dövlətə arxalanmaq onu Oktaviana qarşı çox gücləndirəcəkdi. Mark Kleopatranın şərti ilə razılaşır, Arsinoya öldürülür. Markı əldə saxlamaq və ona daha çox təsir etmək üçün Kleopatra ondan hamilə qalır. Əlbəttə, yeni doğulacaq körpə həm də Kleopatranın Mark qarşısındakı öhdəliyini artıracaqdı və o, buna razı idi. Mark ilə Oktavianın arasındakı düşmənçilik isə getdikcə artırdı. Mark Oktavianın, Oktavian isə Markın axırına çıxmaq istəyirdi. Kleopatranın dəstəyi və təkidi ilə Mark Romaya qayıdır. Lakin düşmənçiliyin kritik həddə olduğunu görən Mark siyasi bir evlilik qərarı verir, Mark Oktavianın bacısı Oktaviya ilə evlənir. Bununla yanaşı, Kleopatra da iki əkiz körpə dünyaya gətirir, biri qız, biri isə oğlan. Kleopatra Marka nə qədər məktub yazsa da, Mark ona bir kəlmə belə cavab vermir. Növbəti üç ildə Kleopatra Misiri dirçəldir, inkişaf etdirir. Mark isə ordusunu gücləndirərək parfiyalıların üzərinə hücum edir. Mark parfiyalılara qarşı Oktaviandan dəstək istəyir, o isə ona kömək etmir.

– Oktavian niyə Marka kömək etməliydi ki? Yəni hansı üzlə Mark ondan kömək istəyirdi?

– Parfiyalılar Sezarın dövründə Pompeyə kömək edirdilər, bundan əlavə, bir neçə il öncə parfiyalılar Roma ərazilərinə hücum etmişdilər. Ümumi şəkildə götürəndə, parfiyalıları məğlub etmək Roma dövlətinin prinsiplərinə xidmət edəcəkdi. Oktavian onun kömək xahişini rədd edəndən sonra Mark yenə Kleopatranı görüşə dəvət edir. Onlar Suriya ərazisində görüşürlər və bir neçə ay aralarında da-

nışıqlar gedir. Kleopatra öz şərtlərində qətiyyətli idi və Marka güzəştə getmək istəmirdi, o, Sezarın aldığı Kipr və Krit adalarını və Romanın Misirdən borca görə qopartdığı bütün torpaqları geri istəyir. Çarəsiz qalan Mark Kleopatranın güzəştə getməyəcəyini başa düşərək, vaxt itirmədən onun şərtləri ilə razılaşıır. Kleopatra Marka həm mal, həm də əsgərlə kömək edir. Bütün bunlara baxmayaraq, Mark parfiyalılarla döyüşdə məğlub olur. Oktavian Markın Kleopatraya torpaqları verdiyini eşidəndə bərk qəzəblənir və bu hadisədən Markın əleyhinə təbliğat aparmaq üçün istifadə edir. Məğlubiyyətdən sonra Markın nüfuzu ciddi şəkildə zədələnmişdi. Bu vaxt Kleopatra Markdan üçüncü uşağını, bir oğlan dünyaya gətirir və adını Ptolomey qoyur. Bundan xəbər tutan Oktavian bunu da Markın əleyhinə istifadə edir. Oktavian Romada Kleopatranın bir ifritə olduğunu və görkəmli iki qəhrəmanı yoldan çıxardığı təbliğatını aparmağa başlayır. Üçüncü uşağın dünyaya gəlişindən sonra Mark Oktaviyanı boşayaraq Kleopatra ilə evlənir. Bununla da Oktavianın əlinə yeni müharibəyə başlamaq üçün əsas verir.

– Yenə Oktavian Markla vətəndaş müharibəsinə başlayır?

– Yox, Oktavian daha hiyləgər tərپənir, bu dəfə Roma-da ifritə kimi tanınan Kleopatraya müharibə elan edir. Əlbəttə, Kleopatranın məğlubiyyəti həm də Markın məğlubiyyəti olacaqdı, amma əsas fərq onda idi ki, Roma xalqı yeni vətəndaş müharibəsinə yox, Misirlə müharibəyə gedəcəkdi.

– Həqiqətən də, çox hiyləgər bir gedışdir, – Faysal heyranlıqla dedi.

– Onların arasında ilk döyüş Aralıq dənizində baş verir. Kleopatra bu döyüşə iki yüz böyük gəmi və minlərlə əsgərlə qatılır. Lakin Markın romalı müttəfiqləri Kleopatraya etimad etmirdilər və bunun üçün onların üç əsas səbəbi var idi. Birincisi o idi ki, Kleopatranın monarxiya istəyi Romanın respublika dəyərləri ilə üst-üstə düşmürdü. İkincisi o idi ki, Kleopatranın idarəetmə üslubu Şərq imperiya üslubu idi, Roma isə imperiya ideyasını yaxına belə buraxmaq istəmirdi. Üçüncüsü isə daha sadə idi: Kleopatra qadın idi. Məhz elə bu səbəblərə görə Markın romalı müttəfiqləri ondan üz döndərərək Oktavianla birləşir. Oktavian onları Aralıq dənizində tələyə salır, böyük itkilər qarşısında Kleopatra əsgəri gücü qorumaq üçün döyüş meydanını tərk edərək Misirə tərəf üz tutur.

– Belə şey olar? Bu ki xəyanətdir! – Faysal güldü. – Bir qadından bundan artığını gözləməyəcəyik ki?

– Düzdür, Kleopatranın müharibə təcrübəsi yox idi, amma o bilirdi ki, Oktavian bu döyüşdən sonra Misirə hücum edəcək. O, əsgəri qüvvəsini sərf edərək Misiri müdafiəsiz qoymaq istəmirdi. Mark və Kleopatra İsgəndəriyyəyə gəlir və qalaya sığınır. Oktavian isə dəniz yolu ilə yox, quru yolla ərazilərdən keçərkən ittifaqlar bağlayaraq, dəstəkçilərinin və əsgərlərinin sayını artıraraq Misirə tərəf gəlir. Kleopatra Oktaviana məktub yazır, Markın, özünün və övladlarının canlarının bağışlanması müqabilində Misiri ona təslim edəcəyini deyir. Oktavian ona bir elçi göndərir və yalnız Kleopatranın Markı öldürəcəyi halda Misiri,

onu və övladlarını bağışlayacağını vəd edir. Kleopatra bu təklifə yox deyir və övladlarını Misirin uzaq və təhlükəsiz bir guşəsinə göndərir. Oktavian böyük bir ordu ilə Misirə hücum edir. İsgəndəriyyədə döyüşlər olur və Mark ilk döyüşdə qalib gəlir. Bundan ruhlanan Mark ikinci döyüşdə həm qurudan, həm də dənizdən hücum etməyi planlaşdırır. Lakin onun dəniz qüvvələri xəyanət edərək Oktavianın tərəfinə keçir. Quru döyüşlərində mühasirəyə düşən Mark geri çəkilir və İsgəndəriyyə qalasına sığınır. Oktavianın ordusu qala qapılarına dirənir. Birdən qapılar açılır və ordu şəhərə daxil olur. Kleopatra xəyanətə uğradığını başa düşür və qalanın işindəki xəzinəyə sığınır. Məğlubiyyətin rəzalətinə dözməyən Mark intihar edir və onu yaralı halda xəzinəyə, Kleopatranın yanına gətirirlər. Mark Kleopatranın qollarında can verir. Kleopatra Oktaviana əsir düşür. Oktavian uşaqların onun əlində olduğunu deyir, əvvəlcə Kleopatra ona inanmır, amma sonra Oktavian onu Roma küçələrində, qələbəsinin rəmzi kimi gəzdirildikdə uşaqlarının da rəzil halda ona tamaşa edəcəyini deyəndə Kleopatra ona inanır. Burada da o, xəyanətə uğramışdı. Kleopatra bu rəzalətə dözməyərək zəhər qəbul edərək intihar edir.

– Romalıların Marka xəyanətini başa düşdüm, bəs misirlilər niyə Kleopatraya xəyanət etdilər ki?

– Misirlilər Roma ilə münasibətlərin pisləşməsinə istəmərdilər, Kleopatranın isə bu iki dövlət arasında müharibə alovunu körüklədiyini düşünürdülər. Bundan əlavə, Kleopatranın övladları Roma qanı daşdığına görə gələcəkdə dövlətin Roma əyaləti halına keçəcəyindən ehtiyat edirdi-

lər. Düzdür, Kleopatranın ölümündən sonra Oktavian onun böyük oğlu Sezarionu edam edir, digər uşaqlarını Romaya aparır və Misir Romanın bir əyalətinə çevrilir. Bu da Misirin öz fironuna xəyanətinin ağır bir bədəli idi və onlar bunu əsrlər boyunca ödəməli oldular. Oktavian isə Misiri məğlub edərək Romanın əyalətinə çevirdiyinə görə Romada yüksək nüfuz qazanır, Markın ölümü Şərqi Romanı da ona tabe edir. Bütün bu üstünlüklərindən istifadə edən Oktavian Romanın ilk imperatoru olur. Bununla da Romada respublika təməli yerlə bir olur. Beləliklə, Misirin son fironunun ölümü Romanın ilk imperatorunun doğuşuna səbəb olur.

Birdən ətrafdakı alqış səsləri Emilini diksindirir, sən demə, ona yaxın insan bayaqdan Emilinin tarixi ekskursiyasına qulaq asırmış. Emili utandığından qızarır və Faysalla tez muzeyi tərk edir.

Faysal və Emili muzeydəki alqışlar barədə zarafat edərək qaldıqları hotelin yanındakı “Briciole” italyan restoranına gəlirlər. Yeməklərini sifariş edirlər və yemək gələnə qədər Faysal ondan Kleopatra haqqında soruşur.

– Sözü açığı, sarkofaqı görəndə Kleopatranın fəvqəladə bir qadın olduğunu düşündüm, amma danışdıqlarından belə başa düşdüm ki, o, sadəcə nə yolla olur-olsun hakimiyyətə gəlmək və hakimiyyətini qorumaq üçün yaşayıb fəaliyyət göstərmiş bir qadın olub. Onun hansısa bir fəvqəladəliyi olmayıb. Bəs niyə görə o, bu qədər məşhurdur?

– Kleopatranı qeyri-adi edən onun keçdiyi ömür və mübarizə yoludur. Sənin nəzərində o, sadəcə, hakimiyyət

üçün mübarizə aparıb, amma o, öz dövləti və onun gələcəyi üçün mübarizə aparıb. Kleopatranın istənilən addımına baxanda, sanki onun Misirin aqibətini görürmüş kimi hərəkət etdiyini görmək olar. Sezarla və Markla yaxınlığı sırf Misir dövlətinin gələcəyini zəmanət altına almaq üçün idi.

– Yox, məncə, Kleopatra sadəcə hakimiyyət üçün əlindən gələni etmiş sıradan bir qadın olub.

– Əgər Kleopatra sıradan bir qadın olsaydı, Uilyam Şekspir ona poema həsr etməzdi, onun şənini yüzlərlə şeir və romanlar yazılmaz, tamaşalar oynanmaz və filmlər çəkilməzdi. Fikrimcə, Kleopatra tarixin ən sirli qadınıdır və insanlar üçün onun həyatı o qədər maraqlıdır ki, hətta biz də bu gün, iki min il sonra onun həyatını müzakirə edirik. Sadəcə, mənim danışdığım qısa bir tarixçə əsasında deyil, mükəmməl bir araşdırma oxuyandan sonra onun haqqında fikir bildirməyini tövsiyə edirəm.

Bu vaxt onların sifarişi gəldi və söhbəti yarımçıq saxlayıb, yeməklərini bitirdikdən sonra bir italyan qəhvəsi içərək dincəlmək üçün hotelə getdilər.

* * *

Növbəti gün hava buludlu idi, cütlük səhər yeməyini artıq hotelin restoranında yemiş və gəzmək üçün şəhərə çıxmışdı. Onlar metro ilə gedərkən Faysal Emilidən hara gedəcəkləri barədə soruşdu.

– Bu gün səfərimiz haradır?

– Qədimə, – Emili gülümsədi.

– Nə qədər qədimə? Misirdən də qədimə?

– Ondan da qədimə, çox qədimə.

– Ondan daha qədimə, yəni hara? Dinozavrların yanına? – Faysal gülərək soruşdu.

– Bəli, dinozavrların yanına. Bilirsən onları harda görə-cəyik?

– Ümid edirəm ki, Yura dövrünün parkı sadəcə filmdə-dir, real deyil. – Faysal bir az qorxu hissi keçirdi.

– Yox, nə Yura parkı? – Emili kinayə ilə güldü. – Muze-yə gedirik, Təbiət Tarixi Muzeyinə.

– Hə, bildim, dinozavrların heykəllərinə baxmağa.

– Təkcə heykəllərinə yox, həm də skeletlərinə. Orda çox maraqlı olacaq.

– Bilet növbəsi də olmasa, lap əla olar! – “Madam Tyusso” muzeyindəki bilet növbəsi Faysalın yaddaşında neqativ iz buraxmışdı.

– Narahat olma, ora giriş biletsizdir, pulsuzdur.

– Hə, bax bu, əla oldu! – Faysal sevincək əllərini bir-bi-rinə sürtdü.

Onlar “South Kensington” stansiyasında düşərək beş dəqiqəlik piyada yol getməklə muzeyə çatdılar. Bilet və ödəniş tələb olunmadan muzeyə daxil oldular. Muzeyin girişindəki iri zalda tavandan asılmış nəhəng bir skelet var idi.

– Gör nə boydadır!.. – Faysal skeletə göz gəzdirdikdən və onun quruluşuna baxdıqdan sonra dedi. – Bu, yəqin, suda yaşamış dinozavrlardan olub.

– Yox, bu, dinozavr deyil, – Emili güldü, – bu, göy bali-nadır, hazırda okeanlarda yaşayır.

– Başa düşmədim, əgər bu balina hazırda olan canlıdırsa, niyə onu bu muzeyə yerləşdiriblər? – Faysal təəccüblə soruşdu. – Axı burda nəslə kəsilməmiş dinozavrların skeletlərini yerləşdirməli deyillər?

– Düzdür, bu muzeydə nəslə kəsilməmiş dinozavrların skeletlərini sərgiləyirlər. Göy balina hazırda planetimizdə yaşasa da, onun nəslə kəsilmək üzrə idi. XIX və XX əsrlərdə göy balinalar “balina yağı”na görə ovlanmağa başlamışdı, bu səbəbdən də onların sayı kəskin azalmışdı. Sayları yüzə qədər azaldıqda beynəlxalq təşkilatlar həyəcən təbili çaldı. Onların ovu dövlətlər tərəfindən qanunla qadağan edildi. Müxtəlif institutlar göy balinaları öyrənməyə və tədqiq etməyə, onların həyat vərdişləri, ətraf mühitin onlara təsiri və onların ömürlərini qısaldan faktorları öyrənməyə başladılar. Bütün bu tədbirlər nəticəsində onların sayı artmağa başladı. Göy balinanın nəslə kəsilməsə də, onlar təhlükədə olduğundan cəmiyyətin diqqətini göy balinalara çəkmək üçün bu skeleti burda quraşdırıb sərgiləyirlər.

– Çox nəhəngdir, – Faysal heyrtlə tavandan asılmış nəhəng skeletə baxaraq dedi.

– Alimlərin hesablamalarına görə, göy balina yer üzündə yaşamış və yaşayacaq olan ən iri canlıdır.

– Yəni dinozavrlardan da iridir? – Faysal heyrtini gizlədə bilmədi.

– Bəli, dinozavrlardan da iridir. Quruda yaşayan heyvanlara atmosfer təzyiqi və yerin cazibə qüvvəsi təsir etdiyindən onlar o qədər də nəhəng ola bilmir, skeletləri daha ağır çəkini qaldıra bilmir, amma suda yaşayan, əksər hal-

larda su səthinə yaxın üzdükləri üçün göy balinaların ölçüləri nəhəng olur. Göy balinanın uzunluğu otuz-otuz iki metrə, ağırlığı isə iki yüz tona qədər arta bilir. Müqayisə üçün deyim ki, çəkiddə "Boeing 777"-dən ağırdır. Onun təkcə dili fil boydadır.

– Ən çox hansı dənizdə yaşayırlar?

– Dənizdə? – Emili başını buladı. – Onlar okean sularında yaşayır. Cənub sularında yaşayanlar şimal sularındakılardan daha iriölçülü olur. İki-üç ildən bir balalayır. Təsəvvür et ki, dünyaya yenidən gəlmiş balasının uzunluğu səkkiz metr, çəkisi isə üç ton olur. Anadan olan kimi ən nəhəng heyvanlar siyahısında olur. Səsi çox güclüdür, min kilometrə belə eşidilə bilər.

– Bu boyda nə yeyir bəs?

– Günə dörd-altı ton arası xərçəng yeyir. Məncə, göy balina ilə bu qədər bəsdir, gedək dinozavrlara baxmağa.

Onlar muzeyin digər hissəsinə keçilər və orada nəhəng dinozavrların skeletlərini gördülər. Faysal heyratla skeletlərə baxır, gah başını qaşıyır, gah da skeleti daha yaxından izləmək üçün onlara tərəf əyilirdi. Faysal dözməyərək sual etdi:

– Bu dinozavrlar nə vaxt yaşayıb?

– 230–65 milyon il əvvəl arasında yaşayıb. Elmə görə isə, insanların yaşı 2.5 milyon ildir.

– Milyon illərdən söhbət gedir, bəs bu sümüklər necə qalıb? Niyə çürüyüb torpaq olmayıb? Bu skelet necə bu cür mükəmməl şəkildə qalıb?

– Yox, elə deyil! – Emili təbəssümlə dedi. – Bu skeletlər bu cür mükəmməl formada tapılmayıb. Skeletin hansısa

sümüyü daşlaşmış şəkildə tapılır, alimlər onu təhlil edir və dinozavrın boyu, çəkisi, yaşı və s. kimi amilləri təyin edirlər. Buna uyğun da kamil bir skelet yaradılır.

– Demək istəyirsən ki, bu skeletlər orijinal deyil?

– Əksəriyyəti orijinal deyil, sadəcə, gipsdən hazırlanıb və boyanıb. Orijinal olanları isə buzlaqlarda aparılan qazıntılar zamanı tapılanlardır.

– Hansı buzlaqlarda?

– Antarktikada.

– Dinozavrlar Antarktikada da yaşayıblar? – Artıq Faysal hər yeni məlumata təəccüb etməyə öyrəşirdi.

– Bəli, dinozavrlar bütün qitələrdə yaşayıb, hətta Antarktikada da.

– Yaxşı, bəs “dinozavr” sözü nə deməkdir?

– Yunanca “dəhşətli kərtənkələ” deməkdir.

– Niyə “kərtənkələ”?

– Çünki ayaqları olsa da, sürünənlər sinfinə daxildir.

– Bəzilərinin skeleti ikiayaqlı, digərlərininki isə dördayaqlıdır. – Faysal skeletlərə baxaraq dedi. – Niyə belə fərqlidir ki?

– İkiayaqlıların hamısı ət yeyən yırtıcılardır, dördayaqlıların isə əksəriyyəti ot yeyənlərdir. Sürətlə qaça və qısa olan əlləri ilə ovu tutub yeyə bilsinlər deyə ət yeyən yırtıcılar iki ayaq üstə gəziblər.

– Buna bax, – Faysal təxminən dizindən olan bir skeleti göstərib güldü, – bu, deyəsən, liliput dinozavrdır.

– Eraptor, onun adı Eraptordur, uzunluğu metr yarım, çəkisi isə səkkiz-on kiloqram arasında olub. – Emili skele-

tin yanındakı lövhəni oxudu. – Hətta ondan daha kiçik ölçülü dinozavrlar da olub.

– İndi bu, ikiayaqlıdır, deməli yırtıcıdır?

– Bəli, ikiayaqlı olmağından əlavə, adındakı “rap-tor” un mənası “yırtıcı” deməkdir.

– Buna bax, – Faysal qurşaqdan olan bir skeletin lövhəsini oxudu. – Ve-lo-si-rap-tor, – tanış söz olmadığından Faysalın onu hecalarla oxuması təbii hal idi, – lap “velosiped” sözünə oxşadı ki... – Faysal dedi.

– Velosiraptor, bəli, “velosiped” sözünün kökündəndir. Velosiped “sürətli ayaq” deməkdir, “velosiraptor” sözü isə “sürətli yırtıcı” deməkdir. O, çox sürətli olub və əgər bir insan onunla qarşılaşıbsaydı, həmin insanın qurtulma şansı olmazdı.

– Nə yaxşı ki, indi onlar yoxdur. – Faysal udqunaraq dedi. – Bəs onlar niyə indi yoxdurlar?

– Nəsilləri kəsilib.

– Səbəb?

– Alimlər bir neçə ehtimal üzərində dururlar. Birincisi, asteroid düşməsi nəticəsində meydana gələn qlobal iqlim dəyişikliyi və buzlaşma dövrü. Digər versiya isə indiki Hindistan ərazisində böyük vulkan püskürməsi olub ki, bu da qlobal iqlim dəyişikliyinə gətirib çıxarıb. Sonuncu versiya isə, daha kiçik yırtıcı məməlilər tərəfindən dinozavrların yumurtalarının yeyilməsi onların nəsil artımının qarşısını alıb.

– Hər hansı səbəbdən olur-olsun onların yox olmasına çox sevinirəm. Yoxsa dizim boyda birisi məni rahatlıqla parçalayardı.

– Hələ irəlidə daha böyükləri olacaq, gəl gedək.

Onlar muzeyin digər hissəsinə keçdilər, orada artıq daha iriölçülü skeletlər gördülər. Skeletlərdən biri Faysalın diqqətini cəlb etdi.

– Buna bax, gör nə boydadır, hələ bir çənəsinə və dişlərinə bax. – Faysal ikiayaqlı nəhəng bir dinozavrın skeletinə baxaraq dedi. – Bu, adamı elə hop deyə udar.

– Bəli, bu, tirannozavrdır, bəzən ona T-rex də deyirlər. Hündür, sürətli və yırtıcı. On iki metr uzunluğunda əsl ölüm maşını. Onun əlindən sağ çıxmaq qeyri-mümkün olub. Amma bu dinozavr onunla rəqabət apara bilib. – Emili bir az aralıdakı dinozavr skeletinə yaxınlaşdı. – Spinozavr, on beş metr uzunluğunda, çox güclü bir ölüm maşını. Onlar eyni dövrdə yaşadıklarından, mümkündür ki, aralarında döyüş olub. Sadəcə, yaş fərqlərinə görə biri digərinə üstün gələ bilərdi. Onların üzləşməsi mütləq hansınsa ölümü demək idi. Qurtuluşu olmayan bir görüş. Gedək o biri otaqlardakı dinozavrlara da baxaq.

Növbəti otaqlarda dinozavrların heykəlləri var idi. Bunları görmək də onlar üçün çox maraqlı idi. Bu heykəllər sanki tarixin dərinliklərinə açılmış bir pəncərə idi. Birdən Faysal tanış bir heykəl gördü:

– Bu ki lap kərgədana oxşayır, amma çox yekədir və alnında əlavə iki buynuz var.

– Bəli, – Emili lövhəni oxudu. – Triseratop adlı dinozavrdır.

– Axı bu, o birilər kimi deyil, niyə buna da dinozavr deyirlər?

– “Dinozavr” sözü təkcə yırtıcı və ya kərtənkələ sinfinə aid deyil, həm də həmin dövrdə yaşamış və nəslə kəsilməmiş heyvanlara aid edilən bir termindir.

– Bu, dördayaqlı olub, deməli, ot yeyən olub?

– Bəli, baxmayaraq ki, müstəsna hal kimi dördayaqlıların arasında da yırtıcılar olub, triseratop ot yeyən dinozavr olub. Sən ən böyük dinozavrı görmək istəyirsən?

– Əlbəttə, hardadır?

– Bax, o biri iri otaqda. Gedək ora.

Onlar növbəti otağa keçdilər. Orada yarısı döşəmə üzərində möhkəmlənmiş, yarısı isə tavandan asılmış nəhəng bir skelet var idi. Onun boynunun və quyruğunun uzunluğu bütün otağı zəbt etmişdi. Faysal daha çox heyratla bu skeletə baxırdı.

– Bu nədir belə? Bu boyda heyvan olar? Bunun adı nədir?

– Argentinozavr, uzunluğu otuz metr, çəkisi yetmiş-səksən ton.

– Bu, dinozavrların arasında ən nəhəngidir?

– Bəli, ən nəhəngi budur.

– Göy balina nə boyda idi?

– Otuz-otuz iki metr uzunluqda və iki yüz ton ağırlıqda.

– Deməli, həqiqətən də, göy balina ən nəhəng heyvandır, bəşəriyyət onun qədrini bilməli və qorumalıdır. Bəs bu, ot yeyirdi?

– Bəli, ot yeyən bir nəhəng. Gəl onun ətrafına fırlanaq və hərtərəfli onu öyrənək.

Faysal və Emili digər otaqlardakı dinozavrlara da tamaşa etdilər və muzeydən xoş əhvalla çıxdılar. Metro ilə Baker Street stansiyasına getdilər və qaldıqları hotelin yaxınlığındakı “Junsei” restoranında nahar etdilər.

* * *

Növbəti gün Emili Faysalı “Big Ben” və “London Eye” tərəfə aparmaq istəyirdi. Faysal gəzdikləri yerlərdən və gördükləri, eşitdikləri şeylərdən sözün həqiqi mənasında həzz alırdı. Yeni yerlər, yeni şeylər və yeni məlumatlar insanı həmişə daha çox gəzməyə həvəsləndirir.

Cütlük hoteldən çıxaraq, metro ilə “Wenmister” stansiyasına, oradan da gəzərək “Big Ben” saatının yanına getdi. Yaşıl parkların və keçən əsrdən tikilmiş binaların arasında, Temza çayının sahilində vüqarla göylərə uçan, Londonun əsas simvolu olan “Big Ben” saati. “Big Ben”in turistləri cəlb etməsinə baxmayaraq, Faysal bu saat haqqında o qədər də yüksək fikirdə deyildi.

– Bu saati insanlar üçün maraqlı edən nədir ki? Biz və digər turistlər bura niyə gəlirik ki? Sadəcə saat qülləsidir, başqa nə unikalığı var ki?

– “Big Ben” sadəcə bir saat qülləsi deyil, – Emili gülümsəyərək başını yellədi. – Bəli, saat qülləsidir, amma təkcə bu deyil. Düzünü desəm, elə təkcə saat qülləsi olması da onu turistlər üçün maraqlı edir. Mən əminəm ki, burdakı turistlərin əksəriyyəti “Big Ben”in London üçün tarixi və mədəni əhəmiyyətini dərk etmir.

– Nə əhəmiyyəti var ki? Sadəcə, saatlı qüllədir, dünya-da beləsi çoxdur.

– “Big Ben”in tarixi əhəmiyyəti onun 1859-cu ildə işə salınmasıdır. Bundan əlavə, bu qüllə özündə parlamenti ehtiva edən Westminster sarayının bir hissəsidir. O parlament ki, respublika və demokratiya prinsiplərinə görə saysız müzakirə və debata ev yiyəliyi edib. İkinci Dünya müharibəsindəki qələbə nümayişi 1945-ci ilin 8 may tarixində burda keçirilib. Həm də bu saat qülləsi Böyük Britaniya kral ailəsinin simvoludur, bütün ailə tədbirləri, ad günləri, toy, nişan və ya dəfn mərasimləri bu qüllədə elan edilir. Arxitektura baxımından da qüllə çox önəmlidir, sanki Londonun tarixi və mühafizəkar ruhunu tamamlayır. Günümüzdə də bu saatın çox əhəmiyyəti var, hər il 31 dekabr tarixində şəhər sakinləri yeni ili bu saatın ətrafında qarşılayırlar. Burda bilirsən nə boyda izdiham olur? Kaş bir dəfə yeni il ərəfəsində bura gələ bilək.

– Gələrik! – Faysal qətiyyətlə cavab verdi. – Mütləq bir dəfə yeni il ərəfəsində bura gələrik. Gəl burda şəkillər çəkək, qoy xatirə qalsın.

Faysal fotoaparatu çıxarıb Emilinin “Big Ben”in fonunda bir neçə şəklini çəkdi, sonra orada gəzişən insanlardan birindən onların şəklini çəkməyi xahiş etdi.

Bir az “Big Ben”in ətrafında gəzəndən sonra Temza çayının üzərindən keçən “Westminster” körpüsünə tərəf getdilər.

– Londonun digər simvollarından biri də bu körpüdür. – Körpünü keçərək Emili onun tarixi haqqında danışdı. – Bu körpü 1750-ci ildə tikilib başa çatdırılıb. Keçən əsrlərdə bir neçə dəfə modifikasiya olunsada, əsas ruhunu XVIII

əsrdən götürür. Gəlsənə elə bu körpünün üzərində mənim şəklimi çəkəsən.

– Olar, – Faysal tez fotoaparətini hazırladı, – bu dəqiqə.

Emilinin bir neçə şəklini çəkəndən sonra dayanmadan körpünün o biri başına getdilər. Körpünün sonuna çatanda sola döndülər və hələ uzaqdan göylərə tərəf necə ucaldığı görünən “London Eye” əyləncə çarxını gördülər. Bu əzəmət addımlarını yeyinlətməyə səbəb oldu, sanki çarx onları maqnit kimi özünə çəkirdi.

Onlar çarxın yanına çatanda bilet üçün növbəyə dayandılar. Növbədə durmaq Faysalın xoşuna gəlməsə də, bu dəfə məsələ fərqli idi, bu əyləncəli çarx ona çox maraqlı gəlirdi.

– Əzizim, – Emili ehtiyatla soruşdu, – növbə bir az uzun görünür, ürəyin sıxılmaz ki?

– Xeyr, heç bir problem yoxdur, mən məmnuniyyətlə bu çarxa qalxıb Londonu hündürdən seyr etmək istəyirəm.

– Lap əla! – Emili həqiqətən də sevindi.

Biletləri alıb çarxa yaxınlaşdılar. Orada da kiçik bir növbə var idi və bir neçə dəqiqədən sonra onlar artıq kabinəyə daxil oldular. Bu çarxın kabinəsi çox genişdi və iyirmi beş nəfərlik tutumu var. Ortada oturmaq üçün skamya olsa da, insanlar kabinənin ətrafında dayanaraq şüşədən şəhəri seyr etdiklərinə görə orada oturan yox idi. Çarx yuxarı qalxdıqca pəncərədən görünən mənzərə daha da maraqlı olurdu. Faysal və Emili çoxlu şəkillər çəkir, binalara baxırdılar. Kabinə artıq pik yüksəkliyə çatmışdı və tədricən aşağı enirdi.

Emili sevgi dolu gözlərlə Faysala baxdı.

– Bu unudulmaz bal ayına görə sənə təşəkkür edirəm.

– Anama təşəkkür edərsən, bu, onun planı idi.

– Anana mütləq qayıdan kimi təşəkkür edəcəyəm. –

Emili Faysalın əlindən tutaraq gözlərinə baxdı. – Bu unudulmaz səyahətimiz bizim evliliyin xoşbəxtlik qaranquşu olacaq.

Birdən Emili ağzını tutaraq əyildi və öyüməyə başladı.

– Nə oldu? – Faysal bərk narahatlıq keçirdi. – Əzizim, yaxşısan?

Kabinədəki qadınlardan biri tez onlara yaxınlaşdı və Faysala polietilen torba uzatdı. Faysal torbanı alıb Emiliyə kabinədəki skamyada oturmağa kömək etdi və onu Emiliyə uzatdı. Emili torbanı alıb içinə öyüməyə davam etdi.

– Yaxşısan? – Faysal həm qorxmışdu, həm də bu vəziyyət onu narahat etmişdi. Emili başını yelləyərək güclə eşidiləcək səsle cavab verdi:

– Başım gicəlir, ürəyim bulanır.

– Narahat olma, bir azdan aşağı enəcəyik, səni xəstəxanaya aparacağam.

Kabinə aşağı endi, Faysal və Emili düşərək yola tərəf getdilər. Beş dəqiqədən sonra yola çatdılar və Faysal ilk gördüyü taksiyə əl etdi. Taksi saxlayan kimi əyləşib ən yaxın xəstəxanaya sürməyi xahiş etdi.

Taksi elə həmin yol boyu üç dəqiqədən sonra Müqəddəs Tomas adına xəstəxananın qarşısında saxladı. Faysal tez taksinin pulunu ödəyib Emiliyə düşməyə kömək etdi və xəstəxanaya daxil oldular. Qəbul şöbəsində işləyən xa-

nıma olanları danışıb, Emilinin qoluna girərək həkimin qəbuluna apardılar.

Artıq qırx dəqiqə idi ki, Faysal xəstəxananın qəbul şöbəsinə gözləyirdi. O, bərk narahat idi. Axı nə oldu birdən-birə? Niyə Emili özünü pis hiss etdi ki? Faysal bu haqda fikirləşdiyi vaxtda bir həkim ona yaxınlaşdı.

– Mister Faysal sizsiniz?

– Bəli, mənəm. – Faysal cəld ayağa qalxdı və narahat halda soruşdu. – Emili necədir? Nəsə bir xəstəliyi var?

– Xeyr, Emilinin heç bir xəstəliyi yoxdur, o, tam sağlamdır. Özü də təkcə o yox.

– Anlamadım, doktor. – Faysalın üzündə qeyri-müəyyənlik əlaməti yarandı.

– Sizin arvadınız da, bətnindəki körpə də tam sağlamdır.

– Necə? – Faysalın sevincdən gözləri bərəldi. – Emili hamilədir?

– Bəli, ilk həftələridir.

– Allah! – Faysal özü də bilmədən ucadan qışqırdı.

– Sakit olun, cənab, burda xəstələr var.

– Tamam, – Faysal əlləri ilə ağzını tutdu. – Üzr istəyirəm, amma mən xoşbəxtlikdən dünyanın yeddinci qatındayam.

– Sizi başa düşürəm, amma bu çılğın çığırtılarınızı evə saxlayın.

– Oldu, doktor, daha narahatlıq vermərəm. Sizə də, xəstəxanınıza da təşəkkür edirəm!

Faysal cəld xəstəxana xərclərini ödədi və Emilinin gəlişini gözlədi. Bir neçə dəqiqədən sonra Emili gəldi, Faysal xoşbəxt halda onu qucaqladı.

– Hər şey yaxşıdır, özün də, körpəmiz də tam sağlam və yaxşıdır. Biz evə gedirik.

Onlar taksi ilə hotelə qayıtdılar, Faysal Emilini nömrəyə aparandan sonra hotelin qəbul şöbəsinə düşdü və oradakı işçilərdən Dubaya olan biletini ən yaxın tarixə dəyişməyi xahiş etdi. Həmin günə bilet olmadığına görə növbəti günə bileti dəyişdilər.

Axşam Faysal Emilini şam işığında yeməyə dəvət etdi. Uzağa getmədən, elə hotelin öz restoranında romantik və xoşbəxt notlar fonunda şam etdilər.

Növbəti gün onlar artıq aeroportda təyyarəyə minib evə qayıdırdılar. Evdə Faysalın ata-anası bu xoş xəbəri eşidən kimi çox sevindilər. Cütlük üçün həyatın rəngləri daha da parlaqlaşdı.

V. Dubayda missiya

Qabriel onu çağırdığına görə Tariel dəhliz boyu iti adımlarla onun kabinetinə tərəf gedirdi. Qapını döyərək daxil olmaq üçün icazə alıb içəri keçərək qapını örtüdü.

– Salam, Tariel, buyurun əyləşin, – Qabriel Tarielə əyləşmək üçün yer göstərir.

– Salam, Qabriel, təşəkkür edirəm.

– Yeni bir tapşırıq var, amma əvvəlcə keçəndəfəki tapşırığı müzakirə etməliyik.

– Hansı tapşırığı? – Tariel çaşıb qaldı.

– Azabelin də iştirak etdiyi tapşırıq, Bolqarıstan tapşırığı.

– Aydındır, amma tapşırığın nəyini müzakirə etməliyik ki?

– Siz bilirsiniz, Azabel sizin şöbəyə Ölüm şöbəindən ke-
çib.

– Bəli, bunu bilirəm.

– Bəs niyə keçdiyini bilirsinizmi?

– Xeyr, onu bilmirəm.

– Azabel Ölüm şöbəində işlədiyi müddətdə emosiya-
lara uymağa başladı, insanlara qarşı daha hissi davrandı,
bu da onu xəta etməyə vadar etdi. Onu Həyat şöbəsinə o
niyyətlə keçirdik ki, bəlkə ölüm işindən yorulub, bir az hə-
yat işləri ilə məşğul olsun, hissləri qaydaya düşsün. Amma
məndə olan məlumata görə, o, keçən tapşırıqda da emosi-
yaya yol verib.

– Hansı emosiyaya? – Tariel təəccüb etdi. – Məndə belə
bir informasiya yoxdur.

– Tariel, kiminlə söhbət etdiyinizi unutmayın, mən si-
zin bilmədiyiniz bəzi şeyləri bilirəm.

– Yox, mən demək istəmədim ki, sizə inanmıram, sadə-
cə, İzona mənə bu haqda heç nə deməyib.

– Əlbəttə deməz, indi onlar həmkardırlar və bir-birinin
tərəfini saxlayacaqlar. Onları çağır bura, tapşırığı şəxsən
özüm onlara verəcəyəm.

Tariel kabinetdən çıxdı, bir mələyə Azabel və İzonanı
tapıb Qabrielin kabinetinə göndərməyi tapşırıldı. Azabel və
İzona dərhal Qabrielin kabinetinə gəldilər.

– Buyurun, bizi çağırırsınız, – İzona dedi.

– Bəli, sizinçün yeni bir tapşırıq var. – Qabriel oturmuş
halda cavab verdi və onlara oturmaq üçün yer göstərdi.
İzona və Azabel Tarielin yanında əyləşdilər. – Tapşırıq

keçməzdən öncə sizinlə keçən tapşırıq haqqında danışmaq istəyirəm.

– Buyurun, – İzona narahat dolu təbəssüm ifadəsi ilə dedi və Azabelə tərəf baxdı.

– Azabel, – Qabriel üzünü Azabelə tərəf çevirdi, – bizim aramızda şəxsi bir məsələ yoxdur, məni maraqlandıran yalnız tapşırıqlar və onların mükəmməl şəkildə yerinə yetirilməsidir.

Azabel “Bizim aramızda şəxsi bir məsələ yoxdur” ifadəsindən səksəndi, axı bu nə deməkdi? Əvvəllər də Qabrieldən onunla hansısa bir şəxsi probleminin olmasından şübhələnirdi, yoxsa Qabriel izi itirməyə çalışır? Azabelin narahatlığı söhbət davam etdikcə artırdı.

– Xeyr, mən sizinlə hansısa şəxsi motivdə bir məsələmizin olduğunu hesab etmirəm, – deyər qətiyyətlə və soyuqqanlı şəkildə cavab verdi. – Hansısa tapşırıqda xətam olubsa, bunun sizin şəxsinizlə heç bir əlaqəsi yoxdur.

– Mən heç onu nəzərdə tutmurdum da. Sadəcə, indi müzakirə edəcəyimiz məsələni şəxsi zəmində yox, bizim ümumi missiyamız zəminində qəbul etməyini istəyirəm.

– Hansı məsələni? – Azabeli maraq bürüdü.

– Sənin emosionallığını və bunu tapşırıqlarda nümayiş etdirməyini. Biz bilirik ki, sən Ölüm şöbəindən emosionallığından xəyata yol verdiyinə görə Həyat şöbəsinə keçirilmişən. Bizim səndən gözləntilərimiz bu olub ki, Həyat şöbəində özünü qaydaya salasan və təkrar səhvlərə yol verməyəsən. Məncə, sən özün də bunun vacib olduğunu bilirsən.

– Bəli, bilirəm və mənə təkrar şans verdiyiniz üçün sizə minnətdaram, – Azabel titrəyən əllərini masanın altında gizlətdi.

– Və son tapşırıqda sən yenə səhvə yol verdin, Bolqarıstandakı tapşırıqda.

– Bolqarıstanda? – Azabel İzonaya tərəf çevrilib baxdı, İzona “bilmirəm” üz ifadəsi ilə ona baxdı. – Axı Bolqarıstanda heç bir xətamız olmayıb, tapşırıq düzgün qaydada, müsbət nəticə ilə yerinə yetirilib.

– Söhbət tapşırığın düzgün və ya səhv yerinə yetirilməyindən getmir, müsbət və ya mənfi nəticədən də getmir. Məni narahat edən məsələ sənə yenə emosiyalara uymağındır. Bu, qəbuledilməzdir və bunu çox gözəl bilirsən. Mən sənə əvvəllər də xəbərdarlıq etmişəm, amma görürən odur ki, nəticə çıxarmırsan.

– İndi məni tapşırıqlardan kənarlaşdırırsınız? – Azabel həyəcanla soruşdu.

– Xeyr, əksinə, yeni tapşırığa məhz sən gedəcəksən, amma əvvəlcə sənə öz son xəbərdarlığımı etmək istəyirəm. Azabel, sən bizimçün çox qiymətliyənsən, biz səni itirmək istəmirik, bunun üçün də səhvlərini sənənlə müzakirə edib onları aradan qaldırmağa çalışmalıyıq.

Qabrielin “sən bizimçün çox qiymətliyənsən” ifadəsi Azabeli daha da əsəbiləşdirdi, ürəyində “Gör bir necə də yalan danışır” deyə düşündü. Riyakarlıq! – Azabel buna başqa ad tapa bilmirdi.

– Mən sizi başa düşürəm, – Azabel əsəblərini cilovlamağa çalışdı. – Emosiyalar sonda səhvə gətirib çıxara bilər.

– Çıxara bilər yox! – Qabriel qətiyyətlə cavab verdi. – Səhvə gətirib çıxardı! Cenni tapşırığını, yəqin ki, hələ unutmamısan. Yoxsa həmin tapşırıqdakı səhvindən nəticə çıxarmamısan?

– Düzdür, həmin tapşırıqda hissiyyata qapılmağım məni səhvə sürüklədi. – Azabelin etirafdan başqa yolu yox idi.

– Madam ki mənimlə bu mövzuda razılaşırsan, onda bu xəbərdarlığımı ciddiyyə alacağından heç şübhəm yoxdur. Bir də, unutma ki, xəta yalnız ona yol verəni cəzalandırır.

Qabriel dolabın siyirməsini açaraq oradan bir bildiriş çıxarıb Azabelə uzatdı. Azabel alıb oxumağa, Qabriel isə izah etməyə başladı.

– Növbəti tapşırığınız Dubay şəhərindədir, ünvan və detallar orda göstərilib. Mən isə məsələnin mahiyyətini izah edəcəyəm. Faysal adında gəncin Emili adında arvadı hamilədir. Faysalın gənc yaşında evlənməsi anası Ceniferin təşəbbüsü idi. Faysalın atası Şeyx Malik böyük bir şirkətin sahibidir və sağlamlığı ilə əlaqədar ölümünə az qalıb. Ceniferin niyyəti Faysalın oğlunun olmasıdır ki, atasından mümkün qədər çox miras payı alsın. Bu yaxınlarda Emilinin bətnindəki uşağın qız olduğu məlum olub, indi Cenifer Faysala uşağı abort etdirmək üçün təzyiq edir. Emili dirəniş göstərsə də, Faysal anasının təzyiqlərinə tab gətirmir və artıq razılaşmaq üzrədir. Bu tapşırıq həm bizimçün, həm də Azabel, – Qabriel üzünü Azabelə tərəf çevirdi, – səninçün çox mühümdür. Amma tapşırıq ərzində heç bir halda Ceniferə və ya Emiliyə təsir göstərməməlisiz.

niz, sizin subyekt yalnız Faysaldır. Bu qaydalara məxsusi olaraq diqqət yetirməlisiniz! Bura Faysalın atası Şeyx Malik də daxildir. Yalnız Faysalın üzərində işləməlisiniz, yalnız onu fikrindən daşındırmaq lazımdır. Bu xüsusi qayda-ya riayət etməyiniz vacibdir. Bilirəm, bu, tapşırığı xeyli dərəcədə çətinləşdirir, amma belə olması lazımdır. Tapşırıq aydındır?

– Bəli, – Azabel və İzona cavab verdilər.

– Elə isə gedin.

Tariel, Azabel və İzona qalxaraq qapıya tərəf getdilər.

– Azabel! – Qabrielin səsinə eşitcək Azabel geri çevrildi.

– Sən qal!

Digərləri kabinetə tərk etdi, Azabel isə qaldı.

– Azabel, mənim xəbərdarlığımı şəxsiyə qəbul etmə, mən, sadəcə, sənə və tapşırıqların taleyini düşünərək bu xəbərdarlığı edirəm.

– Əlbəttə, mən sizi tam anlayıram, – Azabel başını aşağı saldı.

– Və unutma, istənilən səhvin sənə öz cəzan olacaq, istər keçmişdəki, istərsə də gələcəkdəki səhvin.

– Keçmişdə səhvim olub, bəli, amma gələcəkdə səhvə yol verməyəcəyəm.

– Bunu zaman göstərəcək, – Qabrielin üzündə zərif bir təbəssüm meydana payda oldu, – indi isə get.

Azabel kabinetdən çıxdı, İzona onu gözləyirdi.

– Gəl çıx da! – İzona zarafatla ona dedi. – Bildirişi də gizlətmisən, ver bir oxuya, görək hara getməliyik, nə etməliyik.

– Buyur, – Azabel bildirişi ona uzatdı. – Hara gedəcəyimizi burdan oxu, amma nə edəcəyimizi artıq Qabriel bizə deyib.

Azabel və İzona dəhliz boyu gedərək, qapıdan özlərini çölə atdılar.

* * *

Faysal Emili ilə atasının onlara toyda hədiyyə etdiyi iqamətgahda yaşayırdı. Anası Cenifer Emilinin hamiləliyi bəlli olandan sonra tez-tez onlara baş çəkirdi, onlara daha yaxın olmağa çalışırdı. Amma indi hər şey dəyişmişdi, körpənin cinsinin qız olduğu məlum olandan sonra Cenifer Faysal üzərindən Emiliyə uşağı aldırmaq üçün təzyiq göstərirdi. Faysal hisslər burulğanında idi, bir tərəfdə sevdii və hörmət etdiyi Emili və onun bətnində qanını daşıyan körpəsi, digər tərəfdə isə onu dünyaya gətirmiş anası.

Bu gün də Cenifer Faysalın evinə gəlmişdi, birgə səhər yeməyindən sonra iqamətgahın bağında qəhvə içərək söhbət edirdilər. Cenifer nə yolla olur-olsun, istədiyinə nail olmalıydı.

– Oğlum, – Cenifer inadkarcasına və hiyləgərcəsinə dedi, – mənim istədiyim yalnız sənin firavan gələcəyinin təminatıdır.

– Nəyin hesabına, ana? – Faysal etiraz edir. – Övladımın canı hesabına?

– Oğlum, sənin övlad dediyin hələ bətnində olan bir məxluqdur, sizin hələ daha çox övladınız olacaq, cavansınız.

– Ana, sən bilirsən Emili bu məsələyə necə yanaşır? O, uşağı canının bir hissəsi hesab edir və deyir ki, uşaqla bir-

gə onun bir hissəsi öləcək. Yəni miras məsələsi Emilinin və uşağın canından daha önəmlidir?

– Oğlum, sən atanı və yaşadığımız cəmiyyəti tanıyırsan, oğlan övladınız sizə başucalığı, qız övladınız isə əs-kiklik gətirəcək. Bax, sənin qardaşın Məcid artıq bir neçə ildir evlidir, amma hələ uşaqları olmur. Eşitdiyimə görə, onun və arvadı Annanın müalicəsi üçün Amerikadan həkim dəvət ediblər. Bu, artıq yaxında onların uşaqlarının olması şansını artırır. Emili isə elə toydan sonra birinci ayda hamilə qaldı, bu da o deməkdir ki, sizin yenə də tez bir zamanda uşağınız olacaq. Vaxtı itirmək olmaz, oğlum.

– Ana, mən Emili ilə bu haqda artıq danışıbmışam, o, tamamilə bu fikri rədd edir. Heç mən özüm də bunu tam olaraq qəbul etmirəm!

– Tam olaraq qəbul etmirsənsə, deməli, hansısa hissəsini qəbul edirsən. Bəs qəbul etmədiyin hansı hissədir?

– Birdən abortdan sonra Emilidə psixoloji pozuntu oldu, yenidən hamilə olması mümkün olmadı? Bütün bunları heç fikirləşmisən?

– Əlbəttə fikirləşmişəm! Psixoloji pozuntunun qarşısını almaq üçün siz səyahətə çıxacaqsınız, yenidən hamiləlik məsələsi üçün isə peşəkar həkim köməyindən istifadə edəcəyik. Sənin dediklərinin şansı azdır, lap az. Sən bir də Emili ilə söhbət et, mənəcə, o, buna razılıq verəcək. Əks halda atanın mirasından ya tamamilə məhrum olacaqsınız, ya da sadəcə tula payı alacaqsınız. Seçim sizindir!

Faysal tərəddüd içində idi, o, atasından maksimum miras payı almaq istəyirdi. O, hələ uşaqlıqdan rahat həyata öyrəşmiş, ata-anası tərəfindən qayğısız və problemsiz

böyümüşdü. Atasından az miqdarda miras alacağı halda əziyyət çəkəcəyini və övladının da məşəqqətlər içində yaşayacağını düşünürdü.

– Sən düz deyirsən, ana, əgər mən atamdan kifayət qədər miras payı almasam, onda özüm də, körpəmiz də, ailəmiz də əziyyət və məşəqqət içində yaşayacağıq.

– Bu, həm sizə, həm də körpəyə zülm olacaq. Mənim dediyimi etsəniz, bu körpə həmin əziyyəti görməyəcək, yeni doğulacaq oğlunuzla siz də xoşbəxt və parlaq həyat yaşayacaqsınız.

Söhbətin bu istiqamətdə getməsindən artıq Faysal yumşalmaya başlamışdı, Cenifer də bunu hiss edirdi. Odur ki, daha çox bu barədə söhbət etməklə Faysalı razı salmaq istəyirdi.

– Get, get və Emili ilə bir də söhbət et.

– Yaxşı, ana, mənə bir neçə dəqiqə vaxt ver, qoy fikrimi toplayım.

Faysal bir neçə dəqiqə sakit dayanaraq diqqətini cəmləməyə çalışdı. Azabel və İzona bir az aralıda onların söhbətinə qulaq verirdilər.

– Gör bir pula görə öz uşağını necə qətl etmək istəyir?

– Azabel əsəbi halda İzonaya dedi.

– Hərdən insanları başa düşə bilmirəm, – İzona təəccübünü dilə gətirdi. – Axı pula və mala görə necə bir insan həyatına son qoymaq olar? Halbuki insan həyatı mal və puldan daha qiymətli, daha mükəmməl bir varlıqdır. Hansı ağilla bunlar insan həyatını mala və pula dəyişirlər?

– Yəqin, onlar yaradılışın əsas qayəsinin insan həyatı və onun kamilliyi olmasından bixəbərdirlər. Eh, kaş biley-

dilər ki, insan həyatı yaradılış sisteminin kamillik zirvəsindədir və bütün yaradılmış digər varlıqlar sırf insan həyatına xidmət etmək üçündür.

– Səncə, onlar bunu bilmirlər?

– Bilmirlərsə, cahildirlər, bilirlərsə, nadandırlar. Həyat kimi kamil bir nemətə mal və pulla qiymət biçirlər, – Azabel başını yellədi. – Hər bir halda çox acınacaqlı durumdur!

Birdən Faysal yerindən qalxıb anasına dedi:

– Ana, mən indi Emili ilə danışmağa gedirəm, xahiş edirəm, bu məsələnin mənimlə Emilinin arasında həll olunmasına şərait yaradasan, heç bir müdaxilə etməyəsən.

– Həyat sizinkidir, oğlum. Mən müdaxilə etməyəcəyəm, yalnız sizinçün hər şeyin yaxşı olmasını istəyirəm.

Faysal evə yollandı, Azabel və İzona da onun ardınca getdilər. Faysal ikinci mərtəbəyə, Emilinin otağına qalxdı. Emili yuxudan qalxsa da, hələ də otağında idi. Güzgünün qarşısında oturub fikrə getmişdi. Faysalın gəldiyini görcək ayağa qalxıb ona tərəf gəldi. Qucaqlayıb əhvalını soruşdu.

– Əzizim, necəsən?

– Yaxşıyam, sən necəsən? – Faysal Emilidən aralandı və çarpayıda əyləşdi. – Əyləş yanımda.

– Mən də, körpəmiz də bu gün əlayıq! – Emilinin üzündə xoşbəxtlik və sevinc hissləri görünürdü.

– Emili, biz ciddi bir məsələ haqqında söhbət etməliyik.

– Nəsə olub? – Emili narahat oldu. – Nəsə baş verib?

– Heç nə olmayıb, sakit ol. – Faysal haradan başlayacağını bilmirdi. – Emili, mən səni sevirəm, bəs sən mənə sevirsənmi?

– Əlbəttə, mən də səni sevirəm. – Emilinin narahatlığı artırdı, bu sualın səbəbini başa düşmürdü. – Nə olub ki?

– Bilirsən, bizdə bir adət var, heç bilmirəm necə izah edim, – Faysal başını aşağı saldı.

– Narahat olma, sən de, mən nəyin bahasına olur-olsun, yanında olacağam.

– Bizdə belə bir adət var: ata öz oğluna daha çox miras qoyur, əgər oğlu ona oğul nəvəsi verirsə.

– Hə, başa düşdüm, sizdə belədir, oğula daha çox miras düşür.

– Bax, mənim atamın ömrünə az qalıb, biz isə iki qardaş, mən və Məcid. Əgər mənim oğlum olsa, onda atamın mülkünün ən çox hissəsini və ya hamısını miras alacağam. Bu pullar üçümüzün olacaq, Emili, sən, mənim və oğlumuzun.

– Axı bətnimdəki qızıdır, – Emili əlini göbəyinin üstünə qoyaraq dedi, – bəs bu halda necə olacaq?

– Bu halda isə Məcid böyük oğul olduğu üçün mirasın ən çox hissəsi ona düşəcək, hələ birdən bir oğlu da olsa, onda biz batdıq. Atam bizə yalnız tula payı verəcək, bu isə arzuladığımız həyatı yaşamaq üçün yetərli olmayacaq. Biz bu çətin vəziyyətdən birgə çıxış yolu tapmalıyıq.

– Nə təklif edirsən? Mən bu məsələdə səni dəstəkləyirəm, yanında yer alıram. Neyləmək lazımdır?

– Biz... – Faysal kövrələrək susdu, sonra özünü toplayaraq davam etdi. – Sən bu uşağı aldırma, yenidən çalışıb oğlan uşağı dünyaya gətirməliyik.

– Necə yəni? – Emili, həqiqətən, qorxdı. – Səncə, bu, yeganə çıxış yoludur?

- Bəli, hələlik başqa çıxış yolu yoxdur.
- Bu, bizə necə kömək edəcək ki?
- Söhbət təkcə abortdan getmir, biz həm də tezliklə bir oğlan övladı dünyaya gətirməliyik.
- Abortdan sonra bu, çətin olmaz?
- Narahat olma, ən yaxşı həkimlər səninlə məşğul olacaq.
- Bilmirəm, bu, bir az çətin sınaq oldu, bu barədə düşünməliyəm.
- Burda düşünməli heç nə yoxdur, biz yubanmadan hərəkətə keçməliyik.
- Başa düşürəm... – Emili gözləri dolmuş halda ərinə baxdı, Faysal onun əllərindən tutdu. – Amma sən də mənə və hisslərimi başa düşməlisən. Bəli, mən səni başa düşürəm, etiraz da etmirəm, amma bu, mənimçün o qədər də asan deyil, hisslərimi və düşüncələrimi qaydaya salmalıyam. Mənə axşama qədər möhlət ver, qoy bu itki ilə barışım, özümü və ruhumu ovundurum.
- Mən səni tələsdirmirəm, – Faysalı axşama qədər möhlət məsələsi sevindirmişdi, – axşama qədər möhlət sənə.
- O, Emilini öpərək otaqdan çıxdı və işə getdi. Emili isə nə edəcəyini düşünürdü, bu fikirlər onu uzaqlara aparırdı. İndi anasının həyatda olmasını və ona dəstək olmasını arzu edirdi, indi hamıdan çox onu anası başa düşərdi. Emili tez atasına zəng vurub onlara gəlməsini xahiş etdi.

* * *

Faysal idarənin qarşısına çatanda Azabel və İzona artıq onu orada gözləyirdilər. Atası Malik bekar qalmasın deyə

Faysala öz şirkətində iş vermişdi, indi o, “Əl-Mülk” şirkətinin nəzarət şöbəsinin müdiri idi. Faysal idarəyə daxil olaraq liftə tərəf getdi.

– Mənə bax, – İzona dedi, – bir planım var, gəl gənc cildinə girək və onunla eyni liftdə qalxaq. Orada isə uşaq qətlərinin necə pis bir şey olduğu haqqında söhbət edərik. Kifayət qədər də vaxtımız olacaq, Faysal iyirmi dördüncü mərtəbəyə qalxır.

– Əla fikirdir, getdik.

Faysal foyedə bir neçə nəfərlə görüşüb, salamlaşdığına görə yubandı, liftin qarşısına çatanda isə Azabellə İzona artıq kostyumda iki gənc insan kimi orada idilər. Liftin qarşısında onlardan başqa heç kim yox idi. Liftin qapıları açıldı, Azabellə İzona dərhal liftə daxil oldular. İzona liftin idarəetmə lövhəsində otuz ikinci mərtəbənin düyməsini, onların arxasınca daxil olan Faysal isə iyirmi dördüncü düyməni basır. Liftin qapıları bağlandı və yuxarı qalxmağa başladı. İzona Azabelə göz vuraraq söhbətə başladı.

– Bu həftə sonu kəndimizdəydim, oraları gəzdim, babamı gördüm.

– Hə, əladır ki... – Azabel sadəcə bunun giriş olduğunu düşünüb ürəksiz cavab verdi. – Necədir oralar?

– Sakit, şəhərin səs-küyündən uzaq bir yer. Nə yaxşı ki, şəhərin maddi dəyərləri hələ kəndlərə sirayət etməyib. Babamla çox maraqlı söhbətimiz oldu.

– Nədən danışdınız?

– Tarixdən, keçmişdən, bir də insanların əsl dəyərləri necə fani dəyərlərə dəyişməyindən.

– Baban dünyagörmüş bir kişidir, onda maraqlı söhbətlər olar.

– Əlbəttə, amma mənə ən çox təsir edən bir söhbəti oldu. Sən demə, bu torpaqlara İslam dini gəlməzdən öncə burda qız uşaqlarını diri-diri basdırırmışlar.

Faysal bu cümlədən diksindi, bədəninə üşütmə gəldi, sakitcə çevrilib gənclərə baxdı, onlar onunla salamlaşdılar, Faysal salamı alıb, yenidən üzünü çevirdi.

– Hə, onu deyirəm axı, – İzona davam etdi, – qız uşaqlarını diri-diri basdırırmışlar.

– Niyə bunu etsinlər ki?

– Həmin dövrün insanları cahil olub, onlar qız övladının dünyaya gəlməsini özləri üçün rüsvayçılıq hesab edirdilər. Təsəvvür edirsən, bir insan övladını öz əli ilə öldürür, daha doğrusu, diri-diri basdırır. Sonra İslam dini yarandı, Quran nazil oldu və Allah bu cür şeyləri qadağan etdi. Hətta Quranda belə bir ayə də var: “Diri-diri torpağa gömülən körpə qızdan: “Axı o, hansı günaha görə öldürüldü?” soruşulacağı zaman”. Qiyamət günü öz qızlarını öldürən atalardan hesab sorulacaq.

– Nə yaxşı ki, indi belə şeylər yoxdur, insanlar artıq cahil deyil.

– Necə yəni yoxdur? – İzona bilərəkdən ucadan danışdı. – Bu gün insanlar hələ ana bətnində körpənin cinsini öyrənə bilir və qız olduğu halda onu məhv edirlər.

– Ən azından bu, diri-diri basdırmaq deyil. – Azabel də səsinin tonunu qaldırdı.

– O körpələr heç olmasa işıqlı dünyaya gəlib, sonra öldürülürdü, indikilər isə daha vəhşi və daha vandaldır, hə-

lə ana bətnində olan, anasına ehtiyacı olduğu halda körpəni öldürürlər. Həmin atalar elə hesab edir ki, onların nəslə oğlan övladı ilə davam etməlidir. Belə ataların nəslə elə kəsilsə yaxşıdır.

Faysalın alnından tər süzülürdü, o, artıq dözməyib geri çevrilərək əsəbi halda gənclərə baxdı. Gənclər liftin divarına sıxıldılar. Bu anda qapı açıldı, amma Faysal onlara baxmağa davam edirdi. Bu söhbətin niyə və nə üçün açıldığını anlamağa çalışırdı.

– Üzr istəyirəm, – Azabel asta səslə dedi, – sizin mərtəbənizdir, cənab.

– Hə, bilirəm, – Faysal sağ əlini qapının arasına qoyaraq bağlanmasının qarşısını aldı, – sizin başqa söhbətiniz yoxdur?

– Öz söhbətimizlə sizi narahat etdiksə, üzr istəyirik, – İzona cəld qabaqlayıcı reaksiya verdi.

Faysal sakit halda başını yelləyərək liftdən çıxdı və kabinetinə tərəf getdi. Azabel və İzona bir-birinə baxaraq güldülər.

– Yaxşı fikirləşmişdim, hə? – İzona Azabeli dümsüklədi.

– Hə, razıyam, çox təsirliyd.

– Amma başa düşənçün. Məncə, ofisində ona çox təsir edə bilməyəcəyik. Gəl qeybdən onu müşahidə edək.

– Əla fikirdir, yəqin, nahar fasiləsi üçün harasa gedəcək, gəl onu addım-addım izləyək.

– Getdik!

Azabel və İzona lift otuz ikinci mərtəbəyə çatmamış qeybə çəkilib lifti tərk etdilər.

* * *

Bob artıq qızıgilə çatmışdı. Emili onun qarşısına bir fincan çay qoyaraq əyləşdi və söhbətə başladı:

– Ata, sən bilirsən ki, mən hamiləyəm və bətnimdəki körpə qızıdır.

– Bəli, bilirəm, sağlamlıq nə durumdadır, həkimlər nə deyir? – Bob narahatlığını ifadə etdi.

– Hər şey yaxşıdır, sağlamlıq barədə bir problem yoxdur. Problem başqa şeydədir. Faysalın atası, Şeyx Malik xəstədir, məsələ belədir ki, əgər mənim oğlan övladım olsa, onda Faysal daha çox miras payı alacaq, amma qız olsa, ola bilər ki, heç mirasdan ona pay düşməsin, çünki Məcid Malikin böyük oğludur və o, şirkətdə daha yüksək vəzifə tutur, demək olar ki, atasının sağ əlidir. İndi Faysal məndən uşağı aldirmamı və yenidən oğlan övladı üçün cəhd etməyimizi istəyir. Belə olacağı halda biz daha çox miras payı almış olacağıq, gələcəyimiz daha stabil olacaq.

– Qızım, səni başa düşürəm, əgər istəmirsənsə, mən Şeyx Maliklə bu barədə söhbət edə bilərəm.

– Yox, ata, Malik bu barədə bilməməlidir, mən Faysalın bu istəyinə qarşı çıxmıram, sadəcə, sənin bilməyini və xeyir-duanı istəyirəm.

– Qızım, sən abortdan danışırısan, bu işdə nə xeyir-dua ola bilər axı?

– Yox, mən düz demədim, sadəcə, səndən gizlədə bilməzdim və xəbərinin olmasını istədim. İnanıram ki, bu işdə sən də mənə dəstək olacaqsan.

– Qızım, mən hər zaman sənin yanındaıyam. – Bob onu qucaqladı. – Bu barədə son sözü sən deməlisən, nə Faysal, nə də Şeyx Malik, yalnız sən! Əgər fikrindən dönsən, xəbər et, mən bütün problemləri həll edəyəm, hər şeyi yolu-nə qoyayam.

– Ata, sadəcə bunu sən bil və heç kimə demə.

– Narahat olma, qızım, hər hansı bir dəyişiklik olarsa, mənə xəbər et və unutma ki, atan sənin yanındaıdır.

Bob sağollaşaraq getdi.

* * *

Liftdəki söhbət Faysalın zəhnini bütün günü məşğul etdi. Kabinetinə işçiləri gəlir, ona nəşə deyir, iclaslar olur, kimlərsə danışırdı, amma onun fikri hələ də liftdə iki gəncin arasındakı dialoqda idi. Onu ən çox narahat edən məsələ söhbətin niyə məhz qız uşaqlarının qətli barədə olması idi. Hərdən bədənində qəribə bir üşütmə də gəlirdi. Artıq günorta saat bir idi, Faysal yemək üçün binanın yaxınlığındakı restorana getməyə qərar verdi. Düşünürdü ki, bir az açıq havada gəzmək və restoran atmosferi onun əhvalını qaldırar.

Faysal kabinetindən çıxaraq liftdə tərəf getdi. Liftə çatanda dayandı, onu soyuq tər basdı. Birdən yenə həmin gənclər liftdə olsa necə? Faysal başını bulayaraq öz-özünə: “Axxmaqlama, bu, sadəcə bir təsadüf idi” deyərək, liftin düyməsini basdı.

– Azabel, – İzona təbəssümlə dedi. – Gəl liftdə minək və onu bu mərtəbədə qarşılayaq.

– Yaxşı fikirdir, getdik.

Lift iyirmi dördüncü mərtəbədə dayandı, qapı açıldı, Faysal liftdə yaşlı bir kişi və bir qız uşağı gördü. Onları görən kimi Faysal səksəndi, sonra qorxu içində liftə mindi, qapılar bağlandı. Yaşlı kişi və qızcıqaz arxasında idilər, Faysal heç onlara tərəf baxmaq belə istəmirdi, o, sadəcə aşağı düşərək binadan çıxmaq istəyirdi. Birdən Faysal uşağın yaşlı kişiylə nədə dediyini eşitdi.

– Baba, sən məni çox sevirsən?

– Əlbəttə! Sən mənim qanım və canımsan, ürəyimin bir hissəsisən. Mən heç həyatı sənsiz təsəvvür edə bilmirəm.

– Baba, atam da məni çox sevir?

– Atam da sevir, qızım, yəqin ki.

– Bəs niyə o yoxdur? Niyə bizə gəlmir?

– Qızım, atan istəyirdi ki, oğlu olsun. Biləndə ki, sən olacaqsan, anandan küsdü və getdi.

Faysal udqunaraq dərinləndən nəfəs aldı, başqa heç bir reaksiya vermədi.

– Onda bəs o məni necə sevir?

– Məncə, indi o, it kimi peşmandır, sadəcə, etiraf edə bilmir. Axı sən kimi bir gözəli necə sevməmək olar?

– Baba, o, bir gün qayıdacaq?

– Qızım, qayıdacaq, mütləq qayıdacaq.

– Məni gəzməyə aparacaq?

– Aparacaq, mütləq aparacaq.

– Anam da bizimlə gedəcək?

– Anam da sizinlə gedəcək.

– Biz lap ailə kimi olacağıq?

– Ailə kimi, əsl ailə kimi olacaqsınız.

Birdən Faysal pencəyinin ətəyinin dartıldığını hiss etdi, o, səksənərək geri çöndü və qızın onun pencəyini dartıldığını gördü.

– Əmi, sən də bizimlə gəzməyə gedərsən?

– Gedərəm. – Faysalın qorxudan və həyəcandan bədəni əsirdi. – Gəzməyə gedərəm.

– Üzr istəyirəm, – qoca dərhal müdaxilə edərək nəvəzişlə üzr istədi. – Nəvəm hamını öz dostu kimi görür.

– Problem yoxdur. – Faysal belə desə də, canında hələ də üşütmə var idi.

– Əmi, olar mən sənin qızınla dost olum? Onu da bizimlə gəzməyə götürərsən? Axı qızlar ataları ilə gəzməyi çox sevir, qoy o da gəlsin, hə, əmi, nə olar?

Bu sualı eşidəndə Faysalın başı döndü, nəfəsi daraldı, əlini köynəyinin yaxasına atdı, qalstukunu boşaltdı və köynəyinin yuxarı düyməsini açdı. Nə qədər çalışsa da, dili söz tutmadı, sinəsində bir ağrı baş qaldırdı.

– Sizə nə oldu, cənab? – Qoca dərhal narahat oldu. – Qızım, əminin halı pisdır, onu danışdırma.

– Yaxşı... – Faysalın səsi güclə eşidildi. – Yaxşıyam.

Liftin qapısı açıldı, birinci mərtəbədəydilər, Faysal dərhal özünü çölə atdı. Bir neçə addım atandan sonra qəfil dönüb geri baxdı, amma qoca ilə uşağı görmədi. Liftin qapıları hələ də açıq idi, o, yeyin addımlarla liftə tərəf getdi, qapılar bağlananda liftə baxdı, orada heç kimi görmədi. İndi artıq əlləri də əsməyə başlamışdı. Səhər gənclər, indi bu uşaq. Axı bütün bunlar nə deməkdi?

Azabel və İzona qeybdən Faysala baxır və gülürdülər.

– Amma yaman qorxdı ha, – İzona gülərək dedi.

– Yaxşı, bir az ciddi yanaşmalıyıq, unutma ki, Qabriel bu tapşırıqın önəmli olduğunu deyib, – Azabel sərt reaksiya verdi.

– Mən onun pencəyinin ətəyini dartanda onun üzündəki vahiməni görməliydin, – İzona daha da ucadan gül-məyə başladı.

– Yaxşı, bəsdir! – Azabel sərt səslə dedi. – Restorana gedir, gəl ora üçün də bir şey fikirləşək.

– Restoran işi asandır, amma öz aramızdır, mən tək əməlli-başlı əziyyət çəkirdim, sən gələndən sonra işim həm asan olub, həm də maraqlı. Komanda kimi əla işləyirik.

– Hə, iki nəfər olanda daha maraqlı olur. Yaxşı, gəl gəldək, onu gözdən qoymaq olmaz.

* * *

Faysal fikirli halda, özünə müxtəlif suallar verə-verə, amma heç birinə cavab tapmayaraq restorana çatdı. Restoranda qiymətlər baha olduğundan adətən imkanlılar bura gəlirdi və o qədər də çox müştərisi olmurdu. Küncdə bir masaya əyləşərək ofisiantı çağırırdı. Menyuya baxaraq sifarişini etdi və fikrə gedərək xəyala daldı. Restoranın qapısının səsi gəldi, içəri gənc bir cütlük daxil oldu. Geyimlərdən yerli olduğu bəlli olurdu. Gəlib Faysalın yanındakı masada əyləşdilər. Faysal gözucu onlara baxdı, sıradan bir cütlük idilər. Onlar da sifariş etdilər və sifarişləri gələndək söhbət etməyə başladılar. Masalar yaxın olduğundan Faysal onları eşidirdi.

– Həyatım, bal ayından sonra heç yana gəzməyə getməmişik, bəlkə bir səyahət planlaşdıraq? – Qız yanındakı oğlana dedi.

– Olar, amma sənin hamilə vaxtında bu nə qədər məqsədüuyğun olar?

Faysal “hamilə” sözünü eşidən kimi boğazı qurudu, öskürməyə başladı.

– Cənab, yaxşısız? – həmin masadakı gənc Faysaldan soruşdu. – Bəlkə sizinçün bir su istəyim? Ofisiantı! – Ofisiantı səslədi. – Bura, bu cənaba su gətirin, deyəsən, halı yaxşı deyil.

– Mən yaxşıyam, – Faysal güclə cavab verdi.

Ofisiant bir stəkan su gətirdi, Faysal dərhal bir neçə qurtum içdi və stəkanı masanın üzərinə qoydu. Onun sakitləşdiyini görən gənclər söhbətlərinə davam etdilər:

– Əzizim, mənə, sənin köhnə düşüncəli ailən mənim hamiləliyim üçün daha çox təhlükəlidir. Belə də şey olar? Bətnimdəki uşaq qızıdır deyə məndən onu məhv etməyi tələb edirdilər.

– Özün də dediyin kimi, onlar köhnə düşüncəli insanlardır, qohumların və tanışların fikrinə daha çox önəm verirlər. Keçən əsrdə qalıb hamısı.

– Nə keçən əsrdə? Keçən minillikdə qalıblar. Deyirəm, Allah ərəblərə Peyğəmbər də, Quran da göndərmişdi, amma bəziləri heç düzəlməmişdi. O vaxt qız uşaqlarını diri-diri torpağa basdırırdılar, indi də heç doğulmamış onları öldürürlər.

– Düzdür, mən atama Qurandan həmin ayələri də oxudum, amma faydası olmadı, dedi ki, bu, sadəcə həmin

dövrün ərəblərinə aiddir. Cahilliyin lap dibindədirlər! – Gənc əsəbi halda dedi.

Faysal gözünün ucu ilə onlara baxırdı, söhbətin yenə də aborta və uşaq qətlinə gəlib çıxması ürəyini sıxırdı. Havası çatmırdı, o, sakitcə qalxaraq restoranı tərk etdi. Eşiyə çıxan kimi dərindən nəfəs aldı, bu gün başına gələnlərin qəribəliyi onu narahat edir, nəfəsi tıncıxır, başı hərlənirdi. Ürəyinin döyüntüsünü gicgahlarında hiss edirdi, təzyiqi qalxmışdı. Sakitcə küçə ilə gedərək yaxınlıqdakı kafeyə daxil oldu, burada sadə insanlar var idi, kafedəki satıcıya yaxınlaşaraq sərin şirə sifariş verdi. Pulunu ödəyib şirənin hazırlanmağını gözləyirdi. Birdən kafeyə iki qız daxil oldu, onlar da şirə sifariş verərək, Faysalın arxasında növbəyə durdular. Faysal onları qəribə baxışlarla süzdü, sanki nəse hiss edirdi. Qızlar öz aralarında söhbətə başladılar.

– Sənin xəbərin oldu?

– Nədən?

– Bizim rəfiqəmiz var idi, Züleyxa, xatırlayırsan?

– Hə, xatırlayıram, nə olub ki?

– Axı o, evləndi və uşağı oldu.

– Evləndiyini bilirdim, amma uşağının olmağını bil-mirdim.

– Yazıq qız hamilə olanda oğlanın ailəsi xəbər tutub ki, körpə qız olacaq, onu saldırmaq istəyiblər.

– A, nə danışırısan? İndiki zamanədə də belə şey olar?

– Ən çox da oğlanın anası bunu tələb edirdi.

– Bəs nə oldu?

– Oğlan əsl kişi çıxdı, ata-anasına dedi ki, bu, mənim övladımdır və siz onun həyatına son qoya bilməzsınız. Əsl kişi! Öz arvadını və uşağını xilas etmiş əsl kişi!

Son cümlə Faysalın qulağında cingildədi, birdən o, geri dönərək:

– Bəsdirin! – deyə qışqırdı. – Bəsdirin, eşidirsiz, bəsdirin!

– Cənab, sizə nə olub? – qızlardan biri soruşdu.

Faysal cavab verməyərək kafeni tərk etdi. Küçə ilə sürətlə addımlayanda hərdən geriyə, sağa və sola baxır, sanki kiminsə onu izlədiyindən qorxurdu. Bəli, məhz qorxurdu, indi onun qəlbində qorxudan başqa bir hiss yox idi. Gəlib parka çatdı, parkın girəcəyindəki köşkdən su alaraq skamyaların birində oturdu. Bir neçə qurtum sudan içdi, dərindən nəfəs aldı. Suyu skamyanın üzərinə qoyaraq, başını aşağı saldı, gözlərini yumdu və sakitləşməyə çalışdı.

Artıq bir neçə dəqiqə idi ki, Faysal skamyada başını aşağı salmış və gözləri yumulu halda oturmuşdu. Artıq yavaş-yavaş sakitləşir, günün növbəti hissəsini planlaşdırırdı. Birdən kiminsə əlinə toxunduğunu hiss etdi. Gözlərini açıb baxanda qarşısında təxminən dörd yaşında bir qız uşağı gördü. Uşaq sovurma konfetin dəstəyindən tutaraq ağzından çıxarır və Faysala tərəf uzadırdı.

– Əmi, konfet istəyirsən?

Faysal qarşısındakı mənzərədən səksənərək geri çəkildi, skamyanın söykənəcəyinə söykəndi. Kənardan belə görünürdü ki, skamyada gözləri bərəli halda sona qədər söykənmiş bir kişiylə dörd yaşlı qız sovurma konfet uzadır. Faysalın qəlbi kövrəldi və gözləri yaşardı, o, sadəcə imtina

əlaməti olaraq başını yellədi. Birdən bir kişi onlara yaxınlaşdı.

– Qızım, əmini narahat eləmə. Üzr istəyirəm, cənab, qızım hamını dostu hesab edir deyə sizə yaxınlaşdı. Atasının ürəyidir də. – Kişi uşağı qucağına aldı. – Siz yaxşısız, cənab?

– Bəli, yaxşıyam, – Faysal başını yellədi.

– Qızım, gedək bir az gəzək. Sağ olun, cənab.

Onlar uzaqlaşdılar. Faysalın artıq başı ağrıyırdı, işə qayıtmağa həvəsi də qalmamışdı. İndi o, yalnız evə getmək və həyatını qaydaya salmaq barədə fikirləşirdi. Maşınını götürmək üçün idarəyə tərəf getdi.

Azabel və İzona isə onu izləyir, olanları gülərək müzakirə edirdilər.

– Öz aramızdır, qız cildi sənə yaman yaraşır ha, – İzona Azabelə sataşdı.

– Elə sən də pis görünmürdün, kafedə.

– Bəs uşaq və sovurma konfet necə ağılına gəldi?

– Sadəcə, ona qız uşağının necə şirin olduğunu göstərmək istədim.

– Alındı! – İzona qətiyyətlə deyərək başını yellədi. – Çox da əla alındı.

– Amma öz aramızdır, kafedə lap özündən çıxdı ha.

– Mən bu işdə peşəkaram da, – İzona bərkdən güldü.

– Hələ gülməkçün tezdir, səncə, missiyamız uğurla tamamlanacaq?

– Buna şübhə etmirəm, – İzona qətiyyətlə cavab verdi.

İdarəyə çatdılar, Faysal maşınına əyləşib evinə tərəf yol aldı.

Mələklər artıq onu evinin yanında gözləyirdilər. Uzaqdan Faysalın maşınını görən kimi İzonanın ağlına bir fikir gəldi.

– Yox, bu, məndən belə asanlıqla canını qurtara bilməyəcək, – deyə divarın yanındakı ağaca tərəf getdi.

– Hara gedirsən? – Azabel onun nə etmək istədiyini başa düşmədi.

– Səbir elə, indi görəcəksən.

İzona ağacın arxasından qoca bir qarı cildində peyda oldu və darvazaya tərəf gəldi. Faysal maşını həyətə salanda qoca qarı uca səslə:

– Oğlum, ay oğlum! – deyə onu çağırırdı.

Faysal maşını həyətdə saxlayaraq, düşüb küçəyə çıxdı.

– Buyurun, ana, nə lazımdır?

– Oğlum, mənə bir qurtum su verərsiniz? Yaman susamışam.

– Bu dəqiqə.

Bir dəqiqədən sonra Faysal küçəyə əlində bir stəkan su çıxıb qarıya verdi. Qarı suyu içib stəkanı Faysala qaytardı.

– Çox sağ ol, oğlum! Sənə sağlam bir övlad arzu edirəm. Qoy bu övladın sənə və ailənə səadət gətirsin.

Faysal yerində quruyub qalmışdı, nə deyəcəyini bilmirdi.

– Təşəkkür edirəm, ana. Başqa nəşə lazımdır?

– Yox, oğlum, mən gedirəm. Əsas ailəndən möhkəm yapış, insana yalnız ailəsi qalır. Ailə isə gecə bir damın altında kiminlə yatırsansa, odur.

Qarı sözünü bitirib getdi. Faysal əlində stəkan onun arxasınca baxırdı. Bir neçə saniyədən sonra Faysal həyəətə keçərək qapını bağladı.

Evə daxil olanda anasını gördü.

– Oğlum, nə əcəb belə tez gəlmişən?

– Ana, səninlə vacib bir məsələni müzakirə etmək istəyirəm.

– Nə olub? İşdə hər şey qaydasındadır?

– İş barədə yox, ailəm barədə səninlə danışmalıyam. Mən bütün günü bu barədə düşünmüşəm və belə qərara gəlmişəm ki, abort olmayacaq.

– Sənin başın xarabdır? – Ceniferin səsi az qala ikinci mərtəbəyə qalxdı, hətta Emili də onun səsini eşitdi. – Necə yəni olmayacaq? Səhər səninlə bir kitablıq söhbət eləmişəm, məsələnin hər tərəfini izah etmişəm, indisə gəlib deyirsən ki, abort olmayacaq? Sən, ümumiyyətlə, mirasdan pay almaq istəyirsən, yoxsa tula payına, səhər işə, axşam evə həyatı yaşamaq istəyirsən?

– Ana! – Faysal hirsilə dedi. – Bəsdir! Mən nə sənə, nə də başqasına imkan vermərəm ki, ailəmi dağıtsın!

– Nə ailə dağıtmaq, oğlum? – Cenifer səsini incəldərək Faysala yaxınlaşdı. – Ailən niyə dağılsın ki? Emilinin atasından çəkinirsən? Qələt edir, kimdir axı o?!

– Nə Emilinin atası, ay ana?! Mənim evimi dağıtmaq istəyən sənsən.

– Oğlum, mən niyə sənin evini dağıdım ki? Məgər ailəni dağıtmaq üçün səni evləndirmişəm?

– Ana, körpəmi öldürmək elə ailəmi dağıtmaq deməkdir. Mənim ailəm arvadım və onun bətnindəki körpədir,

vəssalam! Onlardan hansınınsa başına bir iş gəlsə, ailənin dağılması deməkdir.

– Oğlum, sizin yenə uşaqlarınız olacaq, niyə belə deyirsən ki?

– Olacaq, olmayacaq, – bunlar gələcək qeyri-müəyyən zamandır, fakt isə odur ki, artıq bizim dünyaya gələcək bir qız körpəmiz var və bu, bir faktdır, indidir, müəyyəndir! – Faysal elə qışqırırdı ki, artıq səsinə Emili də gəlmişdi.

– İndi sən ananın üstünə qışqırırsan? – Ceniferin gözləri doldu. – Yad qızının yanında məni alçaldırsan?

– Ana, Emili yad qızı deyil, sən özün toyumuzda dedin ki, indi Emili artıq mənim qızımdır. Nə oldu, toyda qızın idi, indi yad qızı oldu?

– Heç sənə sözüüm yoxdur, heç!

Cenifer ağlayaraq, maşınına minib evi tərk etdi. Emili Faysala yaxınlaşaraq onu qucaqladı.

– Mən hər şeyi eşitdim. Düzdür, qərarınla razılaşmışdım, sən necə deyəcəkdinsə, elə də olacaqdı, amma bu qərarın məni çox sevindirdi.

– Bu ailə bizimdir, ikimizin, mən heç kimə imkan vermərəm ki, ailəmizə ziyan vursun, – deyə Faysal onun alnından öpdü.

Azabel və İzona kənardan baş verənləri izləyirdilər. İzona özündən razı görünürdü.

– Gördün? Demişdim axı, qətiyyətlə müvəffəqiyyətə şübhən olmasın. Sən əmiyə güvən, – İzona sağ əlinin baş barmağı ilə özünü işarə etdi, – əmi hər şeyi yoluna qoy-sun.

– Əla iş bacardın, İzona, təbriklər!

– Bacardın yox, bacardıq! Biz komandayıq. Getdik qərargaha.

Onlar qərargaha qalxdılar və dəhlizlə Tarielin kabinetinə tərəf addımladılar. Yolda bir mələk onlara yaxınlaşaraq dedi:

– Sizi Qabrielin kabinetində gözləyirlər, ora gedin.

Azabel Qabrielin adını eşidən kimi narahat oldu. Qabrielin kabinetinə daxil olub əyləşdilər.

– Eşidirəm, – Qabriel sual etdi, – tapşırıq necə keçdi?

– Yüksək səviyyədə! – İzona sevinclə cavab verdi.

– Hər hansı bir problem oldu?

– Xeyr, heç bir problem olmadı.

– İzona, sən gedə bilərsən, Azabel, iki dəqiqəlik yuban.

İzona kabinetini tərk etdi, Azabel Qabriellə baş-başa qaldı. Sanki kabinetdə ağır bir atmosfer yarandı, bu, Azabelin xoşuna gəlmədi.

– Bu tapşırıqda hansısa bir emosiyan oldumu? – Qabriel soruşdu.

– Xeyr, heç bir emosiya olmadı. Sadəcə, tapşırığı uğurla yerinə yetirdiyimiz üçün bir az sevindim.

– Sevinmək yaxşıdır, tapşırığın uğurla bitməsi isə ondan da yaxşıdır. Amma unutma ki, tapşırığı bacarmaya da bilərsiniz, hərdən belə də olur. Əsl imtahan o zaman olur: tapşırığı yerinə yetirməyəndə hisslərinə sahib çıxmaq. Bilirəm, son zamanlar tapşırıqların öhdəsindən yaxşı gəlirsiniz, amma bu, həmişə belə olmayacaq, mütləq nə vaxtsa uğursuz bir tapşırığınız olacaq. Bax onda... – Qabriel gözlərini qıydı, – bax onda sənin hisslərini necə idarə etdiyini görəcəyik.

– Məncə, bir problem olmayacaq, – Azabel titrəyən əllərini masanın altında gizlətdi. – Mən tam olaraq emosiyalarımınə sahibəm.

– Unutma, Azabel, – Qabriel yüksək səslə dedi, – sən yalnız özünü aldada bilərsən, məni isə aldada bilməyəcəksən, çünki səhv yalnız sahibini cəzalandırır. İndisə gedə bilərsən.

Azabel kabinetini tərk etdi, dəhlizdə İzona ilə qarşılaşdı.

– Nə deyirdi?

– Heç nə, yenə emosiyalar haqqında mühazirə oxuyurdu.

– Sən onun dediklərini ciddiylə al, qulaqardına vurma.

– Əşş, nəyin necə olduğunu əsrlərlə öyrənmişəm, narahat olma, o, yeni bir şey demir.

– Bax da.

– Bəlkə düşüb bir az dünyanı gəzək?

– Olar, Braziliya tərəfdə karnaval olmalıdır, bəzi mələklər də ordadır, gedək ora?

– Gedək, burda artıq ürəyim sıxılır.

Onlar dəhlizin sonundakı qapıdan çölə çıxdılar.

VI. Qabrielin Azabelə son xəbərdarlığı

Azabel qərargahda idi, İzona ilə görüşüb günü necə keçirəcəkləri haqda danışmalı idilər. İş masası arxasında əyləşib qərargahdakı mələklərə baxırdı, hamı hansısa işlə məşğul idi, harasa tələsən kim, əlində sənədlərlə gedən

kim. Azabel hərdən bütün baş verənlər haqqında düşünərək bunların arxasındakı həqiqəti dərk etməyə çalışırdı.

Mələklərdən biri yaxınlaşıb Qabrielin onu çağırıldığını dedi. Azabel bundan heç də sevinmədi, onu ürəksıxıcı bir söhbətin gözlədiyini düşündü. Amma nə etmək olardı? Madam ki çağırırlar, deməli, getmək lazımdır.

O, yeyin addımlarla deyilən yerə gedəndə Qabrielin də ona doğru gəldiyini gördü.

– Azabel, səninlə mühüm bir söhbət etmək istəyirəm, amma qərargahda yox.

– Buyurun, – Qabriel Azabelə “sən” desə də, Azabel subordinasiyanı gözləmək üçün ona “siz” deyə müraciət edirdi. – Harda söhbət etmək istəyirsiniz?

– Məncə, aşağı düşək, – Qabriel əli ilə işarə etdi, – insansız, sakit bir yerə.

– Gedək, hara məsləhətdirsə, ora da gedək

* * *

Azabel Qabriellə birgə İslandiyanın cənubunda yerləşən, tamamilə boş olan Surtsey adasındakı dağın başına endilər. Okeanın ortasında, insan olmayan bir adada, dağın başında, vacib və həssas bir məsələni müzakirə etmək üçün bundan daha ideal bir yer ola bilməzdi. Diqqəti yayındıracaq heç bir faktor yox idi. Hava günəşli olsa da, ada Şimal qütbünə yaxın olduğu üçün sərin idi, yüngül meh əsirdi, havada əsl tərəvət hiss olunurdu. Bu tərəvəti dağın başından açılan mənzərə daha da artırırdı, bir tərəf-

dən okeanın mənzərəsi, digər tərəfdən isə adadakı yaşıllıq.

Azabel söhbətin nə haqda olacağını bilmədiyi üçün bərk narahat idi, Qabrielin nə düşündüyünü, niyə uzaq və kimsəsiz bir yerdə söhbət etmək istədiyini təxmin edə bilmirdi. Onlar dağın üzərindən ətrafa tamaşa etdilər, Qabriel bir neçə dəfə dərinədən nəfəs aldı və:

– Gözəl yerdir, deyilmi?

– Elədir, – Azabel ətrafa baxdı, – gözəl yerdir.

– İnsan da yoxdur, səs-küy də. Bu səssizlik fonunda okeanın və yüngül küləyin səsi sanki sükunətin simfoniyası kimidir.

– Elədir, – sanki Azabel də həmin sükunətin simfoniyasını duyurdu, – əsl rahatlıq verir.

– Hərdən belə yerlərə gəlirsən? – Qabriel Azabelə tərəf dönərək soruşdu.

– Çox nadir hallarda, adətən parklarda əyləşirəm.

– Yox, parklar bu cür deyil, orda insanlar var və çoxdur.

Azabel bəzi mələklərin insanlara və insanlığa qarşı daşındə bir düşmənçilik hissi daşdığını eşitmişdi, indi Qabrielin bu cür danışması onun şübhələrini artırdı.

– Hə, insanlar parklarda çox olur. Bu, nə kimi problem yaradır ki?

– Azabel, özün görürsən, bizim bütün fəaliyyətimiz insanlarla bağlıdır. Fərqi yoxdur, istər Ölüm şöbəsində ol, istərsə də Həyat şöbəsində. Ölüm şöbəsində insanlara həyatlarının xətasını və səhvini izah etmək üçün neçə-neçə tapşırığa getmisən. Müvəffəq olduqların da olub, uğursuz

olduqların da, amma bir şey dəqiqdir ki, insanlar öz aralarında çox kinli və qəzəblidirlər. Onları yaradan Tanrı onlara qarşı bu qədər mərhəmətli olduğu halda niyə bir damcı spermadan əmələ gələn insan öz həmcinsinə qarşı bu qədər qəzəbli, kinli və düşmən olur? Bir bax, gör nə qədər müharibələr olub, qətlər, cinayətlər, xəyanətlər, bəzən insanlar bilərəkdən virus ixtira edib yayırlar, bununla da xəstəliyin qarşısını almaq üçün icad etdikləri dərmanları sataraq daha da varlı olurlar. Axı kimdir o alçaq və əclaf ki, malı və pulu insanın qanından və canından üstün tutur? Əlbəttə ki, İNSAN!

– Bütün insanlar belə deyil! – Azabel sakit tonla olsa da, qətiyyətlə cavab verdi.

– Əlbəttə, əlbəttə, bütün insanlar belə deyil, heç ola da bilməzlər! Söhbət bütün insanların belə olub-olmadığında deyil, insanın mahiyyətindədir. Bütün insanların əlində güc və hakimiyyət olmur axı, bəs onda bütün insanlar necə belə olsun? Əmin ol, – Qabriel Azabelin qarşısına gəldi, – belə olmayan hər hansı bir insanın əlində güc və hakimiyyət olarsa, o da belə alçaq və əclaf olacaq. Mən hesab edirəm ki, bunu başa düşmək üçün sənin kifayət qədər təcrübən var və insanlarla yetəri qədər işləmişən. Bax, həbsxanada olan bir məhbus, nəzarətçini görəndə qorxudan dizləri əsən məhbus öz məhbus yoldaşının əlindən pulunu almaq üçün ona qarşı necə də əzazil olur. İndi təsəvvür et ki, həmin məhbusun əlində güc və hakimiyyət var. Yaxud da, pula görə qardaşını qətl edən birisi, onun əlində güc və hakimiyyət olsa nələr edər? Yaxud da, arvadının bətnində öz övladına qıyan atanın əlində güc və ya

hakimiyyət olarsa, nələr edəcəyini, kimlərə qıyacağını bir özün fikirləş.

– Məncə, bizim səhvimiz, “olarsa” və “ola bilər” kimi ehtimallar əsasında fikir yürütməyimizdir, – Azabel son dərəcə ehtiyatlı olmağa çalışırdı.

– “Olarsa”, “ola bilər”... – Qabriel başını aşağı salaraq bir neçə saniyə sükut etdi, sanki nəyisə xatırlamağa çalışırdı. – Sanki bir neçə gün öncə idi, hamınız İosif Stalinin repressiyalarda öldürdüyü insanların ruhlarını daşıyırdınız. O, hakimiyyətə necə gəldi, hardan gəldi? Əlbəttə ki, həbsxanadan, cinayət aləmindən. Təkcə Stalinmi həbsxanadan hakimiyyətə gəlib? Xeyr! Hitler, Napoleon və Səddam Hüseyn! Təkcə elə Hitlerlə Stalinin qətl etdiyi insanların sayı yüz milyon civarındadır. Bəlkə də onlar həbsə düşəndə o qədər də zalım deyildilər, amma əllərinə güc və hakimiyyət keçən kimi milyonların taleyi məhv oldu.

– Hamı o cür deyil, – Azabel yenə asta səslə etiraz etdi.

– Necə yəni hamı o cür deyil?

– Yəni hər həbsdən çıxıb hakimiyyətə gələn insanlara zülm etməyib. Məsələn, Nelson Mandela iyirmi yeddi il həbsdə yatıb, amma hakimiyyətə gələn kimi insanlara və insanlığa xidmət edib.

– Əhsən! – Qabriel kinayə ilə Azabeli alqışladı. – Bir nəfər tapdın, bəs sonra? – Azabel susaraq başını aşağı dikdi. – Görürsən, cəmi bir nəfər istisna tapmısan, istisnalar ümumi qaydanı dəyişmir. Hələ mən hakimiyyətə gəlmək və ya onu qorumaq üçün qardaşını edam edən neçə-neçə kralları, imperatorları, şahları və sultanları demirəm. Hakimiyyətə görə öz qardaşına qıyan başqalarına nələr edər?!

Azabel sakitcə Qabrieli dinləyirdi. Söhbətin niyə bu istiqamətdə getdiyini hələ başa düşmürdü. Bəlkə insanlıq əleyhinə mələklərin birləşməsi həqiqət idi? Bəlkə Qabriel də onu öz cərgələrinə qoşmaq istəyirdi? Bu kimi fikirlər sürətlə Azabelin zehmindən keçirdi, amma risk edib soruşa da bilmirdi. Söhbəti məğzə gətirmək üçün istiqamətləndirici suallar verməyi qərarlaşdırdı.

– Bütün bunları danışmaqda məqsədiniz nədir? İnsanların necə də pis və vəhşi bir varlıq olduğunu mənə sübut etmək istəyirsiniz?

– Sübut etmək? – Qabriel Azabelə tərəf çevrildi. – Məgər görünən və bilinən bir şeyi sübut etmək lazımdır ki?

Azabel ilk sualındaca şübhəsinə təsdiq cavabı tapdı, Qabrielin fikrincə, insan pis və vəhşi bir varlıqdır. İndi ondan daha çox söz almaq lazım idi.

– Yaxşı, bəs indi biz nə edək? Onları tərbiyə, yoxsa məhv edək?

– Azabel, – Qabriel ona yaxınlaşaraq ciddiyyətlə: – deyəsən, kiminlə söhbət etdiyini unudursan. Bu nə sualdır verirsən?

– Yəni demək istədim ki, – Azabel Qabrielin ondan söz aldığını anlamasından çəkinərək, – indi biz nə etməliyik?

– Ən azından insanların əsl mahiyyətini dərk etməli və bu həqiqətlə barışmalıyıq. Bu, ilk addım olmalıdır. Bəli, insan Yaradanın yaratdığı varlıqlar arasında ən kamildir, amma bu, heç də o demək deyil ki, onlar kamil varlıqlardır. Aydın olur?

– Bir az qarışıq oldu, necə yəni insan varlıqlar arasında ən kamildir, amma insan kamil varlıq deyil? Burda paradoks var axı.

– Yox, sən düz anlamadın. Yaradılış baxımından varlıqların arasında ən kamili insandır, o, Yaradanın şah əsəridir, amma insan özünü tərbiyə edərək kamil ola bilmir. Bu da o demək deyil ki, insanda belə bir qabiliyyət yoxdur, əksinə, insanda belə bir qabiliyyət var, amma bunun üçün o, sadəcə, səy göstərmir. Əlbəttə, niyə səy göstərsin ki, axı kamil insan olmaq üçün əziyyət çəkməlidir, hər gün vicdanına hesabat verməlidir, rahatlığını pozmalıdır. Bir insanlara bax, xristianların əksəriyyəti bu gün kilsəyə getmir, müsəlmanların da əksəriyyəti məscidə getmir. Bunu da keçdik, insan heç onu dünyaya gətirib böyüdən valideynlərinin qəbrini ziyarətə belə getmir, sağ olanları isə qocalar evinə atırlar. Ər-arvad, ata-oğul, ana-bala, bacı-qardaş, insanlar öz aralarındakı bütün münasibətlər sistemini çökdürürlər, bu isə belə olmamalıdır.

– Aydındır! – Azabel dodaqlarını bir-birinə sıxaraq başını yellədi. – Bəs indi nə etməliyik?

– Biz üzərimizə düşən işi görməliyik, Azabel, insanların mahiyyətini dərk edərək, hisslərə yol verməyərək vəzi-fəmizi icra etməliyik.

– İnsanların mahiyyətini dərk etmək mənə vəzifəmi düzgün və emosiyasız icra etməyə necə kömək edəcək?

– Sadəcə, onların bir gün həyata gəldiyi kimi, bir gün də həyatdan gedəcəyini və bu aralıqda öz seçimləri ilə əksərən pis, nadirən yaxşı əməllər sahibi olduqlarını qəbul

etməlisən. Onların doğulması və ölməsi bir proqram üzrədir, biz isə bu proqramın işləməsinə qulluq edirik.

– Necə yəni proqram? Əgər həyat bir proqramdırsa, onda insan niyə öz əməllərinə görə məsuliyyət daşmalıdır?

– Yox, mən əməlləri demirəm. İnsan öz yaxşı və pis əməlini özü seçir. Amma elə şeylər var ki, özü seçmir. Məsələn, insan nə zaman və harda doğulacağını seçmir, cinsini də seçmir, ata-anasını da seçmir. İntihar istisna olmaqla, insan nə zaman və harda öləcəyini də seçmir. Bunların xaricində, doğuşla ölümün arasında insanlar necə biri olmağı və necə yaşamağı özləri seçirlər. Yeri gəlmişkən, ölüm ilahi bir əmr olduğuna görə intihar edənlər Tanrının planını pozmuş olur və buna görə də bu, böyük bir günahdır. Bir dəfə də olsun intihar astanasında olan bir insanın yanına onu yola gətirmək üçün bir mələk göndərməmişik, ona əməlində seçim azadlığı tanımışıq.

– Axı niyə? – Azabel heyrtləndi. – Bəzi böyük və nisbətən kiçik günahlar üçün insanların yanına mələk göndərilirsə, niyə intihar kimi böyük bir günahın qarşısını almaq üçün mələk göndərilir?

– Çünki intihar etmək Tanrının səlahiyyətində olan bir məsələyə müdaxilə etməkdir, yəni insan özünü Tanrı hesab edir, özü haqda olsa da, yalnız Tanrıya məxsus olan bir qərarı özü haqda vermiş olur. Səncə, özünü Tanrı hesab edən birini mələk düz yola çəkə bilərmidi, onu islah edə bilərmidi? Xeyr!

– Axı bəzən biz intiharın bir depressiya nəticəsində baş verdiyini görürük.

– Depressiv hal heç bir halda insana intihar üçün haqq vermir. Olum da, ölüm də yalnız Onun sərəncamındadır!
– Qabriel əli ilə yuxarını işarə etdi. – Onun sərəncamının üzərinə qərar verən şəxs özünü Ondan üstün tutur deməkdir.

– Bəzən insan intihara məcbur olur, məsələn, müharibədə düşməyə əsir düşməmək üçün. Onsuz da düşməni onu öldürəcək, amma işgəncə və əziyyətlərdən sonra, ləyaqətini məhv edəndən sonra.

– İnsanlar və biz, – Qabriel əlini sinəsinə qoydu, – məkan və zaman qəfəsindəyik, bizim fikirlərimiz məkan və zaman çərçivəsini aşma bilmir. Hətta düşməyə əsir düşmək kimi çətin bir vəziyyətdə insan gələcəyi, baş verəcək və baş verə biləcək hadisələr zəncirini görmür. Gələcək barədə insanın düşüncələri yalnız birxətli ola bilər, əsirlikdə olarkən o, yalnız işgəncə və ölümdən başqa bir şey düşünmə bilmir. Bu isə heç də o demək deyil ki, hadisələrin başqa inkişaf versiyası ola bilməz. Biz mələklər özümüz də yalnız bəzi məqamlarda hadisələrin paralel versiya mövcudluğunu dərk edə bilirik. Mən baş mələk olsam da, yalnız Onun mənə bildirdiyi qədər hadisələrin cərəyan zəncirini bilirəm. – Qabriel əli ilə yuxarını işarə etdi. – Ondan hər hansı bir məlumat gəlməsə, mən də hadisələrin gələcək cərəyanı haqqında heç nə bilə bilmərəm. Sən özün də, əgər sənə bildirişlə məlumat verilməsə, kimin nə vaxt və nə səbəbdən oləcəyini hardan bilə bilərsən?

– Düzdür, sizdən bizə bir məlumat daxil olmasa, bizim hər hansı bir bilgimiz olmaz.

– Onun, – Qabriel əli ilə yuxarını göstərdi, – hər şeydən xəbəri var, O, məkan və zaman məfhumlarının üzərindədir. O, məkanı və zamanı yaradıb, onları öz elmi ilə ehtiva edir, məkan və zaman isə Onu ehtiva edə bilmir. Bizim məkan və zaman dediyimiz, əvvəlini və sonunu, ölçülərini dərk edə bilmədiyimiz bu iki əzəmətli məfhum Onun üçün bir nöqtə kimidir. Necə ki, biz nöqtəyə baxanda onu tam olaraq ehtiva edirik, O da məkan və zamanı bu cür ehtiva edir. Mən yalnız Onun iradəsi üzrə iş görürəm, yalnız Onun əmrlərini icra edirəm. O, nəinki əməllərimizi, hətta bizim düşüncələrimizi və hisslərimizi də bilir. Mənim səninlə bu söhbətim də Onun iradəsi ilə uyğundur.

– Hansı söhbət? İnsanların necə pis olması haqdakı söhbət?

– İnsanların özlərini Onun iradəsinə uyğun olmayan şəkildə aparması bir faktdır. Mən bu məlum faktı sənə yalnız mövzunu əsaslandırmaq üçün dilə gətirdim. Bizim əsas mövzumuz insanların necə pis olması deyil, bizim mövzumuz sənsən, bir mələk olaraq emosiyasız, xətasız vəzifəsini icra etməli olan bir mələk. Bax, bir insan pis bir iş görməzdən əvvəl ona xəbərdarlıqlar edilir. Bəzən mələklər, bəzən digər insanların dili ilə, bəzən şifahi, bəzən də yazılı olaraq. Məsələn, abortun günah olduğunu siz Bolqarıstandakı və ya Dubaydakı insanlara izah etdiniz, məgər sizdən əvvəl onlar bunun günah olduğunu bilmirdilər? Xristian qadına İncildən, müsəlman kişiyyə Quran-dan sitat gətirdiniz, məgər onlar bu kitabları əvvəlcədən oxumamışdılar? Məgər daha əvvəl kiminsə dilindən bunun günah olduğunu eşitməmişdilər? Kitablarda, qəzet və

jurnallarda bu haqda yazılmamışdı, onlar oxumamışdı? Amma siz yenə də onlara xatırlatdınız, onları qəflətdən ayıltdınız, günahın astanasından geri çevirdiniz.

– Düzdür, mən özüm də bu barədə fikirləşmişəm. Niyə axı insanların bildiyi bir şeyi biz onlara xatırlatmalıyıq?

– İndi isə, Azabel, artıq sənin növbəndir. İndi mən sənə nəyin səhv olduğunu xatırladıram. Tapşırıqlara gedərkən hisslərə uyma, onlara yol vermə. İnsanlarla onların özünə görə yox, tapşırığına uyğun olaraq rəftar et. Mən sənin halının tapşırıqdan-tapşırığa dəyişdiyini görürəm və bu gedişlə növbəti bir səhvə yol verəcəyini təxmin edirəm. Nə mən, nə də ki O, sənin xətəyə yol verməyini istəmirik. Bizim işimiz çox məsuliyyətlidir, bizə kiçik görünə biləcək bir xəta sonradan böyük fəsadlara yol açə bilər. Bizim sadəcə bu haqda bir biliyimiz olmadığı üçün səhvləri kiçik hesab edirik, sonradan onların hansı fəsadlara yol açacağını bilsək, heç vaxt həmin səhvlərə yol vermərik. Hansı səhvin gələcəkdə hansı fəsadlara yol açacağını kamil şəkildə yalnız O bilir! – Qabriel yenə əli ilə işarə etdi. – Mən ümid edirəm ki, bizim aramızda bu qədər söhbət yetər. Sən artıq kifayət qədər xəbərdar olundun. Bundan sonrası artıq seçimlərdən asılı olacaq. Səhv etməyi seçsən, səhv edəcəksən. Heç mən də sənin hansı səhvinin gələcəkdə hansı fəsadlara səbəb olacağını bilmirəm, mən yalnız Onun mənə verdiyi məlumat qədər bilirəm.

– Aydınadır, bəli, son zamanlar emosional olduğumu mən də hiss edirəm, amma gələcəkdə maksimum qədər diqqətli olmağa çalışacağam.

Qabriel Azabelə təbəssümlə baxdı, sanki onun təbəssümündə Azabelin sözlərinə qarşı bir şübhə var idi. Azabel bu təbəssümdən narahat olub üzünü çevirdi.

– Azabel, – Qabriel asta səslə dedi,– yadda saxla, xəta yalnız sahibini cəzalandırır. Mən sənə ifrat qəzəbə yol verəcəyindən ehtiyat edirəm. Sən öz qəzəbini ram etməyə çalışmalısən, çünki qəzəb fonunda sən bir çox xətəyə yol verə bilərsən. Qəzəb daxildən alıxan bir alovdur, elə bir alov ki, ilk öncə sahibini yandırır-yaxar.

Qabriel son sözünü deyəndən sonra bir neçə dəqiqəlik sükut etdi, sanki Azabelin bu sözləri həzm etməsini istəyirdi. Birdən üfəyə doğru hərəkət etməkdə olan günəşə tərəf baxdı.

– Burda çox yubandıq, qayıdaq qərargaha.
Qərargaha birlikdə qayıtdılar.

VII. Bir məsumun qətli

Mələklərdən biri tələsik halda qərargahın dəhlizi boyunca addımlayırdı, keçirdiyi tələşdən ciddi bir vəziyyətə görə kimi işə axtardığı bəlli idi. O, Azabelin oturduğu masaya yaxınlaşdı:

– Azabel, Taniel sizi təcili olaraq yanına çağırır, tez mənimlə gəlməlisiniz.

– Təkcə mənə, yoxsa İzonanı da?

– Hər ikinizi!

– İndi onu da tapım, gəlirik.

Azabel cəld ayağa qalxdı və ətrafa baxdı. Budur, İzona pəncərənin qarşısında başqa bir mələklə söhbət edirdi. Azabel ona ardınca gəlməyi işarə etdi. Dəhliz boyu addımlayanda İzona ondan soruşdu:

– Nə məsələdir, bilmirsən?

– Yox, bilmirəm, amma nəsə ciddi məsələdir.

Onlar kabinetin qapısını döyüb daxil oldular, Tariellə salamlashdilar, o da onlara əyləşmək üçün yer göstərdi.

– Vəziyyət ciddidir! – Taniel təlaşlı səslə dedi.

– Nə baş verir ki? – İzona narahat halda soruşdu.

– Dubaydakı tapşırıgınız yadıncdadır?

– Bəli, yadıncdadır, orda nə olub ki? Biz məsələni həll etmişdik, xatırlamırsınız?

– Düzdür, onda hər şeyi etmişdiniz, amma indi yenedən problem yaranıb.

– Nə problemi? – Azabel təəccüblə soruşdu.

– Həmin tapşırıgın üstündən bir neçə ay keçib, bu müddət ərzində Faysalın qardaşı Məcid və onun arvadı Anna uşaqları olmurdu deyə müalicə alırdılar. İndi məlum olub ki, Anna da hamilədir. Vəziyyəti dəyişən budur.

– İndi biz Məcidin yanına getməliyik? – İzona çəşqın baxışlarla soruşdu.

– Yox, siz yenə də Faysalın yanına getməlisiniz. Cenifer Annanın hamilə olduğunu bilib və yenedən Faysalı abort üçün dilə tutmağa gedir. İndilərdə Cenifer Faysalın evinə çatacaq.

– Bəlkə Faysalın yerinə Ceniferlə danışaq? Biz keçən dəfə Faysalı fikrindən daşındıra bilmişdik, görünür, problem onun anasıncdadır, nəinki Faysalda.

– Xeyr, olmaz! Bu məsələdə son söz Faysalıdır, yalnız onunla təmas qurmaq olar! – Tariel qəti şəkildə cavab verdi.

– Bəs Qabriel bu məsələyə nə deyir? – Azabel maraqla soruşdu.

– Qabriel? Heç nə, deyir ki, tapşırıq sizə verilməlidir və yenə də bu, çox vacib bir tapşırıqdır. Başqa sualınız varmı?

– Xeyr! – Azabel və İzona birdən cavab verdilər.

– Onda yubanmayın, birbaşa Faysalın evinə gedin. Uğurlar!

Azabel və İzona kabinetini tərk etdilər və dəhlizin sonundakı qapıdan özlərini çölə atdılar.

* * *

Cenifer Faysalın evinə çatıb məşindən düşdü, evə daxil oldu. Faysal televizorun qarşısında əyləşib hansısa verilişə baxırdı. Cenifer televizoru söndürdü:

– Başını belə boş şeylərə qatırsan, bir də xəbər tutacaqsan ki, mirassız qalmısan.

– Nə olub, ana, nə məsələdir?

– Nə məsələ olacaq, Məcidin arvadı hamilədir.

– Necə? – Faysalın gözləri bərəldi. – Hardan xəbər tutmuşan?

– Qardaşın atanla məni evlərinə qonaq çağırmışdı, orda dedilər.

– Oğlandır, yoxsa qız?

– Elə bütün məsələ də bundadır, onlar uşağın cinsini gizlədirlər.

– Necə yəni gizlədirlər? – Faysal əsəbi halda ayağa qalxdı, iki əli ilə başını tutaraq otaqda var-gəl etməyə başladı. – Atamdan da gizlədirlər?

– Bilmirəm, amma atan çox xoşbəxt görünürdü. Mən bir neçə dəfə Annadan uşağın cinsini soruşdum, bilirsən nə dedi?

– Nə dedi?

– Dedi ki, onlar üçün fərqi yoxdur, əsas odur ki, sağlam olsun.

– Yox, bu, azdırmaq üçün verilən cavabdır, – Faysalın narahatlığı tədricən artırdı.

– Bəli, mən də elə düşünürəm. Zənnimcə, onlar uşağın oğlan olduğunu bilirlər, sadəcə gizlədirlər ki, anadan olanda atana ikiqat sevinc bəxş etsinlər və bununla da mirası tam olaraq ələ keçirsinlər. Görürsən, qardaşın və arvadı necə zirəkdirlər? Vaxtında sənə deyəndə mənə qulaq asmadın. Kim sənə nə dedi, nə söylədi, onlara qulaq asdın, amma anana, doğma anana qulaq asmadın. Bütün miras Məcidə qalacaq, onda biləcəksən! Aylıq maaşa onun əlinin altında işləyəndə bəlkə ağlın başına gəldi!

– Sus! – Faysal iki əli ilə başını tutmuş halda oturaraq qışqırdı. – Sus, ana, sus! Mən belə həyatı haqq etməmişəm, bu, mənə qarşı haqsızlıq olar!

– Haqsızlıq? – Cenifer kinayə ilə güldü. – Sən bu həyatda haqq axtarırsan? Yadında saxla, nəyəsə haqq etmək üçün nəyisə qurban verməlisən. Sən nəyi qurban vermişən ki, indi də haqq tələb edəsən?

– Ana, Emilinin bətnindəki mənim övladımdır! – Faysal əsəbi halda qışqırdı. – Mən onu pula görə qurban verə bilmərəm!

Faysalın səsinə Emili ikinci mərtəbədən aşağı düşdü. Ceniferi və əsəbi Faysalı görüb narahat oldu və asta səsle soruşdu:

– Nəsə baş verib?

– Bəli, – Cenifer hiddətlə və əsəbi halda cavab verdi, – baş verib! Siz burda xala-xala oynadığınız vaxtda Məcidin arvadı hamilə qalıb, uşağın cinsini gizlədirlər və bu yolla da ata mirasını ələ keçirmək istəyirlər. Sizə isə mirasdan tula payı qalacaq, ömrünüzün sonuna qədər maaşa işləyəcəksiniz.

Emilini sancı tutdu, o, qarnını tutaraq əyildi və çığırmağa başladı. Bundan narahat olan Faysal cəld onun qoluna girib divanda əyləşdirdi.

– Nə oldu, yaxşısan? – Faysal narahat halda soruşdu. – Ana, həkimə zəng vur, tez! – Cenifer telefona tərəf getdi.

– Lazım deyil! – Emili ağrıdan güclə eşidilən səsle dedi. – Həkim lazım deyil. Mənə su verin, dərman cibimdədir.

Faysal tez ona bir stəkan su verdi, Emili dərmanı qəbul edib divana söykənərək dərindən nəfəs almağa başladı.

– İndi yaxşısan? – Faysal hələ də narahat idi.

– Yaxşı deyiləm, canım! – Emili sərt halda cavab verdi. – Məcidin oğlu olsa, mirası o, əldə edəcək, sənin haqqını əlindən alacaqlar! Biz buna yol verə bilmərik!

– Əhsən, Emili, bravo! – Cenifer Emilini alqışladı. – Mən də ona elə onu deyirəm. Belə baxanda, bunu o özü də bilir.

– Bilirəm, əlbəttə ki, bilirəm. – Faysal ayağa qalxdı. – Amma mən bunun müqabilində uşağımı öldürə bilmərəm.

– Uşağımızı! – Emili yüksək və qətiyyətli səsle dedi. – Bu bizim uşağımızdır, ikimizin! – Emili əlini qarnının üzərinə qoydu. – Onun haqqında tək sən yox, həm də mən qərar verməliyəm. Mən istər bu, istərsə də dünyaya gələcək digər övladlarımızın ehtiyac içində yaşamasına yol verə bilmərəm. Mən sənin arvadın olduğum üçün atanın mülkündə payım var və mən o payı, öz haqqımı almaq üçün hər nə lazımdırsa etməyə hazıram.

Faysal Emilinin bu sözlərini eşidib dəhşətə gəldi. O düşündü ki, Emili abortun əleyhinə olacaq, amma, deyəsən, var-dövlət hərisliyi onun analıq instinkkini üstələmişdi.

– Sən nə danışırısan? Abortdan sonra bizim yenidən uşağımızın olma ehtimalı azala və ya hətta yox ola bilər. Sən əminsən ki, bu riskə getmək istəyirsən? Yəni mal və pula görə bu riskə getməyə dəyər?

– Söhbət mal və puldan getmir, söhbət sənin və mənim haqqımdan gedir. Bundan əlavə, əgər biz bu uşağı ürəyimiz və ürəyi istəyən kimi yaşada bilməyəcəyiksə, onda nə ona, nə də özümüzə əziyyət verək.

Faysal əli ilə ağzını tutub fikrə getdi, Azabel və İzona da bu mənzərəni heyretlə izləyirdilər. Hələ hər hansı bir

müdaxilə üçün onların imkanı yox idi, indi yalnız seyrçi idilər.

– Mən təklif edirəm ki, – Cenifer onların söhbətinin arasına girdi, – sabah səhər tezdən xəstəxanaya gedib əməliyyatı reallaşdırasınız.

– Bəli, – Emili qətiyyətli tonda dedi, – bu məsələni uzatmaq olmaz, mümkün qədər tez hərəkət etmək lazımdır.

Faysal keçən dəfə abort məsələsinə görə başına gələnləri xatırladı, ürəyi sancdı, ona elə gəlirdi ki, sabah yenə də həmin hadisələr onun başına gələcək, yolda, liftdə, xəstəxanada insanlar ona ana bətnindəki körpələrin qətlinin necə pis bir şey olması barədə danışacaqlar. Faysal bunu xatırladıqca ürəyi sıxıldı, gözləri qaraldı, birdən ayağa qalxaraq dedi:

– Yox! Biz bu işi sabaha qoymayacağıq, bu gün, elə indi biz bu işi həll edəcəyik!

– Oğlum, indi üzü axşama gedir, qoy sabah səhərə qalsın, – Cenifer Faysalın bu qərarından sevinməyə də, onun tələsməyini bəyənmədi.

– Olmaz! – Faysal yüksək səslə etiraz etdi. – Yadındadır, keçən dəfə mən razılıq vermişdim, sonra fikrimdən döndüm. Sən heç bilirsən mənim başıma nələr gəldi? Heç bilirsən ki, mənim başım nələr çəkdi? Elə indi xəstəxanaya gedirik, yığışın!

Emili geyinmək üçün ikinci mərtəbəyə qalxdı, Faysal şkafdan bir butulka viski götürdü. Anası ona qərribə baxışlarla baxıb soruşdu:

– Oğlum, viski niyə götürürsən?

– İçəcəyəm, vicdanımın səsinə boğmaq üçün içəcəyəm.

Onlar Ceniferin maşınına əyləşib xəstəxanaya tərəf hərəkət etdilər. Azabel və İzona da onların arxasınca çıxdı.

– Burda artıq vəziyyət dəyişdi, qərargahda bizə belə deməmişdilər, – Azabel narahat halda dedi.

– Nə vəziyyəti?

– Bizə demişdilər ki, Faysala təsir göstərərək onu fikrindən daşındırmalıyıq, amma burdakı vəziyyət tamamilə fərqlidir, artıq Emili də abort etmək istəyir. Mən belə görərdim ki, bunu ən az istəyən elə Faysaldır. Məncə, tapşırığı bizə səhv veriblər.

– Yox, bizdə səhv ola bilməz.

– Ola bilər və bir dəfə olub! – Azabel əsəbi cavab verir.
– Hətta iki dəfə olub!

– Bizim işimiz tapşırığa uyğun hərəkət etməkdir, yerdə qalan bizim məsuliyyətimizdə deyil.

– Söhbət insan həyatından gedir! – Azabel səsinin tonunu qaldırdı. – Bu, məsuliyyət üçün kifayət etmir?

– Azabel, sən, deyərsən, emosiyalarını idarə etmirsən, istəyirsənsə qayıt qərargaha, mən bu işi həll edərdəm.

– Necə həll edəcəksən? Hər üçü abort məsələsində itti-faq edib, onların hansını fikrindən daşındıracaqsan?

– Azabel! – İzonanın səsi gərildi. – Uşağın yaşamasını və ya ölməsini biz həll etmirik, onlar həll edir! Bizim heç bir məsuliyyətimiz yoxdur, bütün məsuliyyət onların üzərindədir, ana, ata və nənənin. Məndən nə istəyirsən? Narahatsansa, get qərargaha, nəticəni sənə orda deyərəm.

– Hansı nəticəni? Əvvəlcədən bilinən nəticəni mənə deyəcəksən? Görmürsən? Üç nəfər bir məsum körpəni öl-

dürməyə gedir, burda sən təkbaşına hansı nəticəni əldə edə biləcəksən ki? Bəlkə ikimiz bir yerdə nəsə bir şey edə bilərik, sən təkbaşına heç nə edə bilməzsən!

– Onda sakitləş və özünə hakim ol, tapşırıq barədə fikirləş. Boş yerə mübahisə edib vaxtı israf etmə.

– Gəl elə yolda ikən onlara şüuraltı təsir edək, – Azabelin sanki planı var idi.

– Bir planın var? – İzona soruşdu.

– Var, ardımca gəl.

* * *

Maşını Cenifer idarə edirdi, Faysal öndə, Emili isə arxada əyləşmişdi. Bir neçə ay öncə, hələ ilk dəfə abort məsləhətini müzakirə edəndə Cenifer şəhər xəstəxanasında Sadiq adlı bir həkimlə görüşmüş və onunla razılaşmışdı. Sadiq doktor bütün sənədləşməni və əməliyyatı həyata keçirəcəkdi. Evdən çıxarkən Cenifer onunla danışmışdı, Sadiq artıq xəstəxanada onları gözləyirdi.

Axşamüstü olsa da, gün hələ üfүqə enməmişdi, xəstəxanaya qədər təxminən iyirmi dəqiqəlik yol idi. Emili sakit halda oturmuşdu, Faysal isə qorxu və həyəcanını cilovlaya bilmirdi. Sanki qəlbində fırtınalar baş verirdi. Qəfildən yol kənarında durmuş, qucağında uşaq olan bir qadın maşını saxlamaq üçün onlara əl elədi.

– Sür, saxlama! – Faysal birdən həyəcan dolu bir səsle dedi. – Deyəsən, yenə başladı.

– Nə başladı, oğlum?

– Keçən dəfə də belə şeylər baş verirdi.

– Narahatlığını və emosiyalarını başa düşürəm, amma sən sakitləşməlisən.

Faysal butulkanı açaraq bir neçə qurtum viskidən içdi. Elə bu anda yenə yol kənarında duran bir yaşlı kişi ilə qız uşağı göründü. Qız birdən yola çıxdı, bunu görən Cenifer var gücü ilə əyləcə basdı. Təkərlərdən çıxan tükürpədicə səs maşındakıların qorxusunu və həyəcanını artırdı. Kişi uşağın əlindən tutaraq Ceniferə yaxınlaşdı.

– Bu nə maşın sürməkdir? Siz mənim nəvəmi öldürəcəkdiniz, şüşəni aşağı salın! – Qoca maşının şüşəsini döyəcləyərək dedi.

– Sür, ana, sür! Saxlama, şüşəni aşağı salma, ona qulaq asma! – Faysal çılgıncasına qışqıraraq dedi.

– Oğlum, sakit ol, bu, sadəcə, yaşlı bir kişidir, saxlama-saq, bizi polisə verir.

– Qoy versin polisə, sür! Görmürsən? – Faysal arxada oturan Emilini göstərdi. – Maşında xəstə var və biz tələsik. Sür dedim sənə! – Faysal var gücü ilə qışqırdı.

– Yaxşı, yaxşı, sakitləş!

Cenifer yenidən qaza basdı, qoca onların arxasınca qışqırdısa da, maşın onlardan uzaqlaşdı.

– Ana, sən mən deyəni elə, heç bir halda maşını saxlama və heç kimin əl eləməyinə fikir vermə.

Yol kəsişməsində işıqforun qırmızı işığında Cenifer maşını saxladı. Elə bu anda kiçik bir qız uşağı Faysal tərəfdən şüşəni döydü:

– Əmi, mənə kömək lazımdır, mənə kömək edin, əmi!

– Ana, niyə saxladın? Sür! – Faysal uşağa baxmadan, qışqıraraq anasına dedi.

- Oğlum, sakitləş, bu, sadəcə, uşaqdır.
- Yox, sən başa düşmürsən! – Faysal bir neçə qurtum da viskidən aldı.
- Əmi, mənə öldürmək istəyirlər, mənə kömək et, əmi!
- Uşaq ağlayaraq, şüşəni döyəcləyərək Faysala dedi.
- Deyəsən, uşaq təhlükədədir, onu öldürmək istəyirlər!
- Emili narahat halda dedi. – Saxlayın maşını, ona kömək lazımdır, polis çağırmaq, sonra xəstəxanaya gedərik.
- Olmaz! – Faysal qışqırdı. – Heç bir halda qapını açma! Polis çağırmaq da lazım deyil! Bunların hamısı oyundur, elə siz özünüz də oyun oynayırırsınız!
- Nə oyunu? – Emili stressli şəkildə soruşdu. – Uşaq deyir ki, onu öldürmək istəyirlər, biz ona kömək etməliyik!
- Kəs səsini! – Faysal yumruğunu maşının panelinə vurdu. – Sən hal-hazırda öz uşağını öldürməyə gedirsən! Nədir, başqasının, tanımadığın uşağı fikirləşməyə başlamısan?
- Yox! – Emili əlləri ilə üzünü tutaraq ağlamağa başladı. – Lazım deyil, saxlama, sür!
- Maşındakı gərginlikdən narahat olan Cenifer işıqforun yaşıl işığı yanan kimi qaza basıb sürət yığdı. Artıq yolun üzərində kəsişmə və işıqfor yox idi, yalnız düz yolla hərəkət edib xəstəxanaya çatacaqdılar. Faysal arada bir neçə qurtum içir, dərindən nəfəs alır və hərdən “ah-uf” edirdi.
- Xəstəxananın qarşısına çatanda orada iki gənc qadının əllərində “ABORTA YOX!” şüarı tutduqlarını gördülər. Onlar var gücləri ilə “ABORTA SON!”, “UŞAQ ÖLÜMLƏRİNƏ SON!” şüarlarını qışqırırdılar. Faysal, Cenifer və

Emili gördüklərindən şokda idilər. Cenifer maşını düz xəstəxana qapısının qarşısında saxladı, Faysal Emilini düşürərək xəstəxanaya daxil oldu. Qapının ağzında duran iki qadının çıxıntıları xəstəxananın daxilində də eşidilirdi.

Faysal və Emilini Sadiq doktor qarşıladı. Maşını park edən Cenifer də onlara qoşuldu.

– Bayırdakı qadınlar niyə qışqırırlar? – Faysal əsəbi halda soruşdu.

– Aborta qarşı etiraz edirlər, – Sadiq doktor cavab verdi.

– Çoxdan burdadırlar, yoxsa elə bizdən qabaq gəliblər?

– Təxminən üç dəqiqə bundan əvvəl gəliblər.

– Gördün?! – Faysal üzünü Ceniferə tutdu. – Deyirdim axı, nəşə qəribə şeylər baş verir. Doktor, sizin xəstəxananın təhlükəsizlik xidməti yoxdur?

– Var, niyə soruşursunuz ki?

– Niyə bəs onları qovmursunuz?

– Niyə qovaq ki? Onlar, sadəcə, etiraz edir və mövqelərini bildirirlər.

– Xəstəxanada xəstələr var, onlar bu səs-küydən narahat olurlar. Məsələn, mən və ailəm onların səsindən narahat oluruq. Xahiş edirəm, onları ordan qovdurun.

– Oldu, xanımınızı palataya yerləşdirən kimi onları qovduraram.

Emili palataya yerləşdirildi, doktor tibb personalına onu və əməliyyat otağını hazırlamağı, təhlükəsizlik işçilərinə isə etirazçıları qovmağı tapşırırdı. Bir neçə dəqiqədən sonra etirazçıların səsi kəsildi. Xəstəxananın qəbul şöbəsində əyləşən Faysal dərindən nəfəs alıb iki əli ilə başını

tutaraq sakitləşməyə çalışırdı. Cenifer gəlib onun yanında əyləşdi.

– Oğlum, narahat olma, uzağı bir saata məsələ həll olunacaq.

– Bəs camaata, atama nə deyəcəyik?

– Deyəcəyik ki, Emili özünü narahat hiss etdi, qarnında bərk sancılar oldu, təcili onu xəstəxanaya gətirdik. Yerdə qalanı isə Sadiq doktorun arayışında olacaq, sən qətiyyən narahat olma! Mən gedim, doktorla arayış barədə danışım, sən burda məni gözlə.

– Ana, maşının açarlarını mənə ver.

– Oğlum, içkilisən, sənə maşını idarə etmək olmaz!

– Sürməyəcəm, sadəcə, burda ürəyim sıxılsa, maşında əyləşib gözləyəcəyəm.

Cenifer əməliyyat şöbəsinə tərəf getdi. Faysal yenə də iki əli ilə başını tutaraq oturdu, gözlərini yumub dərindən nəfəs almağa başladı. Bir neçə dəqiqə bu cür oturdu, birdən kiminsə əlinə toxunduğunu hiss etdi. Gözlərini açanda qarşısında bir qız uşağı gördü. Səksənərək ayağa qalxıb isterik şəkildə qışqırdı:

– Əl çəkin məndən! Məni rahat buraxın! – Faysal geri, xəstəxananın qapısına tərəf çəkildi. – Yaxınlaşma mənə! Get burdan!

– Qızım! – Bir kişi uzaqdan qaçaraq uşağa çatdı və onu qucağına götürdü. – Üzr istəyirəm, cənab, mənim qızım hamı ilə dost...

– Kəs səsini! – Faysal qulaqlarını tutdu. – Mən sizi eşitmək belə istəmirəm.

Qaçaraq xəstəxananın qapısından çölə çıxıb anasının maşınına tərəf götürüldü. Maşında başını tutaraq qışqırır, viskidən içirdi. Kimsə şüşəni taqqılatdı. Səsə tərə baxanda bayaq etiraz edən qadınlardan birini gördü.

– Cənab, sizinlə vacib bir məsələ barədə söhbət etmək istəyirəm, şüşəni aşağı salarsınız?

– Yox! – Faysal qapıları kilidlədi, radionu işə salıb səsinə qaldıdı. – Mən səni eşitmirəm! – deyə qulaqlarını tutaraq qışqırmağa başladı.

Qadın nə qədər şüşəni taqqılatdısa da, faydası olmadı. Faysal qulaqlarını tutub öz-özünə nəsə qışqırır, radio ilə birlikdə oxuyurdu. İkinci etirazçı qadın da maşına yaxınlaşdı və o biri qadının əlindən tutaraq dedi:

– Bəsdır! Vəssalam, tapşırıgımız qurtardı! Artıq biz heç nə edə bilmərik.

– Yox, biz nəsə etməliyik! – Azabel etiraz etdi.

– Dedim ki, qur-tar-dı! – İzona səsinə qaldırdı. – Bəsdır, özünü ələ al!

İzona onu maşından aralayaraq xəstəxananın arxasına tərəf çəkdi. Azabel təngnəfəs olmuş, gözləri dolmuşdu.

– Onlar bilirdilər! – Azabel qəzəblə dedi. – Onlar vəziyyətin bu cür olacağını bilirdilər və bilərəkdən bizi bu uğursuz tapşırığa göndərdilər.

– Kim bilirdi? Kim göndərdi?

– Qabriel və Tariel!

– Bax, Azabel, bizim işimiz nəyisə araşdırmaq deyil, tapşırığı icra etməkdir. Həmişə uğurlu olası deyilik ki? Bu dəfə alınmadı, nə etmək olar? Heç kim bizi buna görə dan-

layası və ya edam edəsi deyil. Sakit ol, gəl qərargaha qalxaq.

– Yox, mən xəstəxanaya gedirəm, əməliyyat otağına.

– Yox, ora getmək olmaz! – İzona həyəcanla dedi. – Ora getmək çox təhlükəlidir və ürəkaçan heç bir şey görməyəcəksən!

– Yox, mən bu tapşırığın məhiyyətini dərk etmək istəyirəm, mənə, burda nəşə düz getmir.

Azabel heç kimin gözünə görünmədən xəstəxanaya daxil oldu və birbaşa əməliyyat otağına keçdi. Burada Sadıq doktor və tibb bacıları var idi, onlar əməliyyatda doktora kömək edəcəkdilər. Emili artıq narkozun təsiri altında idi, nəbzini və qan təzyiqini nəzarətdə saxlamaq üçün onu aparatlara qoşmuşdular.

Emilinin ayaqları əməliyyat masasının xüsusi konstruksiyası vasitəsilə yuxarı qaldırılmışdı və aralı idi, bu, doktorun əməliyyatı rahat keçirməsi üçün idi. Emilinin bədəninin qurşaqdan aşağı hissəsi açıq-mavi rəngli adyalla örtülmüşdü. Doktor onun əməliyyata hazır olduğunu görüb işə başladı.

Doktorun arxasında durub bu mənzərəni izləyən Azabel sanki bu prosesdə nə isə bir əlamət axtarır, bunun niyə baş verdiyini anlamağa çalışırdı, amma cavab tapa bilmirdi. O, yerini dəyişərək qapı istiqamətindən, doktorun sol tərəfindən baxmağa başladı. Doktor açıq-mavi rəngli adyalın altında nəşə edirdi, köməkçiləri ona müxtəlif alətlər verir, xəstənin nəbzinə və qan təzyiqinə nəzarət edirdilər.

Azabel Emiliyə yaxınlaşıb üzünə baxdı, qarşısında sanki ağ marmərdən yonulmuş bir heykəl uzanmışdı, bütün

hisslərdən məhrum edilmiş bir heykəl. Birdən doktor kəsilmiş bir uşaq ayağını çıxarıb əməliyyat masasının yanındakı tasa qoydu. İlahi, bu nə idi? Azabelin əlləri və ayaqları əsməyə başladı, başı döndü, gözləri qaraldı. O, tasdakı kəsilmiş, bir neçə santimetr uzunluğunda və qan içində olan körpə ayağına baxıb ağlamağa başladı. Azabel əsən əlləri ilə başını tutur, ayaqları onu saxlamadığından dizləri üstə düşür, başını döşəməyə qədər əyir və şiddətlə ağlayırdı. “Niyə? – Azabel var gücü ilə qışqırdı. – Axı nəyə insanlar bir-birinin qanına bu qədər susayıb? Axı niyə beş günlük dünyanın beş quruluşuna görə məsum balanı öldürür? Niyə insanlar kamil bir varlıq olduqları halda bu cür alçalırlar? İlahi! Bütün bunları necə götürürsən axı?!”

O, bir qədər ağlayandan sonra özünü toplayıb ayağa qalxdı, doktora, tibb bacılarına və Emiliyə əsəbi halda baxaraq otaqdan çıxdı, qapıdan keçərkən sağ əli ilə qapıya möhkəm bir yumruq vuraraq “QATİLLƏR!” – deyə qışqırdı. Doktor və tibb bacıları diksindilər, tappıltını və “QATİLLƏR!” qışqırtısını eşitmişdilər. Doktorun əlləri əsməyə başladı, əlindəki alətlər yerə düşdü, başı döndü, nəfəsi daraldı. Tibb bacıları tez ona əyləşməyə kömək edib başqa həkim çağırıdılar.

Azabel əsəbi halda xəstəxanadan çıxıb ətrafa baxdı, lakin İzonanı görmədi. Birdən səmədan altı mələk enib ona yaxınlaşdılar.

– Azabel, təcili olaraq bizimlə getməlisən, Qabriel səni görmək istəyir.

– Qabriel? – Azabel gözünün yaşını sildi. – Qabriel məni niyə istəyir ki?

- Bilmirik, bizə sadəcə səni gətirmək tapşırılıb.
 - Gedək.
- Azabel dərhal həmin mələklərlə qərargaha qalxdı.

VIII. Xəta öz sahibini cəzalandırır

Qabriel qəzəbli halda kabinetində Azabelin gətirilməsi-ni gözləyirdi. İzona artıq burada idi və gözünün altından qəzəbli baş mələyi izləyirdi. Kabinetin qapısı açıldı və Azabel daxil oldu. İzona və Azabel ayaq üstə Qabrielin hüsurunda idilər. Qabriel öz kreslosunda oturmuşdu, göz-lərindən hiddəti və qəzəbi aydın oxunurdu.

– Azabel! – Qabriel yüksək tonla sözə başladı. – Sən nə oyun çıxarırsan? Sənə neçə dəfə deyildi ki, emosiyalarına sahib çıx?! Neçə dəfə xəbərdarlıq edildi.

– Siz bizə düzgün tapşırıq verməmişdiniz, – Azabel əsəbi halda dedi.

– Necə yəni düzgün tapşırıq verməmişik?

– Siz bizə yalnız Faysala təsir göstərməyi demişdiniz, amma biz ora gedəndə Emilinin də, Ceniferin də abort et-mək istədiyini gördük. Hətta Emili uşağının taleyini özü həll edəcəyini dedi. Onların gözünü mal və pul tutmuşdu, hətta əgər Faysalı razı sala bilsəydik, Emili yenə də uşağı aldırmaqda təkid edəcəkdik.

– Bəsdir! – Qabriel yumruğunu stolun üzərinə çırpdı. – Sən kimsən ki, nəyin necə olacağını deyəsən?! Yoxsa sən gələcəyi, dəyişən taleləri bilirsən? Bəlkə sən hər şeyi bilən-

sən, elminlə hər şeyi ehtiva edənsən? Sənin yalnız bir tapşırığın var idi: o da Faysala təsir etmək, vəssalam!

– Deməyim odur ki, təkcə Faysala təsir etməklə iş həll oluna bilməzdi, ortada Emili faktoru da var idi. Bu, bizi açıq-aşkar uğursuzluğa sürükləmək idi.

– Kəs! – Qabriel yerindən qalxaraq Azabelin qarşısına gəldi. – Sizi heç kim tapşırığı yerinə yetirə bilməməkdə qınamır! İndiyədək nə vaxtsa uğursuz tapşırığa görə qınanmısan? Kimsə səni uğursuzluğa görə qınayıbmı?

– Xeyr! – Azabel başını aşağı salaraq cavab verdi. – Elə bir şey xatırlamıram.

– Keçən dəfə, dağın başında sənə demədimmi ki, sənin işin yalnız tapşırıq haqqında fikirləşməkdir, başqa heç bir şey haqqında fikirləşmə?

– Demişdiniz.

– Bəs nə oldu? Yəni mənim söhbətim sənə o qədər kar etmədi?

– Tapşırığa düzgün yanaşma olmayıb, – Azabel səsini qaldırdı, əlləri əsməyə başladı, – o uşağı qurtarmaq olardı, məsum bir körpə həm valideynlərin hərisliyinə, həm də sizin şöbənin bacarıqsızlığına qurban getdi. – Azabelin artıq gözlərindən yaş gəlirdi. – Mal və pula həris insanların sakitcəsinə məsum bir körpəni qətl etməsinə siz də eyni sakitliklə yanaşırsınız! Onda sizin həmin qatil insanlardan fərqliniz nədir?

– Sən nə danışırsan? – Qabrielin qəzəbdən gözləri bə-rəldi. – İndi sən bizi uşaq qatili kimi görürsən?

– Bəli! Qətl törədənlə qətlin qarşısını almağa gücü çatıb almayan eyni dərəcədə suç sahibidir! Siz həmin uşağın

qətlində şəriksiniz! Siz o uşağın anasının bətnindən çıxan kəsilmiş ayağının məsuliyyətini daşıyırsınız!

– Bəsdir! – Qabriel qışqırdı. – Sənin əməliyyat otağında nə işin var idi axı?! Sənə kim demişdi ora gedəsən? Niyə özünə aid olmayan işlərə baş qoşursan? Tapşırığı aldın, getdin cəhd elədin, alınmadı, qayıt qərargaha! Bundan sadə nə ola bilər axı?! Bunun harası, hansı hissəsi sənə aydın deyildi axı?

– Mən belə iş, belə həyat istəmirəm! – Azabel göz yaşlarını gizlətmək üçün iki əli ilə üzünü tutmuşdu. – Mənə belə həyat, belə iş lazım deyil! Məni məhv edin, sizə yalvarıram!

– Məhv etmək? Tanrının yaratdığı bir varlıq heç vaxt məhv olmur! Amma bu o demək deyil ki, sənin bu hərəkətin cəzasız qalacaq! Hələ əməliyyat otağında çıxardığın hoqqanı demirəm. Qapıya yumruq vurmaqda, var gücünlə “QATİLLƏR!” qışqırmaqda məqsədin nə idi? Bilirsən ki, ordakı tibb personalı sənin səsini eşidib? Sən o qədər qəzəbli olmusan ki, qeybdə olarkən zahirə səsin çıxıb və bunu hiss etməmişən. Heç bilirsən indi bu əməlin hansı problemlərə yol açacaq? Bütün bunların nə boyda problem olduğunu dərk edirsən? Hardan dərk edəsən axı?!

– Mən bilmirəm, heç nə bilmirəm və bilmək də istəmirəm! – Azabel gözlərinin yaşını sildi. – Mənim cəzam nədirsə, verin! Məndən bu qədər.

– İçəri gəlin! – Qabriel qapının ağzındakı mələkləri çağırırdı, mələklər daxil oldular. – Aparın onu üfürmə kabinetinə, bir azdan gəlib sizə ünvanı verəcəyəm.

Mələklər Azabelin qoluna girib onu kabinetdən çıxardılar. Dəhliz boyu gəlib sonda ikilaylı dəmir qapıya çatdılar. Düyməni basıb qapını açdılar. Azabel bütün bunlara heyrlə baxır, hara və niyə aparıldığını başa düşmürdü, amma bu, onun üçün o qədər də əhəmiyyətli deyildi.

Qapının arxasında yarıqaranlıq bir otaq var idi. Otağın mərkəzində şüşədən düzəldilmiş, silindrik formada bir kabinə var idi. Onları bir mələk qarşıladı.

– Sizə nə lazımdır?

– Bu mələyi Qabriel göndərdi və üfurmə kabinetinə yerləşdirməyi əmr etdi.

– Bəs ünvan? Ünvan varmı?

– Xeyr, ünvanı indi o özü gətirəcək.

– Onda yerləşdirin.

Mələk kabinetin qapısını açdı, digərləri Azabeli onun içinə yerləşdirdilər. Azabel həyəcanlandı, çünki bu kabinetin nə iş gördüyünü bilmirdi və hansısa “ünvan”dan söhbət getdiyinə görə onu harasa üfürə bilərdilər. Amma hara? Bax, Azabel bunu bilmirdi.

Onu kabinetə yerləşdirib qapını bağladılar. Otaqdakı mələk idarəetmə pultunun arxasında əyləşdi. Bir neçə dəqiqədən sonra Qabriel əlində bildirişlə gəlib onu pultun arxasındakı mələyə verdi. Mələk bildirişin üzərində yazılanları pulta köçürdü və Qabrielə hazır olduğunu dedi. Qabriel kabinetə yaxınlaşdı, məyus baxışlarla Azabelə baxıb dedi:

– Azabel, mən çox çalışdım səni xəbərdar edim, düz yola çəkim, amma alınmadı. Bilmirəm məndə alınmadı,

yoxsa səndə. Bəlkə də mən kifayət qədər inandırıcı ola bilmədim, əgər belə olubsa, məni bağışla.

Azabel Qabrielə cavab vermədən üzünü başqa tərəf çevirdi. Sanki bununla onun dediklərinə heç bir əhəmiyyət vermədiyini göstərmək istəyirdi. Bəlkə də öz taleyi ilə barışdığına görə onun üçün bunun heç bir əhəmiyyəti yox idi. Qabriel kabinədən aralanaraq pultu yaxınlaşdı və başlamaq üçün işarə etdi. Mələk pultun üzərindəki iri və qırmızı düyməni basdı.

Düymə basılan kimi kabinədə səslər yarandı, Azabelin həyəcanı artırdı. Səsin ardınca kabinənin içərisi işıqla dolmağa başladı. Işıq o qədər gücləndi ki, Azabelin gözləri ağrımağa başladı. Səs və işıq artdıqca kabinədə titrəmə də artırdı. Işıq o qədər çoxaldı ki, Azabel gözlərini əlləri ilə yumdu, lakin işığın şiddətindən artıq o, əllərinin, barmaqlarının sümüklərini də görürdü. Işıq o həddə çatdı ki, artıq əlləri belə onun qarşısını kəsə bilmirdi. Kabinənin içi süd kimi parlaq və çox güclü bir işıqla doldu. Birdən işıq zülmətlə, səs-küy isə sükunətlə əvəz olundu. Azabel özünü darısqal bir yerdə zülmətdə və mayenin içində gördü. Onu hara və niyə üfürmüşdülər? Bax bunu o, artıq bilmirdi, amma hələlik...

ÜÇÜNCÜ KİTAB

REALLIQ KİTABI

I. Mirasın qazanılması

Dubayda günəşli səhərlərdən biri idi. Faysalla Emili öz evlərində idilər. Abortdan sonra Faysal psixiki gərginlik keçirsə də, sonradan həkimlərin köməyi ilə bir az özünə gəlmişdi. Psixi gərginlik fonunda anası Ceniferlə bir az problem yaşamış və araları soyumuşdu. Şeyx Malikə isə uşağın sağlıq problemi ilə əlaqədar itirildiyi deyilmişdi.

Emili isə tez bir zamanda özünü toplaya bilmişdi və artıq yenidən hamilə idi. Sonuncu həkim müayinəsində ona uşağın oğlan olacağı deyilmişdi. Artıq onların ailəsinə hü-zur gəlməyə başlamışdı. Emili ərinə qarşı son dərəcə mü-layim və diqqətli olmağa çalışır, ona qayğı göstərirdi.

Faysal evin qarşısında əyləşərək qəhvəsini içirdi. Bir-dən qapının zəngi çalındı, qapını açanda anasını gördü.

– Salam, oğlum, necəsən? – Cenifer çox sevincək görü-nürdü.

– Salam, ana, mən yaxşı olmağa çalışıram, sən necəsən?

– Mən əlayam! – Cenifer həyəətə daxil oldu.

Faysal və Cenifer evin qarşısında masa arxasında əy-ləşdilər. Cenifer gözündən eynəyi çıxarıb sevinclə ətrafa baxır və Faysala gülümsəyirdi:

– Əla xəbərlərim var!

– Nə olub?

– Bir az öncə qardaşın Məcidin qızı dünyaya gəlib.

– Necə? – Faysal əsəbi halda dedi. – Qızı?

– Bəli, qızı. Nə olub, niyə əsəbiləşirsən?

– Necə əsəbiləşməyim? – Faysal bərkdən qışqırdı. – Siz mənim körpəmi öldürdünüz ki, Məcidin oğlu olacaq, mİRas ona qalacaq. İndi də aydın olur ki, Məcidin qızı olub?

– Oğlum, sakit ol, bu ki yaxşı xəbərdir.

– Nəyi yaxşı xəbərdir? – Faysal az qala dəli olacaqdı, səsi artıq evə gedirdi. – Sən başa düşürsən? Arada mənim körpəm getdi, bunu anlayırsan?

– Nə olub? – Səsə Emili həyəətə çıxdı, Faysalın əsəbi olduğunu görüb narahat oldu. – Cenifer, nə baş verib?

– Salam, mən şad xəbərlə gəlmişəm, amma Faysal əsəbiləşir. Məcidin qızı olub.

– Qızı olub? – Emili təəccüblənsə də, üzündə sevinc əlaməti göründü. – Hə, bu, həqiqətən də, şad xəbər oldu. Əzizim, – üzünü Faysala tutdu, – bəs sən niyə əsəbiləşmişən?

– Necə yəni niyə əsəbiləşirəm?! Məcidin oğlu olacaq, bütün miras ona qalacaq deyə övladımı öldürdünüz! İndisə məlum olur ki, Məcidin qızı olub. Elə isə mənim övladım niyə öldü?

Emili Faysala yaxınlaşaraq əlini onun çiyinə qoydu:

– Axı biz hardan bilə bilərdik ki, Məcidin qızı olacaq? Onlar uşağın cinsini niyə bizə demirdilər?

– Məncə, onlar uşağın cinsini bilirdilər, – Cenifer qətiyyətlə dedi, – amma gizlədirdilər. Sənin uşağının ölümündə onların da günahı var!

– Ana, sən indi özünə günah şəriki axtarırsan! Yeganə günahkar bizim, mala və pula görə uşaq qətl edən qatillər.

Emili Faysalın başını sıgalladı.

– Sakitləş, bizim artıq yeni bir körpəmiz var. – Emili Faysalın əlindən tutaraq qarnının üzərinə qoydu. – Biz bu körpəmizlə həm həyatdan, həm də qardaşından qisas alacağıq. Anan düz deyir, onlar uşaqlarının cinsini gizlətməsəydilər, biz bu cür radikal addımlara getməzdik. Bunu başa düşürsən? Burda bir neçə səbəb olub, biri və birincisi də Məcidin və Annanın uşağın cinsini gizlətməsi olub. Biz onların uşaqlarının qız olacağını bilsəydik, bu cür addım atardıq?

– Xeyr, atmazdıq! – Faysal Emiliyə baxaraq başını yel-lədi. – Düz deyirsən, bunların hamısının əsas səbəbkarı qardaşım və arvadıdır. Və biz mütləq onlardan qisas ala-cağıq!

– Bəli! – Cenifer sevinclə dedi. – Biz onlardan sağlam bir oğlan övladı dünyaya gətirməklə qisas alacağıq.

– Həm də mirasdan ən çox pay alaraq... – Emili əlavə etdi. – Mirası əldə edərək...

* * *

Faysal xəstəxananın qarşısında narahat halda var-gəl edirdi, birdən telefonu zəng çaldı.

– Ata, salam, necəsən?

– Faysal, oğlum, salam. Əsas siz, Emili necədir? Anan dedi ki, onu xəstəxanaya aparmısan.

– Bəli, burdayıq, xəstəxanada, hələlik gözləyirəm, heç bir xəbər yoxdur.

– Oğlum, bilirəm, keçən dəfə siz bir faciə yaşadınız, amma ümidini üzmə, hər şey yaxşı olacaq. Mən bir azdan yanınızda olacağam.

– Ata, çox sağ ol ki, həmişə çətin günlərimizdə yanı-
mızda olmusan.

– Narahat olma, oğlum, mənim bütün var-dövlətim
sizsiniz, qardaşın və sən. Möhkəm olun, bir azdan yanı-
mızda olacağam.

Şeyx Malik dəstəyi asdı. Faysal qəbul şöbəsinə yaxınla-
şaraq qadından soruşdu.

– Üzr istəyirəm, mənim yoldaşım burdadır, doğuş
üçün.

– Bilirik, cənab, narahat olmayın, bir xəbər olan kimi
sizə deyəcəyik.

– Heç olmasa əməliyyat başlayıbmı?

– Bəli, onu artıq əməliyyat otağına yerləşdiriblər. Siz
narahat olmayın, əyləşin, bir xəbər olan kimi sizə deyəcə-
yik.

Cenifer daxil olub Faysala yaxınlaşaraq onu qucaqladı.

– Oğlum, Emili hardadır? Yaxşıdır mı?

– Əməliyyat otağına yerləşdiriblər, nəyə olsa deyəcəklər.

– Necə oldu, elə birdən sancıları tutdu?

– Hə, evdə oturmuşduq, birdən sancıları tutdu.

– Deyəsən, otuz səkkizinci həftəsində idi, yox?

– Elə olmalıdır, deyirsən vaxtıdır?

– Məncə, hə, vaxtıdır.

– Aman, Tanrım! – Faysalın narahatlığı daha da artdı.

– Sakit ol, oğlum, hər şey yaxşı olacaq. Sən burda əyləş,
mən həkimlərlə maraqlanım.

Cenifer əməliyyat şöbəsinə tərəf getdi, Faysal isə niga-
rançılığından özünə yer tapa bilmirdi.

* * *

Qəbul şöbəsində gözləyən Faysal bu vaxt ərzində dəfələrlə çölə çıxmış, amma orda da aram tapmayaraq geri dönmüşdü. Birdən xəstəxananın qapısından Şeyx Malik içəri girdi. Oğlunu görəndə yaxınlaşıb onu qucaqladı.

– Oğlum, necəsən, Emili necədir?

– Yaxşıyam, Emili də yaxşıdır. Onu əməliyyat otağına aparıblar.

– İlahi, niyə?

– Anam deyir ki, doğuş vaxtıdır, evdə sancıları tutmuşdu.

– Demək, yenə baba olacağam? – Malik sevincdən oğlunu qucaqladı, amma “yenə baba” ifadəsi Faysalın xoşuna gəlmədi.

– Yox, ata, bu dəfə əsl baba olacaqsan! Bizim oğlumuz olacaq!

– Oğlum, bilirəm, həkimlər sizə oğlan olacağını deyib, amma mənimçün nəvənin fərqi yoxdur, oğlan olsun, ya da qız. Əsas odur ki, sağlam olsun, gözəl və ağıllı olsun.

Ceniferin gəldiyini gördülər, onun üzündə həm sevinc, həm də göz yaşlarını görmək olurdu.

– Oğlum! – Cenifer Faysala çataraq onu qucaqladı. – Təbrik edirəm, oğlun oldu!

– Ana! – Faysalın sevincdən gözləri doldu. – Oğlum oldu? Necədir? Kimə oxşayır? Emili necədir?

– Hələ uşağı mənə göstərməyiblər, amma Emili yaxşıdır.

– Təbrik edirəm, oğlum, – Malik Faysalı qucaqladı. – Siz mənə dünyanı bəxş etdiniz.

– Oğlum, – Malikin arxasında dayanan Cenifer Faysala işarə etdi, – oğlunun adını nə qoyacaqsan?

– Bu nə sualdır? Əlbəttə, onun adını Malik qoyacağam. Malik ibn Faysal ibn Malik!

–Sən mənə bir daha dünyanın ən xoşbəxt babası etdin, oğlum! – Malikin sevincdən gözləri yaşardı.

– Oğlum, sən yaxınlaş əməliyyat şöbəsinə, yəqin ki, bir azdan uşağı sənə göstərərlər.

– Yaxşı, Emilidən də bir xəbər bilsəm, yaxşı olar.

Faysal əməliyyat şöbəsinə tərəf getdi. Cenifer Maliklə tək qaldı, belə bir fürsəti əldən buraxa bilməzdi.

– Görürsən mənim oğlum nə etdi?

– Nə etdi ki? – Şeyx Malik çəşqin halda soruşdu.

– Daha nə etmədi ki? Sənə oğul nəvəsi bəxş etdi, ona sənə adını qoydu. Görürsən? Sənin əsl oğlun, əsl varisin də elə odur!

– Cenifer, yenə başlama, ailəyə nifaq salma, şad günü-müzü qaraltma.

– Niyə qaraldıram ki? Həqiqətləri deyirəm, məgər sən özün bunları görmürsən?

– Görürəm və dəyərləndirirəm.

– Necə dəyərləndirirsən? Faysalın da, Emilinin də sənənin dəstəyinə ehtiyacı var, hətta yeni doğulan, sənənin adını daşıyan körpənin də.

– Mən nə vaxt onlardan dəstəyimi əskik etmişəm ki? Xəstəxananın xərclərini mən qarşılayacağam, toylarında olduğu kimi, yeni körpəyə hədiyyə də edəcəyəm.

– Əsas məsələ biz olmayanda onlara dəstək olmaqdır, onlara yaxşı bir miras qoymalıyıq ki, bizdən sonra əziyyət çəkməsinlər.

– Hə, bunu düz deyirsən, gərək vəkilimlə görüşüm və vəsiyyətnaməni dəyişdirim.

Cenifer Şeyx Maliki qucaqladı:

– Sən əsl qayğıkeş atasan! Hə, bir də qayğıkeş babasan!

Şeyx Malik utanaraq gülümsədi. Bir neçə dəqiqədən sonra Faysal sevincək geri döndü.

– Ata, ana, mən oğlumu gördüm, lap atama bənzəyir.

– Oğlum, Emili necədir? – Şeyx Malik soruşdu.

– Yaxşıdır, ata, onu da gördüm. Çox xoşbəxt idi, indi körpə onunladır.

– Əla, oğlum! – Cenifer Faysalı qucaqladı. – İndi biz atanla getməliyik, işimiz var, vəkili ilə görüşməliyik. Nəsə lazım olsa, bizə xəbər elə. Xəstəxana xərclərini atan qarşılayacaq, sən heç narahat olma.

– Təşəkkür edirəm, ata!

– Narahat olma, oğlum, hər şey daha da yaxşı olacaq.

Ceniferlə Şeyx Malik xəstəxanadan çıxıb maşına tərəf getdilər. Cenifer Şeyx Malikin maşınına əyləşdi:

– Hə, indisə gedək vəkilin yanına.

– Bəlkə tələsməyək?

– Yaxşı işlərdə yubanmaq olmaz, əzizim. – Cenifer üzünü sürücüyə tutdu. – Sür idarəyə.

* * *

Artıq körpənin doğuşundan bir neçə ay keçmişdi, Emili və körpə özlərini yaxşı hiss edirdilər, amma Şeyx Mali-

kin vəziyyəti getdikcə ağırlaşdı. Nəhayət, onu xəstəxanaya yerləşdirməli oldular. Həkimlərin proqnozları ürəkaçan deyildi, ona maksimum bir neçə gün vaxt qoymuşdular. Odur ki, Şeyx Malik bütün ailəsinin xəstəxanaya toplaşmasını istəmişdi, vəkili də orada idi. Şeyx Malik dünyadan köçməzdən öncə vəsiyyətini hamıya oxutmaq istəyirdi.

Artıq bütün ailə üzvləri palatada idi, vəkil də gəlmişdi. Hamının diqqəti oxunacaq vəsiyyətnamədə idi. Sözə ilk olaraq Şeyx Malik başladı:

– Əzizlərim, siz mənimçün bu dünyada ən əziz adamlarsınız, ola bilsin ki, çox yaxında sizi tərk etməli oldum. Sizi bura yığmaqda məqsədim özümə və sizə qarşı son vəzifəmi yerinə yetirmək istəyimdir. Bir azdan vəkil vəsiyyətnaməni oxuyacaq, inanıram ki, maksimum səviyyədə ədalətə riayət etmişəm. Buyur, oxu. – Şeyx Malik vəkilə işarə etdi.

– Hörmətli ailə üzvləri, – vəsiyyətnamə artıq vəkilin əlindəydi. – Şeyxin də dediyi kimi, indi vəsiyyətnaməni oxuyacağam.

– Uzun-uzadı lazım deyil, – Şeyx Malik əli ilə vəkilə işarə etdi, – əsas məqamları qeyd et, surətini hər bir ailə üzvümə verərsən.

– Oldu! Deməli belə, vəsiyyətə əsasən, xanım Anna və Cenifer yaşadıkları evlərə sahib olacaqlar və sənədləşmə ən qısa zaman ərzində tamamlanacaq, bundan əlavə, hər birinə beş yüz min dollar məbləğində vəsait veriləcək. Şeyxin böyük oğlu Məcidə yaşadığı ev, avtoparkdan iki maşın və beş milyon dollar veriləcək. Şeyxin kiçik oğlu

Faysala isə “Əl-Mülk” şirkəti, yaşadığı ev, şeyxin yerdə qalan bütün maşınları və bank hesablarındakı toplam yetmiş səkkiz milyon dolları çatacaq. Şeyxin hazırda yaşadığı ev isə satılaraq ehtiyacı olan insanlara sədəqə şəklində veriləcək. – Vəkil Şeyx Malikə müraciət etdi. – Nə isə əlavə edə bilərsinizmi?

– Bəli! – Şeyx üzünü Faysala tutdu. – Oğlum, şirkət sənə qalsa da, istəyirəm ki, qardaşın Məcidini şirkətin başına təyin edəsən, o, idarəetmədə səndən daha bacarıqlıdır, bu, hər ikiniz üçün, şirkət üçün də xeyirli olar.

– Narahat olma, ata, hər şey sən deyən kimi olacaq.

Hamı bir-bir Şeyxi qucaqlayıb sanki onunla vidalaşırdılar. Hamının üzündə təbəssüm və sevinc var idi. Bəli, bu səhnə kənardan xoşbəxt bir ailənin görüntüsü idi, amma bu, yalnız kənardan belə görünürdü...

II. Xoşbəxtlik ailədədir

İndisə Şotlandiyanın Aberdin şəhərindəki bir ailə ilə tanış olaq. Söhbət şəhərin Shiprow küçəsində, Dənizçilik Muzeyinin yanında kiçik bir evdə yaşayan Evans ailəsindən, Oliverlə Ellanın qurduğu və xoşbəxt yaşadıkları ailədən gedir.

Oliver ixtisasca mühasib idi və uzun illərdi “BP” neft şirkətində çalışırdı. Hər ikisi əslən ingilisdə, elə İngiltərədə böyümüş, oxumuş, tanış olmuş və evlənmişdilər. Uzun müddət bir yerdə yaşasalar da, yenidən ailə qurmuş və bir neçə ay əvvəl, Oliverin “BP”nin Aberdindəki ofisinə təyinatından sonra bura köçmüşdülər. Əhalisi çox, özü səs-

küylü olan Londonla müqayisədə Aberdin çox sakit bir şəhər idi, odur ki, onların xoşbəxtliyi sanki burada tamamlanırdı. Hələ üstəlik Ellanın hamilə olması bu xoşbəxtliyi dəfələrlə artırırdı.

Bu gün şənbə idi, odur ki, Oliver evdə idi və Ella ilə birlikdə vaxt keçirirdi. Divanda əyləşib televizorda film seyr edirdilər ki, birdən Ella sevincək yerindən qalxdı.

– O tərpəndi! – Ella əllərini qarnının üzərinə qoydu. – Bizim uşağımız tərpənməyə başladı.

– Qoy baxım. – Oliver əlini Ellanın qarnına qoyaraq körpənin tərpənişini hiss etdi. – Doğrudan da tərpənir ki! – Oliver sevincindən qışqırdı. – Ey insanlar, mənim körpəm tərpənir!

– Bəsdir, dəlilik eləmə, qonşulardan ayıbdır, – Ella utancaq halda dedi.

– Qoy eşitsinlər, nə olacaq ki?! Bilirsən nə var? Hazırlaş, gedirik qeyd etməyə!

– Hara gedirik? Qoy əvvəlcə anama zəng edim, ona xəbər verim.

– Yox, sonra zəng edərsən, hazırlaş, gedirik. Yaxınlarda gözəl bir restoran var, ora gedirik.

– Hansı restorana? Adı nədir? Hansı mətbəxdir?

– “Mollinin Bistro” restoranı, orda əla yeməklər verirlər.

Ella sevincək otağına qaçıb hazırlaşmağa başladı və onlar restorana getdilər.

* * *

Restoranda onları inzibatçı qarşıladı və ortada bir masa təklif etdi. Əyləşib menyudan qızardılmış qızılbalıq sifariş etdilər.

– Şərabı qırmızı sifariş edək? – Ella təbəssümlə soruşdu.

– Xeyr! Şərab olmaz, körpəyə ziyandır, biz artıq bu barədə söhbət etmişik.

– Amma mən çoxdandır içmirəm, nə olar, bugünkü günün şərafinə, az miqdarda...

– Olmaz! – Oliver sərt şəkildə təpki göstərdi. – İndi hər ikimiz körpənin sağlamlığı üçün məsuliyyət daşıyıırıq. Sən içə bilmədiyinə görə mən də içməyəcəyəm.

– Bax indi sən əsl atasan! – Ella gülərək dedi. – Ana içə bilmədiyi üçün onunla həmrəylik nümayiş etdirirsən.

Onların yeməyi gəldi, birgə şam edib qəhvə içərək söhbətlərini davam etdirdilər.

– Həyatım, – Oliver dedi, – gəl burda bir-birimizə söz verək ki, körpəmizi həmişə mühafizə edəcək və onun yanında olacağıq.

– Əlbəttə, bu nə sözdür?!

– Mən bir ata kimi onunçün əlimdən gələn ən yaxşı şeyləri edəcəyəm, məktəb, universitet, hər şeyin ən yaxşısı olacaq.

– Körpəmin atası ilə bəxti gətirib, bəs mən neyləyəcəyəm?

– Sən isə həmişə onun yanında ol, qayğıları ilə maraqlan, problemlərini dinlə və ona dəstək ol.

– Baş üstə! – Ella Oliverin əllərindən tutdu. – Biz hər ikimiz onun yanında olacağıq, onu birgə və xoşbəxt böyüdəcəyik.

* * *

Bir neçə aydan sonra sancıları tutduğuna görə Ellanı xəstəxanaya apardılar. Palataya yerləşdiriləndən sonra Oliver qəbul şöbəsində gözləməli oldu. Uzun müddətdən sonra bir qadın həkim ona yaxınlaşdı.

– Cənab Evans, yoldaşınızın doğuş vaxtıdır, onu artıq əməliyyat otağına yerləşdirmişik.

– Ella necədir? O, yaxşıdır?

– Narahat olmayın, cənab, biz onu əməliyyat üçün hazırlayırıq, siz burda gözləyin, bir xəbər olan kimi sizə deyiləcək.

– Mən onu görə bilərəm?

– Xeyr, cənab! Sizin edə biləcəyiniz kömək burda sakitcə gözləməyinizdir.

– Oldu, mən burda gözləyəyəm, amma narahat və nigaranam, yerimdə sakit qala bilmərəm.

– Elə isə dua edin.

– Nə edim? – Oliver çaşqınlıqla soruşdu.

– Dua edin. – Həkim əllərini cütləyərək kinayə ilə dedi. – Bax bu cür, əllərinizi cütləyin və Tanrıya əməliyyatın uğurlu keçməsi üçün dua edin.

– Yox, mən dua etməyi bilirəm, sadəcə, mənə hələ xəstəxanada dua etməyi deyən olmamışdı.

– Bu sizin neçənci uşağınızdır?

– İlk uşağımız olacaq.

– Aydındır, – həkim kinayə ilə gülümsədi, – elə isə tədrisən öyrəşəcəksiniz, indilik sadəcə məşq edin.

O, əməliyyat otağına tərəf getdi, Oliver isə qəbul şöbə-sində onun arxasınca baxa-baxa qaldı. Skamyada oturub əllərini cütlədi və dua etməyə başladı.

* * *

Bir neçə gərgin keçən saatdan sonra həkim Oliverə yaxınlaşdı. O, çox yorğun görünürdü, üzündən əməliyyatın çətin keçdiyi bilinirdi. Oliver onun üzündəki ifadəni görəndə narahat oldu.

– Həkim, hər şey yaxşıdır? Ella yaxşıdır, körpə yaxşıdır? Əməliyyat bitdi?

– Cənab, hər şey yaxşıdır, narahat olmayın, Ella da, körpə də yaxşıdır. Sadəcə, əməliyyat çox ağır keçdi, təbii üsulla alınmadığına görə qeysəriyyə əməliyyatı etməli olduq. Hə, lap başımı itirmişəm, təbrik edirəm, sizin sağlam bir qızınız oldu.

– Təşəkkür edirəm, həkim, – Oliverin üzündə həm sevinc, həm də narahatlıq ifadəsi var idi. – Ella və uşaq yaxşıdır? Onları görə bilərəm?

– Uşağı bir neçə dəqiqədən sonra görə bilərsiniz, amma Ella gərək narkozdan ayılsın. Hazırda reanimasiya şöbə-sindədir, ora kənar şəxslər buraxılmır, qoy ayılsın, palataya keçirək, sonra onunla görüşə bilərsiniz.

– Təşəkkür edirəm, həkim! Mən burda səbirlə gözləyəcəyəm.

Həkim getdi, Oliver yenə də qəbul şöbəsində əllərini cütləyərək dua etməyə başladı.

Bir neçə dəqiqədən sonra bir tibb bacısı yaxınlaşıb uşağı görmək üçün onu körpələrin saxlanıldığı yerə apardı. Pəncərədən ona qızını göstərdilər. Balaca, qırmızıya çalan dərisi və iri gözləri ilə körpə Oliveri valeh etdi. Xoşbəxtlikdən onun gözləri doldu.

– Kaş Ella onu məndən əvvəl görəydi, necə də ona bən-zəyir.

– Narahat olmayın, – tibb bacısı onu sakitləşdirdi, – narkozdan ayılan kimi körpəni ona verəcəyik, axı körpə qidalanmalıdır.

– Hə, əlbəttə, aydındır. Olar ki, Ella ayılan kimi onu ilk mən görüm?

– Madam ki bu qədər narahatsınız, olar. Zəhmət olmasa, qəbul şöbəsində gözləyin.

Bir saatdan bir qədər çox qəbul şöbəsində gözlədikdən sonra tibb bacısı ona Ellanın ayıldığını və səkkizinci palataya köçürüldüyünü dedi. Oliver cəld həmin palataya getdi.

– Canım, – Oliver Ellaya yaxınlaşıb əlindən tutdu, – bizim qızımız oldu.

– Onu görmüsən? – Ella halsız və güclə eşidiləcək bir səslə soruşdu. – Kimə oxşayır?

– Əlbəttə ki, gözəl anasına. Deyərdim ki, mənə oxşamamaqla uşağın bəxti gətirib, – Oliver güldü.

– O, bizim qızımızdır, sənə də oxşasa, mənə də oxşasa, bizim qanımız və canımızdır.

– Elədir, əzizim, – Oliver onun əlindən öpdü, – sənin kimi iri gözləri, yumşaq və parlaq dərisi var.

– Bəs adını nə qoyacağıq? – Ella asta səslə soruşdu.

– Sənin eşqinə uşağın adını Bella qoyacağıq. Hə, necədir, xoşuna gəlir?

– Həyatım, bəlkə sənin eşqinə Oliviya qoyaq?

– Yox, o, daha çox sənə bənzəyir, qoy sənin adına uyğun bir ad olsun.

– Cənab, – tibb bacısının səsi eşidildi, – körpəni anaya verməliyik, o, qidalanmalıdır, mümkünsə, palatanı tərk edərdiniz.

– Əlbəttə, indi gedirəm. Özünə yaxşı bax, nəşə lazım olsa, mənə xəbər edərsən.

Oliver palatanı tərk etdi, bir neçə dəqiqədən sonra körpəni gətirib anaya verdilər. Ella onu görən kimi kövrəldi, körpəni qucağına alan kimi onu iylədi, qoxusunu nəfəsi ilə birlikdə ciyərlərinə çəkdi, ona elə gəldi ki, körpədən gələn ətir başını gicəlləndirir.

* * *

Bir neçə ildən sonra Oliver artıq “BP” şirkətində vitse-prezident vəzifəsində çalışırdı. Bu illər ərzində onlar daha iri evə köçmüşdülər. Bellanın artıq altı yaşı var idi. O öz ağılına və düşüncəsinə görə yaşadlarından seçilirdi. Oliver karyerasını daha da böyütmək istəyirdi, buna görə də ölkə xaricində yeni imkanlar haqqında düşünürdü. Xaricə köçmək, orada yaşayıb işləmək fikri Ellanın o qədər də xoşu-

na gəlmirdi. Bir gün şam yeməyi arxasında bu məsələni müzakirə etdilər. Ella öz narazılığını dilə gətirdi.

– Burda bizi nə qane etmir ki, başqa ölkədə iş haqqında düşünürsən?

– Mənə elə gəlir ki, BP-də artıq karyera yüksəlişimin pik nöqtəsinə çatmışam, bundan yuxarı qalxmaq mənim üçün imkansızdır. Mütləq karyeramda bir dəyişiklik etməliyəm, bu, mütləqdir. Bilirsən necədir, bir şirkətdən digərinə keçərək insan daha çox şey öyrənir, bir ölkədən digərinə köçərək isə daha çox püxtələşir. Məncə, bu, hamımızın xeyrinə olacaq.

– Əzizim, sənin üçün yaxşı olacağına qətiyyən şübhəm yoxdur, amma mən və Bella üçün çətin olacaq.

– Birincisi, mənim üçün yaxşı olacaqsa, elə sizin üçün də yaxşı olacaq deməkdir. Mən ayrı, siz ayrı deyilik, biz bir ailəyik! Yeni şəhər, yeni iş, yeni insanlar, yeni dostlar – bütün bunlar yalnız bizim xeyrimizə olacaq, inan.

– Bəs uşağımız üçün necə olacaq?

– Necə olmalıdır ki? Orda təhsil alacaq, orda yaşayacaq, orda böyüyəcək. Səni nə narahat edir ki?

– Sadəcə, fərqlilik məni bir az qorxudur, dəyişiklik. Yadımdadır, biz Şotlandiyaya köçəndən sonra uzun müddət buralara öyrəşə bilmədim.

– Bəli, indi artıq sənin təcrübən var. Bu dəfə hər şey daha asan olacaq.

– Olsun, təki asan olsun.

– Mən artıq bir neçə xarici şirkətə özüm haqqında məlumat göndərmişəm, aralarında Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Küveyt və İraq da var. Görək hansından xəbər çıxacaq.

– Olsun, nə deyirəm ki, əgər bu, bizim ailənin xoşbəxtliyi üçündürsə, qoy olsun.

Oliver Ellanın razılığını aldığı üçün çox xoşbəxt idi. Növbəti gün ona təşəkkür üçün qızıl bir bilərzik alıb hədiyyə etdi.

III. Qardaşlıqdan düşmənçiliyə

Şeyx Malikin ölümündən illər keçmişdi. “Əl-Mülk” şirkəti getdikcə böyüyürdü, Məcid həqiqətən də idarəetmədə bişmişdi. Bu illər ərzində Məcidin bir oğlu dünyaya gəlmişdi, adını atasının şərəfinə Abdulmalik qoymuşdu. Faysalın oğlu Malik əmisi oğlu Abdulmaliklə birgə böyüyürdü, aralarında bir yaş fərq var idi.

Şirkətdə işlər yolunda gedirdi, son yeddi ildə Məcidin işlərində uğur qazanması onu Dubayda məşhurlaşdırmışdı. Qəzet və jurnallarda onun uğur hekayəsi haqqında məqalələr dərc olunur, onu verilişlərə və universitetlərə tələbələr qarşısında çıxış etməyə dəvət edirdilər. Bir neçə məktəbə və universitetə ianə etmişdi, hamı onu səxavətli və uğurlu biznesmen kimi tanıyır və hörmət edirdi.

Məcidin artan hörmətinin fonunda Faysal özünü kölgədə qalmış bir uğursuz kimi hiss edirdi. Budur, növbəti dəfə “Forbes” jurnalında qardaşı Məcid haqqında məqalə dərc edilmişdi. Cenifer əlində jurnalla Faysalın evinə gəlmişdi, onu Məcidin bu cür şöhrət qazanması narahat edirdi.

– Oğlum, – Cenifer jurnalı qəhvə içən Faysalın qarşısına qoydu, – oxu, qardaşın artıq “Forbes” jurnalının üz qabığındadır.

– Bu nədir belə? – Faysal jurnalı götürərək Məcidin şəklinə baxdı. – Burda nə yazılıb? İlin ən uğurlu biznesmeni?

– Bəli, elə də yazılıb, – Cenifer hikkə ilə cavab verdi. Emili söhbətə qarışdı.

– Necə, sənin pulların və şirkətin hesabına ilin uğurlu biznesmeni olub?

– Bu nə deməkdir? Pul mənim, şirkət mənim, “Forbes” jurnalında isə onun şəkli çıxır.

– Sən hələ məqaləni oxumamısan, heç bilirsən orda nələr yazılıb, qardaşın nələr deyib? Atandan danışib, şirkətin uğurlarından və bu uğurlarda öz əməyindən danışib, hətta köməkçilərinin və işçilərinin bəzisindən də danışib, amma sənin adını belə çəkməyib.

– Ola bilməz! Şirkətin sahibi mənəmsə, niyə mənim adıma çəkməsin ki? – Faysal qəzəbləndi.

– Daha doğrusu, adını çəkib, məqalənin əvvəlində və bir dəfə, miras məsələsinə toxunanda. Amma şirkətin uğurla böyüməsində isə sənin adın keçmir.

– Yox! – Faysal əsəbi halda ayağa qalxdı. – Bu qədər kifayətdir! İndi mən ona kimin hesabına adam olduğunu başa salaram!

– Nə etmək fikrindəsən? – Emili narahat halda soruşdu.

– Onu işdən qovacağam! Mənim sərəncamımla şirkət prezidenti olduğu kimi, mənim sərəncamımla da işsiz biri-

si olacaq. Qoy gedib uğurunu özü qazansın, pah, mənim hesabıma adam olub, indi məni bəyənmir?

– Oğlum, hələ bir az sakitləş, hirsli başda ağıl olmur. Deyək ki, onu qovdun, bəs o boyda şirkəti kim idarə edəcək? Belə olmaz ki... Əvvəlcə onun yerinə adam tapmalısan.

– Anan düz deyir, həyatım, – Emili dərhal Ceniferi dəstəklədi, – onu işdən qovmaq asandır, amma əvəz etmək üçün bir nəfər tapmaq lazımdır.

– Deyirsiniz, öz şirkətimi idarə etmək üçün başqasını tapım? Mənə nə olub ki? Məgər mən şirkəti idarə edə bilmərəm?

– Oğlum, bu işlər bir az qəlizdir, sən yeddi ildir şirkətin işlərindən uzaq düşmüşsən. Bu barədə ehtiyatsızlıq etmək olmaz. Yoxsa birdən şirkəti uğursuzluğa düşür edərsən, qardaşının da, qohumların da, cəmiyyətin də arasında rüsvay olarsan. Səninçün nə fərqi var ki, şirkəti kim idarə edəcək. Əsas odur ki, Məcidə yerini göstərəsən və şirkət də uğurla böyüməyə davam etsin.

– Düz deyirsən, ana, – Faysalın həqiqətin qarşısında deməyə sözü yox idi, – bu işdə tələsmək olmaz, işi gərək əhlinə verək. Mən bu gün insan resursları şöbəsinə gedərəm və bu istiqamətdə tapşırıqlarımı verərəm.

– Şirkətdə prezident axtardığını demə, de ki, vitse-prezident axtarırsan, maliyyə və idarəetmədə təcrübəli olan birisini. Birdən qardaşın duyuq düşər, bu, heç də yaxşı olmaz.

– Düzdür, gərək bunu da nəzərə alım. Mən elə indicə bu işlə məşğul olacağam.

Yubatmadan, elə həmin gün Faysal şirkətin ofisinə gedib insan resursları şöbəsinin müdiri ilə görüşdü. Ona şirkət üçün yeni maliyyə və idarəetmə üzrə təcrübəli birisini tapmağı tapşırırdı.

* * *

Faysal insan resursları şöbəsinin müdiri Hakimlə iclas otaqlarından birinə daxil oldu. Orada onları hündürboy, sarı saçlı və mavi gözlü bir ingilis gözləyirdi. Onu “Əl-Mülk” şirkətinə vitse-prezident vəzifəsinə müsahibəyə dəvət etmişdilər. Otağa daxil olan kimi Faysal onunla salamlayıb özünü təqdim etdi.

– Xoş gəlmisiniz, mənim adım Faysaldır, “Əl-Mülk” şirkətinin sahibi.

– Xoş gördük, məmnun oldum, mənim adım Oliver Evansdır, – Oliver Faysalın əlini sıxdı.

– Bu işə insan resursları şöbəsini müdiri Hakimdir.

– Məmnun oldum, Hakimlə telefonla danışmışıq, amma əyani tanışlığa çox şadam, – Oliver Hakimin də əlini sıxdı.

– Əyləşin, deməli, sizdə bizə lazım olan iş təcrübəsi var.

– Bəli, sizə lazım olan bütün kriteriyalar məndə var.

– Lap gözəl, mümkünsə, bizə bir az özünüz və təcrübəniz haqda danışardınız.

Oliver növbəti iyirmi dəqiqə ərzində özü və iş təcrübəsi, karyerası barədə danışdı. Faysal və Hakimdə onun barəsində xoş təəssürat yarandı. Bəli, Oliver məhz elə Faysala lazım olan adam idi. O, Oliverlə ayrıca, təklikdə danış-

maq istəyirdi, çünki gələcək barədə bəzi məsələləri şahidsiz müzakirə etmək lazım idi.

– Məncə, siz kifayət qədər bizə özünüz haqda məlumat verdiniz. Biz dediklərinizi müzakirə edəcək və sizə qərarımızı deyəcəyik.

– Məni qəbul etdiyiniz və dinlədiyiniz üçün sizə təşəkkür edirəm, – Oliver nəzakətini nümayiş etdirdi.

– İndi biz nahar fasiləsinə çıxacağıq, istərdim ki, şəhərimizdə qonaq olduğunuz üçün sizi binamızın ən üst qatındakı restoranımıza dəvət edirəm. Dəvətimi qəbul edərsinizmi?

– Əlbəttə, sizinlə nahar etmək mənimçün şərəf olar.

Faysal və Oliver restorana qalxıb sifarişlərini verdilər. Sifarişləri gələn kimi Faysal onunla söhbət etdi.

– Sizin vitse-prezident kimi təcrübəniz var, amma birdən gələcəkdə prezident olsanız, şirkətə nə kimi xeyriniz dəyə bilər?

– Prezident? Mən bilən, şirkətin prezidenti sizin doğma qardaşınızdır.

– Doğma deyəndə, atamız eynidir, analarımız ayrı.

– Hə, bildim, burda poliqamiya icazəlidir. Amma qardaşınız prezident olduğu halda mən necə prezident ola bilərəm?

– Misal üçün deyə soruşdum, – Faysal Oliverlə razılığa gələ bilməyəcəkləri halda planının üzə çıxmasını istəmir. – Gələcəkdə hər şey ola bilər.

– Onda onu gələcək göstərər. – Oliver təbəssümlə cavab verdi. – Mən hadisələri qabaqlamağın əleyhinəyəm, indilik sizə vitse-prezident lazımdır, mən hazıram. Nə

vaxt sizə prezident lazım olar, onda bu məsələləri müzakirə edərik. Həm də mən istəmərəm ki, iki qardaşın arasında baş verə biləcək hansısa münaqişədə adım hallansın. Qardaşınız Məcid haqqında məqalələri oxumuşam, bu coğrafiya üçün kifayət qədər uğurlu prezidentdir, amma dünya böyükdür, onun bilmədiyi o qədər şey var ki...

Oliverin bu cavabı Faysalı tam qane etdi, sətiraltı olsa da, Oliver Məciddən üstün olduğunu iddia edirdi, bu, yaxşı idi, çox yaxşı idi. Faysal tələsməmək nöqtəsində Oliverlə razılaşırdı, anası və Emili də ona bunu demişdilər. Nahar əsnasında Faysal Oliver haqqında fikrini qətiləşdirdi, onu işə götürəcəkdə.

* * *

Dubaydan qayıdan Oliver Ellanı görən kimi onu qucaqladı.

– Məni yeni işim münasibətilə təbrik edə bilərsən. Mən bundan sonra “Əl-Mülk” şirkətinin vitse-prezidentiyəm.

– Təbrik edirəm, – Ella sevinclə onu təbrik etdi, – sənin uğur qazanacağına qətiyyən şübhəm yox idi.

– Mən işdən sənədlərimi alan kimi Dubaya köçürük.

– Bəs Dubayda harda yaşayacağıq?

– Şirkətin rəhbəri Faysalla şəxsən görüşmüşəm, o, bizə ev ayırır, şəhərin mərkəzində bir ev. Narahat olma, qızımızın təhsilini də şirkət qarşılayacaq.

– Bu ki lap əladır! – Ellanın sevincinin həddi-hüdudu yox idi. – Dubay özü necə şəhərdir?

– Günü-gündən gözəlləşən, gələcək perspektivlərlə zəngin olan bir şəhər. Sən onu sevəcəksən, heç narahat olma.

– Bəs qızımız? Ona çətin olmaz ki?

– Niyə çətin olmalıdır ki? Ata-anası yanında, gözəl bir şəhərdə, bütün qayğılardan uzaq.

– Tamam, mən mübahisə üçün demədim, sadəcə, bir ana kimi onu da düşünməliyəm.

– Sən narahat olma, qızımızı bir ata kimi mən də düşünürəm.

* * *

Artıq bir neçə ay idi Oliver vitse-prezident kimi çalışırdı, şirkətdə özünə layiq hörmət də qazanmışdı. Bir gün Faysal onu kabinetinə dəvət etdi.

– Oliver, artıq növbəti plan barədə danışmalıyıq.

– Buyurun, sizi dinləyirəm.

– Mən istəyirəm ki, siz şirkətin prezidenti olasınız.

– Mən? Bəs qardaşınız?

– Qardaşım mənim sərəncamımla prezident olub, mənim sərəncamımla da işdən çıxacaq, onun üçün narahat olmayın.

– Yox, mən demək istədim ki, o, sizin qardaşınızdır.

– Bəli, qardaşımdır, amma həddi aşmış qardaşımdır və indi ona yerini göstərmək zamanıdır. Görüm mənim şirkətim olmasa, necə uğurlu biznesmen olacaq.

– Mən sizin ailə işlərinizə qarışmaq istəmirəm.

– Bizim ailə işlərimiz sizlik deyil, sizlik olan şirkətin prezidenti olmaqdır. İndi deyin, siz şirkətin prezidenti olmaq istəyirsiniz, yoxsa yox? Bəlkə başqa adam tapım?

– Xeyr! Başqa adam axtarmaq lazım deyil, mən prezident olaram, amma qardaşınızla aranızda olanlarda adımın hallanmasını istəmirəm.

– Narahat olmayın, yalnız mənim və onun adı hallanacaq. Mən gələn həftə şirkətin iclasını təyin edəcəyəm, orda iki sərəncamım təqdim olunacaq, biri Məcidin işindən azad edilməsi, digəri isə sizin prezident təyin olunmanız haqqında.

– Məncə, qardaşınız bunu sakit qaşılamayacaq.

– Nə edəcək ki? Qoy nə qədər istəyir guruldasın! – Faysal əsəbi halda dedi. – Ondan çəkdiyim yetər, qoy indi də o çəksin.

– Mənim etirazım yoxdur, qoy siz deyən kimi olsun.

* * *

Şirkətin idarə heyəti və bütün vitse-prezidentlər iclas otağına toplaşdı. Şirkət sahibi Faysal ibn Maliki gözləyirdi. Qapı açıldı və o, daxil olub masanın başında onun üçün ayrılmış yerdə əyləşdi.

– Cənablar, son üç ay üçün nəticələrə baxdım, keçən ilə müqayisədə vəziyyət o qədər də qənaətbəxş deyil. – Faysal qovluğundan bəzi sənədləri çıxardı. – Gəlirlər stabil qalsa da, xərclər artdığından qazanc minimuma enib. Atam, mərhum Şeyx Malikdən sonra bu qədər biabırçı bir nəticə olmayıb. Bunun səbəbləri məni şirkət sahibi kimi narahat edir. Şirkət prezidenti, – Faysal qardaşına ilk dəfə

idi ki, bu cür xitab edirdi, – qalxın ayağa və hesabat verin! Niyə qazanc bu qədər kritik, gülünc və acınacaqlı halda düşüb?

– Üzr istəyirəm, – Məcid özünü itirmiş halda ayağa qalxdı, – qazancın düşməsi hələ şirkətin ziyan etməsi demək deyil.

– Nəyin nə demək olduğunu bir şirkət sahibi kimi mən yaxşı bilirəm! Siz, sadəcə, mənə hesabat verməlisiniz! Niyə qazanc bu qədər aşağıdır?

– Biz şirkət olaraq keçən ilə nisbətən daha çox yatırım etmişik, bəli, bu yatırımlar qazancın göstəricisinə təsir edib, amma bu, yalnız bu rüb üçün belə olacaq, növbəti rüblərdən etibarən şirkətin qazanc göstəricisi yüksələn xətlə inkişaf edəcək. Bu, biznesin qaydasıdır, qazancıdan kəsib yatırım edirsən, sonra isə daha çox qazanırsan. Məncə, bir rübün göstəricisi üçün bu qədər təlaş yersizdir.

– Vəssalam! – Faysal qovluğu hirs ilə cırparaq bağladı. – Sizinki bura qədər idi. Hakim, qalx və bu iki sərəncamı oxu! – Faysal Hakimə iki sərəncam uzatdı.

– “Mən, – Hakim ucadan ilk sərəncamı oxumağa başladı, – “Əl-Mülk” şirkətinin sahibi Faysal ibn Malik, şirkətin son rüb ərzində sürükləndiyi uğursuzluğa görə Məcid ibn Maliki şirkət prezidenti vəzifəsindən azad etdim. Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minsin”.

İclas otağını sükunət öz ağuşuna aldı, kimsə nəfəsini belə dərmirdi.

– Üzr istəyirəm, – Məcid ayağa qalxdı, – mənim son illər ərzində nail olduğum uğurlar həтта “Forbes” jurnalın-

da belə işıqlandırılıb, indi bu sərəncam nə deməkdir? Yəni “Forbes” səhv edib, siz düz edirsiniz?

– Mən “Forbes”-zad bilmirəm! – Faysal səsinin tonunu qaldırdı. – Get bu nağıllarını “Forbes”ə oxu.

– Faysal, qardaşım, bu məsələni biz ikimiz də oturub müzakirə edə bilərdik, niyə sən bu cür ağır sözləri mənə kollektiv arasında deyirsən? Mən sənə yaxşılıqdan başqa nə etmişəm ki?

– Mənim bu polemikanı uzatmaq fikrim yoxdur, zəhmət olmasa, günün sonuna qədər kabinetini boşalt, yeni təyin olunacaq prezident ora yerləşməlidir.

– Mən bunu belə qoymayacağam! – Məcid əsəbi tonda Faysalı hədələdi. – Bütün mümkün vasitələrlə sənə necə bir yaramaz olduğunu hamıya çatdıracağam.

– Sənə bu xislətdə olduğunu mən çoxdan bilirdim. – Faysal qovluqdan bir sərəncam da çıxararaq onu şirkətin hüquq şöbəsinin müdürinə uzatdı. – Buyurun və ucadan oxuyun.

– “Son rüblər ərzində müşahidə edilən qazanc azalması dərindən və detallı şəkildə araşdırılsın və hər hansı bir qanun pozuntusu barədə hüquq-mühafizə orqanlarına xəbər verilsin”.

– Get və Allaha dua et ki, araşdırma nəticəsində yeyinti və itki tapılmasın! Əgər hətta bir sentim belə yoxa çıxsa, ömrünün sonuna qədər səni həbsxanalarda çürütmək mənə borc olsun!

– Mən sənə qardaş deyirəm, sən isə məni həbsxanalarda çürütmək istəyirsən. Get nə bilirsən elə! – Məcid əsəbi

halda iclas otağını tərk etdi. Faysal ikinci sərəncamı oxumaq üçün Hakimə işarə etdi.

– Bu gündən etibarən “Əl-Mülk” şirkətinin prezidenti vəzifəsinə Oliver Evans təyin edilir.

– Oliver, – Faysal üzünü ona tutdu, o da ayağa qalxdı, – mən inanıram ki, bu təyinat şirkətimiz üçün uğurlu olacaq. Sənə müvəffəqiyyətlər arzu edirəm.

– Təşəkkür edirəm!

* * *

Məcid işdən çıxarılandan sonra şirkətdə araşdırma başladı. Araşdırma nəticəsində şirkətin balansında səkkiz milyona yaxın itki aşkar edildi. Faysalın göstərişi ilə bu barədə prokurorluğa məlumat verildi, məhkəmə dəlilləri nəzərdən keçirib Məcidi beş il müddətinə həbsə məhkum etdi. Şirkətə dəymiş zərərin qarşılınması iddiası ilə Faysal yenidən məhkəməyə müraciət etdi, bu məhkəmə nəticəsində Məcidin bütün hesablarındakı vəsait, yaşadığı ev və maşınların hamısı “Əl-Mülk” şirkətinin hesabına keçirildi.

Evləri əllərindən alınmış Anna iki uşağı ilə birlikdə Faysalın evinə gəldi, indi o, ərinin qardaşından mərhəmət diləməyə gəlmişdi.

– Faysal, – Anna iki uşağını göstərdi, – bunlar sənin qardaşının balalarıdır, onları niyə küçələrdə bir qəpiksiz qoyursan?

– Bu mənim günahım deyil! Məcid mənim pullarımı yeməzdən əvvəl bunu düşünməliydi. Mən ona yalnız yax-

şılıq etdim, o, əvəzində nə etdi? Mənə və ailəmizə, atamın vəsiyyətinə xəyanət etdi!

– Faysal, bu uşaqların nə günahı var?

– Bu sualı mənə yox, onların atasına verərsən!

– Faysal, mən bura Məcidin arvadı kimi yox, iki uşağın anası kimi gəlmişəm, elə bil ki, yad bir insanam, iki uşaqla küçələrdə qalmış bir anayam, bizi bu zillətə düşər etmə.

– Mənim vaxtım yoxdur, işlərim var. Sizə isə yaxşı yol!

– Faysal onları evindən qovdu. Emili sakitcə yaxınlaşaraq dedi:

– Əzizim, niyə onlarla bu cür amansız rəftar edirsən ki? – Emilinın daxilində Annaya qarşı analıq həmrəyliyi yaranmışdı.

– Sən bizə qulaq asırdın?

– Yox, sadəcə, siz elə ucadan danışdırdınız ki, səsinizi eşitdim. Məcidlə aranda olan problem uşaqlara sirayət etməməlidir, onlar aranızdakı münasibətin qurbanı olmamalıdır. Məcid səndən oğurluq etsə də, cəzasını özü çəkməlidir, uşaqları yox. Həm də mən hələ də başa düşə bilmədim, niyə Məcid o qədər pulu oğurlasın ki?

– Məcid pul oğurlamayıb.

– Necə yəni oğurlamayıb? Dayan, yoxsa bunu sən düzüb-qoşmusan?

– Yox, – Faysal üzünü Emilidən gizlətmək üçün arxasını ona çevirdi. – Sən nə danışırısan?

– Faysal! – Emili onun üstünə qışqırdı. – Mənim üzümə bax! – Emili onu geri çevirdi. – De ki, Məcidi sən tutdurمامısan, de!

Faysal başını aşağı salaraq susurdu, onun deməyə sözü yox idi.

– Bunu səndən və məndən başqa bilən var?

– Var, anam və yeni təyin etdiyim prezident, işi o düz-qoş edib.

– Aman Allah! Sən nə etmisən, Faysal! Anan da buna göz yumdu?

– Hə, dedi ki, ona bu da azdır. Mən anamla tam razıyam. Neçə ildir mənim hesabıma şah kimi yaşayıb, qoy indi də bir az əziyyət çəksin.

– Faysal, bu qədər də yox! İndi Anna və uşaqların qayğısına biz qalmalıyıq, başa düşürsən?

– Nə edək?

– Yaxşısı budur sən qarışmayasan. Mən özüm Anna ilə görüşərəm, guya səndən gizli ona kiçik bir ev və məşin alaram, hesablarına bir az pul qoyaram. Hər ay onlarla maraqlanaram, pulları bitəndə yenə hesablarına köçürərəm.

– Yaxşı, düz deyirsən, uşaqların günahı yoxdur. Amma elə et ki, anam bilməsin.

– Narahat olma, anan bilsə də, onun cavabını mən verərəm.

Elə həmin gün Emili Anna ilə görüşdü, onlar üçün dördotaqlı bir ev və məşin aldı. Hesablarına yüz min dollar köçürdü və istənilən çətinlikdə onunla əlaqə saxlamasını tapşırdı.

IV. On beş il sonra yollar kəşişir

Artıq on beş il keçmişdi. Bu illər ərzində Məcid həbsdən çıxmış və yeni bir şirkət təsis etmişdi. Biznes və bank sahəsindəki dostları onun həbsinin bir qurma olduğunu bilirdilər, odur ki, Faysal biznes aləmində hörmətini itirmişdi, Məcidə isə hamı kömək etmək istəyirdi. Həbsdən çıxandan bir neçə ay sonra Məcid dostları ilə görüşməyə başladı, yeni bir iş qurmaq üçün onlardan dəstək istədi. Onlar ona lazım olan bütün dəstəyi verdilər, bankdan külli miqdarda kredit, dövlət strukturlarında əlaqələr və əlbəttə ki, yeni biznes dünyasının müasir tələbləri barədə bilgiler.

Nəhayət Məcid “Arab Estate” şirkətini qurdu. Bu şirkət əsasən yeni layihələr üzrə evlərin və binaların tikintisi, satışı və icarəyə verilməsi ilə məşğul olurdu. Beş il ərzində Məcid bütün borclarını ödədi və növbəti beş il ərzində şirkəti beş dəfə böyütdü. Vergilərin cüzi olması səbəbindən bir çox qlobal şirkətlər öz ofislərini Dubaya köçürürdülər. Məcid bu fürsətdən yararlanaraq onların əksəriyyəti ilə müqavilə bağlayıb öz binalarını icarəyə verə bildi.

Bu sahədə Məcidin “Arab Estate” şirkəti Faysalın “Əl-Mülk” şirkəti ilə rəqabət aparırdı. Son zamanlar Məcidin qazandığı uğurları Faysal həzm edə bilmirdi. Onun qarşısını almaq üçün Faysal Oliverə qiymətləri aşağı salmağı və müqavilələrdə güzəştlər nəzərdə tutmağı tapşırırmışdı. Amma bütün bunlar heç bir fayda vermirdi. Faysal buna görə narahat olub Oliverdən hesabat tələb edirdi.

– Axı bu, necə ola bilər? – Faysal narazı halda soruşdu.
– Bizim qiymətlər onun qiymətlərindən ucuz, təkliflərimiz sərfəli, güzəştli, amma hamı onunla müqavilə bağlayır.

– Məncə, bunun sirri qiymətdə və sərfəli təklifdə deyil.
– Oliver peşəkarcasına cavab verdi. – Bunun səbəbi Məcidin biznes sahəsində etibarlı sima kimi tanınmasıdır. Ona, sadəcə, etibar edirlər.

– Necə yəni ona etibar edirlər? Qardaşından oğurluq etmiş birinə hansı ağıllı etibar edər? Qardaşına xəyanət edən birisi başqasına nələr edər?!

– Düz deyirsiniz, – Oliver taktikasını dəyişdi, – məncə, ona sadəcə yazıqları gəlir.

– Bəli, yazıqları gəlir, amma biznes bu cür olmamalıdır. Məcidin nüfuzunu korlamaq lazımdır, şirkətin fondundan pul ayır və on beş il bundan əvvəlki oğurluq hadisəsini yenidən gündəmə gətir, qoy olan-qalan hörməti məhv olsun.

– Məncə, bu, lazım deyil, çünki bunun bizim tərəfimizdən edildiyi aydın olacaq, bu işə bizi hörmətdən salar.

– Sən elə et ki, bəlli olmasın. – Faysal sərt şəkildə dedi.
– Sənə niyə məvacib verirəm ki?

– Oldu, elə də edərik. Siz narahat olmayın, mən özüm bu məsələnin üstündə duraram.

* * *

Bir neçə gündən sonra qəzet və jurnallarda, saytlarda on beş il bundan əvvəl Məcidin “Əl-Mülk” şirkətindən oğurladığı pullara görə həbs edilməsi bütün gündəmi zəbt etmişdi. Vəziyyət o yerə çatdı ki, media nümayəndələri Məciddən mətbuat konfransı keçirərək bu məsələyə fikir bildirməyi tələb etdilər. Məcid medianın necə bir güc ol-

duğunu bildiyindən bu tələbə müsbət cavab verdi. Vaxt və yer təyin olundu və mətbuat konfransı baş tutdu.

Mətbuat konfransı “Arab Estate” şirkətinin qərargahında, böyük bir iclas zalında baş tutdu. Bir çox mətbuat və kanal təmsilçiləri həmin konfransda yer alırdı. Jurnalistlər Məcidi sual atəşinə tutmuşdular.

– Məcid bəy, on beş il öncə “Əl-Mülk” şirkətinin balansında milyonlarla dollar itkisi olduğu üzə çıxdı. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

– Bəli, düzdür, “Əl-Mülk” şirkətinin sahibi, qardaşım Faysal ibn Malik məni işdən çıxarandan sonra orda araşdırma aparılması üçün sərəncam verdi. Araşdırma nəticəsində səkkiz milyona yaxın itki aşkarlandı.

– Bu itkini sizin o pulları oğurlamağınızla bağladılar və siz beş il müddətinə həbs olundunuz. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

– Bəli, düz deyirsiniz, rəsmi olaraq mən o pulların oğurlanmağı səbəbindən həbs edildim. Mən o vaxt da, indi də həmin pulları oğurladığımı inkar edirəm. Bir düşünün, mənim həbsimdən sonra hesablarımda yeddi milyona yaxın pul müsadirə olundu. Onların beş milyonu mənim atam Şeyx Malikdən mənə miras olaraq qalmışdı. Əgər mən səkkiz milyonu oğurlamışamsa, onda həmin pullar necə oldu, hara getdi?

– Əgər siz səkkiz milyonu mənimsədiyinizi inkar edirsinizsə, onda həmin pullar necə oldu?

– Məncə, bu suala mən yox, “Əl-Mülk” şirkətinin sahibi Faysal ibn Malik və prezidenti Oliver Evans cavab verməlidir.

– Məcid bəy, – digər jurnalist sual verdi, – sizcə, üstündən on beş il keçəndən sonra bu məsələ niyə yenidən gündəmə gəlib?

– Bilmirəm, sözün açığı, bu məsələnin yenidən gündəmə gəlməsi heç mənim də ürəyimcə deyil. Mən də, ailəm də bu məsələyə görə kifayət qədər əziyyət çəkmişik, nə mənə, nə də ailəmə bu məsələnin yenidən gündəmə gəlməyi lazım deyil. Bu məsələ gündəmə gələndən bəri mən də, ailəm də əziyyət çəkirik.

– Bəs elə isə bu məsələnin gündəmə gəlməyində kimin marağı ola bilər? Bu məsələdə iki tərəf var idi, biri siz, digəri isə qardaşınız Faysal və onun “Əl-Mülk” şirkəti. Bu məsələni gündəmə qardaşınız gətirə bilərmi?

– Bilmirəm, məncə, yaxşı olar ki, bu sualı “Əl-Mülk” şirkətinin rəhbərliyinə verəsiniz.

– Belə şeylər gəzir ki, şirkətinizin inkişafı qardaşınızın xoşuna gəlmir, sizə və şirkətinizə zərbə vurmaq üçün bu məsələni o, yenidən gündəmə gətirdib. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

– Sahibi və prezidenti olduğum “Arab Estate” şirkətinin uğurları göz qabağındadır, bu, kiminsə xoşuna gəlməyə bilər, şirkətimi və özümü gözdən salmaq üçün bu, kiminsə planı ola bilər, amma düşünürəm ki, qardaşım bu cür alçaq yola əl atsın. Mən onu alçaq və əclaf kimi tanıyıram. Biznesdəki uğuru bu cür yolla gözdən salmağa cəhd alçaqlıqdır, məncə, bunu edənlər özləri alçaq və əclaf adamlardır. Mən konkret olaraq kimdənsə şübhələnmirəm, əgər siz kimdənsə şübhələnirsinizsə, ona bu sualları verə bilərsiniz.

– Bizdə olan məlumata görə, siz qardaşınızla düşmən münasibətdəsiniz, bu, doğrudurmu?

– Xeyr, bu, tamamilə yanlışdır. Mən həbsdə olduğum müddətdə ailəmi ev, maşın və aylıq ehtiyaclarını qarşılamaq üçün pulla qardaşımın arvadı Emili təmin edib. Yeri gəlmişkən, ona bir daha təşəkkürümü bildirirəm. Sizcə, mənim onların ailəsi ilə düşmənçiliyim olsaydı, onlar ailəmə dəstək olardı? Əlbəttə ki, xeyr!

– Şirkətinizin uğuru nədədir? Rəqibiniz “Əl-Mülk” şirkəti sizdən daha ucuz qiymət və güzəştlər təklif etdiyi halda bütün müqavilələri siz götürürsünüz. Bunun sirri nədədir?

– Məncə, əsas məsələ etibarlılıq və nüfuzdadır. On beş il bundan əvvəl baş vermiş hadisəyə baxmayaraq, biznes aləmində olanların əksəriyyəti mənə etibar edir və mənim kifayət qədər nüfuzum var, hamı mənə hörmət edir. Elə bu məsələnin yenidən gündəmə gəlməsi, qorxmadan və çəkinmədən mətbuat konfransına çıxmağım mənim etibarlılığımı və nüfuzumu yüksəldəcək. Bu məsələni yenidən gündəmə kimin gətirdiyini bilmirəm, amma onlara bu təşəbbüsə görə təşəkkür edirəm. İnanın ki, həmin şəxslərin mənim kimi sizin qarşınıza çıxmağa cəsarətləri çatmayacaq. Mən bu gün mətbuat nümayəndələrini özümə dost bildim və sizin dostcasına ünvanladığınız suallarınıza elə dostcasına cavab verdim. Bu, özü-özlüyündə mənim və şirkətim üçün müsbət haldır. Suallara görə təşəkkür edirəm, mətbuat konfransından dərhal sonra sizi binamızın iyirminci mərtəbəsindəki restorana, nahara dəvət edirəm.

Mətbuat konfransı yekunlaşdı və Məcid jurnalistlərlə restorana nahara getdi.

Faysal və Oliver mətbuat konfransını canlı izləyirdilər. Faysal Məcidin dediklərindən, atmacalarından bərk əsəbiləşmişdi.

– Axı mən sənə tapşırıbmışdım ki, heç kim bu işin arxasında mənim olduğumu bilməməlidir. Bu nədir? Jurnalistlər məni ittiham edirdi.

– Düzdür, demişdiniz, mən də sizin dediyiniz kimi etdim. Lakin jurnalist tayfası belədir, bəzən həqiqətləri sayıə kimi səsləndirib insanların zehninə şübhə toxumu əkə bilirlər. Xatırlayırsınızsa, mən sizə bu barədə xəbərdarlıq etmişdim, demişdim ki, bizdən şübhələnməyə bilərsiniz.

– İndi jurnalistlər bizdən əl çəkməyəcək. – Faysal başını yellədi. – Bizdən də mətbuat konfransı tələb etsələr nə edəcəyik?

– Heç nə! – Oliver qətiyyətlə cavab verdi. – İmtina edəcəyik və deyəcəyik ki, bu məsələnin təkrar gündəmə çevrilməsində maraqlı deyilik. Bununla da həm mətbuatdan qaçaçağıq, həm də bu məsələnin arxasında bizim olmadığıımızı bildirmiş olacağıq.

– Yaxşı fikirdir, elə bu plan üzrə də davam edərik.

Hər şey elə onların təxmin etdikləri kimi oldu, mətbuat nümayəndələri Faysalın evinin ətrafına və ofisinin qarşısına yığılıb ondan mətbuat konfransı və açıqlama tələb etsələr də, Faysal və Oliver hər şeyi inkar etdi və bu məsələdə maraqlı olmadıqlarını dedilər.

Faysalın məkrli planı baş tutmadı, əksinə, Məcidin hörməti daha da artdı, hətta dünyaca məşhur jurnallardan

onunla maraqlanmağa və barəsində məqalələr dərc etməyə başladılar. Məcidin hörməti artdıqca Faysalın da ona nifrəti və düşmənçiliyi artırdı.

* * *

Oliverin qızı Bella artıq universiteti bitirmişdi. Atasının məsləhəti ilə o, Dubay universitetini maliyyə üzrə bitirmişdi. Bir neçə ay öncə Oliver onu “Əl-Mülk” şirkətinə mühasib kimi işə götürmüşdü. Bellanı şöbələrində çalışan, Polşadan gəlmiş Stanko adlı bir mühasibə təhkim etmişdilər ki, işi ona öyrətsin. Onlar bir yerdə çalışdıqları müddətdə dost olmuşdular və hər gün nahara birgə gedirdilər.

Şirkətdə hamı onun Oliverin qızı olduğunu bilir və ona hörmət edirdi. Bu süni hörmət Bellanın xoşuna gəlmirdi, lakin Stankonun ona olan dostluq münasibəti səmimi idi. Bella bunu hiss edir və bu dostluğun qədrini bilirdi, tez-tez Stankoya hədiyyələr edir və onu özü ilə restorana nahara aparırdı. Oliver Stankoya qızı ilə ehtiyatlı olması üçün xəbərdarlıq etmişdi. Yazıq, qalmışdı iki od arasında, bir tərəfdə Oliver, digər tərəfdə isə onun qızı. Buna baxmayaraq, Stanko da Bella ilə səmimi dostluğunun qədrini bilirdi.

Bir gün nahar vaxtı Bella yenə Stanko ilə restorana getdi. Nahar əsnasında Stanko ondan atasının təzyiqi ilə necə başa çıxdığını soruşdu.

– Atan şirkətin prezidentidir, sən daimi olaraq, evdə də, işdə də onun nəzarəti altındasan. Bu səni çox sıxmır ki?

– Yox, mən heç buna nəzarət də demirəm, sadəcə, qayğı deyirəm. Məgər sənin atan sənə nəzarət edir?

– Mənim atam? – Stanko başını aşağı saldı. – Mənim atam vəfat edib.

– Aman, Tanrım, üzr istəyirəm, Stanko, mən bilmirdim.

– Hər şey yaxşıdır, o hələ mən anadan olmazdan əvvəl vəfat edib, mən heç onun üzünü də görməmişəm.

– Yəqin ki, səninçün çətin olub.

– Bəli, çox çətin idi. Bir oğulun atasız böyüməsi, ata kimi bir ideal nümunəsinin olmaması çox çətinidir. Sənin bəxtin gətirib, Bella, atanın qədrini bil, ondan daha olma-yacaq.

– Mən hər zaman atamın qayğısını üzərimdə hiss edirəm və buna görə öz taleyimə minnətdaram. Ah, yeməklər gəldi, nuş olsun!

– Nuş olsun!

Bella daha ona sual vermədi, fikirləşdi ki, atası barədə onu çox üzdü və sakitcə yeməklərini bitirib işə qayıtmağı düşünürdü.

* * *

Abdulmalik universiteti bitirən kimi Məcid oğlunu öz şirkətinə müqavilələr üzrə köməkçi vəzifəsinə işə götürmüşdü. Abdulmalik işində çox məsuliyyətli idi və hər addımında atasının etimadını doğrultmaq haqqında fikirləşirdi.

Şöbədə səmimi bir atmosfer yaratmışdı, ona atasına görə yox, elə özünə görə hörmət edirdilər. Atasının şirkət

sahibi olmasına baxmayaraq, kiçik bir vəzifəyə razı olması, hamı kimi icaslara vaxtında gəlməsi, işə gecikməməsi iş yoldaşlarının ona rəğbətinə səbəb olmuşdu. Əlbəttə, bəzən ona zarafatla tezliklə şöbə müdiri və vitse-prezident olacağı barədə sataşırdılar, amma o, bunlara əhəmiyyət vermir və işi ilə məşğul olurdu.

Bir gün atası onunla gələcək karyerası barədə kabinetində söhbət etdi.

– Oğlum, şirkət ailəmizin gəlir və qürur mənbəyidir. Səni kiçik bir vəzifədə işə götürməyim qətiyyənlə narahat etməsin.

– Nə danışırısan, ata, mənim kimi bir çox gənclər bizim şirkətdə çalışmağı arzulayır. Onların arzuları mənim reallığımıdır. Mən heç bir şeydən şikayətçi deyiləm. Əksinə, elə belə yaxşıdır, aşağıdan təcrübə qazanaraq yuxarı pillələrə qalxmaq – əsl inkişaf da elə bundadır.

– Ağıllı oğlum, düz fikirləşirsən. Sadəcə, düşündüm ki, bəzən iş yoldaşların sənə sataşar, birdən ürəyində bədbinlik yaranar.

– Qətiyyənlə, ata, sən belə şeyləri özünə fikir eləmə, hər şeyin vaxtı var, mənim də vaxtım çatacaq, hələlik sənə həmin vaxta qədər bir çox şeyi öyrənməliyəm.

– Əla! Əslində mən sənənlə başqa bir məsələ barəsində də danışmaq istəyirdim.

– Buyur, hansı məsələ barəsində?

– Anandan eşitmişəm ki, sən hansısa qızı sevir sən, deyəsən, universitetdə bir yerdə oxumusunuz.

– Mən? – Abdulmalik utandığından qızardı və başını aşağı saldı. – Anam deyib?

– Oğlum, burda utanmalı bir şey yoxdur. Sadəcə, mənimlə səmimi olmanı istəyirəm. Siz bir-birinizi sevirsiniz, yoxsa sadəcə dostsunuz?

– Mən, – Abdulmalik hələ də başını qaldırmamışdı, – biz dost deyilik.

– Aydındır, deməli, bir-birinizi sevirsiniz. Nə olar, bir gün mütləq səni evləndirməliyik, nə yaxşı ki, həmin qızı sən özün tapmısan, sevmisən. Sən narahat olma, mən ananla bu barədə söhbət edəcəyəm və nişan, toy məsələsini də həll edəcəyəm. Əlbəttə ki, əgər sən də bunu istəyirsənsə.

– Mən etiraz etmirəm, – Abdulmalik utandığından başını qaldıra bilmirdi.

– Tamam, oğlum, sənə bu qədər əziyyət verməyim yəttər. Sən işinə dön, yerdə qalanı mənimlə ananın öhdəsinə burax.

Abdulmalik atasının kabinetindən qızarmış və tərləmiş halda çıxdı. İş yoldaşlarından biri onu belə görüb sataşdı:

– Deyəsən, atan səni yaman danlayıb, hə?

– Yox, danlamayıb, hər şey yaxşıdır.

Abdulmalik sakitcə yerinə keçdi, iki əli ilə üzünü tutub oturdu. İlk dəfə idi ki, atası ilə bu cür həssas mövzuda söhbət edirdi. Məcid həbsdə olanda o, bütün dərdsini anası ilə bölüşürdü, odur ki, indi də sevgisini yalnız anasına açıb deyə bilmişdi. Amma atasının da məsələdən xəbərdar olması onu sevindirirdi, deyəsən, bu yaxınlarda o, öz vüsalına çatacaqdı.

Faysalın oğlu Malik artıq iki il idi universiteti bitirmişdi, amma heç bir işlə məşğul olmurdu. Bütün günü restoranlarda, gəzməkdə, gecələr klublarda vaxtını keçirirdi. Onun bu cür həyat sürməsi nə atasını, nə də anasını qane edirdi. Ona nə qədər bir işin qulpundan yapışmasını desələr də, heç vecinə də deyildi.

Bir gün Emili Maliklə bu barədə ciddi söhbət etməyi qərara aldı.

– Oğlum, universiteti bitirəli iki ildir, amma hələ də bir işlə məşğul deyilsən. Bəs onda universiteti niyə bitirmisən?

– Nə işləyim? Hansısa şirkətdə kağızdaşıyan?

– Niyə elə deyirsən ki? Sən Faysal ibn Malikin oğlusan, atanın öz şirkəti var, elə öz şirkətimizdə işləyərsən.

– Hə, əmim oğlu Abdulmalik kimi? Hansısa şöbədə köməkçi işləyir.

– Oğlum, nə sənin atan Məcidə, nə də sən Abdulmalikə taysan! Sənə kim deyir ki, öz atanın şirkətində köməkçi işlə? Neçə dəfə sənə iş barədə söz atmışam, amma özünü eşitməzliyə vurmusan.

– Özün bilirsən ki, mənim ixtisasım biznesin idarəedilməsi üzrədir, atam məni rəhbər vəzifəyə götürməz, mən onu tanıyıram.

– Sən razılıq ver, atanla bu məsələni mən həll edəyəm, sən narahat olma.

– Olsun, əgər rəhbər vəzifə olacaqsa, mən razıyam.

Axşam Faysal evə gələndə Emili dərhal ona bir fincan çay süzdü və əyləşib onunla Malik barədə söhbət etdi.

– Həyatım, Malik artıq iki ildir universiteti bitirib, amma hələ də işləmir.

– İşləmək istəmir, – Faysal Emilinin fikrinə düzəliş etdi.

– Sən ondan soruşmusan ki, işləmək istəyir, yoxsa yox?

– Sən demə, mən ondan soruşmalıyam.

– Ata deyilsən? Bu nə yanaşmadır?

– O, işləmək istəmir. İşləmək istəsəydi, iş axtarardı, mənə müraciət edərdi. O, sadəcə, tüfeyli həyat sürür, vəsalam.

– Yanlış düşünürsən, mən bu gün onunla bu barədə söhbət etmişəm və o, çalışmaq istəyir, sənin şirkətində işləmək istəyir.

– Əla, mən ona iş verərəm. Nə işləmək istəyir, hansı şöbədə?

– Sənin qardaşın oğlu Abdulmalik öz şirkətlərində köməkçi kimi çalışır, – Emili Faysalın Məcidə olan münasibətindən yararlanmaq istədi, – amma o, Məcidin oğludur, Malik isə Faysalın oğludur. Ona köməkçi vəzifəsi yaraşmaz, sənin oğlun elə şöbə rəisi işləməlidir.

– Düzdür, nə mən Məcidəm, nə də Malik Abdulmalik, amma şöbə rəisliyi Malik üçün tezdir, onun, ümumiyyətlə, heç bir təcrübəsi yoxdur.

– Təcrübəsi yoxdur, olar! – Emili səsini qaldırdı. – Sən istəyirsən ki, oğlunu Abdulmalikə, səni də Məcidə tay tutsunlar? Onlar hara, biz hara! Şirkətdə tapşırırsan, onunla məşğul olurlar, qısa zamanda hər şeyi öyrənər. Məgər bizim oğlumuz Abdulmalikdən bacarıqsızdır?

– Yaxşı, mən sabah bir şey fikirləşərəm. Oliverlə məsləhətləşim, görək nə etmək olar.

Növbəti gün Faysal bu barədə Oliverlə danışdı və Maliki mühasibatlıq şöbəsinə müdir təyin etməyi qərara aldılar. Axşam evə gələn Faysal Emilini və Maliki yanına çağıraraq onlara bu şad xəbəri verdi.

– Oğlum, sən iki ildir universiteti bitirmisən, amma mən səni diqqətimdən kənarda saxlamışam və sənə işləmək, təcrübə qazanmaq üçün fürsət tanımamışam. Bu gün mən Oliverlə məsləhətləşdim və qərara gəldik ki, səni şirkətin mühasibatlıq şöbəsinə müdir götürək.

– Ata, sən nə danışırısan, mən şöbə müdiri olacağam? – Malikin sevincdən gözləri bərəldi.

– Bəli, oğlum, mühasibatlıq şöbəsinin müdiri. Sabah işə mənimlə birlikdə gedəcəksən, səni rəhbərliyə təqdim edəcəyəm.

– Oldu, ata, – Malik sevincək atasını qucaqladı, – söz verirəm, hər zaman etimadını doğruldacağam, heç vaxt səni məyus etməyəcəyəm.

Malik öz otağına getdi. Emili Faysalı qucaqladı.

– Təşəkkür edirəm, oğlumuza məhz elə ata diqqəti və ata qayğısı çatışmırdı, bu gün o, bunu artıqlaması ilə gördü.

– Düz deyirsən, mənə, oğlumuza daha çox vaxt ayırmalı və ona həyatda dəstək olmalıyıq. Şöbə müdiri vəzifəsi hələ başlanğıcdır, tezliklə hamı onun necə bacarıqlı olduğunu görəcək.

– Həm də onun Məcidin oğlu Abdulmalikdən üstün olduğunu həm özünə, həm də başqalarına göstərmiş olarıq.

– Əlbəttə üstündür, bu nə sözdür? Hələ onun yeni işinin şərəfinə sabah axşam tədbir də planlaşdırıram, elə öz

ofisimizdə idarə heyətini ailəvi olaraq dəvət edəcəyəm. Qoy bir gün də “ailə günü” olsun.

– Əla fikirdir, hamımız bir ailə kimi Maliki təbrik edərək.

Səhər Malik atası ilə birlikdə şirkətin ofisinə getdi. Dü-
nəndən onun şöbə müdiri təyin olunması barədə sərəncam hazır idi. Faysal onu özü ilə toplantı otağına apardı. Artıq bütün idarə heyəti orada idi. Masanın başındakı yeri Faysal üçün, sol tərəfindəki yeri Malik üçün saxlamışdılar, Oliver isə Faysalın sağ tərəfində əyləşmişdi. Hamı ilə salamlaşaraq Faysal öz yerinə əyləşdi.

– Bu gün mənimçün çox əlamətdar bir gündür, cənablar. Tanış olun, – Faysal Malikə işarə etdi, – bu, mənim oğlum Malikdir və bu gündən etibarən şirkətimizin mühasibatlıq şöbəsinin müdürüdür.

Hamı Maliki salamlayıb təbrik edir. Faysal məmnunluqla bu səhnəni izləyir və ürəyi fərəhlə dolurdu.

– Oliver, oğlumun öz işində müvəffəq olması üçün onu bütün iclaslara dəvət et, qoy yavaş-yavaş həm öz işini, həm də şirkətin işlərini öyrənsin.

– Oldu, cənab, dediyiniz kimi edərəm.

– Uşaqlarımız bizim gələcəyimizdir, cənablar, – Faysal bu cür fəlsəfi danışmağı sevirdi, – biz indidən öz gələcəyimizi öz əllərimizlə yetişdirməli və qurmalıyıq. Hər birinizdən Malikə öz işinin öhdəsindən gəlməyə kömək etməyinizi rica edirəm. Oğlum, hər hansı bir sualın və ya çətinliyin olarsa, Oliver başda olmaqla, burda gördüyün istənilən əməkdaşımıza yaxınlaşa bilərsiniz. Əmin ol ki, onlar sənə lazımı dəstəyi verəcəklər.

– Oldu, ata. – Malik üzünü digər toplantı iştirakçılarına tutdu. – Əvvəlcədən göstərəcəyiniz dəstəyə görə sizə təşəkkür edirəm.

– Yeri gəlmişkən, – Faysal az qala unutmuşdu, – axşam saat səkkizdə ofisimizin restoranında oğlumun yeni təyinatı ilə əlaqədar olaraq bir yığıncaq planlaşdırmışıq. Sizin hamınızı ailəvi olaraq bu yığıncağa dəvət edirəm, bu yığıncaqda iştirakınızla həm məni, həm də ailəmi məmnun etmiş olacaqsınız.

İclas bitəndən sonra Oliver Maliki mühasibatlıq şöbəsinə apardı və ona kabinetini göstərdi. Təmiz, gözəl dizayn edilmiş və səliqəli bir kabinet idi. Hələ bir neçə gün Malik ofis və işçilərlə tanış olmalı idi. Malik öz yerinə əyləşib ilk iş gününün kefini çıxarmağa başladı. Kabinetində müxtəlif avadanlıq var idi, pəncərəsi isə şəhər mərkəzinə baxırdı.

Bir qədər oturandan sonra şöbəni gəzmək qərarına gəlirdi. Kabinetindən çıxaraq işçilərin oturduqları masaların arası ilə gəzişməyə və onlarla salamlaşmağa başladı. Şöbədə artıq hamı onun kim olduğunu bilirdi, bir neçə dəqiqə öncə Oliver e-mail yazaraq hamını şirkətdəki yeni təyinatla tanış etmişdi. Növbə ilə hamıya bir-bir yaxınlaşır, salamlaşır və özünü təqdim edirdi.

– Salam, mənim adım Malikdir.

– Bilirəm, sizi yeni təyinatınız münasibətilə təbrik edirəm. Ah, üzr istəyirəm, mənim adım Stankodur.

– Stanko? Əvvəllər heç belə bir ad eşitməmişəm.

– Heç mümkün də deyil. – Stanko gülümsədi. – Mən Dubaya Polşadan gəlmişəm.

– Ah, aydındır. Çoxdan burda işləyirsiniz?
– Təxminən bir il olar.
– Dubay xoşunuza gəlir?
– Əlbəttə, çox gözəl şəhərdir.
– Bu gələn kimdir? – Malik dəhlizlə gələn Bellanı görüb heyranlıqla soruşdu.

– Bu? Belladır, bizim şöbədə işləyir.

Faysal Stankonun sözünə məhəl qoymadan Bellaya yaxınlaşıb onunla salamlaşdı.

– Salam, mənim adım Malikdir, bu şöbənin yeni müdiriyəm.

– Salam, mən Bellayam, elə bu şöbədə işləyirəm.

Hər iki gənc qəlbində bir hərarət hiss etdi. Faysal utanaraq başını aşağı saldı, sanki Bella onun qəlbini görürdü deyə utandı. Bella isə üzündə təbəssümlə ona baxırdı.

– Hə, biz elə bu cür başaşağı dayanacağıq, yoxsa necə?

– Yox, üzr istəyirəm, – Malik utandı, – mən şöbəni gəzirəm, hamı ilə tanış oluram. Sizinlə də tanış olmağıma şadam.

– Mən də məmnun oldum.

Malik ondan ayrıldı və şöbə boyu tanışlığı davam etdirdi, lakin kiminlə söhbət etməsindən asılı olmayaraq, gözü elə hey Bellanı axtarırdı. Uzaqdan Bellanın Stanko ilə söhbət etdiyini gördü, bu, onu sevindirdi, çünki elə Stankonun əli ilə Bellayla yaxınlıq edə biləcəkdi.

Nahar vaxtına qədər Malik hamı ilə tanış olmuşdu, amma bu müddətdə Bellanı da gözdən qoymurdu. O, saatına baxıb naharın yaxınlaşdığını gördü. Kabinetindən çıxaraq Stankonu yanına çağırırdı.

– Buyurun, nəşə lazım idi? – Stanko soruşdu.

– Bəli, sənin köməyin lazımdır. Mən nahara restorana getmək istəyirəm və düşünürəm ki, şöbədən iki nəfəri də dəvət edirəm. Bir səni dəvət edirəm, bir də... – Malik sanki düşünürmüş kimi etdi, – bir də Bellanı, hə, deyərsən, adı Bella idi.

– Hə, əla fikirdir, Bella nahar zamanı söhbət etmək üçün əsl ideal variantdır. Bu dəqiqə onu çağıraram.

– Dayan, – Malik bir qədər narahat görünürdü, – razı olar?

– Əlbəttə, biz onunla tez-tez birlikdə nahara gedirik.

Stanko kabineti tərk edərək Bellanın masasına yaxınlaşdı.

– Dur, gedək, – Stanko onun qulağına pıçıldadı.

– Hara gedirik? – Bella maraqla soruşdu.

– Şeyximizin oğlu bizi nahara restorana dəvət edir, səni və mənə.

– Doğrudan? – Bu dəvət Bellanın ürəyindən olsa da, təəccüblü görkəm aldı.

– Bəli, doğrudan və o, bizi kabinetində gözləyir.

– Amma bir şərtlə.

– Nə şərti?

– Ona mənim kimin qızı olduğumu deməyəcəksən.

Danışdıq?

– Yaxşı, deməmişəm və deməram.

Onlar birlikdə Malikin kabinetinə getdilər.

– Cənab, biz hazırıq, – Stanko dedi.

– Xahiş edirəm, mənə cənab deməyin, eləcə Malik deyə müraciət edin. – Malik təvazökar görünmək və Bellanın rəğbətini qazanmaq istəyirdi.

– Malik, dəvətə görə təşəkkür edirəm, – Bella minnətdarlığını bildirdi.

– Əksinə, dəvətimi qəbul etdiyiniz üçün mən sizə təşəkkür edirəm.

Onlar birlikdə restorana gedib nahar etdilər. Nahar əsnasında hər biri qısa olsa da, öz həyat yolu barədə danışdı, bircə Bellanın Oliverin qızı olmasından başqa.

* * *

Axşam saat səkkiz idi, idarə heyətinin üzvləri şirkətin yerləşdiyi binanın restoranına toplaşmışdı, hamı ailəsi ilə iştirak edirdi. Böyük masalar bəzədilmişdi, süfrədə hər cür nemət var idi. Restoranın başındakı masada Oliver və ailəsi əyləşmişdi, Faysal və onun ailəsi üçün də yer saxlamışdılar.

Faysal Emili və Maliklə restorana daxil oldular, bütün qonaqlar qalxaraq onları alqışladı. Onlar öz yerlərinə keçdilər, Malik masalarında Bellanı görüb özünü itirdi. Onun niyə burada olduğunu başa düşmədi. Faysal gələn qonaqları salamladı.

– Dəyərli “Əl-Mülk” ailəsinin üzvləri! Bizim ailənin dəvətini qəbul edərək təşrif buyurmaqla bizi məmnun etdiniz, buna görə sizə ailəm adından təşəkkür edirəm. – Hamı Faysalı alqışladı, sakitlik çökən kimi nitqinə davam etdi. – Bu gün mənim oğlum Malik şirkətdə öz yeni işinə başlayır və mən bizim bu şad günümüzü sizinlə, ikinci və

böyük ailəmlə birlikdə qeyd etməkdən məmnunluq duyuram və inanıram ki, Malikin bizim sıralara qoşulması gələcəkdə bizim şirkəti daha da ucalara qaldıracaq. Buyurun, nuş olsun və bir daha sizə minnətdarlığımı bildirirəm.

Qonaqlardan kimsə Faysalı alqışladı, kimisi də Malikə uğurlar arzu etdi. Təamlar süfrəyə verildi və hamı yeməyə başladı, fonda isə sakit və həzin melodiya atmosferi daha da aram edirdi.

Malikin isə fikri elə hey Bellada qalmışdı, onun niyə onların masasında əyləşdiyini başa düşmürdü. Bir neçə dəqiqə sakit şəkildə yemək yeyəndən sonra Belladan soruşdu:

– Sənin bu yığıncağa gələcəyini bilmirdim, səni atam dəvət edib?

– Atan? Yox, atan atamı dəvət edib, atam da məni gətirib.

– Sənin atan kimdir ki? – Malik maraqla soruşdu.

– Onun atası mənəm. – Maliklə Bellanın dialoquna sakitcə qulaq asan Oliver, nəhayət ki, reaksiya verdi.

– Siz? Bella sizin qızınızdır? – Malik təəccüblə soruşdu.

– Bəli, bu, arvadım Ella, – Oliver Ellanı göstərdi, – bu isə qızım Bella.

– Aydınandır, çox məmnun oldum.

Malik daha heç nə deməyib sakitcə yeməyə davam etdi. Yeməkdən sonra içki stolları bəzəndi, qonaqlar əllərinə qədəhlər və badələrlə gəzişir, bir-biri ilə tanış olur və söhbət edirdilər. Malik fürsətdən istifadə edərək Bellanı bir kənara çəkdi.

– Bəs günorta niyə demədin ki, Oliverin qızısan?

– Sən soruşmadın, mən də demədim. Burda nə var ki? Oliverin qızı olanda nə olar ki? Sən də şirkətin sahibi Şeyx Faysalın oğlusan, bu, nəyi dəyişir ki? Günorta ikimiz də bir masa arxasında nahar etmirdik? Nə dəyişdi ki? İndi də bir masa arxasında şam etdik.

– Yox, mən demədim ki, bu, nəyisə dəyişir, sadəcə, bunu əvvəl bilsəydim, indi təəccüblənməzdim.

– Yaxşı görək, təəccüblü nə var ki? Necə ki sən bir kişinin oğlusan, mən də bir kişinin qızıyam.

Malik və Bellanın başı söhbətə elə qarışmışdı ki, Emilin kənardan onları izlədiyini hiss etmirdilər. Emlili sakitcə Oliverlə söhbət edən Faysala yaxınlaşdı və Maliklə Bellanı onlara göstərdi:

– Siz hələ bir gənclərə baxın.

– Hə, deyəsən, dil tapa biliblər, – Faysal təbəssümlə dedi.

– Dil tapa biliblər? – Oliver güldü. – Onlar bu gün nahara birlikdə gediblər, elə bu restoranda nahar ediblər.

– Siz, deyəsən, qızınızı gözdən qoymursunuz, – Emili təbəssümlə dedi.

– Yox, mən qızıma deyil, Malikə göz qoymuşam. Necə olmasa da, işdə ilk günü idi, hələ bir neçə gün nəzarət altında olması yaxşı olar.

– Məncə, artıq sizin qızınız ona nəzarət edəcək, – Emili gülərək dedi.

– Əsas odur ki, bir-biri ilə dil tapsınlar, mənim qızımla dil tapmaq bir az çətinidir.

– Narahat olmayın, onu zaman göstərəcək.

Bir neçə saatdan sonra yığıncaq bitdi və hər kəs öz evinə getdi.

* * *

Evə qayıdan kimi Emili Malikin otağına getdi, qapını döyüb otağa daxil oldu.

– Oğlum, yeni işin münasibətinlə səni təbrik edirəm! – Emili Maliki qucaqlayıb alnından öpdü.

– Mən sənə təşəkkür edirəm, ana, sən olmasaydın, atamı yola gətirmək mümkün olmayacaqdı.

– Oğlum, bu nə sözdür, mən sənin ananam, o da atanıdır, mən, sadəcə, sənin arzunu ona dedim, o da razılaşdı. Bundan sonra atanla gündəlik əlaqədə ol, onunla söhbət et, planlarını bölüş, qoy sənin ona yaxınlığını hiss etsin.

– Oldu, ana, elə də edəcəyəm.

– Bu gün yığıncaqda sənə göz qoyurdum, Bella ilə yaman dostlaşmısan, deyəsən.

– Dostlaşmaq? – Faysal utandığından üzünü çevirdi. – Yox, biz dostlaşmamışıq, sadəcə, söhbət edirdik.

– Hə, günorta onu restorana dəvət edən də sən olmısan, eləmi? – Emili gülərək soruşdu.

– Nə dəvət? Sadəcə, iki iş yoldaşım ilə birgə nahara getdik, o qədər.

– Oğlum, niyə utanırsan ki? Bella gözəl və ağıllı qızıdır, ailələri də savadlı və tərbiyəlidir. Ondan yaxşı qız tapacaqsan? – Emili ona sataşmış kimi güldü.

– Yaxşı da, ana, bu söhbətlər nəyə lazımdır axı? Çıx otağımdan, mən dincəlmək istəyirəm.

– Yaxşı, yaxşı, gedirəm, amma sözlərimi unutma, atanla gündəlik əlaqə qur. Hə, bir də, çalış Bellanı əldən buraxmayasan.

Emili gülərək otağı tərk etdi, Malik də onun arxasınca əsəbi halda qapını örtüdü.

V. İş birliyindən qohumluğa

Aylar keçdikcə Malik işində püxtələşirdi, hər gün atası ilə iş əsnasında görüşür, ona hesabatları şəxsən təqdim edirdi. Faysalın gözündə oğlu təcridcən özünü təsdiqləyirdi. Bununla paralel Malik Bella ilə də əlaqələrini dərinləşdirmişdi. Əvvəlki günlərdə nahara onu Stanko ilə birgə dəvət etsə də, sonralar Stankonu uzaqlaşdırmışdı və Bella ilə nahara tək gedirdi. İş əsnasında nəyi isə başa düşmədiyini bəhanə edərək tez-tez Bellanı kabinetinə çağırırdı.

Malikin Bella ilə çox vaxtını bir yerdə keçirməsi nə Oliverin, nə də Faysalın gözündən yayınırdı. Emilinin də bundan xəbəri var idi, lakin Malikə rahat zona yaratmaq üçün onu sıxmırdılar. Amma bu, çox uzun çəkmədi, Məcidin oğlu Abdulmalikin nişanlanma xəbəri yayıldı və bu da Faysalın qardaşı ilə düşmənçilik hisslərini körüklədi. Axşam evə gələn Faysal oğlunun nişanlanması və evlənməsi məsələsini ailəsi ilə birlikdə müzakirə etmək qərarına gəldi. Şam yeməyi arxasında Emili və Maliklə bu məsələni müzakirə etdi.

– Bu gün bir xəbər eşitmişəm, – Faysal mövzunu açdı.

– Nə xəbər? – Emili nıgaran halda soruşdu.

– Qardaşım oğlu Abdulmaliki nişanlayıblar.

– Kiminlə?

– Məcidin şirkətində çalışan yerli bir qızla, adı Leyla-dır, hansısa əyalətdəndir.

– Qoy qardaşın öz oğlu üçün əyalətdən yerli qız alsın, biz isə oğlumuzçün avropalı bir qız alarıq, nəcib bir ailə-dən.

– Nədir, xəbərim olmadan məni evləndirmək fikrinə düşmüşünüz? – sakitcə söhbətə qulaq asan Malik səsini çıxardı.

– Oğlum, – Emili nəzakət və ehtiyatla dedi, – artıq sən də evlilik yaşın çatıb. Bax, Abdulmalik səndən yaşca kiçikdir, amma onu artıq nişanlayıblar. Düşünürəm ki, artıq sən də vaxtın çatıb, biz də bir nəvə görərdik.

– Ana! – Malik utandı. – Məncə, bu tipli məsələləri mən özüm həll etməliyəm.

– Malik, – Faysal müdaxilə etdi, – ananın üstünə səsini ucaltma, biz ikimiz də sənə yaxşılığını istəyirik. Necə ki, sən evləninib ata olacaqsan, eləcə də biz baba və nənə olacağıq, burda qəribə heç nə yoxdur. O ki qaldı evlilik məsələ-nə, mən də, Oliver də sənə Bella ilə vaxt keçirdiyini bilirik, onunla hər gün nahara getdiyini, hətta həftə sonu belə onunla görüşüb restorana, kluba getdiyini bilirik. – Malik utandığından başını aşağı salmışdı, atası onu fakt qarşısında qoymuşdu. – Bellanın ailəsini də tanıyıırıq, onların necə nəcib bir ailə olduğunu bilirik. İş məsələsində sənə yanında olub dəstəklədiyimiz kimi, bu məsələdə də yanında olub səni dəstəkləyəcəyik.

– Oğlum, – Emili Faysalı dəstəkləmək qərarına gəldi, – atan düz deyir, iş məsələsində səni dəstəklədiyimiz kimi, bu məsələdə də yanındayıq. – Emili Malikə göz vurdu. – Sonra da ki, Bella kimi gözəl və ağıllı qız hardan tapacaqsan? Yox, əgər ondan xoşun gəlmirsə, de, biz də bilək.

– Necə yəni xoşuna gəlmir? – Faysal dərhal müdaxilə etdi. – Bella ilə hər gün restorana gedən mənəm? – Burada artıq Malikin deməyə bir sözü qalmadı, odur ki, Faysal tam güclə hücumu keçdi. – Oliver bizim ailənin necə nəcib olduğunu bilir, işdə artıq hamı Maliklə Bellanın sevgisindən danışır, mənəcə, artıq bu məsələyə nöqtə qoymaq lazımdır. Mən sabah Oliverlə bu haqda danışacağam. Heç kimin etirazı yoxdur ki? – Faysal ciddi və qətiyyətlə soruşdu, Emili də, Malik də susdu. – Əla! Elə belə də bilirdim.

Əslində hadisənin bu cür cərəyan etməsi Malikin ürəyincə idi, çünki Bellaya laqeyd deyildi, qəlbində ona qarşı ülvı hisslər daşdığını bilir, dərk edirdi.

* * *

Növbəti gün, səhər toplantısı yekunlaşan kimi Faysal Oliverə kabinetinə gəlməyi xahiş edir. Hər ikisi əyləşəndən sonra Faysal birbaşa mətləbə keçdi.

– Oliver, artıq uzun illərdir biz bir yerdə çalışırıq, şirkəti bir yerdə ucaldırıq. Bir-birimizi və ailələrimizi tanıyıırıq.

– Düzdür, mənəcə də, çox uğurlu bir iş birliyi edə bilmişik. – Oliver söhbətin hansı məcrada gedəcəyini bilmirdi, ağılına Faysalın onu işdən çıxaracağı gəlirdi, odur ki, bu illər ərzində əldə etdiyi nailiyyətlər barədə danışmağa başladı. – Neçə-neçə uğurlu müqavilələrə imza atmışıq, şirkə-

tin büdcəsi bir neçə dəfə artıb, yeni sahələrə yatırımlar edib biznesi genişləndirmişik, yeni şirkətlər təsis etmişik, şirkətlər qrupuna çevrilmişik, “Əl-Mülk” reytingə görə ölkədəki şirkətlər arasında ilk beşlikdə yer alır.

– Bunların hamısı olub, düzdür, – Faysal onun sözünü kəsdi, – amma düşünürəm ki, biz artıq aramızda olan iş birliyi münasibətini başqa səviyyəyə qaldırmalıyıq.

– Hansı səviyyəyə? Məncə, biz iş birliyindən əlavə artıq uzun illərdir ki, dostluq da edirik.

– Düzdür, bu da düzdür, məhz elə ona görə də növbəti səviyyəyə, qohumluq səviyyəsinə qalxmağın vaxtıdır.

– Qohumluq? – Oliver artıq mövzunu anlamışdı, lakin özünü anlamamış kimi göstərmək qərarına gəldi. – Hansı mənada qohumluq?

– Oliver, sənin gözəl, ağıllı, tərbiyəli bir qızın var, mənim də gözəl, tərbiyəli və ağıllı oğlum var. Sənə sirr deyil, işə başlayan gündən oğlumla qızın arasında yaxşı münasibətlər var. Gənclər bir-birinə çox yaraşır, məncə, hər bir oğul atasının Bella kimi gəlininin, hər bir qız da atasının Malik kimi kürəkəninin olmasını istəyir. Karyeralarında da uğurludurlar, mən əminəm ki, Malik tezliklə şirkətin vitse-prezidenti olacaq.

– Sonra da şirkət rəhbəri olacaq, – Oliver tez əlavə etdi, – qızım da əvvəlcə şöbə müdiri, ardınca vitse-prezident və prezident olacaq, eləmi?

– Məncə, sən çox qabağa getdin, amma, əlbəttə, bunların heç biri istisna deyil, bacarıqları var, Malik mənim yeganə varisimdir, niyə də yox?!

– Bəs Malik özü bu barədə nə deyir?

– Hə, onunla dünən axşam söhbət etdik, məncə, ürəyindədir, amma utandığından etiraf etmir.

– Madam ki belədir, onda icazə verin əvvəlcə mən də ailəmlə bunu müzakirə edim. Bilirsiniz, Bella da bizim yeganə övladımızdır, mən və Ella hər zaman onun üçün ən yaxşısını arzu etmişik.

– Heç şübhə etmirəm! Biz hamımız övladlarımız üçün ən yaxşısını arzu edirik, elə indi də, düşünürəm ki, sizin qızınız oğlum üçün ən yaxşı seçimdir, elə bizim ailə üçün də sizinlə qohumluq əlaqəsi yaratmaq ən gözəl seçimdir. Sabah mənə bir cavab deyərsiniz.

– Tamam. Başqa deyəcəyiniz varmı?

– Xeyr, məncə, gələcək üçün bu məsələnin müzakirəsindən daha artığı ola bilməz.

Oliver kabineti tərk etdi, onun üzündə sevinc əlaməti var idi.

* * *

Axşam işdən qayıdan kimi Oliver Ella ilə səhərki məsələni müzakirə etdi.

– Bu gün Faysalla çox vacib bir mövzuda söhbətimiz oldu.

– Hansı mövzuda? – Ella marağını gizlədə bilmədi.

– Bilirsən ki, Faysalın oğlu Malik bizim şirkətdə, Bella ilə eyni şöbədə çalışır, özü də Bellanın müdürüdür. Onlar elə ilk gündən nahara bir yerdə gedirlər, aralarında bir münasibət yaranıb. İndi də Faysal qızımızı oğlu üçün almaq istəyir.

– Sən nə danışırısan?! – Ella etiraz əlaməti olaraq səsinə ucaltdı. – Elə şey ola bilməz! Faysal öz doğma qardaşı ilə düşmənçilik edir, hələ onu qurama ittihamla həbs də etdirdi. İndi biz qızımızı onlara etibar edək?

Ellanın səsinə Bella gəldi.

– Nə olub, niyə mübahisə edirsiniz?

– Qızım, – Oliver söhbətin məcradan çıxacağını görür və Bellanı dilə tutmağa çalışırdı. – Bu gün Faysal səni öz oğlu ilə evləndirmək üçün mənimlə söhbət edib.

– Sən də razılıq vermişən? – Bella narazılığını bildirdi.

– Yox, nə danışırısan? Səninlə və ananla danışmamış mən necə razılıq verə bilərəm?

– Onda niyə səsiniz evi basıb?

– Elə bu məsələni müzakirə edirdik, qızım. Sənin də fikrin maraqlıdır. Bildiyimə görə, siz hər gün nahara birlikdə gedirsiniz, hətta həftə sonları da görüşürsünüz.

– Hə, nə olsun ki? – Bella narazı halda dedi.

– O olsun ki, Faysal bunu evlilik üçün bir fürsət kimi görür.

– Oliver, – Ella yenə də etiraz etdi, – Faysal öz qardaşını həbs etdirib, ona şər atıb. Belə insanlarla qohum olmaq bizə yaxşı heç nə vəd edə bilməz.

– Əzizim, birincisi, onun qardaşı ilə çoxdan ədavəti var, bundan bizə nə? İkincisi, qızımızı Faysala yox, onun oğlu Malikə verəcəyik. Üçüncüsü, bu, qızımız üçün də yaxşıdır, ən yaxın zamanda Malik vitse-prezident, qızımız isə şöbə müdiri olacaq. Gələcəkdə Malik şirkət rəhbəri olanda qızımız vitse-prezident və ya hətta prezident də

ola biləcək. Bu isə onun gələcək həyatının tam təminatı deməkdir.

– Necə? – Bella sevindi. – Mən şöbə müdiri olacağam?

– Bəli, ən qısa zamanda, istəyirsənsə, elə bu həftə səni şöbə müdiri təyin edək.

– Bəs Malik?

– Malik isə vitse-prezident olacaq. Sən, sadəcə, “hə” de, yerdə qalanı mənimlə Faysalın boynuna, – Oliver sevindiyyindən güldü.

– Bir dəqiqə! – Ella etiraz etdi. – Mənim qızım la satılıq mal kimi davranırsınız?

– Bu nə sözdür deyirsən? Bu gün şirkətdə çalışan hər kəsin arzusudur ki, nə vaxtsa şöbə müdiri və ya vitse-prezident olsun. Burda qərribə nə var ki?

– Yox, mən demək istədim ki, kənardan bu, qızımın razılığını almaq üçün verilən rüşvətə bənzəyir.

– Nə rüşvət, bu nə sözdür deyirsən? Qızım ağıllı, peşəkar və bacarıqlıdır. Zətən uzağı bu ilin sonuna qədər öz gücünə şöbə müdiri olacaq, biz, sadəcə, təbii gedən prosesi sürətləndiririk. Qızım, əsas sənsən. – Oliver üzünü Belaya tutdu. – Sən bu barədə nə deyirsən?

– Ata, mən bilmirəm, düzdür, Malik yaraşıqlı, tərbiyəli, qanacaqlı və ağıllıdır, amma sizin həyat təcrübəniz bu məsələdə mənimkindən daha artıqdır. Məncə, bunu siz öz aranızda həll etməlisiniz, mənim etirazım yoxdur.

– Mənim sə etirazım var! – Ella səsinə qaldırdı. – Öz qardaşı ilə düşmənçilik edən birinə qız vermək olmaz.

– Biz qızımızı Faysala yox, onun oğluna veririk, bunlar fərqli şeylərdir. Sonra da ki, mən məgər ölmüşəm ki, qızı-

mın başından bir tük əskik olsun? Xatırlayırsan, sən hələ hamilə olanda bir-birimizə söz vermişdik ki, hər zaman onu qoruyacağıq.

– Bəli, dünənki kimi xatırlayıram. Mən, sadəcə, qızım üçün yaxşılıq istəyirəm, başqa heç nə.

– Elə mən də, – Oliver Ellanı qucaqladı. – İnan mənə, qızımız xoşbəxt olacaq.

– Mən nə deyirəm ki? – Nəhayət, Ella təslim oldu. – Mən də sənin kimi qızımızın xoşbəxt olmasını istəyirəm. Qızım, – Ella üzünü Bellaya tutdu, – sən Maliklə xoşbəxt ola biləcəksən?

– Hələ ki aramızda yaxşı münasibət var, o, mənə hörmət edir, qayğıma qalır, hədiyyələr alır.

– Daha nə istəyirsən ki? – Oliver onun sözünü kəsdi. – Təsəvvür et ki, toyunuzdan sonra onun sənə olan münasibəti ən azı iki dəfə artacaq. Madam ki biz ümumi razılığa gəldik, onda mən sabah Faysalla bu barədə danışaram. İndi isə hazırlaşın, bunu qeyd etmək üçün restorana gedirik.

* * *

Səhər toplantısı bitən kimi Oliver Faysalın kabinetinə getdi və həyatının ən vacib danışığlarına başladı.

– Faysal, mən dünən evdə bu barədə danışdım. Düz deyirsən, övladlarımız arasında isti bir münasibət var, bir-birinə hörmət edirlər, qayğı göstərilir. Məncə, hər iki ailə üçün təklifiniz müsbət bir nəticə hasil edəcək.

– Mən də eyni cür düşünürəm. Bilirsən, övlad evləndirmək həm məsuliyyətlidir, həm də sevincgətirici. Fikrimcə, onlarda hər şey əla olacaq.

– Əlbəttə, qətiyyən şübhə etmirəm. Məncə, onların vəzifələrinin yüksəldilməsini nə qədər tez etsək, o qədər yaxşıdır.

– Niyə? Olmaya tələsirsiniz? – Faysal güldü.

– Yox, sadəcə, evlilikdən sonra bunun qohumluq əlaqələri ilə əlaqələndirilməsini istəmirəm. Axı biz biznesi də fikirləşməliyik.

– Düzdür, sonra jurnalistlər də tökülüşəcək, ofisdə də dedi-qodu artacaq. Gələn həftənin ilk günü sərəncamla məsələni həll edərim, narahat olma. Yaxşı ki, ağına gəldi.

– Hər zaman şirkəti və biznesi düşünmək mənim vəzifəmdir.

Hər ikisi sevinclə güldü və bu razılığı qeyd etdilər.

* * *

Hər zaman sirrini Stanko ilə bölüşən Bella səhər işə gələn kimi ona işarə etdi və iclas otaqlarından birinə keçdilər.

– Stanko, xəbərin var? – Bella sevincək dedi.

– Yox, nə olub ki?

– Faysal məni atamdan oğlu Malik üçün istəyib, atam da razılıq verib.

– Bəs sən özün necə, razısan?

– Əlbəttə, niyə razı olmayım ki?

– Bilirsən, Bella, Faysalın öz qardaşı Məcidini saxta ittihamlarla həbs etdirdiyini deyirlər.

– Olsun da, bundan mənə nə?

– Yəni qardaşına bunu edən başqasına nələr edər, bir özün düşün.

– Mən Faysalla yox, onun oğlu Maliklə evlənəcəyəm.

– Bilirəm, amma yenə də ehtiyatlı ol, qərar verməyə tələsmə.

– Qərar artıq verilib, yəqin ki, bu yaxınlarda nişanımız olacaq.

– Nə deyirəm ki, onda mənim səni təbrik etməkdən başqa yolum yoxdur, – deyə Stanko gülümsədi. – Səni təbrik edirəm, xoşbəxt ol! Həm də bilməni istəyirəm ki, nə olur-olsun, harda olur-olsun, həmişə mənə güvənə bilərsən. Mənim kimi bir dostunun olduğunu unutma!

– Təşəkkür edirəm, Stanko, sən, həqiqətən də, əsl dostsan. Gedək, indi bizi axtararlar.

Bella ilə Stanko iclas otağından çıxarkən Malik onları gördü və bu, xoşuna gəlmədi. Bundan narahat olan Malik bir neçə dəqiqədən sonra Bellanı kabinetinə çağırdı.

– Əyləş, Bella, səninlə vacib bir mövzuda söhbət etmək istəyirəm.

– Buyur, Malik, eşidirəm.

– Bayaq iclas otağından Stanko ilə birlikdə çıxdığınızı gördüm.

– Düzdür, nə olsun ki?

– O olsun ki, bizim ailələr artıq razılaşblar və biz qısa zamandan sonra evlənəcəyik. Mən bir daha bu uğursuzu sənin yanında görmək istəmirəm.

– Malik, sən hələ bu şirkətdə işləmirdin, amma mən Stankonu tanıyırdım, bu təlaşın yersizdir.

– Yox, yersiz deyil. Elə indicə göstəriş verəcəyəm ki, onu işdən çıxarsınlar. Bu halda sən dəqiq onu daha görməyəcəksən.

– Yox, eləmə, onu niyə işdən çıxarırsan ki? Nə edib ki? Məgər bizi ilk tanış edən elə Stanko olmamışdı?

– Mən onu daha sənin yanında görmək istəmirəm, bağışla, amma onu burdan uzaqlaşdırmalıyam.

– Elə isə onu işdən qovma, başqa ofisə göndər, qoy orda işləsin, amma işdən qovma, yazıqdır, işləyib ailəsinə pul göndərir, bilirəm, anası və yaşlı nənəsi var, atası da çoxdan vəfat edib. Bu, ona qarşı zülm olar, mən səni onu qovacaq qədər qəddar və zalım kimi tanımıram.

– Tamam, – Malik Bellanın gözündən düşmək istəmir-di, – ona başqa ofisə təyinat verərəm, təki burdan uzaqlaşsın və sənin də xətrinə dəyməyim. Amma məni düzgün başa düşməyini istəyirəm.

– Əlbəttə, deyəsən, artıq qısqanırsan.

Bella gülümsədi, Malik isə utandığından qızardı.

* * *

Növbəti həftənin ilk iş günündə Faysal idarə heyətinə iki sərəncam verdi. Sərəncama əsasən Malik artıq maliyyə məsələləri üzrə vitse-prezident, Bella isə mühasibatlıq şöbəsinin müdiri təyin edilmişdi. Toplantıya Faysal və Bella da dəvət olunmuşdu. Sərəncam idarə heyətinə oxunan kimi hamı onları təbrik etdi. Faysal da oğlunu və gələcək gəlinini təbrik etdi:

– Mən əminəm ki, yeni təyinatlar həm şirkətimizin gələcəyi üçün uğurlu olacaq, həm də burda çalışan gənclərə bir stimül olacaq. Bu bir neçə ay ərzində Malikin işini öyrənməsi və yeni təcrübələr qazanmasında başda Oliver və Bella olmaqla hamınızın zəhməti olub, bax əsl komanda işi də elə budur.

– Malik özünü əsl peşəkar kimi göstərdi. – Oliver dərhal müdaxilə etdi. – Biz sadəcə ona istiqamət verdik, o isə hər şeyi yüksək səviyyədə öyrəndi, bilik və bacarıqlarını təkmilləşdirdi.

– Bella da, – Faysal təbəssümlə Bellaya baxdı, – özünü ən yaxşı tərəfdən göstərdi. İnanıram ki, yeni işlərinin də öhdəsindən müvəffəqiyyətlə gələcəklər.

Hamı gəncləri yeni təyinat münasibətilə alqışlayır və onlara uğurlar arzu edirdi. Toplantıdan çıxan kimi Bella sevincək şöbəyə getdi və sevincini Stanko ilə bölüşmək istədi, lakin Stanko yerində yox idi, o, artıq başqa ofisə köçürülmüşdü. Bellanın qəlbinə bir anlıq hüzn çökdü, amma sonra telefonla əlaqə saxlayıb bu şad xəbəri onunla bölüşdü.

* * *

Bir neçə həftədən sonra ailələr gəncləri nişanlamaq qərarına gəldilər. Bu niyyətlə Faysal evində yığıncaq təşkil edib qohumları, biznes aləmindəki dostlarını və şirkətin idarə heyətinin üzvlərini dəvət etdi. Qonaqlar gəlir, hamı gülür, danışır və sevinirdi. Birdən Faysal qonaqların qarşısına çıxaraq Maliki və Bellanı yanına çağırdı.

– Hörmətli qonaqlar, ilk əvvəl dəvətimizi qəbul etdiyinizə görə sizə ailəm adından təşəkkür edirəm. Bu gün iki gəncin həyatın növbəti mərhələsinə ilk addımı atılır, bu mötəbər gündə gənclərin sevincinə şərik olduğunuz üçün sizə təşəkkür edirəm. Oliver, zəhmət olmasa yaxınlaşın. – Oliver Faysala yaxınlaşdı. – Bu gün bizim ailə ilə Oliverin ailəsinin qohumluq bağlarıyla möhkəmləndiyini elan edirik! – Faysal Oliverin əlini sıxdı və onu qucaqladı, qonaqlar onları alqışladılar. – Bir ata kimi sizin və Oliverin icazəsi ilə gənclərə hədiyyə etmək istəyirəm.

Faysal masanın üzərindəki qutunu götürdü, içindən sənədləri və açarları Malikə uzatdı.

– Oğlum, bu, sizin quracağınız yeni yuvanın açarlarıdır. – Malik qonaqların alqış sədaları altında sevincək sənədləri və açarları atasından aldı və onu qucaqladı. – Bu, hələ son deyil. – Malik qutudan daha iki açar çıxartdı və birini Malikə, o birisini isə Bellaya uzatdı. – Bunlar isə sizə kiçik hədiyyələrdir, qapıda olan yeni maşınlar.

Maliklə Bellanın sevincinin həddi-hüdudu yox idi, Bella da sevincək Faysalı qucaqladı. Onlar tez qapıya çıxaraq iki eyni markalı, lakin biri qara, digəri isə ağ olan maşınlar gördülər. Qara maşın ağ, ağ maşın isə çəhrayı tüllə bəzədilmişdi.

Malik və Bella geri qayıtdılar, bir daha Faysala hədiyyələrə görə təşəkkür etdilər. Bir azdan gənclər bir-birinin barmağına üzükləri taxdılar və qonaqlar onları alqışladı. Oliver və Ella yaxınlaşıb Bellanı qucaqlayıb təbrik etdilər. Bəli, həyatın bu hissəsində onlar çox xoşbəxt idi, həqiqi, səmimi olaraq xoşbəxt.

* * *

Nişandan bir neçə həftə keçəndən sonra Abdulmalikin toyunun təyin olunduğu xəbəri yayıldı. Bu xəbər Faysalla Emilinin qulağına çatan kimi Oliverlə məsləhətləşib onlar da toy gününü təyin etdilər. Toy üçün Dubayın mərkəzində yerləşən “Əl-Qəsr” hotelini seçdilər. Təmtəraqlı toy mərasimləri ilə ad çıxarmış bu hotelin restoranında toy etmək bir çox Dubay gəncinin arzusu idi.

Toy günü yetişdi və möhtəşəm bir toy baş tutdu. Bəy və gəlin musiqi və alqış sədaları altında zala daxil oldular, onların üzündəki məsum sevincə hamı şərik oldu. Ataları növbə ilə qonaqları salamlayıb, gənclərə xoşbəxtlik arzu edirdilər.

Emili fürsət tapan kimi Malikə yaxınlaşıb ona öz hədiyyəsini verdi. Bu, toydan sonra bal ayı üçün Avropa şəhərlərinə səyahət paketi idi. Malik anasının hədiyyəsinə çox sevindi və onu qucaqlayaraq təşəkkür etdi. Toy bu minvalla davam edir, qonaqlar yeyib-içir və gəncləri təbrik edirdilər.

İki gündən sonra Malik və Bella bal ayı üçün səyahətə getdilər.

VI. COVID-19 pandemiyasının fəsadları

Bir neçə il öncə dünyanı sarsıdan COVID-19 pandemiyasında bir çox ailə itki ilə üzləşmişdi. Amerikada bu virusdan ölənlərin sayı bir milyonu keçmişdi. Mətbuatda və sosial mediada bu virusun süni şəkildə laboratoriyada ha-

zırlanması və sonradan nəzarətdən çıxaraq və ya bilərəkdən insanları yoluxdurmaq üçün laboratoriyadan çıxarıldığı barədə yazılar dərc edilirdi. Bu məlumat pandemiya nəticəsində ailə üzvlərini itirmiş insanların psixikasına mənfi təsir göstərirdi və ara-sıra buna görə dövlətdən və hakimiyyətdən qisas almaq üçün çağırışlar eşidilirdi. Qisas çağırışlarını heç kim ciddiyyə almırdı, ta ki “Yırtıcı” təxəllüslü bir istifadəçi öz araşdırmasını dərc edənə kimi.

“Yırtıcı” öz sosial şəbəkə hesabında virusun Amerika laboratoriyalarının birində, dövlətin sifarişi ilə hazırlandığını öz arqumentləri ilə sübut edirdi. Onun iddiasına görə, dövlət bu virusu təqaüdcülərin sayı çox olduğu üçün dövrüyyəyə buraxmışdı. Virusun təsiri nəticəsində yaşı altmışdan yuxarı olanların sayı azalacaq və dövlət təqaüd ödənişlərində qənaət edəcəkdə. Təqaüdcülərdən başqa ölənlər də gələcəkdə qənaət edilməsinə səbəb olacaqdı.

İlk mərhələdə “Yırtıcı”nın sözlərinə məhəl qoyulmasada, sonralar bu virusun yayılması nəticəsində bir çox insan bu fərziyyəni qəbul etmişdi. “Yırtıcı”nın auditoriyası tədricən böyüyür, onun mülahizələrinə cavab yazanların sayı artırdı. İzləyici sayının artdığını görən “Yırtıcı” bu işə görə qisas almağı və bunun üçün gizlicə təşkilatlanmağı təklif etdi. Onun bu planına müsbət cavab verən bir neçə nəfər oldu və “Yırtıcı” onlara görüşməyi təklif etdi.

Görüş bir həftədən sonra Florida ştatında baş tutdu. “Yırtıcı” onları qaldığı evdə qəbul etdi, gələnlər beş nəfər idi, dördü oğlan, biri qız. “Yırtıcı” onların qarşısına keçərək salamladı.

– İlk növbədə gəldiyiniz üçün hamınıza təşəkkür edirəm. Siz məni elə “Yırtıcı” kimi tanıyın, çünki mən atamı və babamı, yeganə ailə üzvlərimi məndən alan virusu icad edən və dövriyyəyə buraxanlara qarşı məhz yırtıcı olmağa and içmişəm. Heç kimə sirr deyil ki, bu virus laboratoriya şəraitində icad edilib və bilərəkdən dövriyyəyə buraxılıb. Bunun nəticəsi olaraq hamımızın ailəsində sevdiklərimizi itirmişik. Biz bunu sakit və təmkinlə qəbul edə bilmərik. Məhz elə buna görə də qatillərdən qisas alacağıq və bu hadisənin yenidən təkrarlanmasının qarşısını alacağıq. İndi isə siz də özünüz haqqında danışın, danışın ki, bu virusun sizdən hansı canlar aldığını hər birimiz bilək.

“Yırtıcı” əyləşdi və qonaqlardan kiminsə danışmasını istədi. Oğlanlardan biri qarşıya keçdi.

– Hamınızı salamlayıram. Mənim adım Deviddir. Kaliforniya ştatından gəlmişəm. Bu virus məndən anamı və sevgilimi alıb. “Yırtıcı”nın dedikləriylə razıyam, bu virusu bilərəkdən icad edib dövriyyəyə buraxıblar. Mən də öz sevdiklərimin qisasını almaq istəyirəm və sevinirəm ki, özüm kimi düşünənlərlə birgəyəm.

Devid əyləşdi və başqa bir oğlan çıxıb sözə başladı.

– Hamıya salam. Mənim adım Cekdir və Texasdanam. Məlum xəstəlik mənim yer üzündə tək dayacağım olan anamı məndən alıb. – O, kövrəldi, özünü toplayaraq davam etdi. – Mən mütləq onun qisasını alacağam!

Cek sözünü bitirib əyləşdi. Sonra aralarındakı yeganə qız qarşıya keçdi.

– Salam, mənim adım Kristinadır və Kaliforniyadanam. Bu virus hər iki valideynimi məndən alıb. Mən həqi-

qəti başa düşürdüm, amma nə edəcəyimi bilmirdim, “Yırtıcı” ortaya çıxana qədər. Sözün açığı, mən indi də nə edəcəyimi bilmirəm, amma ən əsası, mənim kimi qisas almağı düşünənlərlə birgə olduğuma görə sevinirəm. İnanıram ki, biz birlikdə nələrsə edə bilərik. Çox sağ olun.

Kristina da sözünü bitirib əyləşdi. Növbəti qonaq özü haqqında danışdı.

– Hər kəsə salam. Mənim adım Laridir və Miçiqa ştatındanam. Bu virus arvadımı və onun bətnindəki övladımı məndən alıb. Biz təzəcə evlənmişdik, bir neçə aydan sonra övladımız olmalıydı, lakin virus imkan vermədi. Mən qisas almaq istəyirəmmi? Hə, mən bunu çox istəyirəm, bütün ruhumla istəyirəm.

Lari əyləşdi və sıra sonuncu qonağa çatdı. O da, digərləri kimi, qarşıya keçdi və özü haqda danışdı.

– Hamıya salam. Mənim adım Tomdur və Florida ştatındanam. Sizdə olduğu kimi, bu virus mənim də ailəmdən canlar alıb. Yaşlı və xəstə ana-atamı. Mən onları itirəndən sonra bu dünyada özümü tənha hiss edirdim, ta ki “Yırtıcı”-nı və sizi tapana qədər. Həyatımın mənasını belə itirmişdim, amma indi həyatımda məna peyda olur və bu məna qisasdır. Çox sağ olun ki, varsınız!

Tom yerinə keçdi, “Yırtıcı” dəstək əlaməti olaraq onun çiyinə vurdu, sonra yenidən qarşıya keçdi.

– Dostlar, bir daha sizi evimdə salamlayıram, amma bu dəfə qonaq kimi yox, əqidə və yol yoldaşı kimi. O yol ki, bizi birlikdə qisasa aparacaq və biz doğmalarımızın və sevdiklərimizin qisasını alacağıq. Əminəm ki, sizin zəhninizdə qisası kimdən və necə alacağımız barədə suallar ya-

ranıb və bu, təbiidir. Mən indi bütün suallarınıza cavab verəcəyəm.

“Yırtıcı” əlindəki qovluğu açdı, orada bir neçə şəkil var idi. O, şəkilləri cəm halda onlara göstərdi:

– Bunlar Amerika universitetlərində çalışan biologiya üzrə ən qabaqcıl professorlardır. Virusların təbiəti, davranışı və xüsusiyyətlərini öyrənirlər. Niyə öyrənirlər? Gələcəkdə oxşar virusları yarada bilmək üçün. Bəli, bu gün COVID-19 virusunun kim tərəfindən yaradıldığı sirr kimi saxlanılır, biz dəqiq deyə bilmirik ki, virus kim tərəfindən yaradılıb, amma bir şey dəqiqdir ki, bu professorlar həm dövlətdən mükafat alıblar, həm də özləri kimi yeni biologlar yetişdirirlər. Mümkündür ki, onların yetişdirdiyi tələbələrdən hələ heç kim virus yaratmayıb, amma bu, heç də o demək deyil ki, gələcəkdə yaratmayacaqlar. Mən gücüm çatan qədər bu professorları araşdırmışam və onların hamısının hesabına dövlət agentlikləri tərəfindən böyük məbləğdə pullar köçürülüb. Bu da bizə imkan verir ki, onların bu işdə əli olduğunu düşünək. Niyə? Çünki onların hər biri həmin pulları alandan sonra laboratoriya qurublar, bəzisi pandemiya vaxtı, bəzisi isə pandemiyadan dərhal sonra. Bu, bilirsiniz nə deməkdir? Onların arasında növbəti virusun icad edilməsi uğrunda yarış başlayıb. Biz sakit durduqca onlar öz işlərini rahat şəkildə görəcəklər. İndisə sizə öz hədəflərimizi deyəcəyəm. 1. Vaşinqton Sietl Universitetinin professoru Donald Miller; 2. Kaliforniya San Dieqo Universitetinin professoru Henri Cekson; 3. Kaliforniya San Fransisko Universitetinin professoru Samuel Harris; 4. Stenford Universitetinin professoru Kolin Skot

və nəhayət, 5. Harvard Universitetinin professoru Harris. Onlar bizim acılarımızın səbəbkarlarıdır, sevdiklərimizin qatilləridir. Bizim sevdiklərimizin qətli üçün bu dövlət onları mükafatlandırır, indi biz iztirablar, onlar isə firavanlıq içində yaşamalıdır? Xeyr! – “Yırtıcı”nın səsi getdikcə güclənirdi. – Onlar cavab verməlidir, öz əməllərinin bədəlini ödəməlidirlər! Siz bu işdə mənimlə birlikdəsinizmi?

Oradakıların hamısı başını yelləyir və onunla razılaşırdılar.

– Dostlar, mən artıq sosial şəbəkələrdəki bütün çıxışlarımı silmişəm, qoy biz bu professorları öldürəndə heç kim izimizə düşə bilməsin. Onların harada yaşadıklarını, evlərini və ünvanlarını tapmaq lazımdır, biz bir komanda kimi hərəkət edəcəyik. Öz ovumuzu bir-bir izləyəcək, pusacaq və imkan düşən kimi boğazına çökəcəyik. Siyahıda sizə təqdim etdiyim ardıcılıqla onları aradan götürəcəyik. İlk olaraq Donald Millerdən başlayacağıq. Heç bir halda tələsmək olmaz, düşünülməmiş ən kiçik bir addım bizi hədəfimizdən yayındıra bilər. İlk beş hədəfi aradan götürəndən sonra biz özümüzü cəmiyyətə “Qisas Komandası” kimi tanıdacağıq. Qalxın, indi biz and içəcəyik!

Hamı otağın mərkəzində halqa kimi topladı, sağ və sol əllərini yanındakının çiyinlərinə qoyaraq sanki bir çevrə yaratdılar. Hamı başını aşağı saldı və “Yırtıcı” andının mətnini dedi:

– Biz and içirik! İtirdiyimiz əzizlərimizin ruhuna! Həyatlarını itirmiş günahsız uşaqların ruhuna! Bizə həyat verən və öldürəcək Tanrının ruhuna! Biz bu zalımlardan qi-

sas alacağıq! Sevdiklərimizin ruhlarına rahatlıq, gələcək nəsillərə isə həyat verəcək qisas!

Onların hamısı bir ağızdan üç dəfə “Qisas!” dedi.

VII. Xoşbəxt həyatın “U” dönüşü

Artıq bir neçə ay idi ki, Bella və Malik evlənmişdilər. Bu müddət ərzində onlar öz evlərində yaşayı, işə birlikdə gedib-gəlirdilər. Bir neçə həftə öncə Bellanın hamilə olduğu məlum olmuşdu. Malik başda olmaqla hamı bu xəbərə sevinmişdi.

Abdulmaliklə Leylanın toyu onların toyundan bir neçə həftə əvvəl olmuşdu. Odur ki, Bellanın hamiləlik xəbəri fonunda Abdulmalikin arvadı Leylanın da hamilə olması xəbəri yayıldı. Emili və Faysal üzə vurmasalar da, Leylanın hamiləlik xəbəri onları narahat etmişdi, çünki onların oğlu, Malikin isə qızı ola bilərdi.

Aylar keçdi və Bellanın bətnindəki körpənin qız olduğu məlum oldu. Bu xəbər Emilini və Faysalı açmamışdı, çünki onlar oğul nəvəsi istəyirdilər, amma Abdulmalikin doğulacaq uşağının cinsini də bilmirdilər, odur ki, hələlik heç bir reaksiya vermirdilər. Amma bu, çox çəkmədi, Abdulmalikin oğlunun olması Faysalla Emilinin kefini pozdu. Emili dərhal hərəkətə keçməyi qərara aldı. O, həftə sonu Malikin evinə gələrək onunla təkliddə bu barədə danışdı.

- Oğlum, yəqin, eşitmisən, Abdulmalikin oğlu olub.
- Hə, bilirəm, dünən eşitmişəm.

– Bu heç yaxşı olmadı, oğlum. Dünəndən atanın halı pisdır.

– Niyə? Abdulmalikin oğlunun olmasının atamla nə əlaqəsi var ki?

– Əlaqəsi odur ki, əmin Məcidin oğul nəvəsi olub, atanın isə qız nəvəsi olacaq.

– Və? – Malik təəccübləndi. – Buna görə atamın halı niyə pis olmalıdır ki?

– Oğlum, atanla əminin arasındakı bu düşmənçilik yaşca səndən böyükdür. Sən olub-bitənləri bilmirsən, amma mən hər şeyi bilirəm. Əmin atandan yaşca böyük olsa da, atan həmişə ondan üstün olub, lakin əmin həmişə onu əzib keçmək istəyib. Atan heç vaxt buna yol verməyib, heç vaxt! Elə baban Malik məhz buna görə atanı öz varisi elan etdi, şirkəti bütünlüklə atana miras qoydu. İndi də atan səni şirkətin rəhbəri olmaq üçün hazırlayır, görürsən, sən artıq vitse-prezidentsən. Amma indi, Məcidin oğul nəvəsinin olması xəbəri atanı çox üzür, bir təsəvvür et ki, sənin qızın olandan sonra o, özünü necə hiss edəcək?! Ətrafdakılar Məcidin ondan üstün olduğu barədə pıçıldaşmağa başlayacaqlar, bu da atanın hörmətinə və nüfuzuna xələl gətirəcək. Şəxsən mən bunu istəmirəm! – Emili qəti şəkildə dedi və hiyləgərcəsinə Malikə baxdı. – Bəs sən necə, atanın nüfuzuna xələl gəlməsini istəyirsən?

– Xeyr! – Malik qətiyyətlə cavab verdi. – Mən heç vaxt buna yol vermərəm!

– Əhsən, əsl oğul elə belə olar! Atanın Məcidlə düşmənçiliyi əslində sənə və sənin gələcəyinə görə idi. Başa düşürsən?

– Necə yəni? – Malik çaşqınlıq içində soruşdu. – Mən hələ dünyaya gəlməmişdən öncə mənə görə atam niyə əmimlə düşmən olsun ki?

– Çünki əmin babanın mirasını ələ keçirsəydi, sən bu gün kiminsə əlinin altında quru maaşa işləyəcəkdin. Atan sənin gələcəyin, maddi rifahın və xoşbəxtliyin üçün əminlə düşmən oldu. Yoxsa atan mirasdan imtina edər, əminlə düşmən olmaz və sən də bu gün səhərdən-axşama kimi quru maaşa işləyərdin. İndi başa düşürsən ki, atan nə boyda qurban verir?

– Atamın niyə əmimlə düşmən olduğunu anladım, amma sözün açığı, qurban məsələsini anlamadım.

– O vaxt mən də hamiləydim və qızım olacaqdı, amma əminin oğlu olsaydı, baban şirkəti tam olaraq ona verəcəkdidi. Biz atanla bunun qarşısını almaq üçün övladımızı məhv etdik və sonra sən oldun.

– Necə? – Malikin heyrətdən gözləri bərəldi. – Siz mirası əldə etmək üçün qızınızı məhv etdiniz?

– Xeyr, söhbət təkcə bizdə deyil, bu miras həm də sənə çatacaqdı, anlayırsan? – Emili Malikin üzərinə getməyə başladı. – Nədir, yoxsa elə düşünürsən ki, bu təmtəraqlı həyat əziyyətsiz başa gəlib? Böyüdüyün ev, yaşadığın ev, şirkətdə işin, qoşa-qoşa maşınlar... bunlar sənə elə belə çatıb? Biz öz dövrümüzdə öz qurbanımızı vermişik, bilirsən ki, indi sənin atan üçün çox həssas bir dönəmdir, onun nüfuzu son illər düşməyə başlayıb, Məcidin oğul nəvəsi, atanın isə qız nəvəsi olandan sonra gerisini özün düşün.

– Yəni deyirsən biz də uşağı məhv edək?

– Başqa çıxış yolu bilirsənsə, de.

– Buna atam razı olar? Bella razı olar?

– Birincisi, atan özü nə vaxtsa bunu edib, indi də öz nüfuzunu qorumaq istəyir. İkincisi, Bellanın fikri kimə maraqlıdır ki?

– Necə yəni kimə? Bu uşaq həm də onundur, bu, bizim uşağımızdır, Bellanın və mənim.

– Oğlum, arvad da sənindir, uşaq da. Bella özü kim idi ki? Şirkətin hansısa şöbəsində adi bir işçi, indi isə şöbə müdürüdür, bir azdan vitse-prezident də olacaq. Kimin sayəsində, nəyin sayəsində? Mənimlə atanın və bizim qurbanımızın sayəsində, sənin arvadın olmağı sayəsində. Məgər bütün bunları unutmusan, yoxsa elə bilirsən ki, siz göydəndüşmə peşəkarlarsınız?

– Mən hər şeyi başa düşürəm, amma əvvəlcə gərək Bella ilə danışım.

– Bella ilə danışmaq yox, ona, sadəcə, qərarını deməli-sən. Mən də bu işdə sənə dəstək olacağam.

– Atam dəqiq bu işə razıdır?

– Bəli, istəyirsənsə, özün onunla söhbət edə bilərsən.

– Yaxşı, icazə ver, qoy mən onların hər ikisi ilə danışım.

– Oğlum, – Emili Maliki qucaqladı, – bilirəm, bu, səninçün çox ağır bir qərar olacaq, amma biləsən ki, biz də bu yoldan keçmişik və qərarının yanında mən və atan səni dəstəkləyəcəyik.

Emili sözünü bitirib evi tərk etdi.

* * *

Axşam Bella və Malik şam yeməyinə restorana getdilər. Evə qayıdandan sonra Malik onunla hamiləliyi barədə söhbət saldı.

– Biz bir vacib məsələ barədə söhbət etməliyik.

– Nə məsələ? – Bella narahat halda soruşdu. – Hər şey yaxşıdır?

– Hə, yaxşıdır, amma hansı prizmadan baxmağımızdan asılıdır. Bilirsən, əmim oğlu Abdulmalikin oğlu olub.

– Hə, bilirəm, bu ki yaxşıdır, – Bella sevindi.

– Onlar üçün hə, yaxşıdır, amma bizim ailə üçün yox. Atamla əmim arasında, bir növ, rəqabət var, əmim hər yol-la atamdan qabağa keçmək və ondan yaxşı olduğunu sübut etmək istəyir. Biznes sahəsində atamı hörmətdən salmaq üçün hər cür iyrənc üsullara əl atır. İndi onun oğul nəvəsi, amma atamın qız nəvəsinin olması onun əlinə yeni bir bəhanə verəcək.

– Mən səni başa düşmürəm, əminin nəvəsindən bizim ailəyə nə dəxli var ki?

– “Bizim ailə” dediyin təkcə səndən və məndən ibarət deyil, bura mənim atam da daxildir və biz mütləq onu hesaba almalıyıq.

– Lap yaxşı, atanı da, ananı da hesaba alaq, – Bellanın narahatlığı artırdı, artıq əlləri əsməyə başlamışdı, – indi biz nə etməliyik, çıxış yolu nədir, nə təklif edirsən?

– Biz qızımızın olmasına yol verə bilmərik! – Malik hələ indiyədək olmadığı şəkildə qətiyyətlə və soyuqqanlı şəkildə dedi.

– Bəs bunu necə edəcəyik?

– Uşağı abort edəcəksən və yenidən, amma bu dəfə oğlan uşağının olması üçün cəhd edəcəyik.

– Sən nə danışırısan? – Bella özündən çıxdı. – Necə yəni uşağı abort edəcəyəm, məgər bilmirsən ki, uşağın doğul-

masına cəmi bir neçə həftə qalıb? İki qardaşın arasındakı düşmənçiliyə görə mən öz uşağıma qıymalıyam? Belə şey olar?

– Bella! – Malik də səsini qaldırdı. – Sahib olduğumuz hər şey atamın sayəsindədir, biz hər şeyimizə görə ona borcluyuq! Evimiz, maşınlarımız, işimiz, karyeramız, qayğısız həyatımız. Hər şeyin mənbəyi odur! Bütün bunlar da onun hörməti və nüfuzuna bağlıdır, bu səxavətinin müqabilində isə onun hörmət və nüfuzunu qorumaq borcumuzdur. Başqa heç bir şey eşitmək istəmirəm! Mən qərarımı vermişəm, sənə düşən isə qərarımla razılaşmaq və itaət etməkdir!

Malik sözünü bitirərək çevrilib getdi. Bella isə onun arxasınca gözləri dolmuş halda baxa-baxa qaldı.

* * *

Səhər Bella bu vəziyyəti danışmaq və dəstək almaq üçün valideynlərinin yanına getdi. Ata-anası Bella üçün sonuncu ümid yeri və dayaq nöqtəsi idi. Bella çatıb qapını döydü, bir neçə saniyədən sonra anası açdı. Əvvəlcədən zəng edib gələcəyini dediyi üçün artıq Bellanı gözləyirdilər. Bella həyəcan və təlaşla evə daxil oldu, anası onun bu halından narahat oldu.

– Qızım, nə baş verib? Nə olub? Niyə belə təlaşlısan?

– Ana, halım çox pisdır, atam hardadır?

– Burdayam, qızım, – Oliver o biri otaqdan gələrək cavab verdi. – Əyləş, sakitləş.

Oliver qızının əllərindən tutaraq divanda əyləşdirdi, özü onun sağ tərəfində, Ella isə sol tərəfində oturdu. Bella-

nın səşindəki və üzündəki həyəcan artıq onlara da sirayət etmişdi.

– Sakitləş, qızım, dərindən nəfəs al, indi burax, – Bella atasının dediyi kimi dərindən nəfəs alaraq özünü sakitləşdirməyə çalışdı.

– Çox sağ ol, ata, bir az sakitləşdim.

– Qızım, indi sakit danış, nə baş verir? – Oliver narahatlığını gizlətməyə çalışsa da, bacarmadı.

– Ata, Malik mənim uşağı aldırmanın istəyir. Deyir ki, qızımızın olması onun atasının nüfuzuna təsir göstərəcək, hörmətdən salacaq.

– Bu nə yanaşmadır? – Oliver hiddətlə soruşdu.

– Ata, Faysal öz qardaşı ilə rəqabət aparır, Abdullmalikin oğlu olub, bu da Məcidin hörmət və nüfuzunu artırır, indi bizim qızımız olduğu halda Faysal rəqabətdə Məcidə uduzacaq. Malik də bunu səbəb kimi göstərərək körpəmi məhv etməyimi istəyir.

– Bəs Faysalın bu məsələdən xəbəri var?

– Bilmirəm, amma Malik deyir ki, xəbəri var.

– Qızım, sən narahat olma, mən elə bu gün Faysalla bu barədə danışaram.

Oliver və Ella qızlarını qucaqlayaraq sakitləşdirməyə çalışdılar.

* * *

Oliver ofisə gələrək Faysalın kabinetinə getdi. Salamlaşıb mövzunu müzakirə etdi.

– Faysal, bu gün qızım Bella bizə gəlmişdi, çox narahat idi və onun narahatlığının səbəbi məni də təşvişə saldı.

– Nə baş verib ki?

– Bilirsən ki, o, hamilədir və onların qızı olacaq. İndi sənin oğlun Malik ondan uşağı aldırmasını tələb edir.

– Hə, o məsələni deyirsən, – Faysal üzünü turşutdu. – Xəbərim var.

– Xəbərin var? – Oliver heyranlığını gizlədə bilmədi, gözləri bərəlmiş halda soruşdu. – Və sən bu məsələyə münasibətin nədir?

– Mən nə deyə bilərəm ki? Uşaq Malikindir, qərarı da o verir.

– Necə yəni uşaq Malikindir? Bəs mənim qızım? Onu bətnində gəzdirən, ona can verən mənim qızım deyil?

– Bura bax! – Faysal əsəbi halda əlini masaya çırpdı. – Sən qızın da, bətnindəki uşaq da Malikindir! Malik də mənim oğlumdur və mənimdir! Sən də tutduğun prezident postu mənimdir! Arvadın Ellanın və sən qaldığınız ev də mənimdir! Qızının iş yeri də mənimdir! Qızının qaldığı ev və sürdüyü maşın da mənimdir! Sən də sahibin mənəm! Bunlardan hansı sənə aydın deyil?

– Mən... – Oliverin matı qurumuşdu, Faysaldan bu cür münasibət gözləmirdi. – Mən Bellanın atasıyam və Bella mənimdir!

– Ay insan, sən özün belə mənimsən! Başa düşdün? Neçə ildir şirkətimdə prezidentsən, havayı evdə qalırsan, yüksək maaş alırsan, arvadınla qayğısız həyat yaşayırsan. Bu illər ərzində heç olmazsa bir dəfə auditə məruz qalmısan? Xeyr! Elə etmə ki, auditə məruz qalaraq Məcid kimi həbsxanaya yollanasan! Aydınadır?

Bu təhdidin qarşısında Oliverin dizləri əsdi, nəfəsi daraldı, gözləri qaraldı, əlləri əsməyə başladı. Keçmişdə Fay-

salla bir olub Məcidin başına gətirdikləri oyunu xatırladı, boğazı qurudu və güclə udqundu.

– Aydındır! – boğuş və xırıltılı səslə güclə cavab verdi.

– İndisə kabinetimi tərk edə bilərsən! Unutma, əgər sən, qızın və ya arvadın hər hansı bir axmaqlıq eləsə, bunun bədəlini sən ödəyəcəksən! Səni həbsxanalarda çürütmək mənimçün çox asan olacaq. Məcidin keçmişindən ib-rət al! Nə özünü, nə də ailəni məhv et!

Oliver məyus və özünü itirmiş halda Faysalın kabinetini tərk etdi.

* * *

Axşam işdən evə gələn Malik Bellanı yanına çağırırdı.

– Bu gün atan mənim atamla abort barədə söhbət edib. Sən niyə atana bu barədə demisən? – Malik Belladan he-sab sordu.

– Malik, o, mənim atamdır, yad adam deyil.

– O, sənin atandır, düzdür, amma indi sən mənim ar-vadımsan! – Malikin səsi yüksəkdən çıxdı. – Bir şeyi birdə-fəlİK dərk et ki, bu məsələdə artıq qərar verilib! İndi sən sadəcə çırpınırsan və vaxtı uzadırsan!

Bella vəziyyətin kritik olduğunu görüb dərhal yumşaq danışmağa çalışdı:

– Onlar da bizim kimi körpəmizi gözləyirlər, onların da qərarımızı bilməyə haqları var.

– Nə haqdan danışırısan? – Malik əsəbi halda səsinə qal-dırdı. – Atan atama şikayət edib, narazılığını bildirib.

– Ümid edirəm ki, sonda ümumi dil tapıblar.

– Tapıblar, atam ona həyatın nə rəngdə olduğunu başa salıb.

– Madam ki, ümumi razılığa gəliblər, onda hər şey həll olunub deməkdir, daha niyə narahat olursan ki?

– Bu məsələnin uzanması və şişməsi heç xoşuma gəlmir! Nə vaxta planlaşdırmısan?

– Hə, əzizim, sabah bir neçə müayinədən keçim, gününü sənə deyərəm.

– Mənə bax! – Malik Bellanın qolundan tutdu. – Mənimlə oyun oynama, bu işi də uzatma! Aydınadır?

– Qolumu burax, incidir. – Malik Bellanın qolunu buraxdı. – Narahat olma, ən qısa vaxtda bunu edəcəyəm.

Bella sakitcə öz otağına keçdi.

* * *

Növbəti gün səhər tezdən Bella atasının evinə getdi.

– Ata, dünən sən Faysalla danışmısan? Orda nə olub? Sənə nə dedi?

– Qızım, mən dünən anladım ki, bu ailə çox təhlükəlidir. Bir kəs ki öz doğma qardaşını həbs etdirsən, gör bizə nələr edər.

– Onda mən sənə demişdim, demişdim ki, öz qardaşını həbs etdirən insan bizə nələr edər. – Ella isterika içində idi. – Hələ sən də ona bu işdə kömək etmişdin! Gördün indi həyat bumeranq kimi qayıdıb bizi necə vurur?!

– Necə? – Bellanın təəccübdən gözləri bərəldi. – Sən Məcidi həbs etmək üçün Faysala kömək etmisən? Sən onun həyatını məhv etməyə Faysala kömək etmisən?

– Elə buna görə də indi Faysal məni eyni üsulla məhv etməklə hədələyir. – Oliver başını aşağı saldı. – Məhz Məcidi həbs etdirmək üçün ona kömək etdiyimçün elə eyni

üsulla məni məhv edəcəyini dedi. Çox güman ki, onun dediyini etməsək, məni də ən azı beş il həbs gözləyir.

– Yox! – Ellanın gözləri yaşla doldu. – Biz buna imkan verməyəcəyik, eləmi, Bella?

– Siz nə danışırırsınız? Mən Faysalın sözü ilə öz körpəmi öldürən deyiləm! – Bella qətiyyətlə bildirdi.

– Qızım, – Oliver gözləri dolmuş halda Bellanın əllərindən tutdu, – sən mənim həbs olunmağımı istəyirsən?

– Çək əllərini məndən! – Bella əllərini atasının əllərindən geri çəkdi. – Nə mən, nə də mənim körpəm sizin keçmiş səhvlərinizin qurbanı olmalı deyilik! Bu, sizin keçmişdə buraxdığınız səhvdir, bizim bu işdə heç bir məsuliyyətimiz yoxdur!

– Qızım, – Ella ağladı, – atan bunu bizə görə, sənə və mənə görə edib, edib ki, bizim gələcəyimiz olsun.

– Budur sizin qurduğunuz gələcək? – Bellanın hiddəti getdikcə artırdı. – Nəticəsi mənim körpəmin qətli olacaq gələcək hazırlamışdınız mənə? Mənim körpəm hələ gün üzü görməmiş bu həyata vida etməlidir? Sizin “gələcək” adlandırıdığınız budurmu? Kaş heç bu gələcəyi mənimçün qurmayaydınız! Kaş heç Dubaya köçməyəydiniz!

Bella əsəbi halda çıxaraq qapını çırpdı.

– Biz nə etdik? Öz balamızı bu canavarlara necə təslim etdik? – Ella ağlamağa başladı. – Qızımızın tərsliyinə görə sənə başına bir iş gəlsə, nə edəcəyik?

Oliver Ellanı qucaqladı.

– Bu, mənim səhvim olub, Bellanı qınama. O ki qaldı mənə, cəzam nədirsə, onu da çəkəcəyəm!

* * *

Bella atasının evindən çıxaraq avtomobilinə əyləşib şəhərin mərkəzinə sürdü. Yolda ürəyi sıxıldığından maşını parkın kənarında saxlayıb düşdü və parkdakı ən yaxın skamyada əyləşdi. Dərindən bir neçə dəfə nəfəs alıb sakitləşməyə çalışdı.

Ömrü boyu güvəndiyi ata-anasından bu gün dəstək ala bilməməsi onu mənən çökdürmüşdü. Nə edəcəyini, kimin yanına gedəcəyini bilmirdi. Dünyada ən çox etibar etdiyi iki insan onu həyatının ən böyük problemi ilə üz-üzə tərk etmişdi.

Bir neçə dəqiqə kimin yanına gedə biləcəyi barədə düşündü, telefonu çıxarıb nömrələrin siyahısına baxmağa başladı. Bir qədər baxandan sonra Stankonun adı gözüne dəydi. Sanki qəlbində bir ümid qığılcımı yarandı, tez yığaraq telefonu qulağına dayadı.

– Alo, Stanko, salam, necəsən?

– Bella? Salam, mən yaxşıyam, sən necəsən?

– Mən çox pisəm, Stanko, çox pis!

– Nə olub? – Stanko narahat səslə soruşdu. – Nəsə baş verib? Sən indi hardasan?

– Çox pis şeylər baş verir, mənə kömək, dəstək lazımdır.

– Sən mənə yerini de, mən bu dəqiqə ora gələrəm.

– Yox, sən mənə yerini de, ya da harda görüşə bilərik-sə, oranı de, mən maşınlayam və ora tez çata bilərəm.

– Olar, mən indi sənə ofisimizin yanındakı restoranın ünvanını ataram, gəl ora.

– Oldu, gözləyirəm.

Stankonun bu cür reaksiyası onun qəlbindəki ümid qığılcımını xeyli alışırdı. Stanko restoranın ünvanını Bellaya göndərdi, xəritədə məsafəyə baxaraq Stankoya “İyirmi

dəqiqəyə orada olacağam” yazdı. Bella sevincək qalxaraq məşinə əyləşib işə salaraq yola düşdü.

* * *

Təxminən iyirmi dəqiqədən sonra restoranın qarşısına çatdı. Stanko artıq orada onu gözləyirdi.

– Bella, xoş gördük, necəsən? – Stanko Bella ilə məsafə saxlayaraq onunla görüşdü.

– Heç də yaxşı deyiləm, amma soruşduğuna görə təşəkkür edirəm.

– Buyur, əyləş! – Stanko ona yer göstərdi və Bella məsanın arxasında, Stanko ilə üzbəüz oturdu. – Danış görək nə olub?

– Vəziyyət çox pisdir, Stanko, çox pis! – Bellanın əlləri əsirdi.

– Bunu artıq telefondakı danışığıdan başa düşdüm, axı nə olub?

– Mən hamiləyəm və bətnimdəki körpənin qız olduğu məlum olub. İndi Malik və atası Faysal məndən uşağı məhv etməyimi istəyirlər.

– Necə? Axı niyə? Səbəb nədir? Sadəcə cinsi qız olduğu üçün?

– Bəli, sadəcə cinsi qız olduğu üçün, onlar oğlan övladı istəyirlər.

– Fərqi nədir? Axır ki, sağlam bir övlad olsun.

– Elə deyil, Faysal öz qardaşı Məcidlə rəqabət aparır, Məcidin oğlu Abdulmalikin isə təzəlikcə oğlu olub. İndi Faysal və Malik də bizim qızımız olacağı halda Məcidin hörmətinin artacağı, Faysalın isə hörmətdən düşəcəyini

deyirlər. Çıxış yolu kimi isə abortu və yenidən oğlan övladı üçün hamilə qalmağı görürlər.

– Bu nə axmaq yanaşmadır axı? Bunlar neçənci əsrdə yaşayırlar? İlahi, gör biz kimlərlə bir dünyada yaşayırıq...

– Stanko iki əli ilə başını tutdu. – Bəs atan bu işə nə deyir?

– Atam Faysalla bu barədə danışib, amma atamın onun qarşısında kifayət qədər gücü yoxdur.

– Niyə? Oliverin hörməti də, nüfuzu da Faysaldan az deyil.

– Vəziyyət bir az fərqlidir, Stanko. İllər öncə Faysal öz qardaşı Məcidi şirkət prezidenti vəzifəsindən azad edib və sonra onu oğurluğa görə həbs etdirib, mənim atam isə Faysala bu çirkin planı həyata keçirməyə kömək edib. Məciddən sonra da atam şirkətin prezidenti olub. İndi Faysal atamı eyni üsulla həbs etdirəcəyi ilə hədələyir.

– Aman, Tanrım! Bu nə əxlaqsız ailədir? Qardaş qardaşı həbs etdirir, baba nəvəsini öldürmək istəyir. Yaxşı, bunlarla hər şey aydındır, bəs sən nə etmək fikrindəsən?

– Mən... – Bella başını buladı, – heç özüm də bilmirəm. Sanki bütün qapılar üzümə bağlanıb, başımı təmiz itirmişəm, heç bilmirəm nə edim və ya nə etmək olar.

– Bəlkə polisə müraciət edəsən?

– Yox, Faysalın əlaqələri böyükdür, bunun effekti o qədər də olmaz.

– Bəs nə? – Stanko bir qədər fikrə getdi, dərindən ah çəkdi, birdən yüksək səslə sevincək dedi. – Tapdım!

– Nə tapdın? – Bella Stankonun səsinə dixsindi. – Çıxış yolu tapdın?

– Bəli! – Stankonun üzündə sevinc işartısı var idi. – Çıxış yolu tapdım. Pasportun özündədir?

– Hazırda üstümdə deyil, amma məndədir, evdə qoymuşam.

– Şəkli var səndə?

– Var. – Bella telefonunda pasportunun şəklini tapıb Stankoya verdi. – Bunu neyləyəcəksən ki?

– Bax bu, sənin çıxış yolundur!

– Necə?

– Bu çətin vəziyyətdən yalnız bir çıxış yolu var: bilet alıb ölkədən getmək.

– Ölkədən getmək? – Bella çaşqınlıq içərisində soruşdu. – Hara getmək?

– Məsələn, Amerikaya. Orda olmusan?

– Yox olmamışam, amma mən Amerikada neyləyəcəyəm?

– Hesabında pul varmı?

– Var, üç yüz min dollar civarında pulum var.

– Əla! Onda elə orda yaşayarsan, işləyərsən, övladını dünyaya gətirərsən, karyera qurarsan.

– Sən nə danışırısan? Mən tək Amerikada neyləyə bilərəm ki?

– Düzdür, onu da düz deyirsən. – Stankonun əhvalı dəyişdi, – amma mən də səninlə gedə bilərəm. İstəyirsən səninlə gedim?

– Sən də? Yox, biz axı sadəcə dostuq.

– Yox, sən düz başa düşmədin. – Stanko özünü yığışdırdı. – Onsuz da mən artıq bu şirkətdən iyrənirdim, ümumiyyətlə, bu ölkəni tərk etmək istəyirdim. Biz birlikdə Amerikaya gedərik, orda səni yerləşdirərəm, sonra qayıdaram Polşaya və ya başqa Avropa ölkəsinə.

– Aha, indi anladım. Niyə ki? Əgər Amerikada iş tapa bilsən, elə orda da qala bilərsən. Yox?

– Olar, o da olar. İndi mənə de görüm, bu planla razısan?

– Bir az qeyri-müəyyən kimi görünür, amma başqa çıxış yolu da yoxdur, razıyam!

– Əla, elə isə gəl bilet axtaraq.

Stanko telefonda aviaşirkətlərin saytlarına daxil olaraq bilet axtarmağa başladı. Bir neçə dəqiqə axtarışdan sonra bilet tapa bildi.

– Əla! Sabaha Dubaydan Bostona bilet tapmışam, səninçün biznes sinfinə bilet almağı məsləhət görürəm, özümçün isə ekonom sinfinə bilet alaram.

– Biznes sinfinə bilet neçəyədir ki?

– Dörd min dollar.

– İkisini də biznes sinfinə al, mən pulunu ödəyəcəyəm.

– Yox, lazım deyil, mən özüm...

– Yox, – Bella Stankonun sözünü kəsdi, – təkid edirəm! Biznes sinfində mən tək neyləyəcəyəm? Yol uzundur, söhbət edərik, planlarımızı qurarıq. İkisini də biznes sinfinə al!

– Yaxşı, əsəbiləşmə, indi hər iki bileti alaram.

Bella bank kartını Stankoya verdi. Stanko həm Bellanın, həm də öz pasport məlumatlarını yazıb iki bilet sifariş etdi.

– Uçuş nə vaxtdır? – Bella narahat halda soruşdu.

– Sabah günorta saat dördə. Uçuş müddəti on dörd saat olacaq.

– Onda sabah Malik işə gedən kimi əşyalarımı toplayaram və hazır dayanıb gözləyərəm. Saat neçədə aeroportda olmalıyıq?

– Təxminən saat iki üçün orda olsaq, yaxşı olar, bir az geciksən də, heç nə olmaz.

– Əla! Danışdıq, sabaha zəngimi gözlə.
Bella onunla sağollaşaraq restoranı tərk etdi.

* * *

Bella evdə oturub Malikin işdən gəlməyini gözləyirdi. Qəlbində qəribə bir hiss var idi, bir tərəfdən bu cəhənnəmdən qurtulacağına görə sevinir, digər tərəfdənsə qarşıdakı qeyri-müəyyənlik onu qorxudurdu. Lakin bir şeyi dəqiq bilirdi ki, körpəsinin ölümünə razı ola bilməz və onu xilas etmək üçün əlindən gələni etməlidir, özünü qeyri-müəyyənliyə atmalı olsa belə. İndi onun qarşısında duran vəzifə Maliki bu günlük sakitləşdirmək və sabah saat iki radələrində aeroportda olmaq idi.

Malik işdən qayıtdı və dərhal Bellanı sorğu-suala tutdu:

– Bu gün həkimə getməliydin, nə oldu, nə yerdə qaldı?

– Əzizim, – Bella Maliki qucaqladı, – həkimləri gördüm, yalnız biri qaldı, onu da sabah görəcəyəm. Hələlik digər həkimlər problem olmadığını deyib, sabahkı müayinədən dərhal sonra əməliyyat üçün həkimə yazılacağam. Yəqin ki, həftə sonuna baş tutacaq. Narahat olma, hər şey sənin dediyin kimi olacaq.

– Bax indi xoşum gəldi səndən, – Malik Bellanın alnından öpdü.

– Bu nə sözdür? – Bella ondan uzaqlaşdı. – Məgər dünən xoşun gəlmirdi?

– Yox, xoşum gəlirdi, sadəcə, məni dinləmək istəmirdin.

– Abort məsələsi bir qadın üçün çox çətin və həssas məsələdir, bunu anlayışlı qarşılamasını xahiş edirəm. Bu,

asan məsələ deyil, candan bir can ayrılır, bu işdə tələsmək olmaz. Axı sən mənə nəşə olmağın istəmirsən, elə deyil?

– Əlbəttə, əsas sənsən, uşağın biri də olar, beşi də, amma səndən daha olmayacaq.

– Bax belə, ona görə bir gün də səbir et, sabah hər şey aydınlaşacaq.

Bella sözünü bitirib yataq otağına qalxdı. Malik isə onun bu münasibətinə heyran qalmışdı, hər şeyin öz istəyi üzrə getməsi onu sevindirirdi.

* * *

Malik səhər evdən çıxaraq işə getdi. Bella, həmişəki kimi, onu gülər üzlə yola saldı. O, gedən kimi Bella tez çantasını yığmağa başladı, yalnız ən vacib şeyləri götürdü.

Çantasını yığıb qurtaran kimi Stankoya zəng etdi.

– Stanko, mənəm, əşyalarımı yığdım, çantam hazırdır.

– Əla! Saat iki üçün aeroportda görüşək. Bəlkə dalınca gəlirəm?

– Yox, lazım deyil, mən özüm gələm.

– Bəs maşını hara qoyacaqsan?

– Aeroportun dayanacağına.

– Olmaz! – Stanko qətiyyətlə cavab verdi. – Biz hər şeyi düşünməliyik. Əgər sən maşını aeroportda qoysan, onda sənin ölkəni tərk etdiyini daha tez biləcəklər. Bu isə bizə sərf etmir.

– Bəlkə taksi ilə gedim?

– O da olmaz! Taksi sifariş sistemi də qalır, sifarişlə aeroporta getdiyini biləcəklər və gerisini də elə aeroport-dan öyrənəcəklər. Bizə lazımdır ki, onlar sənin ölkəni tərk etdiyini ən azı on dörd saat gec bilsinlər.

– Ağlıma əla bir fikir gəldi! – Bella sevincək dedi. – Mən avtobusla gələcəyəm.

– Əla fikirdir, mümkün qədər ölkəni tərk etdiyini gec bilməlidirlər.

– Yaxşı, saat iki üçün görüşərik.

Bella dəstəyi asdı və gələcək barədə xeyli fikrə getdi. Cəld bir parça kağız tapıb ora yazdı: “Sonuncu həkimin müayinəsində oldum, hər şey hazırdır və əməliyyatı şənbə gününə planlaşdırdıq. Bu, mənimçün çox çətin bir qərar-dır, amma sənin iradədən həyata keçsin deyə mən bu qərarı verdim. Sadəcə, bu işə psixoloji olaraq hazırlaşmalıyam, mənimçün bu qərarın çox çətin olduğunu başa düşməyini səndən xahiş edirəm. Özümü psixoloji olaraq hazırlamaq üçün həftə sonuna qədər tək qalmaq istəyirəm. Hər şeyin sənin istəyinə uyğun olması üçün bunu etməliyəm. Şəhərdə hotellərin birində olacağam, telefonumu söndürəcəyəm və təkliddə qalıb özümü şənbə gününə hazırlayacağam. Mən sənin qərarını anlayışlı qarşıladığım kimi, sən də mənim seçimimi anlayışla qarşılayacağına əminəm. Səni sevirəm! Bella”. Bella məktubu masanın üzərinə buraxdı.

Saat birdə Bella taksi sifariş etdi və taksini “Radisson” hotelinə sürdürdü. Çatan kimi taksidən düşdü və hoteldə üç günlük nömrə götürdü. Açarı nömrədə qoyaraq hoteldən çıxdı və avtobus dayanacağına getdi. Beş dəqiqədən sonra avtobus gəldi, Bella avtobusa əyləşərək aeroporta getdi.

Aeroporta çatan kimi Stankoya zəng etdi, onlar görüşdülər və birlikdə qeydiyyatdan keçdilər.

– Necə gəldin? – Stanko soruşdu.

– Taksi ilə “Radisson” hotelinin qarşısına getdim, oradan da avtobusla bura gəldim.

– Necə? – Stanko təəccüblə soruşdu. – Taksi ilə? Hotelin qarşısına? Belə niyə etmisən ki?

– Mən Malikə bir məktub yazıb qoydum ki, psixoloji hazırlıq üçün təkliyə çəkilməyə ehtiyacım var. O da taksi ilə maraqlansa, mənim hotelə getdiyimi görəcək, amma, mənəcə, o heç məni axtarmayacaq.

– Birdən axtarsa?

– Axtarsa da, “Radisson” hotelinə qədər gələcək və sonra orda olduğumu düşünəcək.

– Niyə elə düşünsün ki? Axı sən orda yoxsan.

– Orda yoxam, amma üç günlük nömrə götürmüşəm, açarı da nömrədə qoyub çıxmışam. Malik elə biləcək ki, mən hoteldəyəm, ən azından üç gün ölkəni tərk etməyim barədə xəbər tutmayacaq, narahat olma!

– Yaxşı, nə deyirəm ki?!

Minik başladı, bir neçə dəqiqədən sonra təyyarə havaya qalxdı, on dörd saatlıq uçuşdan sonra Boston aeroportunda eniş etdi.

VIII. Ölümün pəncəsində

Artıq bir ildə Bella Massachusetts ştatında, Boston şəhərində yerləşmişdi. Elə ilk gündəcə bank hesabını boşaltmış və özünə yeni hesab açmışdı. Harvard Universitetinin yanında özünə bir ev tutmuşdu və qızı Elislə orada qalırdı. Əlindəki pul hələ bir neçə il ona bəs edərdi, odur ki, heç yerdə işləmirdi, sadəcə, qızını böyüdür və həyatını ona həsr edirdi.

Bellanı yerləşdirəndən və Elis dünyaya gələndən sonra Stanko Polşaya qayıtmışdı. Elis artıq onaylıq idi, Bella onu

tez-tez parka aparır, vaxtını onunla keçirirdi. Bu gün də həmin günlərdən idi, Bella qızı ilə Flaqstaf parkında gəzişirdi. Artıq həyatı qaydasına düşürdü, indi nə ona, nə də qızına heç bir təhlükə yox idi.

Amerikada olduğunu ata-anası bilmirdi. Bəli, bir valideyn kimi onlar narahat olacaqdılar, lakin bu, Bellanı heç maraqlandırmırdı. Ən çətin günündə Bellanı dəstəkləməyən valideynlərini o öz həyatından çıxarmışdı. Malikin və ya Faysalın nə etdiyi isə onun heç vecinə deyildi. İndi o, körpəsini məhv etmək istəyən insanlardan uzaq və rahat həyatın dadını çıxarırdı.

Parkda bir az gəzişəndən sonra parkın kənarındakı kafeyə getdi, bir qəhvə alıb kafenin qarşısındakı masaların birində əyləşdi. Arabada yatan körpəsinə baxaraq qəhvəsinə içir və xəyallara dalırdı. Boş vaxtlarında gələcəyi barədə xəyallar qurur, Elis böyüyəndən sonra harada və necə işləyəcəyi haqda düşünürdü. Birdən qonşu masada əyləşmiş iki yaşlı qadının söhbəti onu xəyallarından ayırdı.

– Bilirsən, bu professorların öldürülməsi heç də xoşuma gəlmir. Deyəsən, burda terror izi var.

– Əşşi, nə terror?

– Elə demə, öldürülən professorların hamısı biologiya üzrə alimlərdir. Öldürülən dörd alimdən üçü Kaliforniya ştatındandır.

Bu yerdə Bella özünü saxlaya bilməyib söhbətə qoşuldu:

– Xanım, siz deyirsiniz ki, bu qətlər eyni xarakterlidir və eyni insan tərəfindən törədilib?

– Bəli, ya eyni insan, ya da eyni insan qrupu tərəfindən. Sizin də bu məsələdən xəbəriniz var?

– Əlbəttə, – Bella başını yellədi, – dünən gecə bu haqda bir verilişdə müzakirələr gedirdi, görünən budur ki, bu qətlər insanları bərk qorxudub, narahat edib.

– Əlbəttə, qızım, insanların, xüsusən də alimlərin qətli cəmiyyətin həssas yeri olmalıdır, bu gün insanların bu narahatlığı məni sevindirir. Ən azından cəmiyyətdə baş verənlərə laqeyd deyillər. Bizim nəsil alimlərin qiymətini və dəyərini bilirdi, gənc nəslin də bu cür olması gələcəyimizin əmin əllərdə olmasından xəbər verir.

– Üzr istəyirik, qızım, – digər yaşlı qadın müdaxilə etdi, – biz öz söhbətimizlə sizi narahat etmədik ki?

– Xeyr, heç bir narahatlıq yoxdur, əksinə, bu mövzuda fikir mübadiləsi etdiyimiz üçün çox şadam.

O, qəhvəsini bitirərək qalxdı və evə tərəf getməyə başladı. Çərç-strict küçəsində gedərkən bəzi şeylər almaq üçün “Atrium” ticarət mərkəzinə girdi. İlk mərtəbəsi ərzaq və gündəlik malları mağazası idi. Bella qızını qucağına alıb arabanı mağazanın girişində qoydu və rəflərin arasına keçdi.

Bella bir qutu qəhvə və şokolad götürdü, məişət əşyaları rəflərinə keçərək oradan sabun və şampun götürmək istədi, lakin seçimin çox olması onu çaşqınlığa saldı. O, bir-bir şampunlara baxır, üzərindəki yazıları oxuyurdu. Birdən yaşlı bir kişi yaxınlaşdı, gülümsəyərək salamlaşdı və qızına işarə edərək dedi:

– Nə gözəl körpədir, lap mələkdir ki.

– Təşəkkür edirəm, cənab.

– Oh, üzr istəyirəm, sizi narahat etdim, – yaşlı kişi üzr istədi.

– Xeyr, heç bir narahatlığı yoxdur.

– Körpənizə baxıram və öz nəvələrim yadıma düşür. Öminəm ki, nənə-babası onu çox sevir.

– Xeyr! – Bellanın üzündəki təbəssüm anidən yox oldu və onun yerinə ikrah hissi peyda oldu. – Onu heç bir nənə-babası sevmir!

– Niyə elə, qızım? Bu cür mələk kimi körpəni necə sevməmək olar?

– Bu, bir az qarışıq məsələdir, – Bella qısaca öz əhvalatını danışmaq qərarına gəldi. – Mən bir ərəb şeyxinin oğlu ilə evlənmişdim, bətnimdəki körpənin qız olduğunu biləndə məndən abort etməyi tələb etdilər, ərim də, ata-anası da.

– Vay, niyə elə?

– Onlar düşünürdülər ki, bizim qızımız olarsa, şeyxin hörməti və nüfuzu zədələnəcək.

– Aydındır! – Yaşlı kişi təəssüf hissi ilə dərinləndən ah çəkdi. – Mən elə bilirdim ki, ərəblərin bu adəti keçmişdə qalıb, sən demə, indi də elədirlər.

– Əslində siz düz deyirsiniz, cənab, bu adət keçmişdə qalıb, indi Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində uşağı cinsinə görə aldırmaq qanunla qadağandır, amma bu ailə qanun tanımır, qanunu pulla əyirlər və istədiklərini edirlər. Bəlkə də mənim başıma gələn yeganə hadisədir, amma “başına gələn başmaqçı olar” deyiblər.

– Bəs sənin ata-anan bu məsələyə müdaxilə etmədi?

– Yox, etmədilər. Mənim atam həmin şeyxin şirkətində prezidentdir, şeyx də onu həbs etdirməklə hədələdi. Anam da atama görə mənə dəstəkləmədi.

– Bəs sonra necə oldu? Bəs axı qızın dünyaya gəlib.

– Bəli, mən evdən qaçdım, sadəcə, pulumu və pasportumu götürüb ölkəni tərk etdim. İndi burda olduğumu heç kim bilmir. Artıq mən öz körpəmlə rahat həyat yaşayıram.

– Aydınır, amma valideynlərinə yazığım gəlir, qızım.

– Niyə?

– Bu cür gözəllikdən məhrum olduqlarına görə. – Yaşlı kişi Bellanın qucağındakı körpəyə işarə etdi. – Sən, yaqın ki, onlarla arada danışarsan, körpəni onlara göstərirsən, eləmi?

– Xeyr, mən onlarla danışmıram. Onlar, ümumiyyətlə, mənim sağ olub-olmadığımı belə bilmirlər.

– Yəni körpəni də onlara göstərməmişən?

– Xeyr! Onlar körpəmi görməyə layiq deyillər.

– Qızım, elə demə, onlar sənin valideynləridir. Əlbəttə, müəyyən obyektiv, bəlkə də subyektiv səbəblərdən səni yetərinə müdafiə edə bilməyiblər, amma bu, o demək deyil ki, sən ömrünün sonuna qədər onlardan incik qalasan, onları öz nəvələrini görməkdən məhrum edəsən. Qızım, sənə bir ata nəsihəti vermək istəyirəm.

– Əlbəttə, buyurun, cənab.

– Bu həyat fani, ölüm isə anidir. İstər mən, istər sən və ya valideynlərin anidən ölə bilər. Bu həyat çox sürətlə keçir və ən gözləmədiyimiz anda bitir. Baxarsan ki, sabah olar, amma sən və ya valideynlərin olmaz. – Bellanın tanımadığı yaşlı kişi qulaq asdıqca gözləri dolurdu. – Onlara körpəndən bixəbər həyatdan köçmələrinə yol vermə. Elə indi zəng et, bir-iki kəlmə gözəl söz de, körpəni onlara

göstər, qoy qəlbləri sevensin. Mənim bu nəsihətimi qəbul edərsənmi, qızım?

Bella donub qalmışdı, gözündən axan isti yaş damlaları yanağı ilə süzülərək döşəməyə düşürdü. Onun nitqi də qurumuşdu, cavab verməyə cəhd etsə də, səsi çıxmadı, sadəcə, razılıq əlaməti olaraq başını yellədi.

– Əhsən, qızım! – Yaşlı kişi motivasiya üçün sağ əli ilə Bellanın çiyinə vurdu. – Vaxtı itirmə, elə indi zəng vur.

Kişi üzünü çevirib bir neçə saniyədən sonra rəflərin arasında gözdən itdi. Bella gözünün yaşını sildi, bir neçə dəfə dərinləndən nəfəs aldı və telefonunu çıxardı. Nömrəsini dəyişsə də, yaddaşda nömrələr qalmışdı, odur ki, anasının nömrəsini tapıb ona videozəng etdi. Bir neçə dəfə çağırandan sonra anası dəstəyi qaldırdı.

– Alo, qızım, bu, sənsən? – Ellanın gözləri doldu. – Qızım, sən yaxşısan?

– Bəli, ana, mən yaxşıyam. – Bellanın gözlərindən hələ də yaş süzülürdü. – Sən necəsən, atam necədir?

– Mən yaxşıyam, qızım, atan burdadır, – Oliver də ekranda göründü.

– Qızım, sən hardasan, yaxşısan? – Oliver narahat halda soruşdu.

– Mən yaxşıyam, amma yerimi deməyəcəyəm. Mən, sadəcə, Dubaydan qaçdım, körpəmin həyatını xilas etmək üçün qeyri-müəyyənliyə tərəf qaçdım. Baxın, – Bella kameranı qızına tərəf tutdu, – bu, Elisdir, mənim qızım.

– Aman, Tanrım! – Ella ağladı. – Qızım, sən, axır ki, bunu bacardın. Bizi bağışla, qızım.

– Məni bağışla qızım! – Oliverin də gözlərindən yaş süzülürdü. – Mən səni kifayət qədər müdafiə edə bilmədim.

– Siz məni müdafiə etmək istəmədiniz! Belə desəniz, daha düzgün olar! – Bella qəti tonla onlara etiraz etdi.

– Qızım, heç bilirsən səndən sonra nələr oldu? Onlar atanı işdən çıxartdılar və ona cinayət işi qaldırdılar. Atanın şirkətdən on beş milyon dollar oğurladığını iddia edirlər, indi məhkəmə prosesi gedir və çox ehtimal ki, bir həftədən sonra atanı həbs edəcəklər.

– Bunlara görə narahat olma, qızım, burda sənin günahın yoxdur. – Oliver gözlərinin yaşını sildi. – Bütün günah məndədir! Mən hələ Faysal öz qardaşını həbs etdirəndə hər şeyi başa düşməliydim, amma vəzifə və pul sevgisi gözlərimi kor etdi. Sənin xoşbəxt və nəvəmizin sağ olduğunu biləndən sonra nə həbs, nə də digər çətinliklər məni qorxuda bilər. Mən artıq yaşadığımı yaşamışam, indi növbə sizdədir, qızım. Səndən son bir xahiş edəcəyəm, qızım.

– Buyur, ata. – Bella üçün çətin olsa da, atasının sözündən keçə bilmədi.

– Nəvəmizdən muğayat ol, qızım, onu sənə əmanət edirəm, mənim bundan artıq heç nəyə gücüm çatmır. Ananın hesabında bir qədər pul var, ehtiyacın varsa, ona də, səninçün köçürsün.

– Heç nə üçün narahat olmayın, hər şey yaxşıdır, pulum da var, qalmağa evim də. İndi mən daha rahat və daha xoşbəxt həyat sürürəm.

– Qızım, – Ella sağ əlini sinəsinə qoydu, – sən bizi böyük bir narahatlıqdan qurtardın, bəlkə də biz buna layiq deyilik, amma bununla böyüklük etdin. Çox sağ ol, qızım.

- Mən indi getməliyəm, amma yenə zəng vuracağam.
- Sağ ol, qızım! – Oliver Bellaya əl elədi.
- Sağ olun!

Bella dəstəyi asdı, telefonu cibinə qoyub gözünün yaşını sildi. Bir neçə dəfə dərinədən nəfəs aldı, rəfdən bir ədəd şampun və sabun götürüb kassaya tərəf getdi. Rəflərin arasından çıxanda maskalı bir şəxsin ona tərəf silah uzatdığını gördü və atəş...

Güllə körpənin boğazından keçərək Bellanın ürəyinə dəydi. Ağrıdan, qorxudan və həyəcandan yerində donub qalan Bella qucağındakı cansız körpəyə baxdı, gözləri qaraldı və körpə ilə birlikdə yerə yıxıldı. Arxadan kimsə maskalı şəxsin üzərinə tullanaraq onu yerə yıxdı və polis çağırmaq lazım olduğunu qışqırdı. Yerdə uzanılı qalmış Bella körpəsinin qanlı boğazına və üzünə baxdı, xırıltı ilə bir neçə dəfə nəfəs alandan sonra gözlərini yumdu.

DÖRDÜNCÜ KİTAB

HƏQİQƏT KİTABI

I. Ölüm həqiqətlərə gedən yolun başlanğıcıdır

Bella bir neçə dəfə xırıltılı nəfəs alaraq öldü. Onun ruhu bədənini tərk etdi, uzun ağ libasda olan Bellanın qollarına iki ölüm mələyi girdi və ona ayaq üstə dayanmağa kömək etdilər. Bella ətrafına baxırdı, birdən hər şeyi xatırladı. Əslində Azabel adlı mələk olduğu, ölüm və həyat şöbələrində işlədiyi, xətaya yol verdiyi və cəza olaraq ruh şəklində ana bətnindəki bir körpəyə üfürüldüyü... bir sözlə, hər şeyi xatırlamağa başladı.

Azabel qollarına girmiş iki mələyin ölüm mələkləri olduğunu başa düşdü. Həyəcanla onların üzünə baxır, dik durmağa, onlardan asılı olmadığını göstərməyə çalışır, lakin ayaqları sözünə baxmırdı. Ətrafa göz gəzdirərkən birdən rəflərin arasında duran Matronu gördü, Azabel əlini ona doğru uzatdı:

– Matro, bu, sən idin? Qoca kişi cildində mənimlə danışan sən idin?

Matro bu qadınla danışarkən ona öz adını demədiyini, heç ümumiyyətlə ölüm mələyi olduğunu demədiyini xatırlayırdı. Çəşqınlıq içində olan Matro mələklərə sarı gələrək onları durdurmaq və qadından onun adını haradan bildiyini soruşmaq istədi, lakin ölüm mələkləri dərhal qadının ruhunu göylərə qaldırdılar. Matronun “Durun!” kəlməsi elə ağzında qaldı.

Ölüm mələkləri Azabeli qərargaha apardılar, Azabel orada baş vermiş hadisələri xatırlamağa başladı. Sağ və sol qoluna girmiş iki mələk onu qərargahın dəhlizi ilə apararaq bir kabinetin qapısına gətirdilər. Mələklərdən biri qa-

pını döyüb daxil olmaq üçün icazə istədi, içəridən “Gəlin!” səsi eşidilən kimi Azabellə birlikdə kabinetə daxil oldular. Azabel kabinetə daxil olan kimi masanın arxasında əyləşmiş Qabrieli gördü və söhbətin hansı məcrada gedəcəyini təxmin etdi. Qabriel əli ilə onlara ayaq üstə dayanmaları üçün işarə etdi. Bir müddət kabinetdə sükut hökm sürdü, nə Qabriel danışdı, nə də Azabel. Azabel sadəcə fikirlərini toplamağa, zehmində yaranmış sualları qruplaşdırmağa çalışdı, sanki Qabriellə aralarında başlayacaq dialoqda onu sual atəşinə tutacaqdı, amma Qabriel onun gözlərinə baxaraq susurdu. Azabel bu susqunluqdan və sükunətdən bezərək dilə gəldi:

– Və? – Bu sualı verərkən Qabrieldən dialoqa başlamağı gözləyirdi, amma o, hələ də susurdu. Bir də təkrar etdi:
– Və?

– Nə və? – Qabriel qaşlarını çataraq suala sualla cavab verdi.

– Yəni bütün bunlar nə üçün idi? Mən dünyaya insan kimi göndərildim, yaşadım, öldürüldüm. Və? Bunun səbəbi və nəticəsi nə oldu?

– Ah, deməli, səni suallar narahat edir. – Qabriel gülümsünərək Azabellə dialoqa başladı.

– Əlbəttə! Məncə, suallarına cavab almaq kimi bir haqqım var və onlara cavab istəyirəm.

– Narahat olma, sən bütün suallarına cavab alacaqsan.

Qabriel əli ilə mələklərə kabinetə tərk etmək üçün işarə etdi. İndi Azabellə Qabriel kabinetdə baş-başa qalmışdılar.

II. Cəzanın həqiqəti

Bir neçə dəqiqə Azabel Qabrielə baxaraq, sanki suallarına cavab gözləyirdi. Qabriel isə danışmağa tələsmirdi, o, sualları gözləyirdi. Azabel bilmirdi nədən başlasın, dünyaya göndərilməsinin səbəbini soruşsun, yoxsa öldürülməsinin səbəbini. Bir qədər düşündükdən sonra cəzanın səbəbi və niyə məhz bu metodun olması barədə soruşmağa qərar verdi.

– Niyə?

– Necə yəni niyə? – Qabriel yenə suala sualla cavab verdi.

– Yəni niyə mən məhz bu metodla cəzalandırıldım?

– Cəza? – Qabrielin üzündə istehzal təbəssüm peyda oldu. – Sənə kim dedi ki, bu, cəza idi?

– Cəza deyildisə, bəs nə idi?

– Bu, səninçün bir sınaq idi, – Qabriel müdrik görkəm alaraq cavab verdi.

– Nə sınağı, nəyin sınağı? – Azabel heç nə anlamadı. – Məni sınayıb nə nəticə əldə etdiniz ki?

– Birincisi, – Qabriel yuxarı işarə etdi, – bu, Onun iradəsi ilə baş verdi və səninçün bir sınaq idi.

– Onun iradəsi? Məni O sınayırdı? – Azabel qaşlarını çataraq çaşqınlıq içərisində soruşdu. – Bəs deyirdin ki, O, hər şeyi bilir, keçmiş də, gələcəyi də, bizim azad seçimlərimizi belə bilir. Belə olduğu halda Onun məni sınamasına nə ehtiyac var idi?

– Xeyr! – Qabriel başını yelləyərək sağ əlini qaldırdı və Azabelə susmaq üçün işarə etdi. – Bu sınaq Ona lazım deyildi, bizə və sənə özünə lazım idi.

– Mənim özümə? Bu, hardan çıxdı?

– Bax, Azabel, sən insanları səhv yaşadıklarına, çətin situasiyalarda səhv seçimlər etdiklərinə görə qınayırdın, onlar kimi olmadan özünü onlardan daha ağıllı və daha üstün hesab edirdin. Bəzən onların səhvlərinin nəticəsinə görə üzülürdün, emosional olurdun, bəzən qəzəblənirdin və bütün bunlar da işində səhvlər buraxmağına gətirib çıxarırdı. Sən mələk olduğundan hadisələrin həqiqətini daha aydın görürdün, belə olduğu təqdirdə insanları qınamağın qeyri-səmimi alınırdı, bunun üçün də səni onların arasına, insan həyatı yaşamağa göndərmək lazım idi ki, həm özün sınıanasan, həm də insan olmağın nə demək olduğunu dərk edəsən. Çətin situasiyalara düşəsən, məhdu-diyyətlər və məhrumiyyətlər içərisində yaşayıb qərarlar verəsən. Bütün bunlar sənin iddialarının doğru və ya yanlış olduğunu göstərəcəkdı.

– Elə isə, mən sınaqdan necə çıxdım? – Azabel nigarançılıqla soruşdu.

– Bəs səncə? – Qabriel yenə suala sualla cavab verdi.

– Bilmirəm, mən normal həyat yaşadım, Malik adlı bir nəfərlə ailə qurdum, sonda uşağı məhv etməyimi tələb etdilər, mən də onu yaşatmaq üçün evdən qaçmaq qərarına gəldim.

– Əhsən! – Qabriel sağ əlinin şəhadət barmağını Azabelə tuşladı. – Sənin sınağın da elə bunda idi, abort tələbi qarşısında dirəniş göstərmək və övladını dünyaya gətirmək.

– Yəni bu qədər sadə?

– Sadə və möhtəşəm! Elə deyil? – Qabriel ciddi görkəm aldı. – Əslində sən başqa səhvlər də buraxa bilərdin, məsələn, depressiyaya düşərək intihar edə, Maliki qətlə yetirə bilərdin, amma sən ən düzgün variantı seçdin. Bununla da emosiyalarına nəzarət etməyi öyrəndiyini sübut etmiş oldun.

– Emosiyalarım? – Azabel təəccüblə soruşdu. – Hansı emosiyalarım?

– Həmin emosiyalarına ki, hələ Taylanddakı tapşırıqında başlamışdı.

III. Tayland missiyasının həqiqəti

Azabel fikrə getdi, sanki keçmişdə baş vermiş Tayland missiyasını xatırlamağa çalışırdı.

– Hə, yadıma düşdü, həbsxanadakı məhbusun missiyası.

– Bəli! – Qabrielin üzündə təbəssüm göründü. – Piya-ponla anası Daonun telefon danışığı zamanı səndə yaranmış emosiyanı deyirəm, xatırlayırsan?

– Bəli, xatırlayıram. – Azabel başını aşağı saldı, sanki indi o vaxt ifrat həssas olduğunu daha yaxşı başa düşür və xəcalət çəkirdi.

– Onda sən ağlamışdın, bilirəm, günahkar oğulla məsum ananın arasındakı həmin dialoq özündə bir çox həssas notları saxlayırdı. Amma sən yenə də hisslərini cilovlamalı idin. Həmin tapşırıqda ilk dəfə idi ki, sən buna yol verirdin. Xatırlayırsansa, emosional olmağının məni narahat etdiyini sənə söyləmişdim, hiss edirdim ki, bu gedişlə sən səhvlərə yol verəcəksən. Təəssüf ki, bu, belə də oldu.

– Düzdür, mən onda ilk dəfə idi emosiyaya qapılırdım, çox qərribə hisslər idi. – Azabel başını qaldıraraq Qabrielin üzünə baxıb etiraf etdi.

IV. Mumbay missiyasının həqiqəti

Azabelin keçdiyi uzun yoldan sonra, nəhayət ki, etiraf etməsi Qabrielin üzündə təbəssümün yaranmasına səbəb olmuşdu. İndi tədricən digər həqiqətləri Azabelə demək olardı.

– Amma, deyəsən, Mumbay missiyasından sonra mənim barəmdə sui-zənnə qapıldın, hə? – Qabriel gülümsəyərək soruşdu.

– Mumbay? Hə, yadıma düşdü, hindistanlı milyarderin hadisəsi.

– Bəli, Sunil Aqarkar, xatırlayırsan?

– Bəli, xatırlayıram, amma hələ də başa düşə bilmirəm ki, niyə onun oğlunun miras məsələsi önəmli idi, – Azabel sual dolu baxışlarını Qabrielə zillədi.

– Önəmli deyildi, çox önəmliydi! – Qabriel Azabelin sözünə düzəliş verdi. – Sunilin oğlu Anami biologiya üzrə təhsilini davam etdirmək üçün Amerikaya getmişdi. Xatırlayırsansa, atası onu elə bu səbəbdən də mirasdan məhrum etmişdi.

– Bəli, xatırlayıram.

– Deməli, Anami təhsilini başa vurur və Harvard Universitetində dərslər deməyə başlayır. Bir neçə ildən sonra o, Amerika vətəndaşlığını qəbul edir və adını dəyişərək Arçi Harris olur. Bir neçə il öncə COVID-19 virusu yayıldı, həmin dövrdə bir çox alim antivirusun əldə edilməsi istiqə-

mətində işlər aparırdı. Arçi Harrisin antivirusu ixtira etmək qabiliyyəti var idi, lakin bu işi görmək üçün ona müvafiq laboratoriya lazım idi. Əgər o, atasından miras alsaydı, öz laboratoriyasını qurar və antivirusu ixtira etməklə yüz minlərlə insanı xilas edə bilərdi. O, atasından miras ala bilmədiyinə görə laboratoriyanı qura bilmədi, maliyyə üçün dövlətə müraciət etdi. Həmin dövəmdə bir çox alim maliyyə üçün müraciət etmişdi deyə onun növbəsi çox gec çatdı, ona qədər də antivirus artıq ixtira olundu.

– Aydındır, bəs Sunil Aqarkarın ölüm səbəbi niyə tapşırıq bildirişində yazılmamışdı? Məgər siz onun necə öləcəyini bilmirdiniz?

– Mən bilmirdim, amma bunun heç bir fərqi də yox idi. Əgər o, razılaşıb oğluna mirasdan pay ayırsaydı, əlbəttə ki, başqa cür oləcəkdə, amma o, səhv seçim etdi. Sən narahat olma, onun ölümü üçün sən heç bir məsuliyyət daşımırsan.

– Bilirəm, bunu mənə elə onda da demişdiniz. – Azabel razılıq əlaməti olaraq başını tərpətdi.

– Amma buna baxmayaraq, sən stressin artdı, mənim barədə bəd gümanlara düşdün. Növbəti tapşırığında bu, səni daha bir səhvə sürüklədi.

V. Cenni və Ceremi missiyasının həqiqəti

Azabel bir az fikrə getdi:

– Amerikadakı missiyanı deyirsiniz?

– Bəli, ana və bala missiyası. Adları necə idi, hə, Cenni və Ceremi.

– O missiyada anlamadığım bir məsələ var idi, niyə uşağın, Cereminin adı bildirişdə idi?

– Bu, sənin imtahanın idi, Azabel. – Qabriel başını yel-ləməklə sanki dediyini təsdiqləyirdi. – Biz emosiyalarının artdığını görürdük və səni bu yolla sınamaq qərarına gəl-dik.

– Bu sınaq sizin nəyinizə lazım idi?

– Başqa mələklərə ibrət olması üçün. – Qabriel əllərini yana açaraq cavab verdi. – Həm də sənin sınağından biz özümüz də nəticə çıxaracaqdıq.

– Deməli, Cereminin adı bildirişə səhvən düşməmişdi, onu siz məqsədyönlü şəkildə yazmışdınız. Bəs bu, məni səhvə təhrik etmək sayılmır? – Azabel səhvini etiraf etsə də, incik halda soruşdu.

– Xeyr! Biz heç kimi səhvə təhrik etmirik, biz, sadəcə, sınaırıq, səhvi isə siz edirsiniz.

– “Siz”? Yəni sınanan təkcə mən deyiləm?

– Əlbəttə ki, yox! Vaxtaşırı biz bir çox mələkləri sınaı-rıq. Bəs, səncə, Cenni öləndən sonra onun ruhu səni necə tanıdı, adını hardan bildi?

– Yoxsa... – Azabelin təəccübdən gözləri böyüdü, bir-dən yadına düşdü ki, özü də öləndən sonra Matronu gör-müş və onu xatırlamışdı. – Yoxsa Cenni də mənim kimi mələk idi?

– Əlbəttə, bəs başqa cür onun səni tanımasını necə izah edə bilərsən ki? Axı sən də öləndən sonra Matronu görüb xatırladın.

– Düzdür, mən Matronu xatırladım. – Azabel bu faktı təsdiqlədi. – Bəs onda Cenni kim idi, hansı mələkdidi?

– O, vaxtilə səninlə eyni şöbədə əməkdaşlıq etmiş Şonavel idi. Yadına düşdümü?

– Kim, Şonavel? Onu nə üçün cəzalandırmışdınız?

– Bu, cəza deyil, Azabel, sizin insan həyatı yaşamağınız daha üst mərhələyə təkamül etməyiniz üçündür. Mələk insan kimi deyil, siz burda yalnız tapşırıqları icra edirsiniz, öz seçiminiz, demək olar ki, cüzidir. Amma insan kimi sizin tam seçim azadlığınız vardı. Sən tapşırıq zamanı öz seçiminlə tapşırıqdan kənara çıxdın və bununla da səni artıq növbəti mərhələyə keçirdik.

– Yaxşı, bəs Şonavel nə etmişdi ki?

– Şonavel öz düşüncələrində insanlar haqqında bədbinliyə qapılmışdı, son zamanlar tapşırıqlara ürəksiz gedirdi və əksər hallarda da mənfi nəticə ilə geri dönürdü.

Azabel sanki bu məlumatları dərk etməkdə çətinlik çəkir, hər şey ona qarmaqarışıq gəlirdi, lakin digər sualları da var idi, odur ki, dialoqu davam etdirmək lazım idi.

VI. Bolqarıstan missiyasının həqiqəti

– Sonra mənə Həyat şöbəsinə keçirdiniz. Bu, nəyə lazımdı? – Bu sual hələ o vaxtdan Azabeli narahat edirdi.

– Səni Həyat şöbəsinə ona görə keçirdik ki, növbəti xətan böyük olmasın. Biz hələ Ceremi məsələsinə qayıdacağıq, Ölüm şöbəsidəki səhvlərin ağır nəticələri olur, Həyat şöbəsidəki səhvlər isə nisbətən yüngül olur.

– Deməli, siz mənim yenə səhv edəcəyimi bilirdiniz.

– Təxmin edirdim, çünki sənənin mənim barədə çox pis fikirlərə düşdüyünü bilirdim, bu fikirlər səni mütləq yeni

səhvlərə sürükləyəcəkdi, buna isə yol vermək olmazdı. Orda da ilk olaraq səni Bolqarıstan missiyasına göndərdik.

– Hə, xatırlayıram, orda valideynləri Penka adlı bir qızı aborta təhrik etmək istəyirdilər.

– Bəli, elədir.

– Xatırlayıram, biz o tapşırığa gedəndə siz onu “çox önəmli” adlandırmışdınız. Həmin tapşırığı önəmli edən nə idi?

– Öncə bu, sənin yeni şöbədə ilk tapşırığın idi, bu, özünü toparlamaq və təsdiq etməyin üçün bir fürsət idi. İkincisi isə, həyatını xilas edəcəyiniz körpə gələcəkdə mühüm bir iş görəcəkdi. Biz bu məsələyə yenidən qayıdacağıq, tələsmə, əsas odur ki, sən yeni şöbədə ilk tapşırığın öhdəsindən gəlmişdin. Bu, sənin üçün ikinci şans idi, amma təəssüf ki, çox sürmədi.

VII. Dubay missiyasının həqiqəti

Azabel Dubay missiyasını xatırladı, utanaraq başını sinəsinə əydi.

– Dubay missiyasını xatırlayırsan? – Qabriel soruşdu.

– Bəli, xatırlayıram.

– İlk cəhdinizdə hər şey əla oldu, amma biz bilirdik ki, Faysal Emilini təhrik edə biləcək və abort baş tutacaq. Lakin sən nə reaksiya verəcəyini şəxsən mən bilmirdim. Sən onda çox böyük bir xətəyə yol verdin.

– Nə xətası? Mən sadəcə orda hisslərimə sahib çıxma bilmədim.

– Yox, – Qabriel başını yellədi, – elə deyil. Sən orda tək-cə hisslərinə sahib çıxıb bilmədin, həm “QATİLLƏR” deyər qışqırdın, həm də sağ əlinlə qapıya möhkəm bir yumruq vurdun.

– Ola bilər, – Azabel xəcalətdən başını əydi, – emosional olmuşam, nə etdiyimi bilməmişəm.

– Orası aydındır, amma gəl mən sənə səhvinin nələrə səbəb olduğunu izah edirəm. Əməliyyatı həyata keçirən doktor Sadiq, digərləri kimi, sənə “QATİLLƏR” dediyini eşidir, halı xarab olur və onu başqa həkimlə əvəzləyirlər.

– Hə, nə olsun ki? – Azabel təəccüblə soruşdu.

– O olsun ki, doktor Sadiq sənə bu əmələndən depressiyaya düşür, psixikası tamamilə pozulur və bir həftədən sonra intihar edir. Amma əgər o, intihar etməsəydi, növbəti illər ərzində bir çox insanı əməliyyat edərək xilas edə-cəkdi. Əməliyyatda iştirak edən tibb bacılarından biri də doktor Sadiqin intihar xəbərindən sonra depressiyaya düşür və intihar edir. Bax görürsən, sənə emosiyana sahib çıxmadığın iki şəxsin intiharını ilə nəticələnir.

– İndi mən onların intiharına görə cavab verəcəyəm? – Azabel başını tutdu.

– Xeyr! Onlar öz seçimləri ilə intihar ediblər, sənə məsuliyyətin, sadəcə, səhvinə görədir, onların intihar etməsinə sən məsuliyyət daşmırsan. İndi isə gələk sənə Bella kimi həyatına və orda baş verən bir neçə nüansa.

VIII. Görünməyən həqiqətlər

Azabel fikrə gedib sanki həyatını gözünün qarşısından keçirir, orada hər hansı bir qaranlıq məqamın olub-olmadığını xatırlamağa çalışırdı.

– Nə fikirləşirsən? – Qabriel öz sualı ilə onun düşüncələrini yarımcıq qoydu.

– Həyatımda hər hansı bir qaranlıq məqamın olub-olmadığını düşünürdüm. Məncə, yeganə qaranlıq məqam niyə mənim missiyamın uğursuz olduğu ailə ilə yollarımın kəsişməsidir. Mən Faysalı qərarından döndərə bilmədim, amma özüm onun oğlu ilə ailə həyatı qurdum. Bu niyə belə olmalı idi ki?

– Sən ikinci və həlledici xətanı Dubay missiyasında buraxdın, emosiyalarının pik nöqtəsi də həmin ailədəki missiyan zamanı oldu. Sən həm Faysalı, həm də Emilini qınayırdın, iddia edirdin ki, onlar miras əldə etmək üçün bu səhv qərarı veriblər. İddia edirdin ki, təkcə Faysala yox, Emiliyə də təsir etmək lazım idi, çünki körpənin anası odur və istəsəydi, uşağını saxlaya bilərdi. Məhz elə bu iddialarına görə sən belə bir taleyin oldu. Amma bu o demək deyil ki, biz istədik deyə hər şey belə oldu. Sən Maliklə deyil, Stanko ilə ailə qura bilərdin, amma sən Maliki seçdin. Məgər sən bu seçimində var-dövlət təsir faktoru deyildi?

– Daha çox atamın təsiri var idi.

– Onun təsiri elə var-dövlətə görə deyildi? Amma ümumilikdə abort tələbi qarşısında sən dirəniş göstərdin,

öz iddiana sadıq qaldın. Buna görə səni təbrik etmək olar və lazımdır. – Qabrielin üzündə təbəssüm peyda oldu. – Yeri gəlmişkən, sənin iş yoldaşın Stanko bilirsən kimdir?

– Hə, iş yoldaşım idi, sonra Amerikaya getmək üçün mənə kömək etdi.

– Elə bu? Başqa heç nə bilmirsən?

– Deyəsən, polşalı idi, anası və nənəsi orda yaşayırdı, başqa heç nə bilmirəm.

– Bolqarıstan missiyasını xatırlayırsan? Penkanın körpəsinin atası kim idi, yadıındadır?

– Hə, motoqəzada həlak olmuş Stanko adlı bir gənc.

– Düzdür, – Qabriel gülümsədi, – sənin dostun Stanko elə həmin körpədir, Penkanın oğlu.

– Necə? – Azabel təəccübünü gizlədə bilmədi. – Axı onlar Bolqarıstanda idi, Stanko isə polşalı idi axı.

– Xeyr, onda Penka və anası Mariya evi tərk edərək Polşaya gedirlər, Stanko da orda dünyaya gəlir. Ona görə də Stanko özünü polşalı kimi təqdim edirdi. Sənin Stankon elə həmin körpə idi.

– Deməli, buna görə siz məni Bolqarıstana göndərəndə bunun vacib tapşırıq olduğunu deyirdiniz.

– Bəli, amma burda iki nəticədən biri ola bilərdi, bir onun səni Dubaydan qaçıрмаğı, ikinci isə sənin onunla ailə qurmağını.

– Onunla ailə qursaydım, nə olacaqdı ki, öldürülməyəcəkdim?

– Bunu müzakirə etmək indi mənasızdır, çünki həmin ssenaridə çox şey ola bilərdi, əsas odur ki, sən Maliklə ailə qurdun və olanlar da oldu.

– Bir şey də qaranlıq qaldı, məni və körpəmi öldürən kim idi, onu Malik göndərmişdi?

– Malik? – Qabrielin üzündə istehzal gülüş meydana gəldi. – Xeyr, onu Malik göndərməmişdi. Malik səni tapmaq üçün Stankonun izinə düşür, onu Polşada, anasının evinin yaxınlığında tuturlar, nə qədər sorğu-sual etsələr də, Stan-ko sənə yerini demir, onlar da Stankonu öldürürlər.

– Necə? – Azabel dəhşətə gəlirdi. – Bu, nə vaxt olub?

– Sənin ölümündən təxminən dörd ay əvvəl. Çox üzülmə, əsas odur ki, o da öz növbəsində düzgün seçim etdi və körpəni xilas etmək üçün sənə dəstək oldu.

– Yaxşı, bəs onda bizi öldürən kim idi? – Azabel qaşlarını çataraq soruşdu.

– Sizi öldürən bir radikal qrupun başçısı idi, “Yırtıcı” ləqəbli bir gənc.

– O niyə bizi öldürsün ki? – Azabelin fikirləri daha da qarışdı, indi onun zəhnində sual ardınca sual yaranırdı.

– Əslində, o, sizi öldürmək istəmirdi, onun hədəfi başqa adam idi, siz, sadəcə, bəvaxt olaraq atəş xəttinə çıxdınız.

– Bəs o kimi öldürmək istəyirdi?

– Arçı Harris adlı bir professoru. Bu ad sənə tanış gəlir?

– Bayağ onun adını çəkdiniz, səhv etməməyə, bu, Anami Aqarkarın amerikan adıdır.

– Bəli, odur. Bilirsən niyə “Yırtıcı” onu öldürmək istəyirdi?

– Yox, heç təxmin belə edə bilmirəm.

– Bu radikal qrup inanırdı ki, COVID-19 virusu Amerika dövləti tərəfindən süni şəkildə yaradılmışdır. Qrup üzvlərinin hamısı əzizlərini bu virus ucbatından itirmişdilər, onlar qisas almaq istəyirdilər. “Yırtıcı” bir araşdırma aparır və pandemiya zamanı dövlətin beş professora maliyyə ayırdığını təyin edir. “Yırtıcı” qrup üzvlərini inandırmışdı ki, professorlara bu pul yeni viruslar kəşf etmək üçün ayrılıb və gələcəkdə bunun qarşısını almaq üçün onları öldürmək lazımdır. İndi qayıdaq Mumbaya, əgər Sunil Aqarkar oğluna miras buraxsaydı, həm Anami, yəni Arçi Harris antivirusu daha tez ixtira edərdi, həm də adı həmin siyahıya düşməzdi.

– Nə qədər də qəlizdir... – Azabel başını tutdu, sanki ağlının başından çıxacağından qorxurdu.

– Xeyr, əslində fikirləşdiyindən daha qəlizdir. – Qabriel müdrik görkəm alaraq dedi. – Sən həmin “Yırtıcı”nın kim olduğunu bilirsən?

– Xeyr, bilmirəm.

– İndi deyərəm, – Qabriel gözlərini qıyaraq dərindən köksünü ötürdü, – həmin “Yırtıcı” sənin vaxtilə xilas etdiyin Ceremidir, Cenninin övladı.

– Necə? – Azabelin başı dönürdü, bu, artıq onun idrakı üçün daha qəliz bir gedişat idi, o, hələ heç vaxt özünü bu

qədər cahil hiss etməmişdi. – Həmin körpə böyüyüb qatıl oldu?

– Bəli, elədir, amma sən narahat olma, sizi öldürəndən sonra onu elə mağazadakı müştərilər tərkisilahlı edib polisə təhvil verdilər. Törətdiyi qətlərə görə onu edam cəzası gözləyir.

– Onun cəzası elə edam olmalıdır! – Azabel qəzəblə cavab verdi. – Bəs mənim körpəm niyə ölməli idi? – Bu sual Azabeli hələ də narahat edirdi.

– Siz mələklərdən dünyaya gələn uşaqların xüsusi bir istedadı olur, insanlara təsir etmək istedadı. Onlar bu istedadı əksər hallarda mənfi istiqamətdə istifadə edirlər. Bax, elə Ceremini götürək. O öz istedadını insanları alimlərə kömək üçün səfərbər etməyə istifadə edə bilirdi, amma bunun əvəzinə onları öldürmək üçün istifadə etdi. Tarixdə belə hallar çox olub, aralarında elələri olub ki, böyük müharibələrin başlanmasına səbəb olublar, elələri də olub ki, bir kitab yazıb qoyublar və əsrlərlə insanların beynini qarışdırıblar.

– Dante kimi? – Azabel Qabrielin sözünü kəsərək soruşdu.

– Dante? – Qabriel gülümsədi və Azabeli aparmaq üçün qapının ağzında gözləyən mələkləri səslədi. – Mənim işim çoxdur, indi səni göylərə qaldıracaqlar, sən orda körpəni də, Stankonu da görəcəksən. Artıq heç nə üçün kədərlənmə və qorxma.

Qabriel sözünü bitirərək mələklərə əli ilə işarə etdi, onlar Azabellə birlikdə kabinetə tərk etdilər. Onların ardınca başqa bir mələk kabinetə daxil oldu:

- Matronu gətiriblər, Sabaelin kabinetində gözləyirlər.
- Tamam, qoy gözləsinlər, əlimdəki işi bitirib gəlirəm.
- Mələk dərhal kabinetə tərk etdi.

Qabriel dolabın siyirməsini açaraq oradan bir qovluq çıxardı. Qovluğun üzərində “Azabel” yazılmışdı, aşağısında isə “~~Ölüm~~ şöbəsi”, “~~Həyat~~ şöbəsi” və “İnsan Həyatı” yazılmışdı. Hər dəfə Azabelin şöbəsini dəyişəndə həmin şöbənin adının üzərindən xətt çəkilmişdi. Qabriel qələmini götürərək “İnsan Həyatı” sözünün üzərindən xətt çəkdi, sonra isə möhürü qovluğun üzərinə basdı, bir neçə saniyə saxladı, möhürü qaldıranda isə qovluğun üzərində yazılmışdı:

Tamamlandı

BEŞİNCİ KİTAB
FƏLSƏFƏ KİTABI

I. Tale nədir?

Bəşəriyyət həyatın mahiyyəti və həqiqəti barədə təfəkkür etməyə başlayandan “tale” haqqında müxtəlif fikirlər irəli sürülüb. Demək olar ki, bütün dinlər “tale” haqqında öz görüşünü insanlara təqdim edib. Günümüzdə də insanlar maraqlandıran mövzulardan biri “tale”dir.

Bu əsərdə bir mələyin həyatından, onun keçdiyi mərhələlərdən yazaraq “tale” məsələsinə toxunmasaydım, əsər naqis hesab edilərdi. Ona görə də bu mövzuya elə “tale”yin tərifindən başlamaq daha düzgündür. Ümumiyyətlə, kitabın bu hissəsində əsərin özündən misallar çəkiləcək. Bu, əsərin həm daha düzgün başa düşülməsinə, həm də oxucunun bu prinsipləri daha düzgün anlamasına yardımçı olacaq. Elə isə...

Tale – insanların həyatında bütün hadisələri qabaqcadan müəyyən edən fəvqəltəbii qüvvə haqqında dini-idealist təsəvvürü ifadə edən anlayış. Yəni insanın həyatında baş verən hadisələr əvvəlcədən hansısa fəvqəltəbii bir qüvvə tərəfindən artıq müəyyənləşdirilib. İnsan, sadəcə, cərəyan edən hadisələrdə çayın güclü axınının apardığı taxta parçası kimidir.

Tale məsələsinə ümumilikdə iki məşhur baxış var: onlardan biri dini (idealist), digəri isə ateistik (materialist) baxışdır. Demək olar ki, bütün dinlər özündə bu və ya digər şəkildə tale inancını saxlayır. Xeyr, biz burada hansısa dinin tale anlayışına münasibətini müzakirə etməyəcəyik,

sadəcə, ümumi olaraq nəyin səhv, nəyin düz olduğuna baxacağıq.

Əksər dini dünyagörüşlərə görə insanların taleyi artıq müəyyənləşib və onlar istəsələr belə, heç nəyi dəyişə bilməzlər. Lakin bu düşüncə ilə razılaşmaq mümkün deyil. Elə həmin dini inanclara görə, Tanrı insanı yaxşı və pis əməllərinə görə sınaşın, imtahan etsin deyər yaradıb. Əgər insanın öz əməllərində və seçimlərində azadlığı olmaya-caqsas, insan onun üçün əvvəlcədən yazılmış bir proqram üzrə robot kimi hərəkət edəcəksə, onda bunun nəyi sınaq, nəyi imtahan oldu? Əgər Tanrı əvvəlcədən bir insanın canı olacağını yazıbsa və onun canı olmaqdan başqa bir seçimi yoxdursa, onda həmin insan niyə (Cəhənnəmlə) cəzalandırılmalıdır? Və ya əksinə, əgər insanın taleyinə əməlisaleh olmaq yazılıbsa və onun başqa cür olmaq seçimi yoxdursa, onda niyə (Cənnətlə) mükafatlandırılmalıdır? Burada hansı ədalətdən və hikmətdən söz gedə bilər? Görəsən, bu düşüncə tərzini insanları məsuliyyətdən azad etmək, onları daha rahatlatmaq üçün ortaya atılmayıb ki? Axı bu düşüncəyə əsasən, istənilən insan “mənim taleyimdə cinayətkar olmaq yazılıb deyər mən beləyəm, nə edə bilərəm ki?!” deyərək öz pis əməllərinə haqq qazandırmış olur. Və yaxud, “filankəsin taleyinə yaxşı adam olmaq yazılıb, mənimçün yox, mən nə edə bilərəm ki?!” deyərək özünü yaxşı, cəmiyyət üçün faydalı insan olmaqdan uzaqlaşdırar bilər.

Ateistik (materialist) düşüncəyə görə isə, heç bir tale yoxdur və insan bütün seçimlərdə azaddır, baş verən hadisələr tam olaraq insanın öz seçimlərindən asılıdır. Am-

ma bu fikirlə də tam razılaşmaq mümkün deyil. Əgər tamamilə hər şey insanın öz seçiminin nəticəsidirsə, bəs insan hansı ildə, hansı ölkədə, hansı ailədə və hansı cinsdə doğulmağını nə vaxt və necə seçir? Məsələn, yer üzündə bu günə qədər kimsə doğuşda cinsini seçibmi? Hansı əsrdə doğulacağını, hansı ailədə və nə zaman doğulacağını seçibmi? Kimsə dünyaya gəlib-gəlməməyi seçibmi? Ümumiyyətlə, yer üzündə heç olmasa bir nəfər dünyaya gəlməyi seçibmi? Deməli, bizim dünyaya gəlişimizlə əlaqədar heç bir seçimimiz olmayıb.

Kimsə bizə irad bildirə bilər ki, seçim yalnız insan dünyaya gələndən sonra mümkündür və dünyaya gəlmə haqqındakı iradlarımız yersizdir. Elə isə, yer üzündə indiyədək kimsə ölməməyi seçibmi? İnsan elə bir seçim edə bilərmi ki, o ölməsin? Ölüm bir az çətin mərhələ oldusa, onda misalı bir az asanlaşdıraq. Yatmış insan elə bir seçim edə bilərmi ki, yuxudan ayılmasın? Deyəcəksiniz ki, yatan insanın ağılı özündə olmur deyə necə seçim etsin? Yaxşı, onda keçək başqa misala. Bir qadın hamilə qalarkən əkiz uşaq dünyaya gətirməyi seçə bilərmi? Və yaxud əksinə, bətnindəki əkiz uşağı tək uşaqla əvəz etməyi seçə bilərmi? Yaxud, qadın öz bətnindəki uşağın cinsini seçə bilərmi? Əlbəttə, müasir inkişafın fonunda insanlar bir çox hamillik və doğuş proseslərinə müdaxilə etməyi öyrəniblər, amma bunların heç biri yuxarıda sadaladığımız məsələlərə aid deyil. Bu mövzuya uyğun başqa misallar da çəkə bilərik. Məsələn, insan doğularkən iki yox, bir gözü və ya üç gözünün olmasını seçə bilərmi? İki yox, üç qulağının ol-

masını seçə bilərmi? Əgər bütün bunlar mümkün deyilsə, bəs onda bütün bunları bizim yerimizə kim seçir?

Ümumi olaraq götürsək, təbiətdən (fitrətdən) asılı olan məsələlərə insanın müdaxiləsi mümkün deyil. İlin 365 (dörd ildən bir 366) gün olması, havada oksigenin miqdarının (təxminən) 20% olması, günəşin və ya ayın nə vaxt tutulması insanın seçimi deyil və o, bunlara təsir edə bilmir. Amma insan sənayeni inkişaf etdirdikcə, atmosfərə karbon və digər tullantı qazları ixrac etdikcə dünyada qlobal istiləşmə kimi bir problem yaranır, özü də qlobal problem.

Bu yerdə əsərdən bəzi məsələləri misal olaraq çəkmək yerinə düşər. Azabeli ruh əvəzi ana bətnindəki körpəyə üfürdülər, dünyaya gələrkən o, Şotlandiyanın Aberdin şəhərində, Evans ailəsində dünyaya gəlməsini, cinsinin oğlan və ya qız olmasını seçməmişdi. Bunu onun yerinə seçmişdilər, kimsə bunu (şüursuz) təbiət, kimsə də Ali Şüur və ya Tanrı adlandıra bilər, amma bir şey dəqiqdir ki, seçim üçün şüur lazımdır. Şüurun ən bəsit tərifinə nə etdiyini bilməkdir.

Əsərin başqa yerində isə dünyaya gələcək uşağın cinsinin seçildiyini görürük, Faysal və Emili öz uşaqlarının qız yox, oğlan olmasını istəyirlər. Onların körpənin cinsini seçmək istəklərinin fəlakətlə nəticələndiyini görürük. Emilin bətnindəki körpə dünyaya göz açmadan qətl edilir. İnsanın iradəsi xaricində olan bir məsələyə müdaxilə etməsi fəlakətlə nəticələnir. Kimsə selektiv hamiləliyin doğulacaq körpənin cinsinin seçiminin normal olduğunu və heç bir fəlakətə yol açmadığını söyləyə bilər. Səbirli olun,

bunu zaman göstərəcək! Kişilərin sayının qadınların sayından çox olan dünyada evliliklər necə olacaq? Və yaxud da, bu fakt yeni və lazımsız müharibələrə yol açmayacaq ki? Bir şey dəqiqdir ki, insan özünün fəvqündə olan məsələlərə müdaxilə etməyə çalışmamalıdır.

II. Təsadüf nədir?

Əvvəlcə lüğətdə bu sözün mənasına baxaq. “Təsadüf” kəlməsi lüğətdə “Baş vermiş gözlənilməyən, nəzərdə tutulmayan hadisə və ya görüş” kimi mənalandırılır. Fəlsəfədə isə “mütləq olması zəruri olan hadisə” kimi mənalandırılır. Fəlsəfəyə görə, təsadüf zərurəti tamamlayır və onun təzahür formasıdır.

Gördüyümüz kimi, təsadüf sözünün lüğəti mənası ilə fəlsəfi mənası ziddiyyət təşkil edir. Mütləq olması zəruri olan hadisə necə ola bilər ki, gözlənilməyən, nəzərdə tutulmayan hadisə olsun? Bəs bunlardan hansı doğrudur? Əsərdən bir neçə misala birlikdə baxaq.

Bellanın Maliklə evlənməsini kimsə gözlənilməyən, kimsə də olması zəruri olan hadisə kimi dərk edə bilər. Şotlandiyanın Aberdin şəhərində dünyaya gəlmiş qızın Dubayda Malik adlı oğlana ərə getməsi gözlənilməz bir hadisə idi, yoxsa olması zəruri olan bir hadisə? Bunun hansı biri olduğuna baxmazdan öncə bu məsələdə “tale” yanaşmasını gözdən keçirək.

Bir çox insan “mənimçün əvvəlcədən belə yazılıb, ona görə də filankəslə evləndim” deyə düşünür. “Yazı” termini çox vaxt deist (yaradıcı olan Ali Şüurun varlığına ina-

nan – bu, yəhudi, xristian və ya müsəlman da ola bilər) düşüncəli insanlar tərəfindən qəbul edilir. Onların düşüncəsinə görə, Yaradan zaman və məkan məfhumlarının üzərindədir və O, artıq bizim həyat yolumuzu yazıb. Amma burada bir məsələ var: biz ona görə belə yaşamırıq ki, bizim üçün belə yazılıb. Əksinə, biz belə yaşayacağıq deyə bizim üçün bu cür yazılıb. Qısa bir misalla məsələyə aydınlıq gətirəm. Təsəvvür edin ki, mən ətrafından dəmir yolu keçən bir dağın başında oturmuşam. Dağın sağından və solundan qatar gəlir, dəmir yolu bir olduğuna görə onların toqquşacağını görürəm və dəftərimdə dəqiq vaxtı göstərməklə qatarların toqquşacağını yazıram. İndi isə sual: qatarlar mən onlar üçün toqquşacağını yazdım deyə toqquşdu? Əlbəttə ki, xeyr! Tale və yazı məsələsi də belədir, bircə fərqlə: zaman və məkan anlayışının üzərində olan bir Şüur tərəfindən yazılıb ki, bunu dərk edə bilmirik, çünki bizim beynimiz zaman və məkan çərçivəsini aşma bilmir. Necə ki, biz üçölçülü aləmdə yaşadığımız üçün ikiölçülü aləmi dərk edirik, amma nə qədər çalışsaq, təfəkkür etsək də, dördölçülü aləmi dərk edə bilmirik. Nöqtə, düz xətt, kvadrat və kubu dərk edirik, amma dördölçülü bir cisim təsəvvür edə bilmirik.

Bellanın Maliklə evlənməsi məsələsi gözlənilməz hadisə idi, yoxsa olması zəruri olan hadisə? Daha dəqiq anlamağımız üçün əvvəlcə hadisələrin mövcudluq kateqoriyalarına baxaq.

Mövcudluğun birinci kateqoriyası vaciblikdir (zəruri). Məsələn, bir rəsm əsəri varsa, rəssamın mövcudluğu zəruridir (keçmişə aid). Və yaxud, bir uşaq varsa, anasının

olması zəruridir (indiki zaman). Və yaxud, bir insan mövcuddursa, ölməsi zəruridir (gələcəyə aid).

Mövcudluğun ikinci kateqoriyası mümkünlük kateqoriyasıdır. Bu, həm artıq keçmişdə baş vermiş, həm də gələcəkdə baş verə biləcək hadisələrə şamil edilir (Qeyri-mümkün kateqoriyası istisna olmaqla, onu bir az sonra müzakirə edəcəyik). Keçmişdə baş vermiş bir hadisə mümkün olduğuna görə baş verib, bu, olub bitmiş bir hadisə olduğundan onun mümkünlüyünü müzakirə etməyə heç ehtiyac belə yoxdur. Gələcək barəsində mümkünlüyə baxmazdan öncə qeyri-mümkünlüyə baxaq.

Mövcudluğun üçüncü kateqoriyası qeyri-mümkünlük kateqoriyasıdır. İki ziddiyyətin eyni zamanda mövcud olması mümkün deyil. Məsələn, bir insan eyni zamanda həm diri, həm də ölü ola bilmir, ya diri, ya da ölü olur. Və ya, bir əşya eyni zamanda var və yox ola bilmir, bunlardan yalnız biri olur, əşya ya var, ya da ki, yoxdur. Bir kağız eyni zamanda həm ağ, həm də qara ola bilmir, kağız ya ağdır, ya da qara. Bəli, mümkündür ki, kağız nə ağ olsun, nə də qara, məsələn, yaşıl olsun, amma bizim mövzumuz bu deyil. Digər bir misal isə vahid olan şeyin ikiləşməsidir, yəni bir uşaq var və onun iki anasının olması qeyri-mümkündür. Ümumən qeyri-mümkünlük kateqoriyasına baxdıq, yerdə qalan şeylərin mövcudluğu mümkündür.

Gələcək barəsində mümkünlüyə gəldikdə, ortada ziddiyyət və paradoks yoxdursa, baş verə biləcək hadisənin olması mümkündür. Məsələn, Şotlandiyada doğulmuş Bellanın Dubayda doğulmuş Malik ilə ailə həyatı qurması

mümkündür. Bu misal əsərdə verilib deyə çəkirəm. İlk baxışdan fəlsəfədən anlayışı olmayan insan bu hadisəni qeyri-mümkün adlandıra bilər, amma bu heç də belə deyil. Mümkünlüyü dəyərləndirən zaman əsas diqqət olunacaq məsələ ziddiyyətlər və paradoksların olmamasıdır. Çünki yalnız bu halda mövcudluq qeyri-mümkün olur, bütün başqa hallarda isə mümkündür.

İndi gələk Bella ilə Malikin evlənmə məsələsinə. Bu hadisə qeyri-mümkün kateqoriyaya daxil deyil, ona görə də baş verdi. Burada yeganə müzakirə ediləcək məsələ bu evliliyin gözlənilməz, yoxsa zəruri olmasıdır.

Bella ilə Malikin evliliyi zəruri idi, amma ona görə yox ki, bunun baş verməsi üçün hansısa İlahi İradə var idi və ya əvvəlcədən bu belə yazılmışdı deyə başqa cür ola bilməzdi, xeyr, bu, belə deyil. Bellanın Maliklə evliliyini zəruri edən onun atası Oliverin (səhv, ya düz) seçimi idi. Onun bu evliliyə aparan ilk seçimi Dubaydan gələn iş təklifini qəbul etməsi idi. Bu seçimi özlüyündə səhv adlandırıla bilməz. Əlbəttə, kimsə deyə bilər ki, vətəninə, BP-də işlədiyi vaxtda nəyə lazım idi Dubaya köçüb yaşamaq, orada işləmək? İrad bildirilə bilər, amma buna səhv seçim demək olmaz. Oliverin əsl səhv seçimi növbəti mərhələlərdə oldu.

Oliverin ilk səhv seçimi Faysalın təklifini qəbul edərək şirkətin prezidenti olması oldu. Onun gözünün qarşısında Faysal öz doğma qardaşını qurama ittihamlarla, şər və böhtanla həbs etdirdi. Faysal qardaşını məhv etmək üçün Oliverin özündən də onu prezident təyin etməklə istifadə etdi. Məcidin yerinə adam tapmamış Faysal onu həbs etdi-

rə bilmirdi, çünki əvvəlcə onu vəzifədən və aparılacaq daxili araşdırmadan uzaqlaşdırmaq lazım idi. Oliver bunu başa düşürdü və anlaqlı şəkildə bu işə razı oldu. Baxmayaraq ki, Oliver Faysalla adının hallandırılmamasında razılaşdı və belə də oldu. Amma bu, Oliveri məsuliyyətdən azad etmirdi. Beləliklə, Oliver anlaqlı şəkildə öz həyat yolunu Faysalın həyat yoluna bağladı. Oliverin başqa seçimi var idimi? Əlbəttə var idi! O, Faysalın öz qardaşına qarşı məkrli planını görüb imtina etməli və Dubayı tərk etməli idi. Öz qardaşını həbs etdirən birinin hansı əxlaq sahibi olmasını başa düşmək o qədər də çətin deyildi. Amma Oliverin gözüünü vəzifə və karyera istəkləri bağlamışdı. Vəzifə ilə yanaşı alacağı məvacib və ailəsi üçün şərait yaradılacaqdı. Onu maraqlandıran tək vəzifəsi idi, iki qardaşın arasındakı ədavət onu maraqlandırmırdı.

Oliverin ikinci səhv seçimi qızının Maliklə evlənməsinə razılığı və Bellanı dilə tutmağı idi. Bu səhv seçim törəmə seçim idi, çünki əsas səhv seçimi Oliver prezident vəzifəsinə razılıq verəndə etmişdi. Oliverin bu səhv seçiminin səbəbi də mal və pul idi, Malikin tək oğul olması, Faysalın şirkətinin varisi olması onu bu səhvə təhrik etdi. Bu səhv seçimdə Ellanın da payı var, o da bir ana kimi məsələyə müdaxilə edə və nəticəni dəyişə bilərdi, amma nə yazıq ki, o da Oliver kimi mal və pula görə qızını odun içinə atdı. Bellanı Maliklə evliliyə razı salmaq üçün Oliver də, Ella da tam qüvvətlə çalışdılar və bu evlilik baş tutdu.

Bax beləcə, valideynlər bəzən övladlarını əzab və məşəqqət içinə salır, onların həyatını məhv edirlər. Öz şəxsi maraqlarına və ambisiyalarına, uzaq gələcəkdə var-dövlət

içində yaşayacaq ilgiminə görə övladlarını qurban verirlər. Amma konkret olaraq bizim əsərdə Bellanın da seçimi var idi. Bella valideynlərinə etiraz edə, Stanko ilə aralarındakı münasibətləri növbəti mərhələyə keçirə və sonda Qabrielin dediyi kimi, onunla evlənə bilərdi. Bütün bunların heç biri olmadı, ona görə yox ki, ola bilməzdi və ya mümkün deyildi, ona görə ki, hamı öz maraqlarından çıxış edirdi. Bellanın da burada iki marağı ödənirdi: biri valideynlərinin razılığı, digəri isə qayğısız gələcək perspektivi.

Bir hadisənin başvermə zərurəti bütün səbəblərin cəm olması ilə yaranır. Bellanın Maliklə evliliyini zəruri edən səbəblər bunlar idi: 1. Evans ailəsinin Dubaya köçməsi, 2. Oliverin Faysalla razılaşması və şirkət prezidenti vəzifəsini qəbul etməsi, 3. Faysalın Bellanı oğlu üçün istəməsinə Evans ailəsinin razılığı.

Bəs təsadüf nədir? Niyə bəzi baş vermiş hadisələr təsadüf adlandırılır? Bir çox halda insanlar bir hadisənin başvermə səbəblərini tam olaraq dərk etmirlər, çünki bəzi səbəblər zahiri olur və duyğu vasitələri ilə sezilir, bəzi səbəblər isə zahiri olmur və heç bir duyğu vasitəsilə sezilmir. İnsan hadisənin başvermə səbəblərinin hamısını dərk etməyəndə ona təsadüf adı verir. Bu, sadəcə, dilimizdə istifadə olunan sözdür, səthi yanaşmanın nəticəsidir. Əsl həqiqətdə isə (gözlənilməyən, nəzərdə tutulmayan hadisə mənasında) təsadüf deyilən bir şey yoxdur. Bütün nəticələr cəm olan səbəblərin doğurduğu yeni bir reallıqdır – əsl formul budur.

III. Emosiya və aqlın mübarizəsi

İnsan bir çox fiziki və mənəvi aparatlarla təchiz edilmiş bir varlıqdır. Fiziki aparatlardan göz, qulaq, əl, ayaq, ürək, böyrək və s. misal çəkmək olar. Mənəvi aparatlardan isə ağıl, vicdan və emosiyaları misal çəkmək olar. Əslində, ağıl başqa şeydir, vicdan başqa, emosiyalar isə başqa şey.

Ağıl insanı həmişə düz seçim etməyə təhrik edən bir qüvvədir, pisi yaxşıdan seçməyə, iki pisin arasında daha pisi, iki yaxşının arasında daha yaxşını seçmək üçün insanı yönləndirən bir qüvvə. Ağılı formalaşdıran əsas iki amil təhsil və təcrübə olsa da, fundamental əsası insanın fitri qabiliyyətidir. Çünki hətta insanın təhsili və təcrübəsi olmasa belə, primitiv olaraq yaxşını pisdən ayıra bilir.

Emosiyalar situasiyalardan və subyektlərdən asılı olaraq insanın keçirdiyi qısa və uzunmüddətli hissləridir. Onlar iki cür olur: mənfi və müsbət. Əksər emosiyalar cütdür, yəni həm müsbət, həm də mənfi tərəfi var. Məsələn, sevinc-kədər, məhəbbət-nifrət, dostluq-düşmənçilik və s.

Bəzən hisslər insana ətraf mühiti öyrənməyə kömək etsə də, bəzən də onu səhv seçimlər etməyə sövq edir. İnsan kiməsə məhəbbətindən dolayı ağlının səsinə qulaq asmadan səhv seçim edir. Məsələn, Oliver qızına olan məhəbbətindən dolayı onun üçün qayğısız gələcək arzusu ilə Faysalın övladının evlilik təklifini qəbul edir. Və yaxud, Bella valideynlərinə olan məhəbbəti üzündən Maliklə evlənməyə razılıq verir.

Vicdan isə insanın emosiyaları üzündən etdiyi səhv seçimə görə ağlının onu qınaması prosesidir. Bəli, düz oxudunuz, vicdan bir prosesdir, ağılı insanı qınama prosesi.

Əksər hallarda insan hisslərinə uyaraq səhv seçimlər edir, sonradan, emosiyalar yatandan sonra ağılı onu bu səhv seçimə görə qınamağa başlayır. Vicdan da elə həmin qınama prosesidir.

Emosiyalar baş qaldıranda ağılı ikinci plana keçir, məhz elə onda, insan hisslərinə nəzarət etmədikdə səhvə yol verir və səhv seçimlər edir. Baş vermiş cinayətləri nəzərdən keçirəndə əksəriyyətinin emosional fonda baş verdiyini görürük. Səhv seçimlər təkcə cinayətlərə aid deyil, həmçinin gündəlik həyatımıza da nəzər yetirəndə səhv seçimlərin emosional olduğumuz halda baş verdiyini görə bilərik. Məsələn, kiməsə nifrətimiz varsa, ona qarşı seçimimizdə emosiyalar üzərindən səhvə yol verəcəyik və ya əksinə, kiməsə məhəbbətimiz varsa, ona qarşı da seçimimizdə səhvə yol verəcəyik.

Bu əsərin özündə bir neçə yerdə emosiyalar üzərindən səhv seçimlərin şahidi olduq. Azabelin, Cenninin, Sunil Aqarkarın, Faysalın, Evans ailəsinin və radikal qrupun üzvləri buna misaldır. Azabeli Qabriel, Cennini Stivin atası Joşua, Sunili Azabel, Faysalı isə İzona hisslərə uymamağa çağırırdı.

Hisslər cuşa gələndə ağılı üzərini bir pərdə kimi örtür, belə olduqda insan artıq yaxşı ilə pisi ayıra bilmir, bu halda səhv qaçılmaz olur.

Bu əsərdə emosiyaların həyatımızda vacib rolu haqqında bəhs edilir. Emosiyaların nəinki insanı, hətta mələyi belə səhv etməyə sürüklədiyinin şahidi oluruq. Əlbəttə, teoloji mənada mələklər səhv etmir, onlar sadəcə vəzifə və tapşırıqları icra edir. Əsərdə sadəcə təmsil olaraq emosiya-

nın hətta mələyə də təsir edə biləcəyindən bəhs edilir. O emosiyalar ki, insanların bir-birinə qarşı amansız rəftarı, qətlər, dünya malına hərisliyə görə işlətdikləri günah və cinayətlər səbəb oldu.

Biz insanlar o qədər bir-birimizə zülm etdik ki, mələk bizim əməllərimizə görə qəzəbləndi və səhvlərə yol verdi. Bunun nəticəsində insan həyatı yaşamağa vadar edildi. O, insan həyatı yaşadığı zaman digər insanlar tərəfindən əziyyətlərə düçar olunub, öldürüldü. Məhz elə buna görə də deyə bilərik ki, onu insanlar öldürdü!..

Son Söz

Əziz oxucum, ilk öncə bu əsəri oxuduğunuza görə Sizə təşəkkür edirəm və inanıram ki, əsərim ömrünüzdən ayırdığınız vaxta layiq idi. Əsərdə bəzi yerlər və məkanlar haqqında informasiya verilib, bəzi tarixi hadisələrə yer ayrılıb, bəziləri təxəyyülün məhsuludur, bəziləri isə tarixi həqiqətlərdən qaynaqlanıb. Bir əsərin maraqlı olması ilə yanaşı həm də informativ olmalı olduğu düşüncəsində olduğumdan bu üsuldan istifadə etdim. İnanıram ki, əsərin bədii hissəsi Sizde maraq oyadıb və həyatınızı təftiş, səhv seçimlərinizi təyin etmək üçün mayak rolunu oynaya biləcək.

Əsərin fəlsəfi hissəsinə gəldikdə, bədii hissəni bitirdikdən sonra bəzilərinə yanlış təsəvvür formalaşmasının deyə bir neçə vacib nöqtəni qeyd etməyi özümə borc bildim. Bu hissənin sadə və asan başadüşülən olması üçün əlimdən gələni etdim, ümid edirəm ki, daha da çox çəşqınlıq yaratmayacaq.

Bu əsərin süjet xəttini siyasi həbsdə olduğum zaman fıkırləşmişdim. Jurnalistika fəaliyyətim və ölkədə qalmaqallı “Tərtər işi”ni araşdırdığıma görə hakimiyyətdə olan müəyyən qüvvələr tərəfindən şərlənərək bir il müddətinə həbs edilmişdim. Əlbəttə, siyasi məhbuslara həbsxanada münasibət fərqli olur, kiməsə kitab yazmaq üçün heç bir şərait yaradılmır, əksinə, kənardan istədiyimiz kitabları

belə bizə vermirdilər. Həbsdən çıxandan sonra bu əsəri qələmə almağa başladım. Kitabı yazarkən mən öz vətənim (Azərbaycan) tərk etməli oldum. Siyasi və jurnalistika fəaliyyətim təkrar həbsimi potensial təhlükəyə çevirdiyindən artıq ölkədə qala bilməzdim. Əsərin böyük hissəsi Azərbaycanda, digər hissələri isə Polşada, İsveçrədə, Fransada, Belçikada və Almaniyada yazılıb.

Ümid edirəm ki, hamımız öz həyatımızı təftiş edəcək və hansısa mələyin ölümünə səbəb olacaq səhvlərə yol verməyəcəyik. Unutmayın ki, onu insanlar öldürdü!..

İÇİNDƏKİLƏR:

Ön söz	3
Birinci kitab. Ölüm kitabı.....	5
İkinci kitab. Həyat kitabı.....	121
Üçüncü kitab. Reallıq kitabı	262
Dördüncü kitab. Həqiqət kitabı	359
Beşinci kitab. Fəlsəfə kitabı.....	377
Son Söz.....	391

“Elm və təhsil” nəşriyyatının direktoru:
İNAL MƏMMƏDLİ

Dizayner: Zahid Məmmədov
Texniki redaktor: Rövşanə Nizamiqızı

Çapa imzalanmış 18.03.2024
Şərti çap vərəqi 25,5. Sifariş № 101
Kağız formatı 80x108 1/16. Tiraj 300

Kitab “Elm və təhsil” nəşriyyat-poliqrafiya
müəssisəsində nəşr olunmuşdur.
E-mail: elm.ve.tehsil@mail.ru
Tel: 497-16-32; 050-311-41-89
Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev 8 /4